کوردستان

ئۆرگانی حیزبی دێموکراتی کوردستان

www.kurdistanukurd.com

ژمارە ٧٣٤ | شەممە ٣١ی خەرمانان ١٣٩٧ _ ٢٢ی سێپتامبر ٢٠١٨

دامەزرانی کۆماری کوردستان لە چوارچێوەی ئێرانێکی دێموکراتیکی فیدراڵدا

مووشەکباران ئیرادەمان ناشکێنێ

ئەولەوییەتی ئێمە دیسان بەهێزکردنی بەستێنی خەباتی جەماوەری بەدژی کۆماری ئیسلامییە

ئەمریکا مووشەکبارانی «حدک»ی لە شووڕای ئەمنیەتی نەتەوە یەکگرتووەکاندا هێنایە بەر باس

مانگرتنی گشتیی خەڵکی کوردستان «نا»یەکی بەهێز بوو بە ڕێژیمی تێرۆر و ئێعدام

بەیاننامەی کۆتایی پلینۆمی شەهیدانی ١٧ی خەرمانان ل: ٢

کاتێک کۆمەڵگە لەسەر سیاسییەکانی دێتە دەنگ ل: ٥

ترسی هیستریکی ڕێژیم لە وێژمانی حیزبی دێموکراتی کوردستان ل: ٨

مووشەک تێگرتن لە «ئەوانی تر» ل: ١٢

مانگرتن وەک غروورى ئازادی ل: ١٦

بەیاننامە

بەڕێوەچوونی «پلینۆمی شەهیدانی ١٧ی خەرمانان»ی قەڵای دێموکرات

خەڵکی نیشتمانپەروەری کوردستان!
ئازادیخوازانی ئێران!
ئەندامان و لایەنگران و دۆستانی حیزبی دێموکراتی کوردستان!

بە ئاگاداریی هەموو لایەک دەگەیەنین کە نۆهەمین پلینۆمی کۆمیتەی ناوەندیی حیزبی دێموکراتی کوردستان ڕۆژی ٢٨ی خەرمانانی ١٣٩٧ی هەتاوی (بەرامبەر بە ١٩ی سێپتامبری ٢٠١٨ی زایینی) بە بەشداریی ئەندامانی ئەسڵی و جێگران و ڕاوێژکارانی کۆمیتەی ناوەندی و ژمارەیەک لە کەسایەتییەکانی حیزب و بەرپرسانی هێندێک لە ئۆرگانەکانی حیزب بەڕێوە چوو. ئەو کۆبوونەوەیە کە درێژەی هەمان ئەو کۆبوونەوەیە بوو کە بەیانیی ڕۆژی ١٧ی خەرمانان (بەرامبەر بە ٨ی سێپتامبر) بەهۆی مووشەکبارانی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی ڕەوتی کارەکانی ڕاوەستابوو، بە ساتێک بێدەنگی بۆ ڕێزگرتن لە یاد و بیرەوەریی شەهیدانی ڕێگای ڕزگاریی کوردستان بەتایبەتی تازەترین شەهیدانی قەڵای دێموکرات و لەنێو ئەواندا شەهیدان کەریم مەهدەوی، ئیبرایم زێوەیی، ڕەحمان پیرۆتی، نەسرین حەداد ئەندامانی کۆمیتەی ناوەندی، و سۆهەیلا قادری و هاشم عەزیزی، ئەندامانی جێگری کۆمیتەی ناوەندی دەستی بە کارەکانی کرد. هەر بۆ ڕێزگرتن لە یاد و ناوی ئەو شەهیدانەش ئەم پلینۆمە بە «پلینۆمی شەهیدانی ١٧ی خەرمانانی قەڵای دێموکرات» ناودێر کرا. شایانی گوتنە کە هەر لە جەریانی کارەکانی پلینۆمدا بوو کە هەواڵی شەهیدبوونی یەکێکی دیکە لە بریندارەکانی مووشەکبارانی قەڵای دێموکرات، هاوڕێ قادر عێزەتی ناسراو بە مامە قالە ڕیشە، گەیشت و بەمجۆرە ئاماری ئەو هاوڕێیانەمان کە بەهۆی ئەم جینایەتەی ڕێژیمەوە تێکەڵ بە کاروانی شەهیدانی کوردستان بوون گەیشتە چاردە شەهید.

لە سەرەتای کارەکانی پلینۆمدا، سکرتێری گشتیی حیزب، کاک مستەفا مەولوودی وتەیەکی پێشکەش کرد. ناوبراو لە قسەکانیدا وێڕای سڵاو ناردن بۆ ڕووحی پاکی سەرجەم شەهیدانی ١٧ی خەرمانانی قەڵای دێموکرات و ئەو هاوڕێیانەی لە ئەنجامی مووشەکبارانی قەڵای دێموکراتدا لەنێو کۆری هاوڕێیانی ڕێبەریی حیزبدا نەمابوون، بە نوێنەرایەتی لەلایەن ڕێبەرایەتیی حیزب و سەرجەم کادر و پێشمەرگە و ئەندامانی حیزبی دێموکراتی کوردستانەوە پەیمانی درێژەدانی ڕێگای شەهیدان و بەردەوامی لە خەبات تا وەدیهاتنی ئاوات و ئامانجی شەهیدانی ڕاگەیاند. سکرتێری گشتیی حیزب ئینجا گرینگیی ئەم کۆبوونەوەیە لەبەر ڕووناکایی هەلومەرجی هەستیاری ئێستا بەتایبەتی لەپاش مووشەکبارانی دەفتەری سیاسیی حیزبی دێموکراتی کوردستان و هۆکار و دەرەنجام و ڕەهەندە جۆربەجۆرەکانی ئەم هێرشەی خستەڕوو. لەگەڵ ئەوەشدا، لەسەر پێشنیاری دەفتەری سیاسی و پەسندی کۆمیتەی ناوەندی پلینۆم وێڕای تەرخان کردنی بەشێکی گرینگ لە کارەکانی خۆی بۆ پرسی مووشەکبارانی قەڵای دێموکرات، دەستووری کاری پلینۆمی هەروەک لە کۆبوونەوە پێچراوەکەی پێشوودا بڕیاری لەسەر درابوو پەسند کردەوە، و پلینۆم بەپێی هەمان دەستووری کار درێژەی بە کارەکانی خۆی دا.

ئەوەندەی دەگەڕێتەوە سەر مووشەکبارانی پلینۆمی کۆمیتەی ناوەندیی حیزبی دێموکراتی کوردستان لەلایەن سوپای پاسدارانی کۆماری ئیسلامی و هۆکار و دەرەنجامەکانی ئەم جینایەتە کەمویێەیەی ڕێژیم، هەڵسەنگاندنی پلینۆمی کۆمیتەی ناوەندیی حیزبی دێموکرات بەشێوەیەکی فرەلایەنە ڕەهەندە جۆربەجۆرەکانی ئەم پرسەی لە خۆ گرتبوو کە لەنێو ئەواندا دەکرێ ئیشارە بەم خاڵانەی خوارەوە بکەین:

١/ ئەوە کە کۆماری ئیسلامی لە هەلومەرجێکدا کە هەم لەگەڵ نارەزایەتیی بێوێنەی خەڵکی ئێران بەرەوڕوویە و هەم لەژێر فشارێکی زۆری نێودەوڵەتی دایە، بە لەژێرپێنانی سەروەریی وڵاتێکی دراوسێ و هەموو بنەما و پێوەرە قانوونی و ئەخلاقی و ئینسانییەکان کۆبوونەوەی ڕێبەریی حیزبی دێموکراتی کوردستانی مووشەکباران کرد هۆکاری جۆربەجۆری هەیە. هۆکارەکانی ئەم جینایەتەی کۆماری ئیسلامی کە لە مێژووی ڕووبەڕوونەوەی ئەو ڕێژیمە لەگەڵ هێزە نەیارەکانی لە دەرەوەی سنوورەکانیدا بێوێنەیە، فرەچەشنە و کۆمەڵێک ڕەهەندی نیزامی و ئەمنیەتی و نێودەوڵەتیشی هەیە، بەتایبەتی ئەوە کە سەرانی ڕێژیم بەم کارەیان ویستیان بەردەوامییان لە یاغیگەری و توانای تێکدەرانە و خراپکارانەشیان لە ناوچەدا نیشان بدەن. بەڵام ئەوەی لەو پێوەندییەدا لە هەموو شتێک بڕیاردەرترە ئەوەیە کە کۆماری ئیسلامی حیزبی دێموکراتی کوردستان بە مەترسییەکی جیددی بۆ سەر ئایندەی خۆی دەبینێ و دەزانێ کە خەڵکی کوردستانیش قەڵای دێموکرات وەک هێما و سەمبوولی خۆڕاگریی شۆڕشگێڕانە چاو لێ دەکا . کۆماری ئیسلامی لە ڕابردووشدا چەندین جار لە ڕێگای هەواییەوە هێرشی کردووەتە سەر دەفتەری سیاسیی حیزبی دێموکرات و پێشتریش هەر لە قەڵای دێموکرات کۆبوونەوەی ڕێبەریی حیزبی ئێمەی بۆمباران کردبوو. لە هەلومەرجی ئێستاشدا ئەوە کە پێش هەموو شتێک حیزبی ئێمەی کردۆتە ئامانجی هێرشی ڕێژیم بە چەکێک کە ئەو ڕێژیمە هەرگیز پێشتر لەدژی هیچ هێزێکی ئۆپۆزیسیۆنی ئێرانی بەکاری نەبردبوو، ڕەگ و ڕیشەی پتەو و زیندووی حیزبی ئێمە لە نێوخۆی کۆمەڵگەی ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا و کاریگەریی گوتاری و تەشکیلاتیی حیزبەکەمان لەسەر دەکارخستنی هەرچی زیاتری زەرفیەتی خەباتگێڕانەی خەڵکی کوردستانە. لەڕاستیدا ئەگەر حیزبی دێموکراتی کوردستان لە ساڵانی ڕابردوودا بووە بە ئامانجی پلە یەکی پیلان و هێرشەکانی کۆماری ئیسلامی، بەدەر لە پاشخانی مێژوویی و نفوز و ئیعتباری حیزب، بۆ ئەوە دەگەڕێتەوە کە حیزبی ئێمە هەوڵی داوە هەموو شێواز و بەستێنەکانی خەبات لێک گرێ بدا و لەو نێوەشدا هێنانە مەیدانی کۆمەڵانی خەڵک و متمانەبەخۆبوونی ئەوان بۆ خەبات بەدژی کۆماری ئیسلامیی لە ئەولەوییەتی کار و بەرنامەکانی خۆیدا داناوە.

٢/ حیزبی ئێمە تەبلیغاتی کۆماری ئیسلامی بۆ پاساودانی ئەو جینایەتە کە بەدژی ئێمەی ئەنجام داوە بەتەواوی بەرپەرچ دەداتەوە و ڕەتی دەکاتەوە. ڕووهەڵماڵاویی کۆماری ئیسلامی لە وەئەستۆگرتنی خێرای ئەو جینایەتە و هەڕەشەکردنی بۆ دووپاتکردنەوەی ئەم جۆرە هێرشانە لەسەر ئیدیعای ڕێژیم سەبارەت بە مەترسیی ئێمە بۆ سەر بەناو ئەمنیەتی میللیی ئێران هەڵچنراوە. لەپێشدا دەبێ بڵێین کە ئەوە خودی کۆماری ئیسلامییە کە بە دروستکردنی خەفەقان و سیاسەتی سەرکوت تەنانەت لە بەرامبەر چالاکانی مەدەنی و خەڵکی بێدیفاعدا، تەواوی ئێران و بەتایبەت کوردستانی ئائەمن کردوە. پاشان، حیزبی ئێمە لەگەڵ ئەوەدا کە شانازی بە خۆڕاگریی چەکدارانەی لە بەرامبەر هێرشی ڕێژیم بۆ سەر خاک و خەڵکی کوردستان دەکا و ئێستاش خاوەنی هێزی پێشمەرگەی تۆکمە و بە ئەزموونە، بەڵام هەم لە ڕابردوودا هەمیشە پشتیوان و خوازیاری چارەسەری سیاسی و ئاشتیخوازانەی پرسی کورد لە ئێراندا بووە، هەم لە هەلومەرجی ئێستادا تەنانەت حزوور و چالاکیی پێشمەرگەکانیشی زۆرتر بەمەبەستی یارمەتیدان بە لەمەیداندابوونی خەڵک و بەهێزکردنی بەستێنی مەدەنی و جەماوەری بووە. ئێستاش کە کۆماری ئیسلامی بەم چەشنە درندانەیە هێرشی کردووەتە سەر دەفتەری سیاسیی حیزب، ئێمە وێڕای دڵنیاکردنەوەی خەڵکی کوردستان لەوە کە هێزی پێشمەرگەی حیزبی ئێمە وەک پێشوو لە مەیدان دایە، ڕادەگەیەنین کە بە پشتبەستن بە پاشخان و فەلسەفەی سیاسیی خەباتی گەلەکەمان، ئەولەویەتی ئێمە دیسان بەهێزکردنی بەستێنی خەباتی مەدەنی و جەماوەری بەدژی کۆماری ئیسلامی و بۆ کۆتاییهێنان بەو ڕێژیمەیە.

٣/ مووشەکبارانی دەفتەری سیاسیی حیزبی دێموکراتی کوردستان لە ئاستی جۆربەجۆردا شەپۆلێکی بەربڵاو لە کاردانەوە و دەنگدانەوەی لێ کەوتەوە. لەو پێوەندییەدا پلینۆمی کۆمیتەی ناوەندی بە پێویستی زانی پێش هەموو شتێک ستایش و دەسخۆشیی خۆی لە بەرامبەر سەرجەم ئەندامانی ڕێبەری و کادر و پێشمەرگە و فەرماندەکانی حیزب لە کوردستان و لە دەرەوەی وڵات و بنەماڵەی سەربەرزی شەهیدەکانی قەڵای دێموکرات ڕابگەیەنێ کە سەرباری ئەو زەبرە قورسە کە وە پەیکەری حیزب کەوت، بەوپەڕی ورە و مشووردخۆرییەوە لە هەموو ئاستەکاندا قورس و قایم ڕووبەڕووی دۆخەکە بوونەوە و لەو کات و ساتە هەستیار و سەختەدا بە ئیرادە و خۆڕاگری و یەکگرتوویی خۆیان حیزبی دێموکراتیان سەربەرز و ڕاوەستاو ڕاگرت و مستێکی توندیان لە دمی بڕیاردەرانی ئەو جینایەتە وەشاند.

٤/ پلینۆمی کۆمیتەی ناوەندی ئەمەگناسیی خۆی لە بەرامبەر هەڵوێست و ئیرادەی خەڵکی ڕۆژهەڵاتی کوردستان ڕادەگەیەنێ کە جیا لە هەموو ئەو پشتیوانی و هاودەردییە کە لە دە ڕۆژی ڕابردوودا بە شێوەی جۆراوجۆر لەگەڵ حیزبی ئێمەیان دەربڕیوە، بە شێوەیەکی بێوێنە بەپێل بانگەوازی چالاکانی نێوخۆ و حیزبی ئێمە و ناوەندی هاوکاریی حیزبەکانی کوردستانی ئێران بۆ مانگرتنی گشتی و دەربڕینی ئیعتراز بە مووشەکبارانی قەڵای دێموکرات و ئێعدامی چالاکانی سیاسی و مەدەنییەوە هاتن. ئەو مانگرتنە گشتییە لە مێژووی نارەزایەتییە جەماوەری و مەدەنییەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە چوار دەهەی ڕابردوودا ئەزموونێکی بێ وێنە و شیاوی دەرس لێ وەرگرتنە. کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان بەمجۆرە «نا»یەکی بەهێزیان بە کۆماری ئیسلامی گوت کە لە یەک ڕۆژدا چەند کەس لە چالاکانی سیاسی و مەدەنیی لە نێوخۆی وڵات ئێعدام کرد و قەڵای دێموکراتی مووشەکباران کرد. پشتیوانی و هاوپێوەندیی کەمویێنەی خەڵکی کوردستان لەگەڵ حیزبی دێموکرات و بزوتنەوەی سیاسیی کوردستان و خاوەنداریی ئەوان لە قوربانییانی تێرۆر و ئێعدام لەم مانگرتنەدا پێویستە وەک سەرفەسڵێکی تازە لە پەرەپێدانی خەباتی جەماوەری و یەکڕیزیی کۆمەڵگەی سیاسیی کوردستان کەڵکی لێ وەربگیرێ.

٥/ ڕێبەریی حیزبی ئێمە بە پێویستی دەزانێ جارێکی دیکە پڕ بەدڵ سوپاسی داموودەزگا و لایەنەکانی هەرێم و خەڵکی باشووری کوردستان بە تایبەتی لە شاری کۆیەی خۆشەویست بکا کە هەم لە کاتی کارەساتەکەدا لە هەموو ڕوویەکەوە بە هانای حیزبی ئێمەوە هاتن و هەم دواتریش بەردەوام هاودەرد و هاوخەمی ئێمە بوون. هەرلەو کاتەدا لەو باوەڕەداین کە بەلەبەرچاوگرتنی ئەوە کە مووشەکبارانی کۆماری ئیسلامی بۆ سەر بنکەی دەفتەری سیاسیی حیزبی ئێمە هاوکات دەستدرێژیشە بۆ سەر سەروەری و جێگیریی عیراق و هەرێمی کوردستان، ئیعترازی توندتر لە بەرامبەر ئەم دەستدرێژییەی ڕێژیمی ئێران و هەنگاوتان بۆ پێشگیری لە دووپاتبوونەوەی جینایەتی لەم چەشنە و پاراستنی گیانی تێکۆشەرانی ڕۆژهەڵات و بنەماڵەکانیان بەرپرسایەتیی ئەخلاقی و قانوونیی دەوڵەتی عیراق و حکومەتی هەرێمی کوردستانە.

٦/ ئەوەندەی دەگەڕێتەوە سەر هێز و لایەنە سیاسییەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان، پلینۆمی کۆمیتەی ناوەندی هاودەنگیی ئەوان بەتایبەتی لە چوارچێوەی ناوەندی هاوکاریی حیزبەکانی کوردستانی ئێران بەدوای ئەم کارەساتەدا بە شتێکی موسبەت و هیوابەخش دەزانێ. بەڵام نیگەرانیی خۆی لەو هەقیقەتە تاڵەش دەربڕی کە تەنانەت پاش ئەم کارەساتە کەم وێنەیەش هەماهەنگی و هاوهەنگاویی هێزەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان وەک پێویست نییە و هیندێک لایەن لەسەر تاکڕەوی و تەنانەت بەلاڕێدابردنی واقعیەتی ئەم ڕووداوە بەردەوامن. حیزبی ئێمە وێڕای بەردەوامیی بۆ مایەلەخۆدانان لەپێناو ئەوە کە فەزای زێهنیی ئێستا بۆ یەکگرتوویی نێوماڵی کورد لە ڕۆژهەڵات بپارێزرێ و پەرەی پێ بدرێ، سەرنجی لایەنەکانی دیکە بۆ ئەو زەروورەتە ڕادەکێشێ کە ئەگەر دەمانەوێ لە ئاستی هەستیاریی دۆخەکە و چاوەڕوانیی خەڵکی کوردستاندا بین پێویستە بە بەرپرسایەتی زۆرترەوە بیر لە هەنگاوی زیاتر و ڕاستەقینەتر بۆ یەکگرتنی بەکردەوەی هێزەکانی ڕۆژهەڵات بکەینەوە.

٧/ سەبارەت بە هێز و لایەن و کەسایەتییەکانی ئۆپۆزیسیۆنی ئێرانی، پاش ئەم موشەکبارانە و پاش ئەو هاوپێوەندییە یەکدەستە کە خەڵکی کوردستان لەگەڵ حیزبی ئێمە و بزوتنەوەی سیاسیی کوردستانی نیشان دا، هەم کەسایەتی و لایەنەکانی دۆستی ئێمە لە ئۆپۆزیسیۆنی ئێرانیدا هاوخەمی و هاوپێوەندیی خۆیان لەگەڵ ئێمە دەربڕیوە، هەم بەتایبەتی هیندێک ئاڵوگۆڕی موسبەت لە شێوەی ڕوانینی کۆمەڵگەی سیاسیی ئێران بۆ بزوتنەوەی کوردستان و خەباتی حیزبی ئێمەدا بەدی دەکرێ. بەو حاڵەش بەداخەوە نارەزایەتی دەربڕینی کۆمەڵگەی سیاسیی ئێران لەو جینایەتەی کۆماری ئیسلامی و پشتیوانی و هاوپێوەندیی ئۆپۆزیسیۆنی ئێرانی لەگەڵ حیزبی ئێمە و خەڵکی کوردستان زۆر لەوە کەمترە کە لە ئاستی جینایەتەکانی کۆماری ئیسلامی لە ڕۆژی ١٧ ی خەرمانانەدا بێ. بەوحاڵەش حیزبی ئێمە هەروا ئامادەیە کە یارمەتی بە دیالۆگ و لێکتێگەیشتنی بزوتنەوەی سیاسیی کوردستان و کۆمەڵگەی سیاسیی ئێران بکا بۆ ئەوەی هاوپێوەندی و هاوخەباتیی نێوان ئەم دووانە کۆتایی بە سەرەڕۆیی لە ئێراندا بێنێ و ئەلترناتیڤی دڵخواز جێگەی ئەو ڕێژیمە بگرێ. بەڵام ئەو هۆشداریییەش دەدەین کە ئەگەر بێت و ئاستی دەرک و پشتگیریی کۆمەڵگەی سیاسیی ئێران و ئۆپۆزیسیۆنی ئێرانی لە بزوتنەوەی سیاسیی کوردستان هەر بەو جۆرە بێ کە ئێستا دەیبینین، درز و مەوداکانی نێوان نەتەوەی کورد و کۆمەڵگەی سیاسیی ئێران هەر دێت و زیاتر دەبێ و لە ئاکامدا هەر کۆماری ئیسلامی لە پەرش و بڵاویی ئۆپۆزیسیۆنی ئێرانی و نایەکگرتوویی پێکهاتەکانی نێو کۆمەڵگەی ئێران قازانج دەکا.

٨/ دەنگدانەوە و کاردانەوە ناوچەیی و نێودەوڵەتییەکانی مووشەکبارانی بنکەی سەرەکیی حیزبی دێموکراتی کوردستان لەلایەن کۆماری ئیسلامییەوە شتێکی کەمتر دیتراو بوو. پلینۆمی نۆهەمی کۆمیتەی ناوەندی وێڕای دەسخۆشی لەو هەوڵانەی تا ئێستا بەشەکانی پێوەندییەکانی دەرەوەی حیزبی ئێمە داویانە بۆ ئەوەی ئەم جینایەتە لە ئاستی مێدیا و ناوەندە سیاسییە جیهانییەکاندا دەنگدانەوە و دژکردەوەی زۆرتری لێ بکەوێتەوە، هاوڕێیانی پێوەندیدار بەم بوارەی ڕاسپارد کە لە کار و هەوڵەکانی خۆیان بەردەوام بن. لەلایەکی دیکەوە، پلینۆمی کۆمیتەی ناوەندی وێڕای لەبەرچاوبوونی هەموو ئەو هەڵوێستانەی تا ئێستا لە دنیای دەرەوەدا بەتایبەتی لەلایەن دەوڵەتانی خاوەن نفووزی جیهانەوە بۆ مەحکوم کردنی ئەو دەستدرێژییەی کۆماری ئیسلامی گیراون، بەلەبەرچاوگرتنی واقعیەتی دەسەڵات و دەسترۆیشتوویی لە عیراق بەتایبەتی لە ئاستی ئاسمانیدا، بەرپرسایەتیی کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی بەتایبەتی وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا بۆ هەڵێنانەوەی هەنگاوی بەکردەوە بەدژی ئەم دەستدرێژییەی کۆماری ئیسلامی و پێشگیری لە دووپاتبوونەوەی جینایەتی لەم چەشنە دەستنیشان کرد.

٩/ سەبارەت بە ڕەهەندی ئەمنیەتیی موشەکبارانی قەڵای دێموکرات، کۆمیتەی ناوەندیی حیزبی دێموکراتی کوردستان وێڕای تاوتوێی چەند و چۆنیی شێوازی کار و تێکۆشانی ڕێبەری و ئۆرگانەکانی حیزب و ڕێبەرایەتیی حیزب لە ڕوانگەی ئەمنیەتییەوە، سەبارەت بە کەموکوڕییەکان ڕەخنەی لە خۆی گرت و هەیئەتێکی تایبەتی بۆ تاوتوێی وردتری ئەم لایەنەی پرسەکە و هەڵگرتنی هەنگاوی پێویست بۆ ڕووبەڕووبوونەوەی زیاتری پیلانەکانی کۆماری ئیسلامی دیاری کرد.

لە بڕگەیەکی دیکەی کارەکانی پلینۆمی نۆهەمی کۆمیتەی ناوەندیدا، گەڵاڵەیەک بۆ پێداچوونەوە بە هێندێک پرسی ڕێکخراوەیی و ئەساسنامەیی کە لەلایەن هەیئەتێکی ڕێبەریی حیزبەوە لە بەرەبەری کۆنگرەی حەڤدەهەمی حیزبی دێموکراتی کوردستاندا ئامادە کراوە، کەوتە بەر دید و بۆچوونی بەشدارانی پلینۆم. پاش گفتگۆیەکی تێر و تەسەل سەبارەت بە نێوەرۆکی ئەم گەڵاڵەیە، پلینۆم دەفتەری سیاسیی حیزبی ڕاسپارد کە بە لەبەرچاوگرتنی تێبینییەکانی ڕێبەرایەتیی حیزب ئاڵوگۆڕی پێویست لەم گەڵاڵەیەدا پێک بێنێ بە چەشنێک کە باشتر وڵامدەری پێویستییەکانی کار و تێکۆشانی حیزبی دێموکرات لە قۆناغی ئێستادا بێ.

دواییـن بڕگەی نۆهەمین پلینۆمی کۆمیتەی ناوەندی تایبەت بوو بە دیاریکردنی کۆمیتەی ئامادەکردنی کۆنگرەی حەڤدەهەمی حیزبی دێموکراتی کوردستان. لەو بەشەشدا دەفتەری سیاسی هەیئەتێکی بۆ ئەم مەبەستە بە کۆمیتەی ناوەندی پێشنیار کرد و کۆمیتەی ناوەندییش پێکهاتەی هەیئەتەکەی وەک خۆی پەسند کرد.

بەم جۆرە پاش چەندین سەعات کاری چڕ و پڕ، پلینۆمی نۆهەمی کۆمیتەی ناوەندی بە سەرکەوتووییەوە کۆتایی پێ هات و بەشدارانی پلینۆم شێلگیرتر و سوورتر لە هەر کاتێک بۆ درێژەدانی ڕێبازی هاوڕێ و هاوکارە شەهیدەکانیان و بە ئیمان بە سەرکەوتنی خەباتی ڕەوای حیزبی دێموکرات و خەڵکی کوردستان گەڕانەوە شوێنی کار و تێکۆشانی خۆیان.

سڵاو لە شەهیدانی ١٧ی خەرمانانی قەڵای دێموکرات!
سەرکەوتن بۆ خەباتی حیزبی دێموکراتی کوردستان و خەڵکی کوردستان!
ڕیسوایی و نەمان بۆ کۆماری ئیسلامیی ئێران!

حیزبی دێموکراتی کوردستان
دەفتەری سیاسی ٢٩ی خەرمانانی ١٣٩٧
(٢٠ی سێپتامبری ٢٠١٨)

کوردستان
• ژمارە: ٧٣٤
٣١ی خەرمانان ١٣٩٧ _ ٢٢ی سپتامبر ٢٠١٨

مستەفا مەولوودی:
ناهێڵین مەشخەڵی دەستی ڕەفیقە شەهیدەکانمان بۆ ساتێکیش بکەوێتە سەر عەرز

(پەیامی سکرتێری گشتیی حیزبی دێموکراتی کوردستان دوای مووشەکبارانی قەڵای دێموکرات)

ئەندامان و لایەنگرانی حیزبی دێموکراتی کوردستان!
خەڵکی تێکۆشەری کوردستان!
دۆستانی گەلی کورد!

هەروەک ئاگادارن، بەیانیی ڕۆژی ١٧ی خەرمانانی ١٣٩٧ی هەتاوی لە کاتێکدا کۆمیتەی ناوەندیی حیزبی دێموکراتی کوردستان لە کۆبوونەوەدا بوو، کۆماری ئیسلامی بنکەی دەفتەری سیاسیی حیزبی ئێمە و ڕاست شوێنی بەڕێوەچوونی کۆبوونەوەکەی مووشەک باران کرد. لە ئاکامدا بەداخەوە پۆلێک لە ئەندامانی ڕێبەریی حیزب و کادر و پێشمەرگەکانی حیزب شەهید بوون و ژمارەیەکیش لە هاوڕێیان بریندار بوون. ئەمە یەکەم جار نیە ڕێژیمی ئێران لە دەرەوەی سنوورەکانی خۆی و لە دەرەوەی مەیدانی ئەسڵیی خەباتی ئێمە لەگەڵ ئەو ڕێژیمە، ڕێبەریی حیزبی دێموکرات بە ئامانج دەگرێ. تەنیا شتی نوێ ئەوەیە کە کۆماری ئیسلامی بەهۆی ئەو مەترسییانەی ئەم ڕۆژانە لەسەر ئایندەی خۆی هەستی پێ دەکا، لێ بڕاوە درندانەتر لە هەر کاتێک و بە بەزاندنی هەرچی زیاتری سنوورە یاسایی و ئینسانییەکان زەربە لە ئێمە بوەشێنێ. ئەوەش کە حیزبی دێموکراتی کوردستان و ڕێبەریی حیزبی ئێمە بۆتە ئامانجی ئەم هێرشە بێ وێنەیە بۆ ئەوە دەگەڕێتەوە کە کۆماری ئیسلامی ئەوەندەی لە فشارە دەرەکییەکان نیگەرانە، چەند ئەوەندەش هێزی خەڵک و بزوتنەوەی سیاسیی کوردستان بەتایبەتی حیزبی ئێمە وەک ئاڵاهەڵگری خەباتی فرەچەشن بەدژی ئەم ڕێژیمە بە مەترسی بۆ سەر مانەوەی خۆی دەزانێ. مووشەک بارانی ڕێژیم بۆ سەر دەفتەری سیاسیی حیزبی ئێمە بە هەموو پێوەرێک مەحکوومە. لەگەڵ ئەوەدا حیزبی ئێمە بە شانازییەوە لە بەرامبەر هێرشی کۆماری ئیسلامی بۆ سەر خەڵکی کوردستان خۆڕاگریی چەکدارانەی کردووە و وەک حیزبێکی شۆڕشگێڕ بۆ پارێزگاری لە مان و مەوجودیەتی گەلەکەمان خاوەنی هێزی پێشمەرگەیە، بەڵام ئێمە هەمیشە لایەنگری چارەسەری سیاسیی پرسی کورد لە ئێران بووین و بۆ یارمەتیدان بە دروستبوونی بەستێنێکی سیاسی و دێموکراتیک لەو وڵاتەدا تێچووی زۆر گەورەشمان داوە. کەچی کۆماری ئیسلامی هەمیشە وەڵامی خواستی ڕەوا و ئاشتیخوازانەی خەڵکی کوردستان و حیزبی ئێمەی بە تێرۆر و ئێعدام و سەرکوتی بەربڵاو نەک هەر بەدژی تێکۆشەرانی حیزبی ئێمە بەڵکوو بەدژی چالاکانی مەدەنی لە نێوخۆی وڵاتیش داوەتەوە. لەم هەلومەرجە هەستیارەدا کە بەهۆی ئەو هێرشە درندانەیەوە هاتۆتە پێش، لەلایەن ڕێبەریی حیزب و هاوڕێیانی دەفتەری سیاسییەوە ئەو ئەرکەم پێ سپێردراوە کە لە ڕێگای ئەم پەیامەوە لەپێشدا پڕبەدڵ سوپاسی خۆمان بە خەڵکی نیشتمانپەروەری کوردستان بەتایبەتی خەڵکی شاری کۆیەی خۆشەویست، داموودەزگاکانی ئەمنی و فریاکەوتن و تەندروستیی حکومەتی هەرێم و بە گشتی هەموو ئەو لایەن و کەسانە بکەم کە لە یەکەمین ساتەکانی ڕووداوی ئەم جینایەتەوە هەتا ئێستا بە هانامانەوە هاتوون و لە یارمەتیدانمان بۆ ڕووبەڕووبوونەوەی ئەو کارەساتە هەرچی لەتوانایان دا بووە درێغییان نەکردوە. ئەوان بەهەق نیشانیان دا کە ئەولاتر لە بەرپرسایەتیی ئەخلاقی و ئینسانی، پاڵنەرێکی گەورەتریشیان هەیە کە هاونەتەوەبوونە. هەروەها سوپاس بۆ هەموو ئەو تێکۆشەر و نیشتمانپەروەرانە لە نێوخۆ و دەرەوەی وڵات و هەموو دۆستانی لایەنەکان و بەدەنگەوە هاتنی دۆستانی گەلی کورد لەنێو کۆڕ و کۆمەڵە مێدیایی و سیاسییەکانی ئێران و ناوچە و جیهان هەیە. هەروەک هەموو لایەک دەزانن حیزبی ئێمە عادەتی کردوە کە زەبری زۆر گەورە تەحەمول بکا. ئەمجارەش حیزبی ئێمە، دڵگەرم و پشتگەرم بە ئیمان و ئیرادەی تێکۆشەرانی دێموکرات و پشتیوانیی خەڵکی کوردستان، لەگەڵ هەموو قورسی و جەرگبڕیی کارەسات و جینایەتەکە، لە خەبات و تێکۆشانی شێلگیرانە هەتا گەیشتن بە ئامانجە ڕەواکانی حیزب کە لە کۆستی لەدەستدانی پۆلێک لە باشترین تێکۆشەرانی حیزبەکەماندا هاوخەمییان لەگەڵ کردووین و هاوپێوەندی و پشتیوانیی خۆیان پێ ڕاگەیاندووین. چەند و چۆن و دەرەنجامەکانی قۆناغی نوێی هێرش و دەستدرێژییەکانی کۆماری ئیسلامی و کاریگەریی لەسەر دۆخی خەباتی ئێمە پێویستی بە بەدواداچوون و لەقاودان و دەرس لێ وەرگرتنی زیاتر هەیە. بۆ هەموو ئەو کارانە ئێمە پێویستیمان بە هەوڵ و هیممەتی هەرچی زیاتری تێکۆشەرانی دێموکرات و هەماهەنگی و یەکگرتنی زیاتری هێز و گەلی کوردبەردەوام دەبێ و ناهێڵێ مەشخەڵی دەستی ڕەفیقە شەهیدەکانمان بۆ ساتێکیش بکەوێتە سەر عەرز.

سڵاو لە گیانی پاکی شەهیدانی مووشەکبارانی قەڵای دێموکرات.
ریسوایی و نەمان بۆ کۆماری ئیسلامی.
سەرکەوتن بۆ خەباتی ڕەوای گەلی کورد و بزوتنەوەی ئازادیخوازانەی ئێران.

٢٠ی خەرمانانی ١٣٩٧ی هەتاوی

مووشەکبارانی «قەڵای دێموکرات» و هەڵەیەکی گەورە

سمایل شەرەفی

پێشنیوەڕۆی ڕۆژی شەممە، ١٧ی خەرمانانی ١٣٩٧ی هەتاوی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامیی ئێران هێرشی مووشەکیی کردە سەر بنکەی ناوەندیی حیزبی دێموکراتی کوردستان لە نزیک شاری کۆیەی باشووری کوردستان. ئەم بنکەیە بە «قەڵای دێموکرات» دەناسرێ و بۆ حیزبی دێموکرات و تێکۆشەرانی ڕۆژهەڵاتی و، بە لای خەڵکی ڕۆژهەڵاتی کوردستانەوە وەک هێما و ڕەمزی مقاومەت و بەردەوامبوون لە خەبات و تێکۆشانی حیزبی دێموکرات سەیر دەکرێ. قەڵای دێموکرات لە کاتێکدا لەلایەن ڕێژیمەوە مووشەکباران کرا، کە ڕێبەریی ئەم حیزبە کۆبوونەوەی وەرزانەی خۆی واتە پلینۆمی کۆمیتەی ناوەندیی بەڕێوە دەبرد. گەرابەندییەکان بۆ مووشەکباران کردنی حیزبی دێموکرات ڕاست ساڵۆنی کۆبوونەوەی ڕێبەریی ئەم حیزبە بوو. لە ئاکامی ئەم کردەوە تێرۆریستییەی ڕێژیمی تاراندا بەداخەوە ١٦ کەس لە تێکۆشەرانی دێموکرات کە شەش کەسیان ئەندامی ڕێبەری بوون شەهید و نزیک بە ٤٠ کەسیش کە ژن و منداڵیان تێدا بوو بریندار بوون. لە پێوەندی لەگەڵ کاردانەوەکان بەرانبەر بەم دەستدرێژییەی نیزامی سیاسیی لە تاران بۆ سەر حیزبی دێموکراتی کوردستان، ئەوەی لە هەمووان بۆ حیزبی دێموکرات و پرسی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان گرینگتر و پڕبایەختر بوو، هەڵوێستی خودی خەڵکی ڕۆژهەڵاتی کوردستان بوو. هەر دوای مووشەک بارانکردنی قەڵای دێموکرات کە هەر بەرەبەیانی ئەو ڕۆژە سێ کەس لە زیندانیانیی سیاسیی کورد بە ناوەکانی ڕامین حوسێنپەناهی، زانیار و لوقمان مرادی بە بڕیاری دەزگای «دادی»ی ڕێژیم لە سێدارەدران، لە بانگەوازێکی گشتیدا حیزبەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان و چالاکانی سیاسی و مەدەنیی داوا لە خەڵک کرا کە بەرانبەر بەم پێشێلکارییانە و سیاسەتە دژیگەلیانەی ڕێژیم هەڵوێستیان هەبێ. بۆیە وەک دیتمان ڕۆژی ٢١ی خەرمانان، ڕۆژهەڵاتی کوردستان بە مانگرتنێکی گشتی و داخستنی دوکان و بازاڕ هەڵوێستێکی کەموێنەیان لە خۆ نیشان دا.

بۆ حیزبی دێموکراتی کوردستان کرایە ئامانج؟

هۆکاری بە ئامانجگرتنی حیزبی دێموکراتی کوردستان و تاقیکردنەوەی دەیان جۆر پیلانی دژیگەلیانەی ڕێژیمە سیاسییەکانی تاران بەرانبەر بەم حیزبە کە نازناوی «ڕێبەری بزووتنەوەی میللی_دێموکراتی خەڵکی کوردستان»ی پێ بڕاوە، ڕیشەیەکی تاریخی هەیە کە پێوەندی ڕاستەوخۆی بە فەلسەفەی وجوودیی ئەم حیزبەوە هەیە. حیزبی دێموکراتی کوردستان وەک یەکەم حیزبی مودێرنی مێژووی جوڵانەوەی نەتەوەیی خەڵکی کورستان، بە دامەزرانی کۆماری کوردستان و بنیاتنانەوەی سەر لە نوێی کەسایەتیی ئینسانی کورد و خەباتی ئەم میللەتە و هەروەهاجۆری خوێندنەوەی بۆ دەسەڵاتی سیاسی لە تاران و شێوەی فورمولەکردنی داخوازییە نەتەوەییەکانی میللەتێک بە ناوی کورد بەرانبەر بە نیزامی ناوەندگەرای ئێران، بەردەوام لەلایەن ڕێژیمە دژیگەلییەکانی تارانەوە وەک مەترسی سەیری کراوە و هەوڵی لێدان و «لەنێوبردن»ی دراوە. عەقڵییەتی ناوەندگەرای دەسەڵاتی سیاسی لە تاران کە هەمیشە بە دیدی میلیتاریستییەوە ڕوانیویەتە بزووتنەوەی خەڵکی کوردستان و بەردەوام هەوڵی داوە بە بەلاڕێدابردن و چەواشەکردنی بیروڕای گشتیی خەڵکی ئێران جووڵانەوەی خەڵکی کوردستان و داخوازییەکانی دژ بە ئێران و ئێرانی تەرجەمە بکاتەوە و، لە بەرانبەر تێفکرین و تێڕوانینەکانی حیزبی دێموکراتی کوردستان لە پێوەندی لەگەڵ بنیاتنانەوەی ئێرانێکی دێموکرات و کوردستانێکی ئازاددا سیاسەتی حاشالێکردن و سڕینەوەی گرتۆتە بەر. مێتۆد و شێوازی ڕێژیمەکانی تاران بۆ لێدان لەم حیزبە جۆراوجۆر و لە جنسی هەرە سەختی خۆی بوون، وەک؛ ڕووخانی کۆماری کوردستان، قەڵاچۆ و داپڵۆسین و ڕەشەکوژی، لەسێدارەدان و تێرۆری ڕێبەرانی کورد، داسەپاندنی شەڕی نابەرانبەر و خوێناوی، تێرۆری بە دەیان کەس لە کادر و تۆپبارانکردنی بنکە و بارەگاکانی حیزب و لە کۆتاییدا و تا ئێرە؛ هێرشی موشەکی بۆ سەر بنکە و بارەگاکانی حیزب و کۆبوونەوەی ڕێبەریی ئەم حیزبە. دواییەن شێوازی پیلان و هێرشی دەسەڵاتی ناوەندگەرای تاران بۆ سەر حیزبی دێموکراتی کوردستان کە مووشەک بارانکردنی «قەڵای دێموکرات» (بنکەی ناوەندیی حیزبی دێموکراتی کوردستان) بوو، بە خەیاڵی خۆیان ڕاست بە مەبەستی لەنێوبردنی یەکجارەکیی ئەم حیزبە و بێهیواکردنی کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان بوو. ئەوان زۆر باش شارەزای جێگە و پێگەی حیزبی دێموکراتی کوردستان لە نێو دڵ و باوەڕی خەڵکی کوردستاندا بوون و هەن. بە ئامانجگرتنی حیزبی دێموکراتی کوردستان بە تایبەت لەم چەند ساڵانەی دواییدا سەلمێنەری دوو واقعیەتی ئینکارنەکراوە: یەکەم ئەوەی کە ئەم حیزبە تا ئێستایش سەرەڕای تەواوی ئەو کەموکوڕی و کەمایەسیانەی کە لێی ئاگادارین و دەیزانین، بەخۆشییەوە دیسانیش متمانەپێکراوترین جەریانی سیاسییە کە بە پاشخانێکی دەوڵەمەندی مێژوویی پڕ لە شانازی و گیانبازی بۆ بزووتنەوەی نەتەوەیی و دێموکراتیکی ڕۆژهەڵاتی کوردستان هەر ڕێبەر و ڕێنیشاندەرە. دووهەم ئەوەیکە هەر ئەم جێگە و پێگەیەی حیزب لە نێو بیر و باوەڕی کۆمەڵانی خەڵکی کوردستانە کە بەتەواوەتی دەسەڵاتی سیاسیی تارانی تووشی ترس و دڵەڕاوکێ کردوە. ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی ئێران کە لە ڕەفتاری سیاسی و مەدەنیی ڕۆژانەی خەڵکی کوردستاندا هەست بە ڕەنگدانەوەی گوتار و سیاسەتی شوناسخوازانە و نەتەوەیی و نیشتمانیی حیزبی دێموکراتی کوردستان دەکا و بۆی دەرکەوتووە ناتوانێ ئیرادەی ئەم میللەتە بە چۆکدا بێنێ، بۆیە ترسەنۆکانە و زەبوونانە وەک پیشەی هەمیشەیی خۆی، ئەم حیزبە و ڕێبەرایەتییەکەی دەکاتە ئامانج و بە خەیاڵی خاوی خۆی پێی وایە دەتوانێ لەم ڕێگایەوە ئەم حیزبە و جووڵانەوەی ڕەوای خەڵکی کوردستان تووشی شکست و لاوازی و لە کۆتاییدا نەمان بکا. بەڵام هەر لە یەکەم کاتژمێرەکانی دوای ئەم ڕووداوەدا و هەر سێ ڕۆژ دوای ئەم دەستدرێژییە بۆ سەر حیزبی دێموکرات بۆ هەموو لایەک و بەتایبەت بۆ دەسەڵاتی تەواوییەتخوازی کۆماری ئیسلامیی ئێران دەرکەوت کە ئەم حیزبە زۆر لەوە گەورەترە و ئەم میللەتە زۆر لەوە هوشیارتر و بەهەڵوێسترە کە دوژمنان و نەیارانی لێی دەڕوانن.

مانگرتنی گشتیی خەڵکی ڕۆژهەڵاتی کوردستان

خەڵکی کوردستان لەم مانگرتنە جەماوەرییەدا پێش هەموو شتێک ئەو ڕاستییەیان سەلماند کە بە پێچەوانەی ئەو ئیدیعا پڕوپووچانەی کە ڕێژیم و دوژمنانی بزووتنەوەی مافخوازانەی ڕۆژهەڵاتی کوردستان دەیکەن، حیزبی دێموکراتی کوردستان وێڕای حیزبەکانی دیکەی ڕۆژهەڵات ڕۆڵی نوێنەرایەتیی ئەم بزووتنەوەیە دەگێڕن و جێی متمانەی کۆمەڵانی خەڵکی کوردستانن. دەسەڵاتی سیاسیی ناوەندگەرای تاران کە هەمیشە هەوڵی داوە داواکارییە سیاسییەکانی حیزبی دێموکرات و حیزبەکانی دیکە بە پرسێکی جیاواز و جیا لە مافی نیشتمانی و نەتەوەیی خەڵکی کوردستان پێناسە بکا و لێکیان دابڕێ، دەبێ لەم مانگرتنە جەماوەرییەی خەڵکی کوردستانەوە بەو ڕاستییە گەیشتبێ کە پیلان و سیاسەتەکانی چەندە مایەپووچ دەرچوون. خەڵکی زۆرێک لە شار و ناوچەکانی کوردستان بەم مانگرتنە گشتی و جەماوەرییە سەلماندیان کە هێرشی مووشەکیی سپای پاسدارانی ڕێژیم بۆ سەر قەڵای دێموکرات، هێرش بۆ سەر نوێنگەی بیروباوەڕی نەتەوەیی و نیشتمانیی میللەتێک بوو. کۆماری ئیسلامی ئەگەر توانی لە گەرابەندیی مووشەکەکانیدا دیقەتێکی ئەوەندە ورد بکا کە شوێنی کۆبوونەوەی ڕێبەریی حیزبی دێموکراتی کوردستان بپێکێ، بەڵام بێگومان لە تێگەیشتن لە پێگەی ئەم حیزبە لە بیر و باوەڕ و ڕەفتاری خەڵکی کوردستاندا زۆر بەهەڵەدا چووە. ئەم ڕێژیمە کە هەمیشە هەوڵی داوە پرسی مافخوازانەی کورد لە ئێران تەنیا ببەستێتەوە بە حیزبێک و کۆمەڵێک کەس کە لە دەرەوەی وڵات خەبات دەکەن و وا نیشان بدا کە خەڵکی کوردستان بیرکردنەوەیەکی جیاوازیان لە حیزبەکان هەیە، ئێستا و دوای ئەم مانگرتنانە دەبێ باشتری بۆ دەرکەوتبێ کە بە چ هەڵەیەکی گەورەدا چووە. مانگرتنی خەڵکی کوردستان بۆ ناڕەزایەتی دەربڕین بەرانبەر بە مووشەکبارانکردنی قەڵای دێموکرات و لەسێدارەدانی سێ چالاکی سیاسیی کورد، دەریخست کە سیاسەتەکانی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی ئێران بۆ کپکردنی دەنگی خەڵک و تەسلیمکردنیان و دوورخستنەوەیان لە حیزبەکان و ترساندنیان لە هەڵوێست نواندن، بە تەواوەتی شکستی هێناوە. ئەوەی لە ڕۆژی چوارشەممەدا وەک مانگرتنی گشتی و جەماوەری لەڕۆژهەڵاتی کوردستان ڕووی دا، بۆ حیزبی دێموکراتی کوردستان و حیزبەکانی دیکەی ڕۆژهەڵات جێی شانازی پێوەکردن و ئافەرین پێ وتنە و بۆ کۆماری ئیسلامیی ئێرانیش جیا لە هەڵەیەکی زەبوونانە و داماوی شتێکی دیکە نەبوو. کاربەدەستانی ئەم ڕێژیمە تووشی هەڵەیەکی گەورە و گرانی قەرەبوونەکراوە بوون کە بە دڵنیاییەوە ئەگەر بە وردی سەرنجی پێگەی حیزبی دێموکراتی کوردستان و لەسەرهەستبوونی کۆمەڵگەی کوردستانیان دابا، گران بوو وەها ریسکێکی گەورە بکەن.

***

نوێنەری ئەمریکا لە نەتەوە یەکگرتووەکان:

کۆماری ئیسلامیی ئێران هێرشی مووشەکیی کردووەتە سەر حیزبی دێموکراتی کوردستان و پێویستە بەرەوڕووی هەڕەشەکانی ببینەوە

نوێنەر ئامریکا لە ڕێکخراوی وڵاتەیەکگرتووەکان لە کۆبوونەوەی شووڕای ئەمنیەتدا پەلاماری مووشەکیی کۆماری ئیسلامی بۆ سەر بنکەکانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی مەحکووم کرد. نیکی هێلی ڕۆژی پێنجشەممە، ٢٩ی خەرمانان لە کۆبوونەوەی شووڕای ئەمنیەتی ڕێکخراوی نەتەوەیەکگرتووەکاندا، جارێکی دیکەش سیاسەتی دەستێوەردانی کۆماری ئیسلامیی ئێران و کردەوە تیرۆریستییەکانی ئەم ڕێژیمەی مەحکووم کرد. نیکی هێلی بە ناوهێنانی حیزبی دێموکراتی کوردستان و هێرشی ئاسمانیی ڕێژیم بۆ سەر ئەو حیزبە، سیاسەتەکانی کۆماری ئیسلامیی بە مەترسییەکی گەورە بۆسەر مرۆڤایەتی لە قەڵەم دا و، لەو پێوەندییەشدا ئەندامانی شوڕای ئەمنیەتی ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکانی ئاگادار کردەوە کە دەبێ بە جیددی ڕووبەڕووی سیاسەتەکانی کۆماری ئیسلامی ببنەوە.

دەقی قسەکانی خاتوو نیکی هێلی

لە کۆبوونەوەی شووڕای ئەمنییەتی نەتەوە یەکگرتووەکاندا

بە باوەری من هەمیشە لە باس و لێدوانەکان لەبارەی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست بە ناحەق و لەڕادەبەدەر تیشک دەخرێتە سەر ئیسرائیل، بەڵام ئەمڕۆ من دەمهەوێ هەنگاوێک بچمە پێشتر. شەری فەلەستین و ئیسرائیل زۆر جیدی و گرینگە و شایانی ئەوەیە لەو شووڕایەدا باسی بکرێت. بەڵام تاکە وڵاتێک کە سەرچاوەی شەڕ و ناساقامگیرییە لە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست، وڵاتێک کە شایانی ئەوەیە هەر سێ مانگ جارێک کۆبوونەوەی شووڕای ئەمنییەتی لەسەر بگیرێ، ئەوە ئیسرائیل نییە بەڵکوو ئێرانە. زیاتر لە ٤٠ ساڵە ڕێژیمی ئێران بە دژی هەموو بنەما یاساکانی کۆمەڵگەی نێونەتەوەییە. لە هەموو شەڕەکانی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاستدا جێی پەنجەی ڕێژیمی ئێران دەبینرێ. ڕێژیمی ئێران پشتگیریی ئەو دیکتاتۆرانە دەکا کە هاووڵاتیانی خۆیان بە چەکی ناوکی دەکوژن. ئەوان شەر هەڵدەگیرسێنن، یارمەتی ماڵیی تیرۆریستان و چەکدارانی وڵاتانی دیکە دەدەن. ئەوان چەک و مووشەک دەدەنە میلیشیاکان و بەردەوام لەدژی بەرژەوەندی و سیاسەتەکانی شووڕای ئەمنییەت دەوەستنەوە. ئێران لە سەراسەری ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاستدا، لە لوبنان، لە سووریە، لە یەمەن، سەربەخۆیی وڵاتانی دراوسێی لە ژێر پێ دەنێ. هەروەها ڕێژیمی ئێران نیشانی داوە کە ئەوپەڕی بێڕێزی بە سەربەوخۆیی وڵاتی عێراق دەکا کە لە باروخێکی ئەستەمدا، هەوڵی پێشخستنی پرۆسەی سیاسی دەدەن. ڕێبەرانی ئێران هەوڵ دەدەن نیزیکی و لایەنگریی ئایینی بکەنە بیانوویەک بۆ دەستێوەردانی وڵاتانی دیکە. ئەوان دەیانەوێ وا ئیدعا بکەن کە گوایە بۆ دەستێوەردان لە کاروباری وڵاتانی دیکە بانگهێشت کراون. بەڵام بە پێچەوانەی ئەو ئیدیعایە هۆی سەرەکیی دەستێوەردانی مەلاکان ئەوەیە کە ئەوان تینووی دەسەڵاتن. لەبارەی عێراق، ئامانجی سەرەکیی ئەوان ناسەقامگیری و نانەوەی ئاژاوەیە بە مەبەستی دروستکردنی دەروازەیەکی کونترۆڵکراو بۆ ناردنی چەک و شەرکەر لە تارانەوە بۆ مەدیتەرانە. لەو مانگەدا کردەوەی دوژمنکارانەکەی ئێران زیادی کردووە. گرووپی بریکاران یا نیابەتییەکانی ئێران لە ئێراق بە ئاشکرا بە پارە و ڕاهێنان و چەکی ئێران، کردەوەی تیرۆریستی دەکەن. لە چەند مانگی ڕابردوو ئاشکرا بووە کە ئێران چەک و مووشەکی بۆ ئەو گرووپە بریکارانە لە عێراق ناردووە و بەردەوام خەرێکی پەرەپێدانی توانایی ئەو میلیشیا بریکارانەیە کە بتوانن مووشەک لە نێو خاکی عێراقدا دروست بکەن. لەو ماوەیەدا ڕێژیمی ئیران لەوپەڕی سنووربەزاندن و پێشێلکردنی سەروەریی خاکی عێراق چەندین مووشەکی لە ئیرانەوە هەڵداونەتە نێو خاکی عێراق. ئێران هێرشی کردۆووەە سەر بنکەی دەفتەری سیاسی حیزبی دێموکراتی کوردستان (Kurdistan Democratic Party of Iran) و ١١ کەسی کوشتوون. ڕێژیمی ئێران بۆ خۆی ئەو هێرشەی کردووە، نەک گرووپە بریکارەکانی. لە دە ساڵی ڕابردوودا ئەوە یەکەم هێرشی سەربازیی ڕاستەوخۆی ئێرانە لە نێو خاکی عێراقدا. ئەو هێرش و دەستێوەردان لە سەروەریی خاکی عێراق بە دژی بریاری شووڕای ئەمنییەتە و ئێمە دەبێ هەڵوێستمان هەبێ. سولەیمانی، فەرمانده و بەرپرسی سپای قودسی ئێران هەوڵی دەستێوەردان و کارتێکردنی لە دروستکردنی حکومەتی نوێی عێراقدا هەیە. وەبیر هاوکارەکانم هێنایەوە کە بە پێی بریاری شووڕای ئەمنییەت لە ساڵی ٢٠١٧ سەفەرکردنی سولەیمانی بۆ دەرەوەی ئێران قەدەغەیە. ئەو بریارە دووبارە پەسەندکراوی بریاری شووڕای ئەمنییەتە لە ساڵی ٢٠١٥ دا. بێ لەبەرچاوگرتنی ئەو بریارە ئاشکرایەی قەدەغەکردنی سەفەر سولەیمانی، ناوبراو لە دوای هەڵبژاردنی مانگی ٥، بەردەوام سەردانی شارەکانی عیراق دەکا. ئەو بابەتە لە نوێترین ڕێپۆرتی جێبەجێکاری ژمارە ٢٢٣١ی سکرتێری گشتی باسی لێوەکراوە. با بزانین کە سولەیمانی خەریکی چییە لە عێراق. ناوبراو بۆ دروستکردنی حکومەتێکی بەرپرسیار و وەڵامدەری خەڵکی عێراق نەچووەتە بەغدا، بەڵکوو ئەو دەیهەوێ حکومەتێک لە بەغدا دروست بکا کە لە ژێر کۆنترۆڵ و چاوەدێریی ئێراندا بێت. ئێران، عێراق وەکوو وڵاتێکی سەربەخۆ سەیر ناکا، بەڵکوو عێراق وەک ڕێگەیێک بۆ گواستنەوەی چەک و ناوەندێک بۆ ڕاهێنانی گرووپە بریکار و نیابەتییەکان دەبینێ. هەرچەند عێراق خاوەنی سەرچاوە و سامانی خۆیەتی، بەڵام ئێران دەیهەوێ ئابووریی عێراق لاواز بکا و بیبەستێتەوە بە خۆی، بەڵام بۆ؟ چونکە ئێران دەیهەوێ لە ڕێگەی عێراقێکی لاوازەوە پارە نایاساییەکانی خۆی بۆ کردەوە تیرۆریستیەکان بەکار بێنێ. ئێرانییەکان توندوتیژییەکی دیکەیان بە تایبەت بەدژی ئەمریکاییەکان کردووە. دوو حەوتوو لەمەوبەر دوو گرووپی بریکاری ئێران مووشەکیان گرتووەتە باڵویزخانەی ئەمریکا لە بەغدا و کونسولگەریی ئەمریکا لە بەسرە. کەڵکوەرگرتن لە گرووپە بریکارەکان لە عێراق و هێرشی ئاوا ناتوانێ ڕێژیمی ئێران بێبەری بکا. دەوڵەتی ترامپ نە ئەورۆ و نە لە داهاتوودا ئەوە قبووڵ ناکا. ئێران دەیتوانی ڕێگری لەو هێرشەی بریکاران بکا، بەڵام ئەم کارەیان نەکرد بۆیە کۆشکی سپی لە وەڵامدا بە توندی هەرشەی لە ئێران کرد. ئێمە ڕێژیمی ئێران سەبارەت بە هەر هێرشێکی گرووپە بریکارەکان بۆ بینا و کارمەندکانمان بە بەرپرسیار دەزانین. ئێمە بەدڵنیایەیوە زۆر بە هێزەوە پارێزگاری لە ژیانی ئەمریکاییەکان دەکەین. ڕاگرتنی سەروەریی ئەندامانی نەتەوە یەکگرتووەکان هەمیشە بابەتی گرینگی باسکردن لە شووڕای ئەمنییەت بووە. هەموو نەتەوەکان مافی سەروەری و خۆبەڕێوەبەرییان هەیە. مافی پاراستنی خەڵک و خاک و سنووەرکانی خۆیان هەیە. وەک هەموو وڵاتانی تر عێراق ئەو مافانەی هەیە. بەداخەوە تاکوو ئەورۆ و لە هەستیارترین کاتەکانی مێژوودا کە عێراقییەکان دەیانەوێ دەوڵەتی خۆیان پێکب ێنن، ئێران بێشەرمانە بێڕێزی بە سەروەیی عێراق دەکا. ئەوە هەرەشە کردنە لە جەماوەر بۆ پێشخستنی ڕێبەرانی سیاسیی خۆیان، قورخکردنی حکومەتە بۆ کەڵکوەرگرتن لە هێزی سەربازی و پێشخستنی میلیشیاکانی خۆیان و دابەزاندنی خاڵی سەرکیی سەروەریی وڵاتە. وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا بۆ یارمەتیدان بۆ دروستکردنی حکومەتێکی سەربەخۆ بۆ هەموو پێکهاتەکان لە عێراقدا خۆی بە بەرپرسیار دەزانێ. عێراق لە هەوڵی بووژانەوە و دروستکردنەوەی دووبارەی دوای شەری داعش دایە و ئیستاش خەریکی سڕینەوە و سەرکەوتنە بەسەر میرات و مێژووی ستەمکاریی سەدام حوسێندا. دەستێوەردانی ڕێژیمی ئێران نەک هەر ڕێگری لە پێشکەوتنی خەڵکی عیراق دەکا، بەڵکوو ئەوان دەگەڕێنێتەوە بۆ شەڕ و دووبەرەکی. ئەوە هەمان شەڕ و دووبەرەکییە کە ئێران لە سووریە و یەمەن و لوبنان و سەرتاسەری ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست بەڕێوەی دەبا. هەموو ئەندامانی شووڕای ئەمنییەت کە ڕێز لە پرەنسیپ و سەروەریی وڵاتان دەگرن دەبێ دڵگران بن. هەروەها هەموو ئەوانەی ڕێز لە مافی خۆبەڕێوەبەریی خەڵکی عراق دەگرن دەبێ بێن بۆ پارێزگاری کردنی ئەوان.

٢٠ی سیپتامبری ٢٠١٨

سپاسنامەی دەفتەری سیاسیی حیزبی دێموکراتی کوردستان و داوای هەنگاوی زیاتر لە شووڕای ئەمنییەتی نەتەوە یەکگرتووەکان

دەفتەری سیاسیی حیزبی دێموکراتی کوردستان پێشوازیی لە وتارەکەی نیکی هێلی، نوێنەری وڵایەتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا لە ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکان کرد کە لە کۆبوونەوەیەکی شووڕای ئەمنیەتی ئەم ڕێکخراوەیەدا کردنی.

دەقی سپاسنامەکە بەمجۆرەیە:

بۆ سەرنجی باڵێوزی وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا لە نەتەوە یەکگرتووەکان و نوێنەرانی ئەندامانی دائیمیی دیکەی شووڕای ئەمنییەت!

کەمتر لە دوو حەوتوو دوای هێرشی مووشەکیی ئێران بۆ سەر بارەگای سەرەکیی حیزبی ئێمە (حیزبی دێموکراتی کوردستان)، باڵیۆز نیکی هێلی، نوێنەری دائیمیی ئەمریکا لە ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکان، لە کۆبوونەوەی شووڕای ئەمنییەتی ئەو ڕێکخراوەیەدا بە فەرمی ئاماژەی بەو هێرشە کرد و مەحکوومی کرد. ئەمە گرینگترین کاردانەوەی نێودەوڵەتی لەدوای ئەم هێرشەوەیە کە لە بەرزترین ئۆرگانی بڕیاردانی نێودەوڵەتیدا خراوەتە ڕوو. ئاشکرایە کە هێرشی مووشەکی بۆ سەر بنکەی سەرەکیی حیزبی ئێمە تەنیا بەو مەبەستە نەبووە کە ئێران ڕێبەرایەتیی حیزبی ئێمە لەنێو ببا. بەڵکوو ڕێژیمی ئێران بەو هێرشەی هەروەها ویستی بۆ جارێکی دیکەش دەمەلاسکەی کۆمەڵگەی نێونەتەوەیی بکا و توانای تێکدەرانەی خۆی لە ناوچەدا نیشان بدا. هەربۆیە، وێڕای دەربڕینی سوپاس لە تیمی دیپلۆماسیی ئەمریکا کە سەرنجی شووڕای ئەمنیەتی نەتەوە یەکگرتووەکانی بۆ لای هێرش بۆ سەر بنکەی سەرەکیی حیزبی ئێمە ڕاکێشاوە، داوا لە ئەندامانی دائیمیی دیکەی شووڕای ئەمنییەت دەکەین کە وڵامێکی ئەرێنی بەو هەوڵانە بدەنەوە کە ئەمریکا بە مەبەستی دژکردەوە نیشاندانی نەتەوە یەکگرتووەکان لە بەرامبەر مانۆڕی خراپکارانەی ئێران لە ناوچەدا وەڕێی خستوون. لە حاڵەتێکدا کە بە هۆکاری سیاسی هیچ ڕێکارێکی خێرا لە چوارچێوەی شووڕای ئەمنییەتی نەتەوە یەکگرتووەکاندا نەگیرێتە پێش، ئێمە لەو باوەڕە داین کە ئەوە بەرپرسایەتیی وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمریکایە کە ئەوڵاتر لە ڕاگەیاندراو و هەڵوێست دەربڕین، هەنگاوی کۆنکرێت و خێرا هەڵبێنێتەوە بۆ ئەوەی پێش لەوە بگرێ کە کۆماری ئیسلامیی ئێران جینایەتی لەم جۆرە بەدژی حیزبی ئێمە و کەسانی سیڤیلی سەر بە حیزبی ئێمە و پارتە سیاسییەکانی دیکەی کوردی ئێران لە کوردستانی عیراق دووبارە بکاتەوە.

حیزبی دێموکراتی کوردستان
دەفتەری سیاسی
کۆیە، ٢١ی سێپتامبری ٢٠١٨

کوردستان
• ژمارە: ٧٣٤
٣١ی خەرمانان ١٣٩٧ _ ٢٢ی سپتامبر ٢٠١٨

پرێس‌کۆنفرانسی جێگری سکرتێری حیزبی دێموکراتی کوردستان

[ڕۆژی چوارشەممە، ٢١ی خەرمانان بەئامادەبوونی نیزیک بە ٢٠ پەیامنێری ئاژانس و هەواڵدەرییە بیانی و نێوخۆییەکان پرێس‌کۆنفرانسێک بۆ جێگری سکرتێری گشتیی حیزبی دێموکراتی کوردستان بەڕێوەچوو. لەو پرێس‌کۆنفرانسەدا د. ئاسۆ حەسەن زادە، وێڕای باس لە وردەکارییەکانی هێرشی مووشەکیی کۆماری ئیسلامی بۆ سەر بنکەی سەرەکیی حیزبی دێموکراتی کوردستان، وەڵامی پرسیاری میدیاکاران و کاناڵەکانی ڕاگەیاندنی بەشدار لە پرێس کۆنفرانسەکەی دایەوە. لێرەدا دەقی قسەکانی د. ئاسۆ حەسەن زادە لەو پرێس کۆنفرانسەدا دەخەینە بەرچاوی خوێنەرانی "کوردستان"]

سڵاو لە هەموو لایەک. سوپاس کە لەم پرێس‌کۆنفرانسەدا بەشدارن. ئەمن سەرەتا بە وەبیرهێنانەوەیەکی کورتی ڕووداوەکە دەست پێ دەکەم. پاشان ڕوانگە و هەڵسەنگاندنی خۆمانتان پێشکەش دەکەم. دواتریش چاوەڕوانیمان لە کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی باس دەکەم. بێگومان کاتیش دادەنێین بۆ وڵامدانەوەی پرسیارەکانی ئێوە.

ڕووداوەکە ئێستا بۆ هەموو لایەک ئاشکرایە. ڕۆژی شەممە، ٨ی سپتامبر، لە کاتێکدا کۆمیتەی ناوەندیی حیزبی ئێمە لە حاڵی بەستنی پلینۆمدا بوو، دەوروبەری سەعات ١٠:٤٠ بنکەی سەرەکیی حیزبی ئێمە و ڕێک شوێنی کۆبوونەوەکە کەوتە بەر هێرشی مووشەک بارانی کۆماری ئیسلامی. بۆ ئەوانەی شارەزا نین، بارەگای سەرەکیی ئێمە لە نیزیک شاری کۆیەی پارێزگای هەولێر و زیاتر لە ١٥٠ کیلۆمیتر لە سنووری ئێرانەوە هەڵکەوتووە. هێرشەکە بووە هۆی گیان لەدەستدانی پازدە کەس (کە دواتر بوون بە ١٦ کەس) کە شەش کەسیان لە ئەندامانی سەرکردایەتیی حیزبی ئێمە بوون و نزیکەی چل کەسیش بریندار بوون. لەنێو قوربانی و بریندارەکاندا ژنان و منداڵان هەن. لەگەڵ ئەوەدا کە دەفتەری سیاسیی ئێمە لەنێو بنکەی نیزامیی ڕێژیمی پێشووی عیراق هەڵکەوتووە و لەلایەن پێشمەرگەکانیشمانەوە دەپارێزرێ، بەڵام ئەو شوێنە شوێنێکی نیزامی نییە. ئۆرگانە سیاسی و مەدەنییەکانی ئێمە و ڕێکخراوەکانی ژنان و لاوان و منداڵپارێزی لەوێ هەڵکەوتوون. هەروەک یەکسەر پاش هێرشەکە ڕامانگەیاند، ئێران بەرپرسیاری ئەو هێرشانەیە چونکە ئێران تەنیا ڕێژیمە کە ئێمە بەدژی لە خەبات داین و چەندین مانگیش بوو کاربەدەستانی کۆماری ئیسلامی هەڕەشەی زەربەوەشاندن لە ئێمەیان دەکرد. سەرچاوە و سروشتی هێرشەکە ئێستا ڕوون بۆتەوە. مووشەکەکان، کە وا دیارە ٥ تا ٧ دانە بوون، لە بنکەی ئەلمێهدی لە ورمێ ڕا هاوێژراون. دیارە زانیاریی جۆراوجۆر و تەنانەت پێچەوانەی یەکتر سەبارەت بە ژمارە و شوێنی هاویشتن و جۆری موشەکەکان لەو چەند ڕۆژەدا بڵاو بۆتەوە. کۆمەڵێک فڕۆکەش کە ڕەنگە فڕۆکەی بێ فڕۆکەوان بووبن لەکاتی مووشەک بارانەکەدا لە ئاسماندا خولاونەتەوە و پێ دەچێ بۆ ئەوە بەکار هاتبن کە شوێنی ئامانجی موشەکبارانەکە بە وردی دەستنیشان بکەن و وێنە هەڵ بگرنەوە. ئێمە ئەو فڕۆکانەمان تەنانەت ڕۆژی دواتر لە کاتی ناشتنی شەهیدەکانمان لە ئاسماندا بەدی کرد. تەنانەت ئەم بەیانییەش جمۆجۆڵی نائاسایی فڕۆکەوانی لە ئاسمانی کۆیە بەدی کرا کە دیارە هی ئەمڕۆ دڵنیا نین کە فڕۆکەی کوێ بوون. قەڵای دێموکرات ئامانجی سەرەکیی مووشەک بارانەکە بووە بەڵام بەشێک لە موشەکەکان خوارتر یا سەرتر لە قەڵای دێموکرات کەوتوونەتە سەر عەرز و بەم جۆرە دوو پێشمەرگەی حدکاش لە شوێنی ڕاهێنانی پێشمەرگەکانیان شەهید بوون. ئەمە بەبێ دوودڵی قورسترین و بێ سابقەترین هێرشی لێدانی ئاسمانییە کە ڕێژیمی ئێران تا ئێستا لە دەرەوەی سنوورەکانی خۆی بۆ سەر لایەنێکی ئۆپۆزیسیۆنی کردبێ. لە حاڵەتەکانی پێشوودا بۆ نموونە ئەوەی موجاهیدین توانای زیانگەیاندنی موشەکەکان زۆر لەوانەی لەسەر ئێمە بەکارهاتوون کەمتر بوو و هێرشەکانیش زۆربەی کات هەر لەنێو خاکی عیراق ڕا و بە هاوەدەستیی حکومەتی عیراقیی لایەنگری ئێران یان تاقمە شیعەکانی سەر بە ئێران بەڕێوە چوون. لە دیدی ئێمەوە، هێرشی مووشەکیی ئێران بۆ سەر بارەگای ئێمە لە هەموو ڕوویەکەمەوە ناقانوونییە. ڕاستە کە حیزبی ئێمە حیزبێکە کە بۆ ڕووخانی کۆماری ئیسلامی خەبات دەکا. ڕاستە کە ئێمە لە ڕابردوودا موقاومەتی چەکدارانەمان لە دژی ئەو ڕێژیمە بەڕێوە بردووە و ئێستاش هێزی پێشمەرگەمان هەیە، بەڵام چالاکیی پێشمەرگەکانی ئێمە لە ساڵانی ڕابردوودا لە نێوخۆی ئێراندا زۆرتر بەمەبەستی سیاسی و تەشکیلاتی بووە. لە زۆربەی ئەو دەرگیریانەشدا کە ڕوویان داوە دەرگیرییەکان بەهۆی کەمین و هێرشی هێزەکانی ڕێژیم بۆ سەر پێشمەرگەکانمان ڕوویان داوە. هەربۆیە ئەوە کە ڕێژیم دەڵێ ئەم هێرشە وڵامێکە بۆ چالاکیی سەربازیی ئێمە لەنێو ئێران هیچ بنەمایەکی نییە. بەپێچەوانەوە، لە ساڵانی ڕابردوودا حیزبی ئێمە ئەو حیزبە بووە کە زۆرترین جەختی لەسەر شێوازە ناچەکداریییەکانی خەبات و بەهێزکردنی بزووتنەوەی مەدەنی لە نێوخۆی ڕۆژهەڵاتی کوردستان کردووە. بەشێوەیەکی گشتی بەدرێژایی چوار دەیەی ڕابردوو، ئێمە هەمیشە گوتومانە پرسی کورد لە ئێران ڕێگاچارەی نیزامیی نییە. هەمیشە پشتیوانیمان لە شێوازەکانی سیاسی و مەدەنیی کار وتێکۆشان کردووە. ئێمە تەنانەت ڕێبەرانمان لەسەر مێزی موزاکرە لەگەڵ کۆماری ئیسلامیدا شەهید بوون. بەڵام کۆماری ئیسلامی حیزبی ئێمەی و حیزبەکانی تری لە وڵات دەرکردووە و هەمیشە وڵامی داواکارییەکانی خەڵکی ئێمەی بە ئینکار و تەبعیزی زیاتر بەدژی گەلی کورد و بە زیندان و شکەنجە و ئێعدام و تیرۆری تێکۆشەرانی حیزبی ئێمە و تەنانەت چالاکانی بێچەکی مەدەنی لە نێوخۆ داوەتەوە. هەر بەیانیی مووشەک بارانەکە، سێ کەس لە چالاکانی سیاسی و مەدەنی لە زیندانەکانی ئێراندا ئێعدام کران. بۆ دەربڕینی بێزاری و ئیعتراز لە ئێعدامی چالاکانی نێوخۆ و موشەکبارانی بنکەکانمان ئەمڕۆ و هەر ئێستا مانگرتنێکی سەراسەری لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە ئارادایە کە تەواوی خەڵکی کوردستان پێشوازیی لێ کردوە. ڕاستییەکەی ئەوەیە کە ڕێژیمی ئێران لە هەموو کاتێک زیاتر ئایندە و مانەوەی خۆی لە مەترسیدا دەبینێ. بەلەبەرچاوگرتنی شەپۆلی ناڕەزایەتییەکانی خەڵک لەم دواییانەدا، ئەوەی ڕێژیم زۆرتر لە ئێمەدا لێی دەترسێ، زۆرتر توانمان بۆ ڕێکخستنی هێزی جەماوەریی خەڵکە نەک چەکەکانمان. ئەم پرسە ڕەهەندێکی حاشاهەڵنەگری نێودەوڵەتیشی هەیە. ئەگەر سەرنج بدەینە خێرایی و سەرکێشیی سوپای پاسداران بۆ وەئەستۆ گرتنی بەرپرسایەتیی مووشەک بارانی سەر ئێمە بۆمان دەردەکەوێ کە ئەو ڕێژیمە بەم جۆرە هەروەها ویستی پەیامێکیش بۆ کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی بەتایبەتی ئەمریکا بنێرێ هەتا توانای تێکدەرانە و خراپکارانەی خۆی پێ نیشان بدا. بەو حاڵەش دژکردەوە نێودەوڵەتییەکان لەئاست قورسی و درندەیی مووشەک بارانەکە نەبوون. بێگومان لێرە و لەوێ هێندێک مەحکوم کردنمان دیوە. بەڵام ئەوە بە هیچ جۆر کافی نییە. هەربۆیە زەروورە کە شورای ئەمنیەتی نەتەوە یەکگرتووەکان، یەکیەتیی ئورووپا و وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا زیاتر بێنە سەر خەت و هەرچی زووتر هەنگاوی بەکردەوە هەڵگرن بۆ ئەوەی پێش بە ئێران بگرن کە ئەو جینایەتە کە لە هەقی ئێمەدا کردی دووبارە بکاتەوە. هەر دوێنێ سەرۆکی ستادی گشتیی هێزە نیزامییەکانی ئێران هەڕەشەی لە ئێمە کردوە کە بە نیازن زەبری دیکەشمان لێ بوەشێنن. ئەوە مووشەکانەی وە ئێمە کەوتن هەر هەمان ئەو مووشەکانە بوون کە ڕێژیمی ئێران داونی بە حیزبوڵڵای لوبنان. نەتەوە یەکگرتووەکانیش قبووڵی کردووە کە ئەوە مووشەکانەی لە عەرەبستانی سعوودی وە عەرزی کەوتوون سەرچاوەکەیان ئێرانە. مەبەستم ئەوەیە بڵێم کە مووشەک بارانی بارەگای ئێمە نابێ تەنیا وەک کێشەی نێوان ئێمە و کۆماری ئیسلامی چاو لێ بکرێ بەڵکوو پێویستە بخرێتە چوارچێوەی گشتیی ئاشتی و سەقامگیری لە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاستیش. لە کۆتاییدا ئەمن لە هەموو ئێوە داوا دەکەم کە بانگەوازی ئێمە ڕوو بە کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی بڵاو بکەنەوە بۆ ئەوەی ئێران ناچار بکا ئەو دەستدرێژییانە ڕابگرێ و بۆ ئەوەی کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی کەمپەکانمان و ئەندامانمان و خانەوادەکانیان بپارێزێ. لەلایەکی دیکەشەوە، بە لەبەرچاوگرتنی زیانەکان و ئاکامە ئینسانییەکانی ئەو مووشەک بارانە، لە هەموو ڕێکخراوە بەشەردۆست و ئینسانیەکان داوا دەکەم کە بێن لە کۆیە سەردانمان بکەن و لە نزیکەوە پێویستییەکانمان و ئەوە کە چۆن دەتوانن بە هاناماەنەوە بێن هەڵبسەنگێنن. سوپاستان دەکەم.

کاتێک کۆمەڵگە لە سەر سیاسییەکانی دێتە دەنگ

خالید محەممەدزادە

مووشەک بارانکردنی قەلای دیموکرات و لە سێدارەدانی سێ زیندانیی سیاسیی کورد کاردانەوەی گەورەی کۆمەڵگەی کوردی لێ کەوتەوە. کاردانەوەیەک کە بە وتارنوسینی پر لە نارەزایەتیدەربڕینی نوخبەکانی نێو کۆمەڵگە دەستی پێ کرد تا مانگرتنی سەرتاسەریی کۆی کۆمەڵگەی کوردی. وەدەنگ هاتنێک کە تا ئێستا نموونەی نەبووە کۆمەڵگە لەم ئاستە بەربڵاوەدا لەسەر سیاسییە نارازی و گیراوە سیاسییەکانی بێتە دەنگ. ئەم هەڵچوون و وەدەنگ هاتنە بە کۆمەڵە، بەرامبەر بە مووشەک باران و لەسیدارەدانی سیاسییەکان، هەر تەفسیرێکی لێ بکرێ، ناکرێ ئەو ڕاستییە سادەیە نادیدە بگرین کە سیاسەتی ٤٠ ساڵەی حکومەت بۆ پچراندنی پەیوەندیی نێوان کۆمەڵگە وسیاسییەکانی ئیتر شکستی هێناوە و بە بەرەکەتی ماسمیدیا و تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان، هێزەکانی ئۆپۆزیسیۆن و سیاسییە نارازییەکان لەژێر چەتری چاوەدێری و پاراستنی بیرو ڕای گشتیدا دەبن و ئیتر ئەوەی لە دەرەوەی ئەم چەترە دەمێنیتەوە، حکومەت و مەسینە هەڵگرەکانیەتی، نەک سیاسی و هێزە ناڕازییەکانی کۆمەڵگەی کوردی بە هەموو ئەوانەشەوە ئەم کاردانەوە گەورەیە لە بەرپرسیارەتیی هاووڵاتی و حەسساسبوونی بە نیسبەت چارەنووسی سیاسییەکانی، ئۆپۆزیسیۆنی ئێمە دەخاتە بەردەم بەرپرسیارەتی گەورە کە چی تر کۆمەڵگە ناتوانێ شاهیدی پەڕش و بڵاویی ئەم هێزانە و دەستەوەستانییان تا ئاستی بەقوربانی بوونیان بێ و ڕای گشتی دەیەوی، ئەوان لە هێزی بچووکی سیاسییەوە ببن بە هێزی گەورە و ئەکتیڤی سیاسی؛ بە جۆرێک کە ببن بە چەتری پاراستنی کۆمەڵگەی کوردی لە بەردەم ئاسیمیلاسیون و هەرەشەکانی دەسەڵات. بۆ ئەمەش کۆمەڵگەی کوردی بەو مانگرتنە سەرتاسەرییە لەگەڵ دووپاتکردنەوەی پشتگیری و هاوخەمیان بۆ سیاسییەکان ئەو پەیامەشی گەیاند کە درێژەدان بە مۆدێلی حیزبی بچووک و مەحفەلی و بەبێ یەکگرتن و بوون بە هێزی گەورەی کاریگەرخوڵقێن نەک هەر هێندەی تر سیاسییەکان دەکا بە قوربانی، بەڵکوو کۆمەڵگەش بێبەش دەبێ لە بوونی هێزی فریادرەس و پارێزەر؛ چونکە ناکری ئەو ڕاستییە سادەش هەست پێ نەکەین کە لە بەردەم هەوسارپچڕاوی و وەحشیگەریی دەسەڵات، ئەوە تەنیا هێزە ئۆپۆزیسیون و سیاسییەکان نین کە پێویستیان بە پاراستنە، بەڵکوو کۆی کۆمەڵگەی کوردی لە بەردەم ئەم وەحشیگەرییەی دەسەڵات پێویستیی بە دیواربەندێکە بۆ پاراستنی. ئەمەش بە پلەی یەکەم ڕەساڵەتی هیزەکانی ئۆپۆزیسیونە کە پارێزەری هاووڵاتی و کۆمەڵگە بن لە بەردەم بەربەرییەتی دەسەڵات و دەستدرێژییەکانی. ئەگەرچی قسەیەکی تاڵیش بێ بەڵام لە بەردەم گەورەیی ئەم کۆمەڵگە وشیارە و خەڵکی بەرپرسیاری، هێزەکانی ئێمە لە ئاستی چاوەڕوانی و خواستی ئەم کۆمەڵگەیەدا نین و ئەگەر ئەوان بەپێی خواست وچاوەڕوانی هاووڵاتی خۆیان فۆرمات نەکەنەوە، هەر دەبنە قوربانیی سیناریۆ و گۆرانکارییە نوێیەکان و کۆمەڵگەش زیاتر دەکەوێتە بەردەم هاڕینی حکومەت و دەست و پەیوەندییەکانی.

لە ڕاستیدا قۆناغی پێش موشەکبارانی قەڵا و قوناغی دوای موشەکبارانی قەڵا بە تەواوی دوو قوناغی جیاوازن وچی تر هێزەکانی پێش مووشەک بارانی قەڵا ناتوانن هێزی فریادڕەسی کۆمەڵگە و خۆشیان بن و لەمەو بەدوا دەبێ قسە لەسەر پێویستی کۆمەڵە هێزێک بکەین کە هێزگەلی فریادرەسی هەمووان بن، نەک هێزی بوون بە قوربانیی سیناریۆ و گۆرانکارییە نوێیەکان. وەک چۆن تا ئێستاش هێزی بوون بە قوربانی سیناریۆ و و گۆرانکارییەکانن! کۆتا قسە ئەوە کە لەمەوبەدوا پێش ئەوەی باس لە ئەرکداربوونی کۆمەڵگە و هاووڵاتی بەرامبەر بە ئۆپۆزیسیۆن و سیاسییەکانی بکەین، دەبێ قسە لە سەر ئەرکداربوونی هێزە ئۆپۆزیسیونەکان و سیاسیەکان بکەین، چون کۆمەڵگە ڕەسالەتی خۆی بەرامبەر بە سیاسییەکان خستە ڕوو ئەوەی ماوە ئەرکداربوونی ئۆپۆزیسیون و سیاسیەکانە بەرامبەر بە کۆمەڵگەی کوردی.

دیرۆکی خۆڕاگری

(لە دێکۆمێنتەکانی ئەنجوومەنی زیندانییە سیاسییەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان)

خوسرەو قادری

ساڵی ١٣٥٢ی هەتاوی لە گوندە چوکەڵە و خنجیلانەکەی «گۆلێ»ی شارۆیران سەر بە شارستانی مەهاباد لە دایک بووم. ڕۆژانی شۆڕش و ڕاپەڕین دژی ڕێژیمی پاشایەتیم لە بیرە. هەر لە یەکەم ساڵی قوتابخانەوە بە هۆی ئەوەی کە ئاواییەکەمان لە ژێر کۆنترۆڵی حیزبدا بوو، ئەمن و هاوپۆلەکانم شانسی ئەوەمان هەبوو کە بۆ ماوەی دوو ساڵ بە زمانی کوردیش بخوێنین و هاوکات فێری وانەی شۆڕش و کوردایەتی و گەلێک سروودی شۆڕشگێری ببین. ئەمن هەر بەهۆی ئەوەی کە باوکم (کوێخا محەممەدی گۆلێ) ئەندامی لە مێژینەی حیزب بوو و دوای ئاشکرابوونی خەباتی حیزبی دێموکراتی کوردستان، بەهۆی پێوەندی و هاتوچۆی زۆری کادرەکانی تەشکیلاتی و پێشمەرگەکان بۆ ماڵی ئێمە، ڕۆژ لە دوایی ڕۆژ هەستی کوردایەتی و ئۆگری بۆ حیزبی دێموکرات لە ناخمدا پتر پەرەی دەستاند. هەروەها ساڵی ١٣٥٩ برایەکی گەورەترمان بوو بە پێشمەرگەی حیزب کە بەداخەوە دوایی ساڵێک پێشمەرگایەتی شەهید بوو. ئەوانە هەموو بوونە هۆی ئەوەی بیری کوردایەتی و خۆشەویستی حیزبی دێموکراتی کوردستان لە مێشک و دڵمدا گەشە بکا. خوێندنی دواناوەندیم لە مەهاباد تەواو کرد خوێندنی زانکۆم لە ناوەندی «پەروەردەی مامۆستا» لە ڕشتەی «زانستە کۆمەڵایەتییەکان»دا درێژە پێدا. بارودۆخی تایبەتیی بنەماڵەم و بیروباوەڕی خۆم وایکردبوو کە هەر لە سەردەمی تازەلاوەتییەوە تێکەڵ بە کاری ڕێکخستنی نهێنیی حیزب و چالاکیی حیزبی ببم، بەڵام ڕۆژی ١٩ی سەرماوەزی ساڵی ١٣٧٣ بوو هێزەکانی ئیدارەی ئیتلاعاتی ورمێ لە سەر کلاسی دەرس بە تاوانی ئەندامەتیی نهێنیی تەشکیلاتی حیزبی دێموکرات گرتیانم و بە ئیدارەی ئیتلاعاتی مەهابادیان ڕاگواستم. حەوتوویەک دوایی گیرانی من، بەداخەوە یەکێک لەو پێشمەرگانەی کە ئێمە هاوکاریمان کردبوون، بە ناوی بازید پەریزن، لە گەڵ پێشمەرگەیەکی دیکە با ناوی کاوە مەولانزادە، بە هۆی خەیانەتی کەسێکی خۆفرۆش بە ناوی «عەلی کاکەرەش» کە شەهید بازید متمانەی پێکرد بوو، کەوتە تەڵەی ئیتلاعات و بە دیل گیران، کە ئەوە بەداخەوە بووە هۆی گیران و ئاشکرابوونی ژمارەیەکی زۆر لە ئەندامان و لایەنگرانی حیزبی دێموکرات. دواتر بازید پەریزن هەر لە ئیتلاعاتی مەهاباد لە ساڵی ١٣٧٥ بەداخەوە ئێعدام کرا و چووە نێو کاروانی نەمرانەوە و کاوە مەولانزادەش ٣٠ ساڵ زیندانیی بە سەردا سەپێندرا. ئەمن ١١٢ ڕۆژ لە سلولی ئینفرادیدا بووم و لێدان و جنێو و بێحورمەتی بەپێی فیلان بوو. دەیان جەلەسە بازجوویی کە کات و ساتی نەبوو. ئەشکەنجەی جۆراوجۆر وەک لێدان بە قامچی، هەڵاوەسین بە دەستێک و بێ خەوی و بە سەرمای زستان ڕاگرتن لە دەرێ و... کاری ڕۆژانەی بازجوویەکانی ئیتلاعات بوون، بێ ملاقاتی و نەبوونی باس و خەبەر لە بنەماڵە، چڵکنی و پێسی و بێ حەمامیش لە لایەکی دیکە ڕاوەستێ! چەند مانگ دواتر بەیانییەکی بە دەستبەسراوی بردیانم بۆ دادگای ئینقلابی مەهاباد و لە ماوەیەکی کورتی دە خولەکیدا قازییەک بە ناوی «حاج انصاری» بێ ئەوەی وەکیلم هەبێ یان دەرفەتی بەرگری لە خۆمم بدەنێ، دادگایی کردم و پاشان بە تاوانی ئەندامەتی لە حیزبی دێموکراتدا، سزای ١٠ ساڵ زیندان و تەبعید بۆ زیندانی ناوەندیی ورمێی بەسەردا سەپاندم. وابوو لە هاوینی ساڵی ١٣٧٤ دەگەڵ چەند زیندانیی دیکەی خەڵکی بۆکان بە ناوەکانی ڕەحمان مەحمودی، ناسر سوڵتانی و هەمزە کە ئەوانیش بە تاوانی هاوکاری لەگەڵ حیزبی دێموکرات گیرابوون بەڕێی زیندانی ورمێ کراین. بەندی ١٥ی زیندانی ورمێ کە تایبەت بوو بە زیندانییە سیاسییەکان، ئەوکات کە ئێمە چووین نزیک بە ٣٠٠ تا ٣٥٠ زیندانیی سیاسیی تێدا بوو کە دەکرێ بڵێم زۆربەی زۆری بە تاوانی ئەندامەتی و لایەنگریی حیزبی دێموکرات گیرابوون. لە شیمالی کوردستان ڕا تا سەقز و سنە و لە لاوی تازە پێگەیشتووی ١٨ ساڵە ڕا بگرە تا دەگاتە پیرەپیاوی ٨٠ ساڵەی تێدابوو. پێشمەرگە و ئەندام و لایەنگری حیزبەکان، گوندی و شاری، خوێندەوار و نەخوێندەوار، مەلا و سەید و ئاغا و مامۆستا و کرێکار و بە کورتی لە هەموو جۆرە چین و توێژێکی کۆمەڵگەی کوردستانی تێدابوو. هەبوو ٦ مانگ زیندانی درابوویە و هەبوو سزای ئەبەد و ئێعدامی بەسەردا سەپابوو. بۆ منێک کە ئەوکات ٢١ ساڵ بووم. بەڕاستی وەک زانستگایەک وابوو. لە ماوەی پێنج ساڵ کە لە زیندانادا بووم زۆر شت فێر بووم. بناغەی بیروهۆشی کوردایەتی و باوەر بە ڕێبازی حیزبەکەم چاکتر داڕشتەوە. لە نێو زیندانییانی سیاسیدا ژمارەیەکی زۆر کەم نەبێ کە بە هۆی دارمان و ترسەوە بەداخەوە کەوتبوونە ژێر ڕکێفی ئیتلاعات، ئەوانی دیکە بە خۆشییەوە پتر خۆڕاگرتر و بەباوەڕتر بوون و بە تایبەتی کەسانی بە تەمەنتر و بە ئەزموون، دەبوون بە سەرمەشق بۆ ئێمەی لاو و کەمتەمەنتر. زۆر جار بە بیانووی جۆراوجۆر بەرپرسانی زیندان دەستیان دەکرد بە پشکنینی بەندی سیاسییەکان و سووکایەتییان پێ دەکردین. یان تۆی دووبەرەکی و دڕدۆنگیان لە ڕێگای مۆرەکانی خۆیان لە نێو بەندییە سیاسییەکاندا بڵاودەکردەوە، بەڵام بە خۆشییەوە ئەوکارانە نەک نەیاندەتوانی ئیرادە و وردەی بەرزی زۆربەی زیندانییەکان تێکب شکێنی، بەڵکوو بە پێچەوانە دەبوو بە رق و بێزاری زۆرتر و بەربەرەکانی زیاتری زیندانییەکان. هەرئەوە وایکرد کە زۆرێک لە زیندانییەکان کە ئازاد دەبوون، سەر لە نوێ پەیوەست بە حیزب و شۆڕش دەبوونەوە و بە گوڕتر لە پێشوو دەستیان بە خەبات دەکردەوە. لەو ماوەی ئەو ٥ ساڵەدا کە لە زیندانادا بووم بە داخەوە ٣٥ تا ٤٠ کەس لە زیندانیانی سیاسی کە زۆربەیان لە سەر حیزبی دێموکرات گیرابوون، ئێعدام کران. هەر وەها تا ئێستاشی لەگەڵ بێ بە داخەوە دوو لە هاوبەندییە سیاسییەکانی ئەو کاتم، کاک «عوسمان مستەفاپوور» و کاک «محەممەد نەزەری» هەر لە زیندانادا ماونەتەوە. لە پائیزی ساڵی ١٣٧٨دا و لە کاتێکدا کە نیوەی زیندانەکەم کێشابوو، ئازاد بووم. دوای ئازادبوونم لە زیندان و ماوەیەک مانەوە، هەستم دەکرد کە لە زیندانێکی چکۆلە هاتوومەدەر و ئێستا لە زیندانێکی گەورەتر دام. لە لایەکی دیکە هەستی نەتەوەیی و نیشتمانپەروەری و ڕیشەداکوتانی خۆشەویستی حیزبی دێموکرات و ترسی دووبارە گیرانەوەم ـ کە دەمزانی ئەوجار نەجاتم نابێ ـ هانی دام کە ئێران بەجێ بێڵم. وابوو کە ڕێگەی تاراوگەم هەڵبژارد و دواجار لە وڵاتی نۆرویژ گیرسامەوە. لێرەش هاوکات لەگەڵ خوێندنی زانکۆ و کارکردن و ژیانی بنەماڵە، لە کاروچالاکی و ئەرکی حیزبیش خافڵ نیم و ڕۆژ لەگەڵ ڕۆژ بە گوڕتر لە پیشوو لە خزمەت گەل و نیشتمان و حیزبەکەم دام.

١٧ی خەرمانان و ١٧ی سێپتامبر دوو «شاکار»ی دەستی تاوان

ئاوات

٢٦ ساڵ لەمەوبەر لە ١٧ی سێپتامبری ١٩٩٢دا ڕێژیمی تاریکپەرستی کۆماری ئیسلامی لە شاری بێرلینی ئەڵمان و لە نێوجەرگەی ئۆروپای «لانکی ئازادی»دا تاوانێکی سامناکی دەرهەقی حیزبی دێموکرات بەڕێوە برد. لەوڕۆژەدا تێرۆریستە پیاوکوژەکانی کۆماری ئیسلامیی ئێران دوکتۆر سادق شەرەفکەندی، سکرتێری گشتیی حیزبی دێموکراتیان دەگەڵ دوو لە هاوڕێیانی کاک فەتاحی عەبدولی، ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی و نوێنەری حیزب لە ئۆروپا، و کاک هومایوونی ئەردەڵان، نوێنەری حیزب لە ئەڵمان و تێکۆشەرێکی ئێرانیی دۆستی حیزب بە ناوی «نووری دێهکوردی» دایە بەر ڕەهێڵەی گوللەی غەدر و تاوان و شەهیدیان کردن.

ئەمساڵیش لە بەرەبەری یادی ٢٦ ساڵەی کوشتاری بێرلیندا ڕێژیمی جەور و جینایەت کارەساتێکی گەورەتری خوڵقاند. لە ڕۆژی ١٧ی خەرماناندا بە مووشەکبارانی بنکەی ڕێبەرایەتیی حیزبی دێموکراتی کوردستان بە دەیان کادر و پێشمەرگەی دێموکراتی شەهید و بریندار کرد کە لەنێو شەهیدەکاندا شەش ئەندامی ڕێبەریی حیزب دەبینرێن. جێی سەرنجە ڕێژیمی پیاوکوژان هەروەک لە ساڵی ١٣٥٨دا ڕاست ڕۆژی ٢٨ی گەلاوێژ ساڵوەگەڕی کۆدیتا شوومەکەی ڕێژیمی حەمەڕەزاشای بۆ دەرکردنی فەرمانی کوشتاری بە کۆمەڵی خەڵکی کوردستان هەڵبژارد، ئەمساڵیش بۆ بەڕێوەبردنی ئەم کردەوە پڕشوورەییە، ١٧ی خەرمانان ساڵوەگەڕی کوشتاری ڕێژیمی شا لە مەیدانی ژاڵەی تارانی بەگونجاو زانی تا کەس پێی وا نەبێ ڕێژیمی شاهەنشاهی بێ پاشەوارە و دنیا بزانێ کە کۆماری ئیسلامی لە تاوان و خوێنڕێژیدا دەستی ڕێژیمی پێشووی لەپشتەوەڕا بەستووە.

شایانی باسە کە پیاوکوژە خوێنمژەکانی حاکم بەسەر ئێراندا هەر ئەم ڕۆژەیان بۆ بەڕێوەبردنی حوکمی ئیعدامی ڕامین حوسێنپەناهی و زانیار و لوقمان موورادی، سێ زیندانیی سیاسیی کورد بە دەرفەتێکی گونجاو زانی تا سیناریۆی دڕندەیی و دژەمرۆیی هیچ کەموکوڕییەکی نەمێنێ.

حاشا لەوە ناکرێ کە جینایەتی سامناکی ١٧ی خەرمانانی ئەمساڵ نەک هەر زەبرێکی بەژان لە پەیکەری حیزبی دێموکرات بوو، بەڵکوو ویژدانی بەکۆمەڵی هەموو نەتەوەی کورد و تەنانەت خەڵکی ئێران و بیروڕای گشتیی جیهانیشی هەژاند، بەڵام حیزبی دێموکراتی قاڵبووی مەیدانی خەبات دژی سەرەڕۆیی و کۆنەپەرستی و لەویش زیاتر خەڵکی هەمیشە قارەمانی کوردستان نیشانیان دا کە دارێک نین بەو بایانە بلەرن و تاوان هەرچەندی سامناکتر بێ ڕقی پیرۆز و هەستی تۆڵەی گونجاو لە دڵی ئەواندا پتر دەبزوێنێ. ئەگەرچی هەقی شەهیدانی ڕێگای ڕزگاری تەنیا بە وەدیهاتنی ئاواتەکانیان وەردەگیرێ، بەڵام ئەوەی خەڵکی کوردستان لە ڕۆژی چوار شەممە ٢١ی خەرمانانی ئەمساڵدا لە خۆیان نیشان دا جوابێکی پڕبەپێست بۆ هەموو ئەو گەمژە و نەزانانەبوو کە پێیان وایە بە جورم و جینایەت دەتوانن کورد ناچار بکەن واز لە داوای ماف و ئازادییە ڕەواکانی خۆی بێنێ.

جینایەتی ١٧ی خەرمانانی ئەمساڵ دەگەڵ هەموو بەژانی و کارەساتباریی خۆی، تاوانی ١٧ی سێپتامبری ١٩٩٢ی ڕێستوورانی میکۆنووسی بێرلین لە بیر تێکۆشەرانی دێموکرات و کۆمەڵانی هەمیشە سەربەرزی خەڵکی کوردستان ناباتەوە، چونکە ئەوان تێ دەکۆشن هەموو غەمەکانیان بکەنە گڕ بۆ ئاورتێبەردانی تەخت و بەختی ستەمکاران و هەموو فرمێسکەکانیان بکەنە لافاو بۆ ڕماندن و ڕامالینی کۆشکی زۆرداران.

بەڵێ، شەهیدکرانی دوکتۆر شەرەفکەندی و هاوڕێکانی، بەتایبەتی لەبەر ئەوەی هێشتا برینی شەهیدبوونی ڕێبەری هەڵکەوتەی کورد دوکتۆر قاسملوو و هاوڕێکانی لەسەر جەستەی حیزبی دێموکرات و نەتەوەی کورد بەتەواوی ساڕێژ نەببووە کە ئەو کۆستەی بەدوادا هات، کارەساتێکی دڵتەزێن و زەبرێکی ناخهەژێن بوو. (دەزانین کە ماوەی نێوان تێرۆری ئەو دوو ڕێبەرە تەنیا سێ ساڵ و دوو مانگ و چوار ڕۆژ بوو)، بەڵام گەلی قارەمانپەروەری کورد و ڕێبەری کاریزمای دێموکرات تێکۆشەرانی ڕێگای ڕزگاریان وا ڕاهیناوە کە بەرگەی زەبری زۆر قورس بگرن و کارەسات هەرچەند جەرگبڕیش بێ، ئیرادەیان نەڕووخێنێ.

دوکتۆر شەرەفکەندی ئەو ڕێبەرە بەتوانایەی دێموکرات و ئەو قوتابییە بەوەفایەی دوکتۆر قاسملوو بوو کە دەگەڵ ئەوەی نەمانی قاسملوو کەلێنەکەی پێش هەمووان لە ژیانی سیاسی و خەباتگێڕانەی ئەودا خۆی دەردەخست، بەجۆرێک ئەرکەکانی ڕێبەری لەدەستچووی گرتنە دەست و بەڕێوەی بردن کە نە دۆست نە دوژمن نەبوونی دوکتۆر قاسملوو بە حیزبی دێموکرات و بزووتنەوەی ڕزگاریخوازانەی کوردی ئێرانەوە کە بە یەکێک لە دژوارترین قۆناخەکانیدا تێدەپەڕی، نەبینن وهەستی پێ نەکەن. لێرەدا وەبیرهێنانەوەی هێندێ لە تایبەتمەندییەکانی دوکتۆر شەرفکەندی –یان وەک هاوڕێکانی بانگیان دەکرد– کاک سەعید بەتایبەتی بۆ شارەزابوونی بەرەی لاوی تێکۆشەرانی دێموکرات بە گونجاو دەزانین. باسی ئەوە ناکەین کە ئەو ئینسانە لەخۆیدا چەندە زیرەک و بەتوانا و لێوەشاوە بوو. قسە لەو خەسڵەتانەیە کە بۆ ئەوە دەبن هەر دێموکراتێک یان هەر تێکۆشەرێکی ڕێگای ڕزگاری فێریان بێت و لە ژیانی خەباتگێڕانەی خۆیدا بەکاریان بەرێ. کاک سەعید چەندی دڵ بخوازێ مودیر و بەبەرنامە بوو. دەگەڵ هەموو هۆشیاری و زیرەکیی خۆی کارەکانی تەنیا بە (حافظە) نەدەسپارد، بەڵکوو دەفتەری یادداشتی هەبوو کە هەموو ئەرک و بەرنامە کارییەکانی تێدا تۆمار دەکرد و بەگوێرەی پێویست ڕۆژانە یان حەوتوانە دەگەڕایەوە سەریان و ئاڵوگۆڕی تازەی لێ زیاد دەکردن. ئەوە وای کردبوو کە هەر بابەتێکی هاتبایە بەر دەست سەراوان و بنەوانی وەک پێویست و بێ کەموکوڕی لەبەر دەم بوو.

لە ژیانی ئاسایی خۆیدا هەتا بڵێی سادە دەژیا، دەگەڵ هەموو هاوڕێ و هاوکارەکانی گەرم و میهرەبان و بێ فیزوئیفادە بوو. بەڵام کە کار دەگەیشتە سەر ئەرک و بەرپرسایەتی و کاری حیزبی، کورد گوتەنی «بەسەر بابیشیەوە نەدەچوو» و لە نیزیکترین دۆست و هاوڕێکانیی قبووڵ نەدەکرد لە ئەنجامدانی ئەرک و بەرپرسایەتییە حیزبی و خەباتگێڕانەکانیاندا کەمتەرخەم بن یان خۆ بدزنەوە. ئەگەرچی قەت وەکوو پێشمەرگەیەک (بە مانا تایبەتییەکەی) کاری نەکردبوو، بەڵام لە کاتی تەنگانە و پەلاماری دوژمندا یەکجار ئازا و وردەبەرز بوو، بەجۆرێک کە زۆرجار ئازایەتییەکەی دەگەیشتە سنووری بێباکی و خۆنەپارێزی، کە دیارە بۆ هیچ خەباتکارێک بەتایبەتی بۆ ڕێبەرێک ڕەوا نییە و هەر بۆیەش دەکەوتە بەر گلەیی و گازندەی هاوڕێکانی. لە باری بڕیاری سیاسییشەوە کاک سەعید هەروا ئازا و بەزیبکوزاکوون بوو. دیارە هەڵسەنگاندنی پێویستی بۆ هەنگاوەکانی دەکرد، بەڵام بۆ هەڵێنانەوەی هەنگاوی شۆڕشگێڕانە سڵی لە هیچ بڕیارێکی سەخت نەدەکردەوە و لە کۆسپ و لەمپەر نەدەپرینگایەوە.

کاک سەعید بە مانای تەواوی وشە نەتەوەیی بوو، کوردی وەک یەک نەتەوەی دابەشکراو سەیر دەکرد و وێڕای لەبەرچاوگرتنی هەلومەرجی نێوخۆیی و ناوچەیی و نێونەتەوەیی ئەوکاتەی قازانجی گشتیی نەتەوەی کورد پێویستی کردبا ئامادە بوو بێ پەروا قازانجی حیزبی و تەنانەت خۆماڵییش فیدای قازانجی گشتیی نەتەوەکەی بکا. نموونەی ئەو هەنگاوانە لەبەر دەستن، بەڵام وەک زۆر شتی دیکە هێشتا وەختی نەهاتوە پەردەیان لەسەر لابدرێ.

لەم ساڵوەگەڕەدا بەجێیە و تەنانەت پێویستە یادێک لە هاوڕێ و هاوچارەنووسەکانی کاک سەعیدیش بکرێتەوە. کاک فەتاحی عەبدولی ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی و نوێنەری حیزبی دێموکرات لە ئۆروپا کادرێکی یەکجار لێوەشاوە و بەتوانا بوو، و بە یەکێک لە هومێدەکانی دواڕۆژی حیزب دادەنرا. ئەو کە بەداخەوە لە تەمەنێکی کەمدا دەستی تێرۆر لە باوەشی حیزبەکەی و نەتەوەکەی ڕفاند تا وەختێکی لە کوردستان بوو لە بواری جۆراوجۆردا ئەرکی حیزبیی بەڕێوە دەبرد کە لە هەموویاندا سەرکەوتوو بوو. کاتێکیش بۆ نوێنەرایەتیی حیزب نێردرایە دەفتەری پاریس دەگەڵ ئەوەی ئەزموونی کاری دیپلۆماسیی نەبوو، زۆر زوو لێوەشاوەیی خۆی نیشان دا و لەماوەیەکی کورتدا هەم زمانی فەڕانسەیی فێر بوو، هەم پێوەندییەکی بەربەرینی دەگەڵ کۆڕوکۆمەڵ و کەسایەتییە ناودارەکانی فەڕانسە دامەزراند.

کاک هومایوونی ئەردەڵانیش کادرێکی بەوەج، تێکۆشەر، مەسئوول و ئازا و بەجەرگ بوو، لە پلەیەکی بەرزی وشیاریی سیاسییدا بوو کە دەیتوانی لە خەباتی دواڕۆژی حیزبی دێموکراتدا ڕۆڵی کاریگەری هەبێ. ئەویش تا کاتێک لە کوردستان بوو لە هەر بوارێکدا کاری پێ سپێردرا سەربەرز وسەرکەوتوو هاتە دەر و لە ئەڵمانیش دەگەڵ ئەوەی ماوەی کارکردنی کورت بوو جێگای شیاوی خۆی کردەوە.

کاک «نوری دهکردی» تێکۆشەرێکی ئێرانیی دۆستی کورد و حیزبی دێموکرات بوو. ماوەیەکی زۆر لە بنکەی دەفتەری سیاسیی دێموکرات ژیا و بەجۆرێک تێکەڵ بە کۆڕی هاوڕێیان ببوو کە ئەوەی شارەزا نەبووایە وای دەزانی ئەندامی حیزبە. ئەو کە نووسەرێکی بەتوانا بوو ماوەیەکی زۆر هاوکاری ڕۆژنامەی کوردستان و ڕادیۆی دەنگی کوردستان بوو. بەڕادەیەک بە بیروباوەڕ لە حیزبی ئێمە نیزیک بوو کە هیچکات وتارێکی لەباری سیاسەتی حیزبەوە پێویستیی بە دەستکاری نەبوو. کاتێک چووە ئەڵمانیش هەمیشە هاوکاریی حیزبی دێموکراتی دەکرد و بەجۆرێک دەگەڵ ئەم حیزبە تێکەڵ بوو کە سەرەنجام شانبەشانی ڕێبەرانی حیزب شەهید بوو.

ڕووحی هەموو ئەم عەزیزانەمان شاد و ڕێگایان تا گەیشتن بە ئامانجەکانیان بەردەوام بێ، نەفرەت لە ڕێژیمی تیرۆریست و تیرۆریستپەروەری کۆماری ئیسلامیی ئێران و سەرکەوتن بۆ خەباتی ڕزگاریخوازانەی گەلی کورد و هەموو گەلانی ئێران بۆ ڕزگاری لە ڕێژیمی تاریکی و نەزانی.

لەو بۆنەیەدا بەجێیە بە ئەمەگناسییەوە سوپاسی ئەو بەشە لەخەباتگێڕانی ئێرانی بکەین کە لە ماوەی سێ ساڵ دادگای تاوانبارانی تیرۆری میکۆنووسدا هەمیشە بەدوای مەسەلەکەوە بوون. هەم کۆمەگیان بە ڕوونبوونەوەی ڕاستییەکان کرد و هەم تەواوی ڕەوتی دادگایان بە دیکۆمێنت کرد. لەوانە هەروەک نموونە ناوی «پرویز دستمالچی» و «ابوالحسن بنیصدر» دەبەین.

هەر لەو پێوەندییەدا ناهەقی دەبێ ئەگەر قەدرزانی لە دەزگای قەزایی ئەڵمانیش نەکرێ کە بەرامبەر بە هەموو هەڕەشە و فشارێکی ئێران و تەنانەت دەوڵەتی ئەڵمانیش ڕاوەستا هەتا هەقیقەتی تیرۆری میکۆنووسی ڕوون کردەوە و کۆماری ئیسلامیی لەتەواوەتی خۆیدا ڕیسوا کرد.

بەیاننامە:

پەلاماری هەوایی و مووشەکیی کۆماری ئیسلامی بۆ سەر بنکەی دەفتەری سیاسیی حیزبی دیموکراتی کوردستان

هێز و ڕێکخراوە سیاسییە کوردستانی و ئێرانییەکان!
ناوەندو کۆڕو کۆمەڵەمرۆڤدۆستەکان!

کۆماری ئیسلامیی ئێران هەر چی زیاتر لە نێوخۆی وڵات لەگەڵ پەرەگرتنی ناڕەزایەتییەکانی خەڵک و، لە دەرەوە لە گەڵ گوشارە سیاسی و ئابوورییە نێودەوڵەتییەکان بەرەوڕوو دەبێ، پتر پەنا بۆ سەرکوت و دەستدرێژی و تاوان و تیرۆر لە دژی ئازادیخوازانی کوردستان و ئێران لە نێوخۆ و دەرەوەی وڵات دەبا.

هەر وەک لە ڕاگەیەندراوی خەبەریی نیوەڕۆی ئەمڕۆماندا هاتبوو، کاتژمێر ١٠:٤٥ ی ئەمڕۆ شەممە ٨ی سیپتامبر(١٧ی خەرمانانی ١٣٩٧) قەڵای دیموکرات، بنکەی دەفتەری سیاسیی حیزبی دیموکراتی کوردستان، لە حاڵێکدا پلینۆمی کۆمیتەی ناوەندیی حیزبی لێ بەڕێوە دەچوو، کەوتە بەر پەلاماری هەوایی و مووشەکیی سوپای پاسدارانی کۆماری ئیسلامیی ئێران. پێویستە بگوترێ بنکەی دەفتەری سیاسیی حیزب کە لە نزیک شاری کۆیە و لە قووڵایی خاکی هەرێمی کوردستاندا هەڵکەوتووە، هەر ئەو شوێنەیە کە لە شەوی یەلدای ١٣٩٥ (٢١ی دیسامبری ٢٠١٦)، بوو بە ئامانجی هێرشی تیرۆریستیی کۆماری ئیسلامی کە بە داخەوە شەهید بوونی ٧ کەسی لێ کەوتەوە.

هاوکات لەگەڵ ئەم پەلاماره مووشەکی و هەواییەی ئەمڕۆ بۆ سەر بنکەی دەفتەری سیاسیی حیزبی دێموکراتی کوردستان، فڕۆکەی بێ سەرنشینی سوپای پاسداران لە ئاسمانی ئەو ناوچەیەدا دەخولایەوە. بەهۆی ئەو پەلاماره مووشەکییە، بە داخێکی گرانەوە ١٤ تێکۆشەری حیزبی دێموکراتی کوردستان شەهید و پتر لە ٤٠ کەسیشیان بریندار بوون. (ناو و زانیاریی پیوەندیدار بە شەهیدەکان هەر لە درێژەی ئەم بەیاننامەیە دا هەیە.) بەو هۆیەوە کە بنکەی دەفتەری سیاسیی حیزب ناوەندی چالاکیی کۆمەڵێک ڕێکخراو و دامەزراوەی مەدەنییە، ژمارەیەک لە ژنان و منداڵان، کەسانی پیر و بەساڵداچوو و کەم ئەندام بە هۆی ئەم پەلامارەوە بریندار بوون و بنکە و دامەزراوەکانی تایبەت بەوانیش زیانی ماڵی و وێرانییەکی زۆریان بەر کەوت.

پەلاماری دڕندانەی کۆماری ئیسلامیی ئێران بۆ سەر بنکەی دەفتەری سیاسیی حیزبی دێموکراتی کوردستان لە کاتێکدا ڕێک خرابوو کە شەوی ڕابردووش ٣ بەندیی سیاسیی کورد بە ناوەکانی زانیار و لوقمان مرادی و ڕامین حوسێن پەناهی، سەرەڕای داواکاریی کۆڕوکۆمەلە مرۆڤدۆستەکان بۆ هەڵوەشانەوەی حوکمی ئێعدامیان، بە هۆی جەللادەکانی ئەو ڕێژیمە خوێنڕێژە ئێعدام کران. شایانی وەبیر هێنانەوەیە کە دەستدرێژیی کۆماری ئیسلامی بۆ سەر خاکی هەرێم لە ڕۆژانی ڕابردووەوە بە شێوەی تۆپبارانی ناوچە سنوورییەکانی نێوان سۆران و پیرانشار، دەستی پێ کردبوو.

دەفتەری سیاسیی حیزبی دێموکراتی کوردستان، وێڕای مەحکوومکردنی دەستدرێژی و پەلاماری مووشەکیی کۆماری ئیسلامی بۆ سەر بنکەکانی حیزب لە خاکی هەرێمی کوردستاندا و هەر وەها نوێترین تاوانی ئەو ڕێژیمە بەرامبەر ٣ بەندیی سیاسیی کورد، سەرەخۆشی و هاوخەمیی قووڵی خۆی بە بنەماڵە وهاوسەنگەرانی شەهیدەکان و سەرجەم خەڵکی کوردستان ڕادەگەیەنێ و چاکبوونەوەی هەر چی زووتری بریندارەکان بە ئاوات دەخوازێ.

ئەگەرچی شەهیدبوونی پۆلێکی گەورە لە ئەندامانی ڕێبەری و ژنان و پیاوانی پێشمەرگە و تێکۆشەری دێرین و بەوەج، بۆ حیزبی دێموکراتی کوردستان و بزووتنەوەی ئازادیخوازی لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان، زیانێکی گەورە و زەبرێکی بەژانە، بەڵام حیزبی دیموکراتی کوردستان دڵنیایی بە هەموو دلسۆزانی خۆی و سەرجەم خەڵکی کوردستان دەدا کە ئەم جۆرە تاوانانە، ئەم حیزبە لە سەر خەبات بۆ ئامانجە لەمێژینەکانی و بەربەرەکانی لە گەڵ ڕێژیمی دیکتاتۆر و خوێنڕێژی کۆماری ئیسلامیی ئێران شێلگیرتر دەکا. حیزبی دیموکراتی کوردستان، ڕاهاتوە کە زەبر و پەلاماری کۆماری ئیسلامی بۆ سەر ڕێبەران و تێکۆشەرانی- هەر چەندیش گەورە و بە ژان بن- بە چۆکی دانەهێنن و لە خەبات ساردی نەکەنەوە. ڕۆڵە بە هەست و دڵسۆزەکانی گەلی کوردیش وەک هەمیشە نیشانیان داوە کە ناهێڵن چەکی خەباتکارەکانی کورد بکەوێتە سەر ئەرز و ڕێگەی تیکۆشەرانی شەهید بی ڕێبوار ناهێڵنەوە.

ئێمە وێڕای دەربڕینی پێزانینی خۆمان بەرامبەر بە بە دەنگەوەهاتنی خەڵکی دلسۆز و داموودەزگا تەندروستی و خزمەتگوزارییەکانی شاری کۆیە بۆ بە فریاکەوتنی بریندارەکان و خەڵکی ئاوارەبووی بنکەکانی دێموکرات بە دوای ئەو پەلامارە مووشەکییەدا، ڕادەگەیەنین کە دەیان بریندارى ئەو ڕووداوە وسەدان بنەمالەی دانیشتووی کەمپەکانی سەر بەحیزبی دێموکرات کە بە هۆی ئەو پەلامارە مووشەکی و هەواییەوە، ماڵ و حاڵی خۆیان بە جێ هێشتوە، پێویستییان بە هاوکاری و پێڕاگەیشتنی مرۆڤدۆستانەی بەپەلە هەیە.

چاوەڕوانین نوێترین تاوانی کۆماری ئیسلامی لە دژی حیزبی دێموکرات و ڕۆڵە بەندکراوەکانی کورد، ببێتە هەوێنی مانگرتنی گشتی و ناڕەزایەتیدەربڕینی یەکگرتووانەی خەڵک لە نێوخۆی ڕۆژهەڵاتی کوردستان. لە هیزولایەنە سیاسی و خەباتکارەکانی کورد و ئێرانی لە هەرێمی کوردستان و دەرەوەی وڵاتیش داوا دەکەین بە ڕێپێوان و کۆبوونەوە و ئاکسیۆنی جۆراوجۆری دیکە، دژی نوێترین تاوانەکانی کۆماری ئیسلامیی ئێران دەنگ هەڵبڕن.

داوا لە ناوەند و کۆڕ و کۆمەڵە نێودەوڵەتییەکان و بیروڕای گشتی جیهانیش دەکەین بەرامبەر بە دەستدرێژی و تاوانەکانی کۆماری ئیسلامی لە دژی ئازادیخوازانی کورد لە نێوخۆی ئێران و لە دەرەوەی سنوورەکان بە تایبەتی بەرامبەر کۆمەڵکوژیی ئەمڕۆ لە قەلای دیموکرات بە دەستی ئەو ڕێژیمە، بیدەنگ و بێهەلویست نەبن.

ئەوە کە کۆماری ئیسلامی لە دوو تاوانی نوێدا، هاوکات گیانی چەندین تێکۆشەر و خەباتکاری کورد لە حیزب و ڕێکخراوی سیاسیی جۆراوجۆری ڕۆژهەڵاتی کوردستانی کردوەتە ئامانجی کردەوەی جینایەتکارانەی خۆی، جێی خۆیەتی هاندەری هەموو لایەکمان بێ بۆ یەکگرتوویی، هاوپشتی وهاوخەباتی لە گەڵ یەکتر و، بەهێزکردنی خەبات تا کۆتاییهێنان بە تەمەنی پڕ لە سەرکوت و تاوانی ئەو ڕێژیمە.

سڵاو لە گیانی نوێترین شەهیدانی حیزبی دیموکرات و گەلی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان، ڕیسوایی و مردن بۆ ڕێژیمی دیکتاتۆر و خوێنڕێژی کۆماری ئیسلامیی ئێران.

حیزبی دێموکراتی کوردستان
دەفتەری سیاسی
ئێوارەی شەممە ١٧ی خەرمانانی ١٣٩٧
٨ی سیپتامبری ٢٠١٨

***

لە پەلاماری مووشەکیی ئەمڕۆی کۆماری ئیسلامی بۆ سەر قەلای دێموکرات بە داخەوە ١٤ کادر و تیکۆشەری بە وەجی دیموکرات شەهید بوون و نیزیک بە ٤٠ کەسیش بریندار بوون. شەهیدەکان بریتیین لە:

* کەریم مەهدەوی(کەریم سەقزی)، ئەندامی کۆمیتەی ناوەندیی حیزب،
* ئیبراهیم ئیبراهیمی(برایم زیوەیی)، ئەندامی کۆمیتەی ناوەندیی حیزب،
* نەسرین حەداد، ئەندامی کۆمیتەی ناوەندیی حیزب،
* ڕەحمان پیرۆتی، ئەندامی کۆمیتەی ناوەندیی حیزب،
* سوهەیلا قادری، ئەندامی جێگری کۆمیتەی ناوەندیی حیزب،
* هاشم عەزیزی، ئەندامی جێگری کۆمیتەی ناوەندیی حیزب،
* عوسمان عوسمانی، تێکۆشەری لە مێژینەی حیزب،
* کەریم ڕەسووڵزادە(مام شێرکۆ)، تێکۆشەری لە میژینەی حیزب،
* هاوڕێ کارساز(هاوڕێ شێخانی)، کادری بەوەجی حیزب،
* پێشەوا سەید عومەر، پێشمەرگە،
* جەماڵ ئەکبەر، پێشمەرگە،
* مەنسوور ئەکبەر پوور، پێشمەرگە.

سپاس و پێزانینی ناوەندی هاوکاریی حیزبەکانی کوردستانی ئێران بە بۆنەی پێشوازیی پڕ شکۆی خەڵکی ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە بانگەوازی مانگرتنی گشتی

ناوەندی هاوکاری حیزبەکانی کوردستانی ئێران
Iranian Kurdistan Parties Cooperation Center

بە پێی ئەو هەواڵ و دێکۆمێنتانەی لە ڕۆژهەڵاتی کوردستانەوە هەر لە ورمێ و شنۆ، پیرانشار، مەهاباد و بۆکان و سەقزەوە تا دەگاتە بانە، سەولاوا، سنە، پاوە، مەریوان و کرماشان و سەرپێلی زەهاو و کەنگاوەر پێمان گەیشتوون و بڵاوبوونەوە، ڕۆژهەڵاتی سەربەرز و شۆڕشگێڕ ئەمڕۆ بەپیر بانگەوازی ناوەندی هاوکاریی حیزبەکانی کوردستانی ئێران و سەرجەم لایەنە سیاسییەکان و چالاکانی مەدەنیی کوردستانەوە هاتوون و بە مانگرتنی گشتی و داخستنی دوکان و بازاڕ، وێڕای مەحکوومکردنی تاوانەکانی ئێعدامی سێ بەندکراوی سیاسیی کوردستان و پەلاماری مووشەکی و پیلانی تیرۆریستی بۆ سەر هێزە سیاسییەکانی ڕۆژهەڵات لە خاکی هەرێمی کوردستاندا، جارێکی دیکە یەکگرتووانە، جینایەتەکانی ٤٠ ساڵ دەسەڵاتدارێتیی کۆماری ئیسلامی دژ بە خەڵکی کوردستان و بزووتنەوە حەقخوازانەکەیان مەحکووم و ڕیسوا کردەوە و هاوکات پشتیوانی و پشتگیریی خۆیان بۆ سەرکردایەتیی سیاسیی بزووتنەوەی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان دووپات کردوەتەوە.

کۆمەڵانی خەڵکی تێکۆشەری کوردستان!

ئەو هەڵوێستە سیاسییە مانادارەی ئێوە سەلماندی کە جینایەتە سیستماتیک و پیلان بۆ داڕێژراوەکانی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی بە درێژایی چڵ ساڵی ڕابردوو بۆ دابڕاندنی جەماوەری کوردستان لە سەرکردایەتیی سیاسیی بزووتنەوە ڕەواکەیان، ناسەرکەوتوو و پووچەڵ بووە. هەڵوێستی جێی شانازیی ئەمڕۆتان جارێکی دیکە دەری خستەوە کە گرتن، ئەشکەنجە، ئێعدام و سێدارە، تیرۆر، تۆپباران و مووشەکباران، چەواشەکاری و زەخت و گوشار و هەڕەشە و سەرکوت، ناتوانن ئیرادەی گەلی کورد بۆ درێژەدانی خەبات و تێکۆشان لە پێناو بەدەستهێنانی مافە ڕەوا و سەرەتاییەکانی خۆیان تێک بشکێنن.

خەڵکی وشیاری کوردستانی ڕۆژهەڵات!

ئێوە بەو مانگرتنە گشتییە بە بەرچاوی هەموو جیهانەوە، بە دۆست و دوژمنتان سەلماند کە ئێمە هەموومان وەک پەیکەرەیەکی یەکگرتوو و لێک جیانەکراو، سوورین لە سەر ڕێبازی بەرحەقمان بۆ گەیشتن بە ئازادی و، ئەوەندەی دیکە کۆماری ئیسلامیی ئێرانتان لە بەرچاوی گەلانی ئێران و ڕای گشتی جیهانی، سووک و ڕیسوا کرد. ئێوە بە پێشوازیی پڕشکۆی خۆتان لە بانگەوازی سەرکردایەتیی سیاسی بزووتنەوەی کوردستان، سەلماندتان کە بزووتنەوەی کوردستان، بزووتنەوەیەکی پێگەیشتوو و پێشکەوتووی بەرینە کە لە کات و ساتی خۆیدا لە هەموو پۆتانسیێل و تایبەتمەندییەکانی خەباتی جەماوەری بە هەموو ڕەهەندەکانییەوە بۆ گەیشتن بە ئامانجەکانی، کەڵک وەردەگرێ. با کۆماری ئیسلامی و هەموو دەست و پێوەندییەکانی بزانن کە کوردستان، سەنگەری لەشکان نەهاتووی خەبات بۆ ئازادییە و، گەلێک کە خاوەنی ئەو ئیرادە پۆلایینە بێت بۆ ئازادی و مافەکانی، لە هیچ کۆسپ و تەگەرەیەک ناپرینگێتەوە و لە خەبات و تێکۆشان تا گەیشتن بە لوتکەی ئازادی هەدا نادا.

ناوەندی هاوکاریی حیزبەکانی کوردستانی ئێران، پێکهاتوو لە پێنج حیزب و لایەنی سیاسی، سپاس و پێزانینی گەرمی خۆی لە ئاست پێشوازیی گەرم و کەم وێنەی ئێوە کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان لە بانگەوازی خۆی ڕادەگەیەنێ. بە دەنگەوەهاتن و پشتیوانیی لایەنە سیاسییەکانی دیکە لە بانگەوازی مانگرتنی گشتی و، بەشداریی ژنان و پیاوانی ئازادیخواز، چالاکانی سیاسی و مەدەنی و هەموو چین و تۆێژەکانی کۆمەڵگەی کوردستان لەم مانگرتنە گشتییەدا، سەری سەرکردایەتیی بزووتنەوەی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان و هی خۆشتانی لە بەردەم هەموو خەڵکی ئێران و جیهاندا بەرز کردەوە و ئیرادە و بڕیاری گشتیی بۆ خەبات و بەربەرەکانی بەرامبەر ئەم ڕێژیمە دیکتاتۆر و تاوانکارە، پتەوتر کردەوە. ئێوە جارێکی دیکە سەرشۆڕی و زەبوونیتان کردە حاسڵی پیلانگێڕییەکانی ڕێژیمی داگیرکەری کۆماری ئیسلامی و لاپەڕەیەکی پڕشنگدار و زێڕینی ترتان لە مێژووی خەباتی نەتەوەکەماندا تۆمار کرد کە دەتوانێ ببێ بە سەردەقی قۆناغێکی نوێ لە خەبات بۆ تۆمار کردنی ڕزگاریی یەکجاریمان. ئێوە بە مانگرتنی گشتی و یەکگرتووانەی خۆتان، ئەم پەیامەشتان گەیاندە ئێمە هیزە سیاسییەکانی خۆتان کە ئەگەر یەکدەنگ و هاوخەبات و یەکگرتوو بین، ئێوە سەد قات باشتر بە دەنگمانەوە دێن. ئێمەش لەم ڕۆژە پڕشکۆیەدا بەڵێنتان پێ دەدەین کە بەرامبەر پەیامە پیرۆزەکەی ئێوە سەری ڕێز دادەنوێنین و بە شانازی و بە ئەرکی خۆمانی دەزانین ئەم پەیامەتان لێ وەربگرین.

سڵاو لە یەکگرتوویی خۆراگری و ئیرادەی خەباتگێڕانەتان، سلاو لە گیانی پاکی نوێترین شەهیدانی گەلەکەمان لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان کە ئێوە ئەمڕۆ بە مانگرتنی پڕ شکۆی خۆتان، گیانی ئەوان و بنەماڵەکانیان و هاوسەنگەرانی ئەوانتان شاد و هێور کردەوە و، ڕێژیمی تاوانخوڵقێنی کۆماری ئیسلامیتان ڕیسوا کرد. پتەوتر بێ یەکگرتوویی و هاوپێوەندیی نێوان هێزە سیاسییەکان و کۆمەڵان خۆڕاگری خەڵکی ڕۆژهەلاتی کوردستان.

ناوەندی هاوکاریی حیزبەکانی کوردستانی ئێران
ئێوارەی ٢١ خەرمانانی ١٣٩٧ی هەتاوی
١٢ی سێپتامبری ٢٠١٨ی زایینی

تیرۆر و سەرکوت میکانیزمی هەمیشەیی ڕێژیمی تاران بۆ سەرکوتی گەلی کورد

ساماڵ ئەحمەدی

تیرۆر و توندوتیژیی سیاسی ئەو چەمکانەن کە لە دنیای ئەمڕۆدا زۆر بە بەربڵاوی دەبیسترێن. بەڵام ئەوەی کە وێنا جۆربەجۆرەکانی تیرۆر و توندوتیژیی سیاسی لەو دوو چەمکەدا کورت دەکاتەوە، پێناسەیەکی گشتییە کە دەری دەخا جۆرێک گوشار و هێزی فیزیکی لەلایەن کەسانێکەوە بۆ سەر کۆمەڵە کەسانێکی دیکە دەیەوێ ئەوکەسانە ناچار بکات مل بۆ جۆرێک ژیان کەچ بکەن کە بە پێچەوانەی خواست و ویستی خۆیانەوەیە. بە پێی ئەم پێناسەیە تیرۆر و توندوتیژیی سیاسی کەرەستەیەکن بۆ ئەوەی کەسانێک ویست و ئازادیی کەسانێکی دیکە زەوت بکەن، یان هەرنەبێ بە جۆرێک سنووری بۆ دابنێن. ڕێژیمی ئیسلامیی تاران کە ساڵی ١٣٥٧ی هەتاوی پاش سەرکەوتنی شۆڕشی گەلانی ئێران بەسەر ڕێژیمی پادشایەتیدا توانی لە ڕێی کەڵکاوەژوویەکی کاهینانەی خومەینی لە سۆزی ئایینیی خەڵکی ئێرانەوە هاتنەسەرکاری خۆی بسەپێنێ، هەر لە چەند مانگی سەرەتای پەیدابوونییەوە ڕەفتاری توندوتیژانەی دژی ویستە سیاسی و نەتەوایەتییەکانی گەلی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان گرتە بەر و بە فتوای جیهادی خومەینی دژی نەتەوەی کورد لە مانگی گەلاوێژی ساڵی ١٣٥٨دا هێرشی سەربازی کرایە سەر شار و گوندەکانی کوردستان و، ئەو ڕێژیمە کاهینییە قەڵتوبڕی گەلی کورد و زیندانیکردن، سەرکوت، ئەشکەنجە و لەسێدارەدانی ڕۆڵەکانی کوردی کردە میکانیزمی سەرکوتکردنی هەرچەشنە ویست و داوایەکی سیاسی و نەتەوایەتیی خەڵکی کوردستان، کە هەتا ئەمڕۆش بەردەوامە و دواییین نموونەشی ڕۆژی ١٧ی خەرمانانی ئەمساڵ جێبەجێ کرد، کە هاوکات لەگەڵ لەسێدارەدانی سێ چالاکی سیاسیی کورد، بە مووشەک هێرشی کردە سەر بنکە و بارەگا مەدەنی و سڤیلەکانی حیزبی دیموکرات لە شاری کۆیەی باشووری کوردستان، کە دەیان شەهید و بریندار لێ کەوتەوە. مێژووی ڕێژیمی ناوەندی لە تاران، بەتایبەت ڕێژیمی ئیسلامیی ئێستا هەمیشە تیرۆر و توندوتیژیی سیاسیی وەکوو میکانیزمی سەرکوتی ویست و ئازادییە نەتەوەییەکانی گەلی کورد بەکار هێناوە. بەڵام ئاخۆ توانیویەتی خەباتی پێچەوانەی گەلی کورد دژی تیرۆر و توندوتیژیی سیاسی لەنێو ببا؟ ڕۆژی ٢١ی خەرمانان، چوار ڕۆژ دوای تازەترین تاوان و جینایەتە تیرۆریستی و توندوتیژەکانی ڕێژیم، گەلی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان بە خولقاندنی داستانی مانگرتنی گشتی و بە دروشمی ‹‹لە ماڵ نایەمە دەر››، وەکو مەدەنیترین خەبات دژی تیرۆر و توندوتیژی، وەڵامی ئەو پرسیارەی بە گورچووی ڕێژیم دادایەوە و سەلماندی کە هەرچەند نەتەوەی کورد لە ڕۆژهەڵات و پارچەکانی دیکەی کوردستان و لە هاوکێشەکانی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاستدا هێزی توندوتیژی هاوسەنگی داگیرکەران و تیرۆریستانی بەدەستەوە نەبووە، بەڵام وەکو گەلێکی دەیان ملیۆن کەسی کەخاوەنی یەکێک لە گەورەترین شارستانەتییە دێرینەکانی دنیایە، دەتوانێ بە ئاشتییانەترین شێوە بەرەنگاری توندوتیژانەترین ڕەفتاری دژمنانی خۆی ببێتەوە و بیسەلمێنێ کە هزرێکی سیاسیی هاوسەنگی پێشکەوتووترین وڵاتانی دنیای هەیە و هەر لەو سۆنگەیەشەوەیە کە ئێستا بووەتە یەکێک لە ئەکتەرە گرینگەکانی بەرەنگاربوونەوەی توندوتیژی لە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاستدا، بۆیە وڵاتانی وەکوو فەرەنسا و ئەمریکا بە ڕەسمی هێرشە تیرۆریستییەکەی ئەم جارەی ڕێژیمی تارانیان بۆ سەر بنکە و بارەگاکانی شۆڕشگێڕانی کوردستان مەحکووم کرد. ڕێژیمە کاهینییەکەی تاران کە هەر لە سەرەتای سەرهەڵدانییەوە گرژییە توندوتیژانەکانی وەکوو میکانیزمی سەرکوتی هەرچەشنە ئەیارێکی خۆی بەکار هێناوە، بەو کارە تاک و کۆمەڵگەی سەرلەبەری ئێرانی خستووەتە کەشێکی ناسەقامگیر و پڕ لە دڵەڕاوکێوە، لە کاتێکدا مەرجی سەرەکیی پێگەیشتنوگەشەسەندنی ئابووری _ کۆمەڵایەتی لە وڵاتانی ئەمڕۆی دنیادا بوونی کەشێکی ئارام و سەقامگیری دوور لە توندوتیژییە، کەچی ڕەفتارە توندوتیژانەکانی ڕێژیمی تاران وێنەیەکی زۆر نیگەتیڤی لە دەرەوەی خۆیدا لێ دروست کردووە کە گورزێکی گرانە لە ناوبانگ و ئابڕووی کۆمەڵگەی ئێرانی داوە و نەک هەر بووەتە ڕێگر لەبەردەم هێنانەناوەوەی سەرمایەی دەرەکی، بگرە مەترسییە توندوتیژانەکانی ئەو ڕێژیمە وای کردووە کە وەکوو هەڕەشەیەک بۆ سەر ئاسایشی دنیا بناسرێ و گەورەترین گەمارۆ ئابوورییەکانیش لەلایەن ئەمریکا و وڵاتانی گەورەی دنیاوە بخرێتە سەر ئابووریی ئێران و ئابووریی وڵات بەرەو وێرانی بچێ و بێکاری و هەژاری و برسییەتی و ناهەنجارییە کۆمەڵایەتییەکانی وەکو گیرۆدەبوون بە ماددەی هۆشبەر و گەندەڵی جنسی خەریکە تەنانەت کانوونی خێزانی ئێرانی لەبەریەک هەڵدەوەشێنێ. کەچی ڕێژیم کە لە میکانیزمی توندوتیژی بەدەر هەرگیز هیچ تەگبیرێکی دیکەی بۆ وەڵامی داخوازییە ڕەواکانی گەلانی ئێران بەدەستەوە نەبووە و ئێستاش لێی ڕوون بووەتەوە کە ئەو میکانیزمە هیچ دادی نادا، بەتایبەت کە لە بەفرانباری ساڵی ڕابردووەوە خەڵکی ئێران لە شارە گەورە و بچووکەکانەوە دەستیان بە ڕاپەڕین دژی سیاسەتەکانی کردووە و تەنانەت دروشمی ڕووخانی ڕێژیمیان بەرز کردووەتەوە، خەریکە پیلانی نوێ دادەڕێژێ و پیلانەکەیشی نیشانەی لە گەلی کورد و مافە ڕەواکانی گرتووە. ڕێژیمی خومەینی کە لە سەرەتاوە گەلی کوردی بە «دژەشۆڕش» ناساند و بەو بیانووەوە هێرشی کردە سەر کوردستان، ئێستا خەریکە بۆ درێژەدان بە سەرکوتی نەتەوەی کورد و بۆ ئەوەی بتوانێ دڵەڕاوکێ لە نێو خەڵکی ناڕازیی سەرانسەری ئێراندا دروست بکا و پێش بە ڕاپەڕینی سەرانسەریی گەلانی ئێران بگرێ، دەستەوشەی تازەی وەکو «تیرۆریست» و «دژەئێرانی» بۆ گەلی کورد...

درێژە ل٩

ترسی هیستریکی ڕێژیم لە وێژمانی حیزبی دێموکراتی کوردستان

حەسەن شێخانی

لە ماوەی ساڵانی ڕابردوودا لێرە و لەوێ پرۆپاگەندەیەکی ژەهراوی و چەواشەکارانە بەدژی حیزبی دێموکراتی کوردستان دەکرا و دەگوترا هێڵی سیاسی و پراکتیکی حیزبی دێموکراتی کوردستان ئەگەریش لەلایەن کۆماری ئیسلامییەوە ڕەنگڕێژ نەکرێ، ئەوە لەگەڵ ئامانجەکانی ڕێژیم یەک دەگرێتەوە! ئەم تەبلیغاتە ژەهراوییە دوو هۆکاری سەرەکیی هەبوون: ١. حیزبی دێموکراتی کوردستان و وێژمانەکەی لەلایەن کۆمەڵانی خەڵکی کوردستانەوە و بەتایبەت لەلایەن بژاردەکانی کۆمەڵگەوە بەباشی و بە شێوەیەکی بەربڵاو وەردەگیرا و ئەم حیزبە توانیبووی لەژێر تیشکی وێژمان و هێڵی سیاسی و خەباتگێڕانەیدا، پێگەیەکی بەربڵاویی جەماوەری لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان بەدەست بێنێ. بێگومان ڕکەبەر و نەیاران، چاوی دیتنی ئەم ڕاستییەیان نەبوو، بۆیە هەوڵیان دەدا بە بەراوەژوو پێشاندانی ڕاستییەکان، بە خەیاڵی خۆیان حیزبی دێموکراتی کوردستان خەوشدار بکەن. خافڵ لەوە کە حیزبی دێموکراتی کوردستان بەو هەوڵە نەزۆکانە خەوشدار نابێ؛ چونکە خەڵکی کوردستان بەو ئاستە لە تێگەیشتن و وشیاریی سیاسی گەیشتوون کە توانای لێکهەڵاوێردنی ڕاست و هەڵە و، باش و خراپیان هەیە و ئەگەر وێژمان و هێڵە سیاسییەکانی حیزبێکیان بەدڵ نەبێ بە شێوەی جۆراوجۆر دژکردەوەی نەرێنی لە هەمبەر ئەو حیزبە پێشان دەدەن؛ لە بەرامبەردا ئەگەر سیاسەت و هەڵوێستی حیزبێکیان قبووڵ بێ، ئەوە تەبلیغاتی مەنفی و شایعەسازیی ئەم سەرکردایەتیی ئەم سیاسەت و هەڵوێستانە لەنێو بەرێ. با بزانین حیزبی دێموکراتی کوردستان چی کردووە کە ڕێژیم لە ئاستی هەرە سەرەوویدا پیلانی بۆ دادەنێ و بە چەکی قورس و بە موشک لێی دەدا؟ ئەگەر وێژمانی حیزبی دێموکراتی کوردستان لەگەڵ ڕۆحی سەردەم نەهاتبایەوە و لەگەڵ ئاڵوگۆڕەکانی کۆمەڵگە ئاوێتە و یەکانگیر نەبایە و ئەگەر ئەم وێژمانە لەگەڵ داخوازییەکانی کۆمەڵگە یەکی نەگرتبایەوە، ڕێژیم بە چەکی قورس لێی نەدەدا. مەعلوومە ڕێژیم لە ڕێگای دامودەزگاکانی خۆیەوە باش دەزانێ کە حیزبی دێموکراتی کوردستان و وێژمانەکەی چ پێگەیەکیان لەنێو کۆمەڵگەدا هەیە، بۆیە لە ئاستی هەرە سەرەوویدا پیلانی بۆ دادەنێ و بە موشک لێی دەدا. ئەوەی کە بۆ یەکەم جارە کۆماری ئیسلامی هێزی موشەکی دژی حیزبێکی دژبەری خۆی بەکاردێنێ، ئەوە گەورەیی و ڕادەی کاریگەری و شوێندانەریی حیزبی دێموکراتی کوردستان لە کۆمەڵگەدا دەردەخا. لە گەنگەشەی ڕووداوی ١٧ی خەرمانداندا، پرسیارێک کە زیاتر لە هەر پرسیارێکی دیکە خۆی دەنوێنێ و زەق دەبێتەوە، ئەوەیە: بەڕاستی حیزبی دێموکراتی کوردستان چی کردووە و چەندە لە کۆمەڵگەدا کاریگەری هەیە و چەندە مەترسی لەسەر ڕێژیم دروست کردووە کە ئاوا بە چەکی قورس لێی دەدا؟ ئەگەر حیزبی دێموکراتی کوردستان هێزێکی بچوکی کەمکاریگەر بوایە، قەت ڕێژیم ئەوەندە حیسابی بۆ نەدەکرد و بەم شێوە پەلاماری نەدەدا. بۆیە ڕووداوی ١٧ی خەرمانان ئەگەر لەلایەکەوە کارەسات بوو و حیزبی دێموکراتی کوردستان زەبرێکی قورسی بەرکەوت، بەڵام لەلایەکی دیکەوە کاریگەری و قورسایی ئەم حیزبەشی لە

و ئەو، بچوکترین کاریگەرییان لەسەر دانانێ. ٢. هۆکاری دووەمی پرۆپاگەندەی نەرێنیی نەیاران بەدژی حیزبی دێموکراتی کوردستان، تێنەگەیشتن لە نێوەڕۆک و چیەتیی وێژمانەکەی بوو. ڕکەبەر و نەیارانی حیزبی دێموکراتی کوردستان وایان دەزانی ئەگەر بە شێوەی ڕابردوو سیاسەت نەکەی و هەمان ڕێکارەکانی ڕابردوو دەقاودەق بەکار نەهێنیەوە ئەوە لە هێڵی خەباتگێڕی لات داوە! ڕووداوی موشەکباران کردنی قەڵای حیزبی دێموکراتی کوردستان لە ١٧ی خەرمانانی ئەمساڵدا، ئەوەی سەلماند کە بەپێچەوانەی شایعە و قسەڵۆکی نەیاران، وێژمان و هێڵی سیاسی و پراکتیکی ئەم حیزبە نە تەنیا بچووکترین هاوتەریبی لەگەڵ سیاسەت و ستراتیژیی ڕێژیم نییە بەڵکوو ڕێک لە خاڵی بەرامبەر و دژیدا جێدەگرێ. پرسیار ئەوەیە کە بۆچی سوپای پاسداران قەڵای حیزبی دێموکراتی کوردستان و بنکەی سەرکردایەتییەکەی دەکاتە ئامانج؟ خۆ ئەگەر بە قسەی نەیاران، هێڵی سیاسیی حیزبی دێموکراتی کوردستان لەگەڵ ئامانجی ڕێژیم هاوتەریب بێ و وێژمانی ئەم حیزبە تەسلیمبوون لەهەمبەر ڕێژیم بڵاو بکاتەوە، نەدەبوو کۆماری ئیسلامی بنکەی سەرکردایەتییەکەی بکاتە ئامانج! ئەگەر سیاستەکانی حیزبی دێموکراتی کوردستان لە خزمەتی کۆماری ئیسلامیدا بوایە، نە تەنیا نەدەبوو سوپای پاسداران موشەکی تێ بگرێ، بەڵکوو دەبوو دەرەتانی پەرەسەندنی بۆ بڕەخسێنێ! لەڕاستیدا موشەکبارانی بنکەی سەرکردایەتیی حیزبی دێموکراتی کوردستان، هێڵێکی سووری ڕاست و چەپی بەسەر هەموو ئەو تەبلیغاتە ناڕاست و ناڕەوایانەدا هێنا، کە نەیاران وەڕێیان خستبوو؛ ئەوەی سەلماند کە ڕێژیم حیسابێکی زۆری لەسەر سیاسەت و هەڵوێستەکانی حیزبی دێموکراتی کوردستان کردووە و لێی دەترسێ و هەر بۆیەش ویستی کۆمەڵگەدا دەرخست. مانگرتنە بەشکۆکەی ٢١ی خەرمانانیش ڕادەی پێگە و کاریگەریی وێژمان و میتۆدەکانی مەدەنیی خەباتی دەرخست؛ ئەو وێژمان و میتۆدانەی،کە حیزبی دێموکراتی کوردستان لە سەرەتاوە کاریان بۆ دەکا. لەڕاستیدا مانگرتنی ٢١ی خەرمانان سەلماندی کە ترسی ڕێژیم لەو وێژمان و میتۆدانەی خەبات بێهۆ نییە. ئەگەر هێرشی موشەکیی ١٧ی خەرمانان بۆ سەر بنکەی سەرکردایەتیی حیزبی دێموکراتی کوردستان، ترسی ڕێژیمی لە وێژمان و سیاسەتەکانی ئەم حیزبەی نیشان دا، مانگرتنەکەی ٢١ی خەرمانانیش، ئەو ترسەی ڕێژیمی پشتڕاست کردەوە. بەڕاستی ڕێژیم دەبێ چ ئێشێکی پێگەیشتبێ کە وەک ماری بریندار بە پێشکەوتووترین چەکەکانی پەلاماری حیزبی دێموکراتی کوردستان دەدا؟ ڕازی تووڕەیی ڕێژیم لەوە دایە کە وێژمانی حیزبی دێموکراتی کوردستان خەڵک و کۆمەڵگە بە بنەما دەگرێ و پۆتاسیێلێکی گەورەی خەباتگێڕانەی هەیە. وێژمانێک کە لەسەر بنەمای بەگژداکردنی هەموو کۆمەڵگە لەگەڵ ڕێژیم بنیات نراوە؛ وێژمانێک کە ئەرکی بەگژداچوونەوەی ڕێژیم، لە ئەرکی کۆمەڵێک کەسەوە دەکاتە ئەرکی هەموو کۆمەڵگە؛ وێژمانێک کە لەنێوان کوچکەکانی خەباتدا پلاتفۆرمێکی هاوبەش بۆ ڕووبەڕووبوونەوەی چەوسانەوە و ستەمکاری پێک دێنێ. لەڕاستیدا حیزبی دێموکراتی کوردستان لە سەرەتاوە ویستی کەلێنی نێوان خۆی و کۆمەڵگە پڕ بکاتەوە. حیزبی دێموکراتی کوردستان لە سەرەتاوە پێی وابووە بەتەنێ و بەبێ هاوبەشی و هاوتەریبی لەگەڵ کۆمەڵگە ناتوانێ لە ئامانجەکانی نزیک ببێتەوە. وێژمانی حیزبی دێموکراتی کوردستان خەڵکی ڕۆژهەڵات دەکاتە بەردەنگی خۆی و بێ ئەوەی خۆی بەسەریاندا بسەپێنێ هەوڵی داوە پێوەندییەکی تەندروست لەنێوان خۆی و کۆمەڵگا دامەزرێنێ؛ پێوەندییەک بە دوور لە خۆسەنتەربینی و خۆسەپاندن. حیزبی دێموکراتی کوردستان لەسەر پێوەندییەکی دینامیک، ئۆرگانیک و دووسەرە لە نێوان خۆی و کۆمەڵگەدا پێداگرە و هەمیشە خۆی لەوە پاراستوە کە بە ڕوانینێکی خۆبەزلزانانە و لە سەرەوەڕا بۆ خواری لە کۆمەڵگە بڕوانێ. حیزبی دێموکراتی کوردستان ڕێز بۆ کۆمەڵگە و خوێندنەوەکانی دادەنێ و بە هەندیان وەردەگرێ. لەجیاتی پێوەندییەکی یەکلایەنەی دیسیپلینکراو لە سەرەوەڕا بۆ خواری، پێوەندییەکی دوولایەنە لەنێوان خۆی و کۆمەڵگە وێنا دەکا. کە دەڵێین پێوەندییەکی دوولایەنە، مەبەستمان ئەوەیە حیزبی دێموکراتی کوردستان دەیەوێ لەگەڵ کۆمەڵگە بێ؛ لە ڕەوتی ئەم لەگەڵبوونەدا هەم لەسەر کۆمەڵگە کاریگەری دانێ و هەمیش کاریگەری لێ وەرگرێ. ئەمەیە ڕازی وەرگیرانی وێژمانی حیزبی دێموکراتی کوردستان لەلایەن کۆمەڵگەوە و هەروەها ڕازی ترسی هیستریکی ڕێژیم لەو وێژمانە. ڕێژیم دەیەوێ حیزبە دژبەرەکانی، بە شێوەیەک مامەڵە لەگەڵ کۆمەڵگە بکەن کە کۆمەڵگە وەریان نەگرێ و لێیان دوور کەوێتەوە؛ بەڵام حیزبی دێموکراتی کوردستان خۆی لەو شێوەیە بەدوور گرتووە و بەردەوام میتۆد و ڕێکارگەلێکی پێشنیار کردووە و بانگەشەی بۆ کردوون کە هەموو کۆمەڵگە خۆی تێیاندا ببینێتەوە. هۆکاری ترسی ڕێژیم لە وێژمانی حیزبی دێموکراتی کوردستان ئەوەیە کە ئەم وێژمانە هەموو کۆمەڵگە لە گشتییەتی خۆیدا بۆ بەشداریی چالاکانە لە بیاقی گشتی و خەبات بەدژی ڕێژیم بانگهێشت دەکا. حیزبی دێموکراتی کوردستان بە شێوەیەک و لە بوارێکدا ڕووبەڕووی ڕێژیم دەبێتەوە کە ڕێژیم لەو بوارەدا توانای مانۆڕدانی زۆری نییە و دەستەوەستانە. ڕێژیم دەیەوێ لە بوارێکدا ڕووبەڕووی ببیەوە کە تێیدا باڵادەستە نەک لە بوارێکدا کە کارێکی ئەوتۆی لە دەست نایە. مانگرتنی ٢١ی خەرمانان بێدەرەتانی و داماویی ڕێژیمی لە هەمبەر ئەو مێتۆدەی خەباتدا سەلماند. لەڕاستیدا کاکڵ و جەوهەری وێژمانی حیزبی دێموکراتی کوردستان، ئەکتیڤکردن و بەهێزکردنی کۆمەڵگە و چڕبوونەوەیەتی لەسەر پۆتاسیێلی ئیعتڕازیی خەڵک لەدژی ڕێژیم. لەخۆڕا نییە کە وێژمانی حیزبی دێموکراتی کوردستان بۆتە زمانی دربڕینی خواستەکانی خەڵک و هەروەها لە خۆڕا نییە کە ڕێژیم لێی دەترسێ. حیزبی دێموکراتی کوردستان زۆر باش دەزانێ تا کۆمەڵگە لە بواری جۆراوجۆردا خۆی ڕێک نەخا و تا لەم ڕێگەوە باڵانسی هێز لەنێوان کۆمەڵگە و ڕێژیم بە قازانجی کۆمەڵگە نەگۆڕێ، هیچ گۆڕانگارییەک نایەتە ئارا، بۆیە لە سەرەتاوە کاری بۆ ئەوە کردووە کە کۆمەڵگە لە بواری جۆراوجۆردا خۆی ڕێک بخا تا بتوانێ ڕووبەڕووی کۆماری ئیسلامی ببێتەوە. حیزبی دێموکراتی کوردستان ویستوویەتی و دەیەوێ گیروگرفتە سیاسی و کۆمەڵایەتی و ئابووری و ژینگەییەکانی کۆمەڵگە، بکاتە پرسی هەموو تاکەکانی کۆمەڵگە؛ بەچەشنێک کە هەموو تاکەکانی کۆمەڵگە لە ئاست ئەو پرسانەدا هەستیار بن و بە پرسی خۆیانی بزانن. ئەوەی حیزبی دێموکراتی کوردستان بەدوای دایە، هاوولاتییی بەرپرس و ئەکتیڤە. هاوولاتییەک کە تەنیا بە پرسە تاکەکەسییەکانی خۆیەوە مژوول نییە، بەڵکوو وەک هاوولاتییەکی چالاکی بواری گشتی، لە حاند هەموو پرسەکانی کۆمەڵگە، خۆی بە بەرپرس دەزانێ. ئەوەی حیزبی دێموکراتی کوردستان کاری بۆ دەکا ئەوەیە کە تاکەکانی کۆمەڵگە لە بێتەفاوەتیی بێتەدەر و وەک مرۆڤی وشیار و بەهێز بۆ مافەکانیان هەوڵ بدەن. هەر لە ماوەی یەک ساڵی ڕابردوودا چەندین جووڵە و کەمپەین و ئاکسیۆنی مەدەنیی بەربڵاومان لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان دیوە، کە ڕێژیمان تووشی شۆک کردووە؛ هەر لە یارمەتیی هەرەوەزیی خەڵکی ڕۆژهەڵات بۆ بوومەلەرزەلێدراوانی کرماشان تا دەگاتە دواییین حەرەکەتی مەدەنیی ڕۆژهەڵات بە بۆنەی گیانلەدەستدانی ٤ ژینگەپارێزی مەریوان، هەموویان وشیاریی مەدەنی و نیشتمانی و نەتەوەیی خەڵکی ڕۆژهەڵاتیان دەرخست و ڕێژیمان ترساند. بۆیە ڕێژیم ویستی داخی دڵی خۆی بە حیزبێک بڕێژێ کە زیاتر لە هەموان ئاڵاهەگریی ئەو حەرەکەت و جووڵە و بزاڤانەیە. ئەمەیە ڕازی لێدانی بنکەی سەرکردایەتیی حیزبی دێموکراتی کوردستان بە موشک. دوا قسە؛ ڕێژیم دەتوانێ بە بۆمب و موشەک بینایەک خاپوور بکا و لەنێوی بەرێ بەڵام ناتوانێ وێژمانی حیزبی دێموکراتی کوردستان و پێگە کۆمەڵایەتییەکەی لەنێو بانێ. وێژمانی حیزبی دێموکراتی کوردستان لە کۆمەڵگەدا ڕەگی داکوتاوە و بۆتە وێژمان و زمانی خواست و داخوازییەکانی کۆمەڵگە و، بە بۆمب و موشەک لەنێو ناچێ.

کوردستان
• ژمارە: ٧٣٤
٣١ی خەرمانان ١٣٩٧ _ ٢٢ی سپتامبر ٢٠١٨

با بە کۆدەنگی پلان و پیلانی کۆماری ئیسلامی پووچەڵ کەینەوە

مستەفا شەڵماشی

لەمێژە کۆماری ئیسلامی بەرنامەی هەیە بۆ دەرپەڕاندنی ئۆپۆزیسیۆنی کوردی ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە باشوری کوردستان. لە ساڵەکانی ڕابردوودا بەرنامەی جۆربەجۆری بەڕێوە بردوە و بەپێی نفوزی حیزبەکان لە نێو خۆدا، هەوڵی داوە زەڕبەیان لێ بدا. بۆیە ئەو حیزبانە کە لە نێوخۆی ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا پایەگایان زۆرترە، زیاتر کەوتوونە بەر پەلاماری کۆماری ئیسلامی و، ڕێژیم چ بە شێوەی تیرۆڕ بووبێ و چ بە شێوەی پلانی نیزامیی ئاشکرابووبێ، هەوڵی داوە زەربەی کاریگەریان لێ بدا. زۆر نموونە هەن بۆ سەلماندنی ئەو ئیددیعایەمان کە دەکرێ تەنیا ئیشارە بە چەند نموونەیەکیان بکەین: ڕێژیم بەر لە هەمو شتێک دەستی کرد بە تیرۆڕی ڕێبەرانی حیزبی دێموکراتی کوردستان و دوکتور قاسملو و دوکتور شەرەفکەندیی تیرۆڕ کرد. پاشان فشاری هێنا بۆ حیزبی دێموکراتی کوردستان و حکومەتی هەرێمی کوردستان تا حیزب لە شاخەکان قەندیل و بەربناری دوور خاتەوە و لە ناوچەیەکدا کە دەسڕەسی بە ڕۆژهەڵاتی کوردستان هاسان نەبێ جێگیر بکرێ، کە بەداخەوە ئەوەشی بۆ چۆ سەر. ڕێژیم کە دیتی بزووتنەوەی کورد و حیزبی دێموکراتی کوردستان هەروا لەسەر پێیە و لە چالاکی نەکەوتووە، لە لایەکەوە دەستی کرد بە تیرۆڕی بەرفراوان و سەدان کادر و پێشمەرگەی لە حیزبەکان تیرۆڕ کرد کە لێرەشدا حیزبی دێموکراتی کوردستان بەشی شێری بەر کەوت و سەدان کادر و پێشمەرگە و تەنانەت ئەندامی ڕێبەریشی تیرۆڕ کران. بەوەش جووڵانەوەی کورد لە پێ نەکەوت و لەبەر ئەوەی ڕەگی لە نێو کۆمەڵانی خەڵکی کوردستاندا داکوتابوو، دیسان بە شێوەی جۆراوجۆر خەباتی درێژە دا. کۆماری ئیسلامی، دوژمنی قین لە دڵ حەجمینی لێ هەڵ گیراو و هێرشێکی نیزامی ڕاستەوخۆی بەرنامەڕیزی کرد و زیاتر لە ٢٠٠ کیلۆمیتر هاتە نێو خاکی باشووری کوردستان بە هێزێکی چەند هەزار کەسیی تەیار بە هەموو جۆرە چەکێک هێرشی کردە سەر حیزبی دێموکراتی کوردستان. بەڵام لەو هێرشە ئاشکرایەشدا نەیتوانی ئامانجی خۆی بپێکێ و بە سەر شۆڕپییەوە گەڕایەوە دواوە. کاتێک دووبەرەکی کەوتە نێوماڵی حیزبی دێموکراتەوە و دابەش بوو بەسەر دوو حیزبی دێموکراتدا، کۆماری ئیسلامی زۆرتر ئومێدی بەوە بەست کە ئەو دوو دێموکراتە بکەونە گیانی یەکتر و ئەو پاڵی لێ بداتەوە. بۆیە زۆرتر کاری لەسەر ئەوە دەکرد کە لە ڕێگای دەستوپێوەندەکانیەوە کەلێنی بەینی ئەو دوو دێموکراتە زۆرتر بەرین بکاتەوە و لە ئاوی لێڵ ماسی بگرێ. دیارە هەمان سیاسەتیشی بەرامبەر حیزبەکانی دیکەش کە تووشی دابڕان هاتبوون گیرایە بەر. بەڵام حیزبی دێموکراتی کوردستان و حیزبەکانی دیکەش بەو حاڵەش بە سیاسەتی حەکیمانە نەیانهێشت ئەو دابڕان و جیابوونەوانە بەرەو لێکدان و توندوتیژی بڕۆن و لێرەشدا خەیاڵی خاوی ڕێژیم نەهاتە دی و لێکدابڕانەکان مەهار کران کە حەق وایە ئەو شاهیدییە بۆ ڕێبەری و بەدەنەی حیزبی دێموکراتی کوردستان بدرێ کە بە شێوەیەکی حەکیمانە بەسەر کەش و هەواکەدا زاڵ بوون و زۆر هەلومەرجی دژواریشیان تەحەممول کرد تا لە کۆتاییدا گرژی و ئاڵۆزییەکان لەو قۆناغەوە بۆ قۆناغی وتوویژ لە پێناو یەکگرتنەوەدا ڕۆیشت. وە لێرەشدا هەوڵەکانی کاربەدەستانی کۆماری ئیسلامی مایەپووچ دەرچوون. بەڵام ڕقێکی تازەی قوڵتر قورگی گرت بەتایبەت نیسبەت بە حیزبی دێموکراتی کوردستان کە بە نەرمی و لەسەرەخۆیی و سیاسەتی عەقڵانی توانی ڕۆڵێکی بەرچاو ببینێ لە ئارامکردنەوەی کەش و هەوای حیزبە کوردستانییەکان و، هەروەها لێدانی پردێکی پەیوەندیی تازە لەگەڵ کۆمەڵانی خەڵکی ڕۆژهەڵاتی کوردستان بە گشتی و ڕووناکبیران و چالاکانی فەرهەنگی، مەدەنی و سیاسی بە تایبەتی. حیزبی دێموکراتی کوردستان چەند کارێکی گرنگی دیکەشی کرد: لە ڕادەی نێونەتەوەیی، کوردستانی و ئێرانیشدا هەنگاوی زۆرگەورەی هەڵێنا و پایەگا و جێگایەکی باشی بۆخۆی دەستەبەر کرد، کە دەتوانین ئیشارە بە پێوەندییەکی بەربڵاو لەگەڵ حیزب و ڕێکخراوە جیهانییەکان و بوون بە ئەندامی ئەسڵیی سۆسیالیست ئینتەرناشنال و پێکهێنانی یەکگرتویی لەگەڵ دەیان حیزب و ڕێکخراوی سەراسەری و میلییەتی ئێرانی و پەیوەندیەکی بەربڵاو لەگەڵ زۆربەی هەرەزۆری حیزب و ڕێکخراوە کوردستانییەکانی هەر چوارپارچەی کوردستان بکەین. ئەوە جگە لە ئۆرگانیزەکردن و بەربڵاوکردنی تەشکیلات لە نێوخۆ و دەرەوەی کوردستان و بەهێزکردنی هێزی پێشمەرگە و جووڵاندنی بەرەو ناوچە سنوورییەکان. هەربۆیە کۆماری ئیسلامی لە شێتیەوە گۆڕا بۆ هاری و بە پانەوە دەستی کرد بە پیلانگێڕان لە حیزبی دێموکراتی کوردستان و حیزبەکانی دی، کە دیارە لێدان و لاوازکردنی حیزبی دێموکراتی کوردستانی لە سەرووی هەموو بەرنامەکان دانا و بەمجۆرە نیزیک دوو ساڵ لەمەوبەر تەقینەوەیەکی سامناکی لە قەڵای دێموکراتدا سازماندەهی کرد کە ئەوکاتیش ئامانجەکەی پێکانی سەری حیزبی دێموکراتی کوردستان بوو. وابوو کە لە بیرەوەریی شەوی یەلدادا کە ساڵڕۆژی لە دایکبوونی دوکتور قاسملوو بوو، دوژمن بە هەستکردن بەوەی زۆرینەی ڕێبەرایەتیی حیزب لە وێدا بەشدارن دوو بۆمبی تەقاندەوە. کە دیارە سەرەڕای شەهیدبوونی ٥ کادر و پێشمەرگەی حیزب و ٢ کەس لە هێزی ئاسایشی حکومەتی هەرێمی کوردستان، ڕێژیم دیسان لە ئامانجە سەرەکییەکەیدا کە لێدانی زەڕبەی کوشندە لە حیزبی دێموکراتی کوردستان بوو ناکام مایەوە. بەمجۆرە دیسان تیرۆڕ و پیلانگێڕی بۆ زەبرلێدان درێژەی هەبوو، چ لە دژی حیزبی دێموکراتی کوردستان و چ لە دژی حیزبەکانی دیکەدا. بەڵام هەموی ئەوانە جووڵانەوەی ڕۆژهەڵاتی کوردستانی بە چۆکدا نەهێنا هیچ، بەڵکوو زنجیرەیەک لە چالاکیی سیاسی، دیپڵۆماسی و مەدەنیی لە نێو کۆمەڵانی خەڵک و دەرەوەدا دەستی پێکرد کە حیزبەکانی ئۆپۆزیسیۆنی کوردستانی ئێران ڕەقابەتێکی سالمی دێموکراتیکیان تێدا دەکرد و هەرکام لەوان هەوڵی دەدا مەیدانداری بێ ڕکابەر بێ. کە دیارە لەو مەیدانەشدا حیزبی دێموکراتی کوردستان لە هەموو گۆڕەپانەکاندا سەر و گەردنێ بەرزتر بوو. لەو نێوەدا ڕوون و ئاشکرایە کە بۆ ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی هەرچەند لە نێوبردنی هەموو حیزبەکانی ڕۆژهەڵات لە دەستوری کار دان، بەڵام حیزبی دێموکراتی کوردستان لە ڕیزی پێشەوەی لیستەکەی دایە. هەربۆیە ئەوجارەیان لەبەر دەستەوەستانی چەکێکی لە سەر حیزب تاقی کردەوە کە لە ڕاستیدا لە نێوان دەوڵەتانیشدا یەکەم گوزینە نییە بۆ تاقیکردنەوە، چونکە بە پێی قەراردادە نێودەوڵەتییەکان تەنانەت لە شەڕی نێوان ئەرتەشەکانی وەڵاتانیشدا نابێ بەکار بهێنرێ و تەنیا لە وەڵامی بەکارهێنانی چەکێکی لەو بابەتە لە دژت، دەتوانی بەکاری بێنی. بەڵام کۆماری ئیسلامی لە دژی کۆبونەوەی سیاسیی کومیتەی ناوەندیی حیزبی دێموکراتی کوردستان بە کاری هێنا و بەو هۆیەوە ١٤ کەس، لە نێویاندا ٦ ئەندامی ڕێبەری و چەند کادری بەوەج و پێشمەرگەی حیزبی دێموکرات و دوو ئەندامی حدکا شەهید بوون و زیاتر لە ٤٠ کەس بریندار بوون. هەرلەو ڕۆژەشدا بەرەبەیانی زوو سێ زیندانیی سیاسی کورد لە سێدارە درابوون و لە دوو ڕۆژ دواتری ڕووداوەکەشدا سێ زیندانیی سیاسیی دیکەی لە شنۆ و میاندواو لە دار دا. بەڵام ئەوەش کۆڵی بە حیزبی دێموکراتی کوردستان نەدا و ڕۆژی دواتر پێنج حیزبی ئەندام لە ناوەندی هاوکاریی حیزبەکانی کوردستانی ئێراندا پێکەوە و لەگەڵ چالاکانی نێوخۆ بانگەوازی مانگرتنیان کرد لە دژی هێرشی مووشەکی بۆسەر قەڵای دێموکرات و لە سێدارەدانی لاوانی کورد. ئەوان داوایان لە خەڵک کرد کە دوکان و بازاڕ دابخەن و نەچن بۆ سەر کارەکانیان، کە لە سەرانسەری کوردستانی ئێراندا وەڵامێکی بەربەرینی پێ درایەوە و کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان جارێکی دیکە ڕێژیم و بیروڕای جیهانی تێ گەیاند کە قورس و قایم لە پشت حیزب و ڕۆڵە تێکۆشەرەکانی خۆی ڕاوەستاوە و کۆماری ئیسلامی قەبوڵ نییە و جینایەتەکانی مەحکوم دەکا. دواتر بینیمان ڕێژیم کە هەلەو مەیدانەشدا دۆڕا، پەنای بۆ پیلانێکی دیکە برد و داوای لە دەوڵەتی عێراق و هەرێمی کوردستان کرد کە هێزە کورددییەکان لەو وڵاتە وەدەر نێن کە دیارە تا ئێستا ئەوەشی بۆ نەچووەتە سەر و زەحمەتە بۆشی بچێتە سەر. لە ئێستادا وەڵامی حیزبە کورددییەکانی ڕۆژهەڵاتیش دەبێ یەکگرتنێکی بەرەیی بێ. پێویستە هەرچی زووتر حیزبە لێکدابڕاوەکان یەک بگرنەوە و بەرەیەکی کوردستانیش لە نێو هەموو حیزبەکاندا پێک بێ. ئەوە باشترین زامنی سەرنەکەوتنی پیلانەکانی کۆماری ئیسلامییە. تەنیا بەو ڕێگایە دایە کە حیزبەکانی ڕۆژهەڵات لە لایەک دەتوانن لابیگەرییەکی باش لە ئورووپا و ئەمریکا بۆ مەسەلەی کوردی ڕۆژهەڵات بکەن و، لە لایەکی دیکەشەوە ببنە هێزێک کە هەمو لایەک حیسابیان لەسەر بکا.

حدک و دیفاکتۆی کوردستانی سەربەخۆ لە زەینی تاکی کورددا

ژیوار ڕەسوولی

هەموو پێدراوەکان ئەوەمان پێ دەڵێ کە کۆماری ئیسلامی ئێران دوا قۆناغی خۆی تێپەر دەکا، بەو مانایەی کە هیچ پێدراوێکی نێوخۆیی و دەرەکی بۆ مانەوەی دەسەڵاتی کۆماری ئیسلامی ئێران نەماوە. ڕووداوی ١٧ی خەرمانان و هێرش بۆ سەر بارەگای حیزبی دیموکراتی کوردستان ئەوەندەی ترسی دەسەڵاتدارانی ئێران لە هێزی حیزبی دێموکراتی بوو، ئەوەندەش بە بۆچوونی خۆیان شەلەلکردنی سەرکردایەتی و لیدەری خەباتی مەدەنی و سیاسی لەنێوخۆی ڕۆژهەڵاتی کوردستان بوو. ئێستا یەک دۆلاری ئەمریکایی لە ئێران بە نزیکەی ١٥ هەزار تمەنە، ڕێژەی هەڵاوسان لە ئێران زیاتر لە ٣٠٪-ە، ڕێژەی بێکاری و نائومێدی لەسەرووە ٦٠٪-ە، هیواش بە چاکبوونی دۆخەکە لە نێو خەڵک بەپێی دواییین ئامارەکان نزیکەی سەفرە. هەموو ئەوانە لە کاتێکدایە هێشتا قۆناغی دووەمی سزاکانی ئەمریکا بۆ سەر ئێران جێبەجێ نەکراون، لە مانگی خەزەڵوەردا کۆشکی سپی و بەدیاریکراوی وەزارەتی خەزێنەی ئەمریکا کەرتی نەوت و گازو پێترۆشیمیی ئێران دەکاتە ئامانج، ئەوەش واتای ئەوە دەگەیەنێ کە تەمەن لە ئێران چەندین قاتی دیکەش دادەبەزێ. دۆخی ئابووری و کۆمەڵایەتی و بگرە سیاسی لە تاران و ئێران لەو پەری خراپی خۆی دایە، کۆمەڵگەی نێودەوڵەتیش بەتایبەت ئەمریکا، ئیسرائیل و وڵاتانی عەرەبیی کەنداو خۆیان لەگەڵ کۆماری ئیسلامی ئێران یەکلایی کردووەتەوە. لەگەڵ هەمووی ئەوانەش تاکە مەترسیی کۆماری ئیسلامیی ئێران بۆ کورتخایەن و درێژخایەن ڕۆژهەڵاتی کوردستانە، لە ئێلامەوە بگرە هەتا سەردەشت. بۆ ڕوونکردنەوەی ئەو باسە سەرەتا با باسێک لە کاردانەوەکانی ناوچەکانی دیکەی ئێران جگە لە کوردستان لەگەڵ قەیرانی ئێستای کۆماری ئیسلامی ئێران بکەین. زۆربەی هەرە زۆری دروشمەکان لە میترۆپۆلەکان بە تارانیشەوە داخوازی ئابووری و لەهەندێک کاتیشدا ئازادی شەخسی و مەدەنین نەک سیاسی. ئەگەریش داخوازییەکان بگۆدرێن کە لە هەندێک لە خۆپیشانەکاندا لە ئابووری و سینفییەوە بۆ سیاسی و بگرە ڕووخانی سیستەمی سیاسیش ڕۆیشت، بەڵام گرفتە سەرەکییەکە ئەوەیە کە جێگرەوەیەکی لەسەر پێ و بەهێزبوونی نییە کە لانیکەم بەشێکی زۆری خەڵکی ئێران لەگەڵ خۆی هاوڕا بکا و ڕێکخستنیان بۆ بکا. خۆپیشاندانەکانی ساڵی ڕابردوو و ئەمساڵی ئێران دەریخست کە یەکەم نە موجاهیدینی خەڵق و نە پەهلەوییەکان هێزی جووڵاندنی ئامانجداری شەقامیان نییە، کەواتە ناشتوانن لە کۆمەڵگەی نێودەوڵەتیدا خۆیان وەکوو ئەلتەرناتیڤ وێنا بکەن. ئەوە ڕاستە کە ئالترناتیڤی مەرکەزی لەئێستادا بۆ تاران نییە، ئەوەش دروستە کە زۆربەی ڕەهای داواکارییەکانی خەڵک ئابووری و ئازادییە شەخسییەکانن، بەڵام دوو هۆکار هەن کە کۆماری ئیسلامی ئێران ناتوانێ حسێب لەسەر نارێکخراوبوونی دژبەرەکانی خۆی بۆ مانەوەی خۆی بکا. یەکەم لە سیاسەتی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاستی داهاتوودا جێگەیەک بۆ کۆماری ئیسلامی ئێران نەماوەتەوە، دووەم قبووڵکردنی ١٢ مەرجەکەی ئەمریکا شوناسی کۆماری ئیسلامی ئێران بە تەواوەتی دەگۆڕێ، قبووڵ نەکردنیشی پرۆسەی بە کۆریایی باکووری بوون و تەنانەت بە سووریایی و لیبیایی بوونی ئێران دەست پێ دەکا. ئەوەش لە نەبوونی جێگرەوەیەکی بەهێز و جەماوەریدا وا دەکا پرۆسەی ڕووخانی ئەو دەسەڵاتە درێژتر و خوێناویتر بکا، لەو نێوەندەشدا بە بەکارهێنانی هێزگەلی تیرۆریستی وەکوو داعش وەکوو سینارتۆی سووریە سورەتی مەسەلەکە بۆ کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی بگۆڕن. بۆ ئەو سیناریۆیەی کە سوپای پاسداران بە سەرپەرستیی خامنەیی دایان ڕشتووە، لەمپەرێکی بەهێز هەیە، ئەویش ڕۆژهەڵاتی کوردستان و بەدیاریکراوی دیسکۆرس و گوتاری حزبی دیموکراتی کوردستانە. حیزبی دیموکراتی کوردستان سەڵماندوویەتی کە دەتوانێ لە کەمترین کاتدا زۆرترین و ئامانجدارترین ڕێکخستن بکا، لە دە ساڵی ڕابردوودا هەوڵدان بۆ سەرپشککردنی کۆمەڵگەی مەدەنی و چالاکان و خەڵکی ئاسایی بۆ چالاکیکردن وایکردووە کە شەقامێکی بزۆز، مەنتیقی، دیموکراتیک و نەتەوەیی دروست بێ، کۆماری ئیسلامیی ئێرانیش باش دەزانێت کە لە هەموو ئەگەرێک بۆ بە سووریاییکردنی ئێران کوردستان خاوەنێکی ڕاستەقینەی هەیە، کە دەتوانێ بە کەمترین هەزینە زۆرترین بەرهەمی پێ بدا. لە بنەڕەتدا بۆ ئێستای کۆماری ئیسلامیی ئێران هەموو فیشەکێک لە بەری دەکەوێ خزمەتێکی گەورەی پێ دەکا، بۆ ئەوەی هەم خۆی مەزلووم وێنا بکا، هەم دەرفەتی تاقیکردنەوەی چەکە کۆمەڵکوژەکانی بۆ بڕەخسێ و لەشەڕی ساردی ئێستای لەگەڵ ئەمریکاش مانۆرێکی سەربازی بۆ ترساندنی وڵاتانی دراوسێ و بەرژەوەندییەکانی ئەمریکا بکا. کەواتا پاشنە ئاشیلی کۆماری ئیسلامی ئێران ئەو گوتارەی حیزبی دیموکراتی کوردستانە بۆ خاوەنداریەتیکردنی خەڵک و چالاکان لە خاک و خەڵکەکەیان. ئەوەش لەهەموو چەکێک بەهێزترە و ئاواتی ڕەشی سوپای پاسداران بۆ درێژکردنەوەی تەمەنی بەپاساوی ئالۆزی نێوخۆیی لەنێو دەبا. لێدان لە کۆبوونەوەی کۆمیتەی ناوەندیی حیزبی دیموکراتی کوردستان لە ڕوانگەی ژوورە تایبەتەکانی کۆماری ئیسلامیی ئێران لێدانە لە سەرکردایەتیی خەباتی نێوخۆ لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان، تەقینەوەکەی شەوی یەڵدا و موشەکبارانکردنی قەڵای دیموکرات تەنیا دەتوانرێ لەو گۆشەنیگایەوە سەیر بکرێ، ئەگەرچی سوپای پاسداران بۆ ڕەواییدان بۆ هێرشەکەی دەیهەوێ وێنایەکی دیکە لە پیلانە ڕاستەقینەکەیان بکەن. ئەوەی ڕوونە حیزبی دیموکراتی کوردستان لە دە ساڵی ڕابردوودا توانی سەرەتا خەڵک و چالاکان لە بێ تەفاوەت بوون دەربهێنێت، خۆیان بکاتە خاوەن پرسی خۆیان، لە جۆری هەڵسوکەوتکردن لەگەڵ ڕووداوەکان و چالاکییەکان سەرپشکیان بکا، لەقۆناغی دووەمیشدا گوتاری حیزبی دیموکراتی کوردستان ئەدەبیاتی چالاکانی سیاسی و مەدەنی ڕادیکال کرد، ئەدەبیاتی ڕادیکاڵی نێوخۆیی لە قسەکردن کردارێکی شۆرشگێرییە. لە دە ساڵی ڕابردوودا ئەوەی کۆماری ئیسلامیی ئێران بۆ زیادکردنی مەودای نێوان خەڵک و حیزبی دیموکرات کردی، ئەنجامی پێچەوانەی هەبوو، هەر ئەوەش وایکرد کە خەڵک لە هەڵبژاردنەکانی شارەوانییەکاندا ڕاهێنانی دیموکراسی بکەن و هەوڵ بۆ دەرچوونی کوردپەروەرەکان بکەن، لە هەڵبژاردنی مەجلیسدا گوتارێکی ڕاشکاو و دیاریکراوی بەتایبەت بەرامبەر ورمێ هەبوو، هەموو کاتێکیش بە توندی هەڵبژاردنی سەرۆککۆماری بایکۆت کردووە. کۆماری ئیسلامی ئێران زۆر باش لەوە تێگەیشتووە کە حیزبی دیموکراتی کوردستان خەریکە ئەسبی خۆی لە شەقامەکانی ڕۆژهەڵات و لە چالاکییە مەدەنی و بگرە سیاسییەکاندا تاو دەدا. حدک و سەرکردایەتییەکەی بەڕادەیەک لە سیاسەت و ئەنجامی سیاسەتەکەیان دڵنیابوون کە زیاتر لە سێ ساڵە حدک لە ئاستی سکرتێرەکەیدا داوای ڕیفراندۆم بۆ ئێستا و داهاتووی ڕۆژهەڵاتی کوردستان دەکا. هەربۆیە گوتاری حیزبی دیموکراتی کوردستان بۆ ئێستای ئێران مەترسیدارترین چەکە، زۆر باش دەزانێ کە ئەو گوتارە دەتوانێ لە کەمترین کاتدا ئەو دیفاکتۆ زەینییەی ئێستا دروستی کردووە بکاتە ئەمری واقیع، ئێستا گوتاری حدک لە ئێلامەوە بگرە هەتا سەردەشت توانیویەتی کوردستانێکی سەربەخۆ لە مێشکی تاکی کورددا دروست بکا، ئەوەش ئیتر نە بە مووشەک بارانکردن و نە بە هیچ پیلانێکی دیکە لەنێو دەچێ.

دریژەی:

تیرۆر و سەرکوت میکانیزمی هەمیشەیی ڕێژیمی تاران بۆ سەرکوتی گەلی کورد

لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان بەکار دێنێ و دەیەوێ هەستی ئێرانچییەتی لە دژی نەتەوەی کورد بجووڵێنێ و ئامانجیشی لەم کارەی ئەوەیە کە لە لایەکەوە لەسێدارەدان و ئەشکەنجە و تیرۆری ڕۆڵەکانی کورد بۆ خۆی بە ڕەوا بقەبڵێنێ و لە لایەکی دیکەشەوە خەڵکی ئێران لە پارچەبوونی جوگرافیای سیاسیی ئێران بترسێنێ و بەو هۆیەوە پێش لە ڕاپەڕینی سەرانسەریی خەڵکی ئێران بگرێ. سەرباری هەرچەشنە پیلانێکی توندوتیژانەی ڕێژیمی ناوەندەیی تاران، بزووتنەوەی سیاسی نەتەوایەتیی کورد لە چوارچێوەی ئێراندا بە درێژاییی سەدەی ڕابردوو هەتا ئێستا بەردەوامە و داستانی مانگرتنە سەرانسەرییەکەی ٢١ی خەرمانانیش ئەو ڕاستییەی دووپات کردەوە و هۆکاری سەرکەوتنی ئەو حەماسە مێژووییەش داوای یەکدەنگی سەرلەبەری هێزە سیاسی و شۆڕشگێرەکانی ڕۆژهەڵات بوو لە ڕێی ‹›ناوەندی هاوکاریی حیزبەکانی کوردستانی ئێران››ەوە، کە بوو بە وزەی جووڵێنەری قۆناغێکی نوێی خەباتی گەلی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان، کە ئامادەیی جەماوەری یەکگرتووی کوردستانە بۆ پشتگیری لە ڕۆڵە شۆڕشگێرەکانی خۆی، بەو مەرجەی پێکەوە هاوکاری بکەن. حەماسەی ٢١ی خەرمانان لە لایەکەوە ڕێژیمی تارانی دڵنیا کردەوە کە تیرۆر و توندوتیژیی سیاسی ناتوانێت دەنگی دلێری مافخوازیی گەلی کورد کپ بکا و، لە لایەکی دیکەشەوە پەیامێکی بەرزی بۆ حیزب و لایەنە سیاسی و شۆڕشگێرەکانی خۆی نارد، کە دەبێ ‹›ناوەندی هاوکاریی حیزبەکانی کوردستانی ئێران›› بەهێز بکرێ و پەرەی پێ بدرێ و لە نێوخۆ و دەرەوەی کوردستان چالاک بکرێ. پەیامی ٢١ی خەرمانان گەلەییەکی ماناداریش بوو لە لەتبوونی حیزبەکان، بۆیە هەر هەنگاوێکی حیزبەکان بۆ یەکخستنەوەی ڕیزەکانیان دەبێ بە هۆی وەدەستهێنانی پشتیوانیی زیاتری جەماوەری گەلەکەیان.

کاردانەوەکان بە پەلاماری مووشەکیی کۆماری ئیسلامی بۆ سەر بنکەی دەفتەری سیاسیی حیزب

پارلمانی بریتانیا/ ١٥نوێنەری پارلەمانی وڵاتی بریتانیا لە هەڵویستێکی فەرمیدا ئەو موشەکبارانەیان مەحکووم کردووە. ئەو ئەندام پارلمانانە لە نامەکەیاندا دەڵێن مووشەکبارانی بنکەی سیاسیی حیزبی دێموکراتی کوردستان پێشێلکردنی یاسا نێودەوڵەتییەکان و سەروەریی وڵاتانە، و وڵامنەدانەوەی بەپەلە بەو دەستدرێژییە بۆسەر خاکی عێراق، وا لە ئێران دەکا بەردەوام بێ لەو کارە تێکدەرانە و دووپاتکردنەوەی ئەو کارەساتانە!

وەزارەتی دەرەوەی فەڕانسە/ وەزارەتی دەرەوەی فەڕانسە لە ڕاگەیاندراوێکدا «لەبارەی هێرشی موشەکیی ئێران بۆ سەر کوردەکانی ئێران لە عیراق» بە توندی ئەم هێرشەی مەحکووم کرد. وەزارەتی دەرەوەی فەرانسە وێڕای دەربڕینی نیگەرانی لە پەرەگرتنی چالاکیی موشەکیی ئێران لە ناوچەدا، پێداگریی لەسەر ڕێزگرتن لە سەروەریی عێراق کرد. ڕاگەیاندراوەکەی وەزارەتی دەرەوەی فەڕانسە هەروەها ئاماژە بە لەسەر خەتبوونی سەرۆکی فەڕانسە و وەزیری دەرەوەی ئەو وڵاتە لەو پێوەندییەدا دەکا.

باڵوێزی بریتانیا لە عێراق/ جان ویلیکس، باڵوێزی بریتانیا لە عێراق نیگەرانیی خۆی لە پەلاماری مووشەکیی ئێران بۆ سەر حیزبی دێموکراتی کوردستان دەربڕی. جان ویلیکس لە پرێس‌کۆنفرانسێکدا لە هەولێر گوتی ئێران هێرشی کردووەتە سەر کۆبوونەوەیەکی ئۆپۆزیسیون و ئامانجەکەی کوشتنی کوردەکان بووە و لەو پێشێلکاری و هێرشە مەترسیدار و کۆمەڵکوژییەدا هیچ ڕێزێکی بۆ سەروەریی خاکی عێراق دانەناوە.

ئەنترناسیونال سۆسیالیست/
ڕێکخراوی ئەنترناسیونال سۆسیالیست سەبارەت بە هێرشی کۆماری ئیسلامی ئێران بۆ سەر بارەگاکانی حیزبی دێموکراتی کوردستان و حیزبی دێمۆکراتی کوردستانی ئێران تووڕەیی خۆی دەربڕی. سۆشیاڵ ئینترناشناڵ دەڵێ ڕێژێمی کۆماری ئیسلامیی ئێران بە هێرشکردنە سەر خەڵکی بێ گوناهی مەدەنی، سەروەریی وڵاتێکی جیران و یاسا نێودەوڵەتییەکانیشی بەزاندوە و داوای لە کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی کردووە تا دژی ئەو کردەوە قێزەونانە بوەستنەوە.

پارتی دێموکراتیکی گەلان/ ئێمە ئەو هێرشەی کۆماری ئیسلامیی ئێران بۆ سەر حیزبی دێموکراتی کوردستان مەحکووم دەکەین. ئەو هێرشانەی کە لە لایەن دەوڵەتانی سەردەست دژی گەلی کورد دەکرێن، تازە نین، پێشتریش زۆر جاران گەلی کورد تووشی هێرش و کۆمەڵکوژیی جۆراوجۆر بوون، بەلام کوردان هیچ جارێک دەستیان لە تێکۆشانی ئازادیی خۆیان بەرنەدا. بێگومان ئەو هێرشانەش ناتوانن ببنە ڕێگر لە تێکۆشانی بەهاداری کوردان لە ڕۆژهەڵاتی ناوین.

پارلمانی بریتانیا/ لە مێزگردێکدا بەبەشداریی «جاک لۆپرێست»، ئەندام پارلەمان و سەرۆکی گرووپی پارلەمانتاران بۆ کاروباری عێراق؛ خاتوو «ماری کلیندۆن»، ئەندامی پارلەمان و «لۆرد مۆریس گلاسمەن»؛ «لۆرد لۆید راسێل مۆیل»، «گاری کێنت» سەرپەرستی کۆبوونەوەکە و مەولوود سوارە، ئەندامی ڕێبەری و نوێنەری حیزبی دێموکراتی کوردستان لە بریتانی؛ پرسی هێرشی مووشەکی بۆ سەر قەڵای دێموکرات خرایە بەرباس.

پارتی سۆسیالیستی کوردستان/
مەسعود تەک، سەرۆکی گشتیی پارتی سۆسیالیستی کوردستان_ تورکیە لە پەیامێکی سەرەخۆشیدا بۆ حیزبی دیموکراتی کوردستان، هاوکات زۆر بەتوندی ئەو هێرشەی کۆماری ئیسلامیی مەحکووم کردووە.

تەڤگەری ئازادی کۆمەڵگەی کوردستان/
هێرش و بۆمبارانی مووشەکیی کۆماری ئیسلامیی ئێران بۆسەر بارەگای حیزبی دیموکراتی کوردستان بە مەحکووم دەکەین. داواکارین هەرچی زووە هێز و لایەنە سیاسییەکان لە ئاستی هەموو بەشەکانی کوردستان و کەسایەتی و ڕێکخستنە مەدەنییەکان بڕیاری ئازایانە و بەرپرسانە بدەن بۆ هانگاونان بەرەو کۆنگرەی نەتەوەیی کوردستان، وەک باشترین وەڵام بۆ داگیرکەران کە تەنیا بەو تێکۆشانە دڵی بریندارە گەلەکەمان و ڕووحی شەهیدان ئاسودە دەبێ. تەڤگەری ئازادی کۆمەڵگەی کوردستان

یەکیەتیی دێموکراتی کوردستان_ ئێران/
کۆماری ئیسلامی ئێران بۆ پەردەپۆش کردنی شکستەکانی خۆی لە نێوخۆی وڵات و هەروەها قیزەونبوونی سیمای دەسەڵات و حکوومەتەکەی لە دەرەوە، لە ئەنجامی هیچ جۆرە کردەوەیەکی نامرۆڤانە و دوور لە بەها ئینسانییەکان سڵ ناکاتەوە و مووشەکباران کردنی بارەگای حیزبەکان هەر لەو پێناوە دایە. بەڵام کۆماری ئیسلامیی ئێران دەبێ ئەوە بزانێ کە گەلی کورد دەیان ساڵە خەبات دەکا و بە ئەو جۆرە لە هێرش و پەلامار و درەندەیی و تاوانە ناتوانێ ئیرادەی نەتەوەکەمان بشکێنێ.

سازمانی خەباتی کوردستانی ئێران/
وێڕای مەحکوومکردنی توندی ئەو پەلامارە دژەئینسانییە، لەلایەن ڕێژیمی ئاخوندییەوە، داوا لە هەموو ناوەند و ڕەهەندە سیاسییەکانی کوردستانی و جیهانی دەکەین کە لەهەمبەر ئەو پەلامارە دژە ئینسانییەدا بێدەنگ نەبن و ڕێژیمی ئاخوندی بەتوندترین شێوە مەحکوم بکەن. سازمانی خەباتی کوردستان وێرای هاوخەمی و سەرەخۆشی لە کەسوکاری و سەرکردایەتی هەردوو حیزبی دێموکرات ئامادەیی خۆی بۆ هەر جۆرە هاوکارییەک کە خزمەت بە کەمکردنەوەی زیانەکانی ئەو هێرشە بکا، دەردەبڕێ.

پارتی ژیانی ئازادی کوردستان– پژاک/
لەم سەردەمە هەستیارەدا کە ئاڵوگۆڕەکان لە ناوچەکەدا بەخێرایی دەچێتە پێش، پێویستە گەلی ئێمە بە هەستیاری و بەشێوەیەکی زانستیانە ئەم دۆخە لێک داتەوە و بە پێی ئەم ڕەوشە لە چوارچێوەی پلان و پرۆژەی نەتەوەیی و بەڕوحی ئازادیخوازی هەڵسوکەوت بکا. تێگەیشتن لە پلانەکانی دوژمنانی گەلەکەمان ڕێگە خۆشکەر دەبێت لەدارشتنەوەی سیاسەتی دروست و عیلمانی پێشڕەوان و ئەم شێوازە گەیشتن بە ئامانجی گەلەکەمان بۆ ئازادی و سەربەستی نیزیکتر دەکاتەوە.

پارتی سۆسیال دێموکراتی سوید/ هێرشی موشەکیی ئێران بۆ سەر بنکەی دەفتەری سیاسیی حیزبی دێموکراتی کوردستان مەحکووم دەکەین.» یوهان هاسێل»، سکرتێری نێونەتەوەیی پارتی سوسیال دێموکراتەکان و «ئەڤین ئینجەر»، جێگری بەرپرسی بەشی نێونەتەوەیی سۆسیال دێموکراتەکان لەو پەیامەدا وێڕای مەحکوومکردنی ئەو هێرشانە داوای ڕاگرتنی بە پەلەی ئەو هێرشانە دەکا و خوازیاری ئەوەیە کە ترس و توقاندن دژی ئۆپۆزیسیۆن و دژبەرانی خۆی لە نێوخۆ و دەرەوەی وڵات بوەستێنێ.

ڕێکخراوی نێونەتەوەیی لاوانی سۆسیالیست/ هێرشی هەوایی و مووشەکی بۆ سەربارەگای ڕێبەرایەتیی حیزبی دێموکراتی کوردستان بە توندی مەحکوم دەکەین. ئێمە بە پەلە داوای دەخالەتی کۆمەڵگەی نێونەتەوەیی و دەوڵەتەکان دەکەین هەنگاو هەڵێنن بۆ وەستاندنی کوشتار و لە سێدارەدانی خەڵکی سیڤیل لەلایەن حکومەتی ئێرانەوە.

پارتی ماف و ئازادی لە باکووری کوردستان/ ڕ شاندێکی هاک پارتی بە سەرپەرستیی لەتیف پۆزدیمیر، جێگری سکرتێری گشتیی ئەم حیزبە سیاسییەی باکووری کوردستان سەردانی سکرتاریای حیزبی دێموکراتی کوردستانی کرد. شاندی هاک پارتی وێڕای ڕاگەیاندنی هاوخەمیی خۆیان و حیزبەکەیان سەبارەت بە کارەساتەکەی ١٩ی خەرمانانی قەڵای دێموکرات، ئەم دەستدرێژییەی کۆماری ئیسلامی و سنووربەزاندنی ئەم ڕێژیمەیان مەحکووم کرد و پێیان لەسەر هاوپێوەندیی نێوان هاک پارتی و حیزبی دێموکراتی کوردستان داگرتەوە.

هاوکات ئەم حیزب و ڕێکخراوە سیاسییانەش بە ناردنی پەیام و بڵاوکردنەوەی ڕاگەیەندراو وێڕای دەربڕینی هاوخەمی لەگەڵ حیزبی دێموکراتی کوردستان و مەحکوومکردنی ئەم تاوانەی کۆماری ئیسلامی، هەڵوێستی خۆیان لەمەڕ ئەم ڕووداوە ڕاگەیاندوە: کۆمەڵەی زەحمەتکێشانی کوردستان، یەکیەتیی میللیی دێموکراتیکی ئازەربایجان، جووڵانەوەی کۆماریخوازانی دێموکراتیک و لائیکی ئێران، «حزب تزامن دمکراتیک اهواز»، حیزبی خەڵکی بەلوچستان، ڕێکخراوی خەباتی شۆڕشگێڕی کوردستان، ڕێکخراوی یەکیەتیی فدائییانی خەلقی ئێران، شووڕای کاتیی سۆسیالیستە چەپەکانی ئێران، پارتی سەربەستیی کوردستان، شووڕای دێموکراسیخوازانی ئێران

ئاکسیۆن و ناڕەزایەتییەکان لە دەرەوەی وڵات بۆ مەحکوومکردنی تاوانی ١٧ی خەرمانان

کۆمیتەکانی حیزبی دێموکراتی کوردستان لە دەرەوەی وڵات بە بەشداریی ئەندامانی حیزب و ڕێکخراوە کوردییەکانی دیکەی نیشتەجێ لە دەرەوەی وڵات بە وەڕێخستنی خۆپیشاندان و ئاکسیۆن ناڕەزایەتیی توندی خۆیان سەبارەت بە پەلامارە مووشەکییەکەی کۆماری ئیسلامی دەربڕی. لەم ئاکسیۆنانەدا کە لەبەردەم پارلمانی وڵاتان، باڵوێزخانە و کۆنسولگەرییەکانی کۆماری ئیسلامی و هەروەها بەردەم نوێنەرایەتییەکانی ئەمریکا و نەتەوە یەکگرتووەکان بەڕێوەچوون، خۆپیشاندەران نەفرەت و بێزاریی خۆیان لە سیاسەتەکانی کۆماری ئیسلامی دەربڕیوە و داوایان لە کۆمەڵگەی جیهانی کردووە پێش بە سەرەڕۆیی و کردەوە نائینسانی و جنایەتکارانەکانی کۆماری ئیسلامی بگرن. لێرەدا بە کورتی ئاماژە بە چەند ئاکسیۆنێک دەکەین:
«کۆبوونەوەی ناڕەزایەتیدەربڕینی کوردەکانی بێرن لە سوئیس»، «خۆپیشاندانی کوردانی دانیشتووی شاری ترۆندهایمی نۆرویژ»، «خۆپیشاندانی کوردان لە ژنێڤی سویس لە بەردەم ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتوەکان»، «ئاکسیۆنی کوردانی نۆرویژ لەبەردەم وەزارەتی دەرەوەی ئەم وڵاتە»، «خۆپیشاندانی کوردانی ئۆتریش لە بەر دەرکی ئۆپێرای شاری ڤییەن»، «ئاکسیۆنی کوردانی فرانکفۆرتی ئاڵمان لەبەر دەم کۆنسولگەریی ئامریکا لەو شارە»، «خۆپیشاندانی کورد و ئێرانییەکان لە پاریس»، «خۆپیشاندانی کوردانی هامبورگی ئاڵمان»، «خۆپیشاندنی کوردان لە کۆپێنهاگی دانمارک» «کۆبوونەوەی ناڕەزایەتیدەربڕین لەبەردەم دەفتەری نەتەوە یەکگرتووەکان»، «خۆپیشاندانەکان لە وڵاتانی فینلاند، ڤانکۆڤێری کانادا، بریتانیا و دانمارک.»

کۆڕیادەکانی شەهیدانی ١٧ی خەرمانان لە نێوخۆ و دەرەوەی وڵات

لە کوردستان و زۆربەی وڵاتانی دنیا کە کۆمیتەی حیزبی و دانیشتوویان کوردیان لێیە، ڕێوڕەسم و کۆڕیادی شەهیدانی ١٧ی خەرمانان بەڕێوەچوون. لەم کۆڕیادانەدا کە بەبەشداریی ئەندامانی حیزبی دێموکراتی کوردستان، ئەندامانی حیزب و لایەنە سیاسییە کوردییەکانی دیکە و نوێنەرانی ڕێکخراو و لایەنە بیانییەکانیش بەڕێوەچوون، پەلامارە مووشەکییەکەی کۆماری ئیسلامی مەحکووم کراوە و یاد و بیرەوەریی شەهیدانی دەستی تاوانی کۆماری ئیسلامی بەرز ڕاگیراوە. هەروەها بە چاوی ڕێزەوە باس لە مانگرتنی خەڵکی ٢١ی خەرمانی کوردستان و بەدەنگەوەهاتنیان کراوە و پەیمانی بەڵێن و وەفا لەگەڵ شەهیدان نوێ کراوەتەوە. لەو کۆڕیادانانە پەیامی حیزب و لایەنە سیاسییەکان لەبارەی مەحکوومکردنی ئەم دەستدرێژییەی کۆماری ئیسلامی خوێندراونەتەوە بەوەتاروسروودو هەڵبەست باس لە لایەنە جۆراوجۆرەکانی ئەم کارەساتەکراوە. بەشێک لەو شوێنانەی کۆڕیادی شەهیدانی ١٧ی خەرمانانیان لێ بەڕێوەچوو بریتین لە: کۆیە_باشووری کوردستان، تورکو_فینلاند، ئۆسلۆ_نۆرویژ، گرێنخێن_ سویس، ڤانکۆڤێر_ کانادا، ئادالاید_ ئوسترالیا، ناشویل_ ویلایەتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا، بریزبێن_ ئوسترالیا، کۆلن_ ئاڵمان، واشنگتۆن_ ویلایەتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا، ستۆکهۆڵم_ سوید و غۆسکیلدە_ دانمارک.

کوردستان
• ژمارە: ٧٣٤
٣١ی خەرمانان ١٣٩٧ _ ٢٢ی سپتامبر ٢٠١٨

خوێندنەوەیەکی کورت بۆ مانگرتنی خەڵکی ڕۆژهەڵاتی کوردستان

مستەفا مەعرووفی

هیچ دژکردەوەیەک لەبەرامبەر ڕووداوی مووشەکبارانی بنکە و کەمپەکانی حیزبی دێموکرات لە ١٧ی خەرمانان (٨ی سێپتامبر)دا و ئێعدامی ٣ لاوی کورد لە زیندانەکانی کۆماری ئیسلامی هەر لەو ڕۆژەدا، نەیدەتوانی بە ڕادەی مانگرتنی گشتیی خەڵکی کوردستان لە ٢١ی خەرمانداندا هەتوان و سووکناییەک بێ بۆ ئەم برینە قورس و ڕووداوە تاڵانە. هاودەنگیی کەمێنە و دەگمەنی حیزبەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان بۆ داوای مانگرتنی گشتی لە خەڵکی ڕۆژهەڵاتی کوردستان، (بەڵێ)یەکی گەورەو مانادارە لەلایەن ئەو خەڵکەوە وەرگرتەوە. لە چەند ساڵی ڕابردوودا ڕۆژهەڵاتی کوردستان چەندین مانگرتن و حەرەکەتی ئیعترازیی بە خۆیەوە دیون، بەڵام ئەمەی دوایی چ لە ڕووی بەربڵاوی و چ لە ڕووی مەوزووعییەوە بە تەواوی جیاواز بوو. جیاوازیی ئەم مانگرتنە و تایبەتمەندییەکانی لە چەند خاڵدا کورت دەکەمەوە: یەکەم، لە حەرەکەتەکانی پێشوودا کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان زیاتر شکست و سەرکەوتنەکانی کوردی لە پارچەکانی دیکەی کوردستان (بەتایبەتی باشوور) دەکردە بیانوو و وزەو پوتانسییەلی نەتەوەیی و ئازادیخوازانەی خۆی لەم ڕێگەیەوە ئازاد دەکرد و نارەزایەتییەکان زیاتر ڕوویان لە دەرەوەی کێشەکانی خۆیان بوو. ئەم حەرەکەتە لەلایەک ڕاست پێوەندیی بە خۆیان و حیزبەکانیانەوە هەبوو و لەلایەکی دیکەشەوە ڕاست ڕووی لە کۆماری ئیسلامیدا بوو.

دووەم، ئەم مانگرتنە گشتییە حەرەکەتێکی بەتەواوی سیاسی – نەتەوەیی بوو؛ وەڵامێک بە بانگەوازی حیزبەکانی ڕۆژهەڵات لە بەرامبەر مووشەکبارانی کەمپەکانیان لە باشووری کوررردستان و ئێعدامی لاوەکانیان لە زیندانەکانی کۆماری ئیسلامیدا. ئەم حەرەکەتە لەبەرامبەر بابەتێکی کۆمەڵایەتی، فەرهەنگی یان ئابووریدا نەبوو. ڕەنگە ئەم بابەتانە پێوەندییان پێکەوە هەبێ و شوێندانەر بن، بەڵام کاکڵ و نێوەڕۆکی مانگرتنەکە سیاسی – نەتەوەیی بوو. سێیەم، حەرەکەتێکی یەکگرتوانە بوو؛ تایبەت نەبوو بە سینفێک، توێژێک یان ناوچەیەک. کردەوەیەکی بە تەواوی نەتەوەیی و سەرانسەری بوو. لە باری جوغرافیاییەوە تەقریبەن هەموو ڕۆژهەڵاتی کورستانی بە هەموو ناوچە و دیالێکت و چین و توێژەکانیەوە گرتەوە. هەموو جیاوازییەکان لە یەک چەمکدا و لە ژێر یەک چەتردا یەکیان گرتەوە:((من کوردم)). چوارەم، حەرەکەتێکی پێشڕەوانە بوو؛ لەڕاستیدا لە هەر کۆمەڵگایەکدا حیزبەکان دەبێ ئاڵاهەڵگری کۆمەڵگا یان لانیکەم لایەنگرەکانیان بن لە بردنە پێشی پرۆسەی سیاسیدا. لەم حەرەکەتە هاودەنگ و یەکگرتوویانەدا کۆمەڵانی خەڵک سەرەڕای ئەو هەمووە ڕەنگاوڕەنگی و جیاوازییە وەپێش حیزبە سیاسییەکان کەوتن. لە ڕاستیدا دەبێ حیزبە سیاسییەکانی ڕۆژهەڵات لەمەدا لای خەڵک بکەنەوە. ئەگەر بەگوێرەی ئەو ناکۆکی و پەرشو بڵاوییە بوایە کە لە نێو هێزە کوردییەکانی ڕۆژهەڵاتدایە، نە ئەم مانگرتنە و نە چەشنی ئەو هاودڵی و هاوکاریەی خەڵکی ناوچە دوور و نزیکەکانی کوردستان لەگەڵ خەڵکی قەسری شیرین و سەرپێلی زەهاو کردیان، بەدی نەدەهاتن. پێنجەم؛ هیوا بەتێکڕای حیزبە کوردییەکان؛ ڕەنگە ڕێژەیەکی کەم لەو میلیۆنان دووکاندار و کاسبکارەی لە مانگرتندا بەشدار بوون بە جیاوازیی ئیدیۆلۆژی و تەشکیلاتیی حیزبەکان بزانن. ڕەنگە زۆر کەس کاری بەوە نەبێ کە کام ڕووەای سیاسی هی کام حیزبە و سەر بە کام لایە، بەڵام هەرکام لە وان ٣ چەمکی گرنگ دەزانێ: ئەلف: کۆمەڵێک حیزبی شۆڕشگێڕ و ئازادیخوازی نەتەوەیی لە پێناو ئەواندا خەبات دەکەن، هەر بۆیەش تێرۆر و مووشەکباران دەکرێن. ب : ناسنامەیەکی نەتەوەی ژێردەستی هەیە کە ((کورد)) بوونە. ج: ڕێژیمێک لەسەر کارە کە دوژمنایەتییەکی تا سەری لەگەڵ چەمکی ((کورد)) بوونیدا هەیە. هەرچەند خەسارەتی گیانی و ماڵی بەشی هەرەزۆری وەبەر حیزبی دێموکراتی کوردستان کەوت، بەڵام لەم مانگرتنەدا و حەرکەتی لەم چەشنە چ لە ڕابردوودا و چ لە داهاتوودا بەهەر هۆیەک دووپات بێتەوە، ئەگەر حیزبێک یان کەسایەتییەک پێی وابێ لەبەر خاتری ئەو ڕووی داوە، بیرکردنەوەکەی بە پێچەوانەی تایبەتمەندی و نێوەڕۆکی مانگرتنی خەڵکە و لەڕاستیدا پەیامی کۆمەڵگای خۆی وەرنەگرتوە. هیچ حیزبێک خاوەنی ئەم حەرەکەتە نیە، ئەمە حەرەکەتێکی نەتەوەیی بوو. شەشەم، ئەم مانگرتنە دە دۆست و دوژمنی گەیاند کە ئەم چەند حیزبەو پێرسۆنێلی ئاشکرایان کە لەبەر بەرژەوەندیی نەتەوەیی گەورەتر لە بەرژەوەندیی حیزبی و بۆ ڕەعایەتکردنی دۆخی دووەم حکوومەتی کوردی لە مێژووی نوێدا، نیشتەجێی باشووری کوردستان بوون، ((چەند حیزبێکی ئاوارەو سەرگەردان کە لە باشووری کوردستان کەوتبن)) نین. ئەگەر بەشداری لەم مانگرتنە بێ وێنەیەدا بەدەنگدان ئەژمار بکەین، دەتوانین بڵێین ١٠ میلیۆن دەنگ لەپشت بانگەوازی ((ئەو چەند حیزبە)) بوو. حەوتەم، ئەم مانگرتنە گشتییە هەر وا لە پڕ و لەنەکاو بەدی نەهاتوە. وەک هەر ڕووداوێکی سیاسی زەمینە و بەستێنی هەیە. بەستێنی ئەم حەرەکەتە کۆمەڵگای مەدەنییە کە نیشانەی پێگەیشتوویی و پەرەگرتوویی کۆمەڵایەتی لە ڕۆهەڵاتی کوردستاندایە، بەخۆشییەوە پێناسەی نەتەوەیی بە خۆی بەخشیوە. ئەم کۆمەڵگا مەدەنییە زیاتر خۆی لە چالاکییە فەرهەنگی و ئەدەبی و ژینگەییەکاندا بەدەر دەخستوە. هەتا فشاری سیاسی و زەبر و سەرکوتی کۆماری ئیسلامی لەدژی کورد زیاتر بێ، کۆمەڵگای مەدەنی بەرەو وشیاریی سیاسی و لە ئاکامدا بەرەو هەڵوێستی سیاسی دەڕوا. لەم قۆناغەدایە کە ئۆپۆزیسیۆنی دەرەوە و بزووتنەوەی مەدەنیی نێوخۆ یەکدەگرنەوە و بۆشایی و مەودای نێوانیان پڕ دەبێتەوە. بەم جۆرە بزووتنەوەیەکی نەتەوایەتیی پڕ بە واتای خۆی وەگەڕ دەکەوێ. ئەم مانگرتنە ڕاست ئەم وێککەوتەوە و یەکگرتنەوەیەی دەرەوە و ژوورەوە نیشان دەدا. ئەمە هەوڵی ٤٠ ساڵەی کۆماری ئیسلامی بۆ وەدەرنانی هێزو تێکۆشەری سیاسیی کورد بۆ دەرەوەی سنوورەکانی بە تەواوی پووچەڵ کردۆتەوە.

ئەم مانگرتنە گشتییە دەکرێ وەک سەرەتایەکی نوێ لە بزووتنەوەی ئازادیخوازانەی نەتەوەی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان سەیری بکرێ. ئەمە نیشان دەدا کە کۆمەڵگای کوردی بەرەو ئەوە دەچێ کە بزووتنەوەی ڕزگاریخوازانەی کورد هەر بە تەنیا لەسەر شانی پێشمەرگە و ئۆپۆزیسیۆنی دەرەوە نیە. بە کورتی و بە سادەیی: کوردایەتی هەر بریتیی نەبێ لە حیزبایەتی. حیزبەکانیش پێویستە چی دیکە هەواڵی ناخۆشی دووبەرەکی و ناکۆکی نەنێرنەوە نێو کۆمەڵگای کوردی. ئەو (بەڵێ) گەورەیەی کە خەڵکی ڕۆژهەڵاتی کوردستان بە بانگەوازی حیزبەکانیان دایەوە، پێویستە حیزبەکانیش (بەڵێ)یەکی ئاوا گەورە بە یەکگرتووی و هاودەنگیی ئەوان بدەنەوە. بە واتایەکی دیکە حیزبەکان نابێ تەنیا حیزبایەتی بکەن بۆ حیزب، بەڵکوو پێویستە لەسەر خاڵە هاوبەشە نەتەوایەتی و ئازادیخوازانەکانیان یەکبگرن و ڕێز لە وردە جیاوازییەکانی دیکەی یەکتر بگرن.

قۆرتێکی گەورە لە بەردەم ڕێژیمی ئێراندا

ڕاپۆرتی وەزارەتی دەرەوەی ئەمریکا لەبارەی ڕێژیمی ئێران کە کۆماری ئیسلامیی ئێران وەک پشتیوانی تیرۆریزمی جیهانی دەناسێنێ و هەر لەم مانگەدا بڵاو بۆوە، قسەکانی ڕۆژی (٢٠١٨/٩/٢١) ی «نیکی هیلی»، باڵوێزی ئەمریکا لە شووڕای ئەمنیەتی هاتە سەر. هاوکات دۆنالد ترامپ، سەرکۆماری ئەمریکا، ڕای گەیاندوە کە بۆ خۆی سەرپەرستیی کۆبوونەوەی شووڕای ئەمنییەت لە پێوەندی لەگەڵ ئێراندا _کە حەوتووی داهاتوو پێک دێ_ دەگرێتە ئەستۆ. قسەکانی نیکی هیلی و ڕاپۆرتی ساڵانەی ئەمریکا لە بارەی تیرۆریزم، دەری دەخەن کە ئەمریکا لەگەڵ ئێران هەر تەنیا لەسەر کەیسی ناوکی کێشە و ناکۆکیی نییە، بەڵکوو لەسەر چەکی مووشەکی و دەستێوەردانەکانی ئەو ڕێژیمە لە ناوچە و، پشتیوانیکردنی لە گرووپە تیرۆریستییەکانیش، کێشەی جیددیی هەیە. لە کاتی دەرچوونی ئەمریکا لە پەیماننامەی بەرجام، کۆماری ئیسلامی دڵی بە وڵاتانی ئورووپایی خۆش بوو کە پشتی بگرن و لە نێوان ئەمریکا و ڕێژیمی ئێران، کۆماری ئیسلامی هەڵ بژێرن. بەڵام لە گەڵ ئەوەی هێندێک لە وڵاتە گرنگەکانی ئورووپا بەڵێنێکی لەو چەشنەشیان دا، کاتێک زانییان ئەمە لە ڕووی ئابوورییەوە، چەندە بە زیانیانە، بەڵێنەکەیان نەبردە سەر. لەو ماوەیەدا ئەو ڕێژیمە نەک هەر نەیتوانیوە لە ژێر قورسایی پشت شکێنی شوێنەوارە ئابووری و بازرگانییەکانی دەرچوونی ئەمریکا لە بەرجام و دەستپێکردنەوەی گەمارۆکانی ڕاست بێتەوە، بەڵکوو هەتا دێ پتر تێیاندا نوقم دەبێ. بەو حاڵەشەوە (شڕی و وێرانیی دۆخی ئابووری لە لایەک و، سەرڕێژ بوونی نارەزایەتیی سیاسی و ئابووریی خەڵکیش لە لایەکی دیکە) دەبێ بەرەوڕووی کێشەیەکی دیکەش بێتەوە. کێشە و ململانێیەک کە لەویاندا، هەر بە تەنیا لەگەڵ ئەمریکا بەرەوڕوو نییە. لەم کێشەیەدا، وڵاتانی ئورووپایی و ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست بەرژەوەندێکیان نییە لەگەڵ ڕێژیمی ئێراندا بن. (لە دەرەوەی ئەو جۆگرافیەش ڕووسیە و چین دەمێنن کە لەنگەر بۆ ئەو ڕێژیمە ڕابگرن کە ئەمەش ناتوانێ هەتا سەر بێ.) جاری پێشوو لە کاتی هاتنەسەرشەقامی خەڵکی شارەکانی ئێران دژی کۆماری ئیسلامی و توند و تیژی نواندنی ئەو ڕێژیمە بەرامبەر خەڵکی نارازی، ئەمریکا ئەو پرسەی بردە شووڕای ئەمنییەت. ئەمە پشتیوانییەکی سیاسیی دیار بوو لە مافەکان و داخوازەکانی ئەو خەڵکە وەزاڵەهاتوە. بەڵام زۆر لە وڵاتانی ئەندامی شووڕای ئەمنییەت دژی هەڵوێستەکەی ئەمریکا وەستانەوە و سەرکوتی خەڵکی نارازیی زیاتر لە ١٠٠ شاری ئێرانیان بە کێشەی خۆیان و شووڕای ئەمنییەت نەزانی. بەڵام هاسان نییە کێشەی پشتیوانیی ڕێژیمی ئێران لە تیرۆریزمی جیهانی و دەستێوەردانەکانی ئەو ڕێژیمە لە وڵاتانی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست و، هەڕەشەکانی بۆ سەر هاوپەیمانانی خۆیان و بەرژەوەندەکانیان لەو ناوچەیەش، هەر بەکەم بگرن و دژی تێهەڵپێچانەکانی ئەمریکا بەرامبەر ڕێژیمی ئێران بوەستنەوە. هەموو نیشانەکان پێمان دەڵێن کۆماری ئیسلامی قۆرتی گەورەی لە پێشن. کۆماری ئیسلامیی ئێران، چۆن لەم قۆرتە گەورە دەرباز دەبێ؟ وڵامەکەی لە گرەوی سەرکەوتنی ئەمریکا بۆ پێکهێنانی ئیرادەیەکی جیهانی بە مەبەستی ملکەچکردنی ئەو ڕێژیمە و کۆتاییهێنان بە یاغیگەرییەکانی دایە. بەڵام بێ دروستبوونی خێرای ئەو ئیرادە جیهانییەش، تێکەوتنی کۆماری ئیسلامی لە گەڵ ئەمریکای شێلگیر و لێبڕاوی سەردەمی ترامپ، هاسان نییە.

قادر وریا

کۆتایی دەورەی ٢٢٩ی پێشمەرگە دەورەی شەهیدانی ١٧ی خەرمانان

بە کۆتاییهاتنی دەورەی ٢٢٩ی سەرەتایی پێشمەرگە، پۆلێکی دی لە لاوانی کوردستانی ئێران بەرگی پێشمەرگایەتییان پۆشی و بەڕەسمی لە ڕیزەکانی حیزبی دێموکراتی کوردستاندا سازمان دران. کۆتایی دەورەی ٢٢٩ی سەرەتایی پیشمەرگە لە ڕۆژی شەممە، ٢٤ی خەرمانان هاوکات بوو لەگەڵ ڕووداوی مووشەکباران کردنی بنکەی دەفتەری سیاسیی حیزبی دێموکراتی کوردستان، بۆیە بە دەورەی شەهیدانی ١٧ی خەرمانان ناودێر کرا. لە ڕێوڕسمی ڕاگەیاندنی کۆتایی دەورەی ٢٢٩دا کاک برایم چووکەڵی، بەرپرسی فێرگە وتارێکی پێشکێش کرد و تیشکی خستە سەر ئامانجەکانی کۆماری ئیسلامی بۆ هێرشکردنە سەر حیزبی دێموکراتی کوردستان و لێکەوتە و دەرەنجامەکانی ئەم پەلامارە تیرۆریستییە. بەرپرسی فێرگەی حیزبی دێموکراتی کوردستان ڕوو بە لاوانی تازە پەیوەستبوو بە ڕیزەکانی حیزب ڕایگەیاند: ئەوانەی مێژووی حیزبی دێموکراتی کوردستانیان خوێندۆتەوە دەزانن کە ئەم حیزبە زەبری لەو چەشنەی زۆر وێکەوتووە، بەڵام قورس و قایم لەبەریان هەستاوەتەوە. ڕووخانی کۆماری کوردستان و لە داردرانی پێشەوا قازی محەممەد، شکانی ڕاپەڕینە چەکداریییەکەی ٤٧/٤٦، تێرۆری دوو ڕێبەری کاریزمای ئەم حیزبە دوکتور قاسملوو و شەڕەفکەندی چەند نموونەیەکن کە تێیاندا لە سەری حیزبی دێموکرات درا، بەڵام ئەم حیزبە دانەنەوی و بەسەربەرزییەوە درێژەی پێدا. بێگومان ئەمجارەش حیزبەکەمان ئەم کۆستە دەکاتە هەوێنی سەرکەوتنێکی دی. بە تایبەت کە چەند ڕۆژ پێش مانگرتنەکەی کوردستان پێی گوتین کە کوردستان قەڵایەکی لەگیراننەهاتوویە و، ئەمڕۆش ئێوەن کە بە هاتنە ڕیزی پێشمەرگایەتی، تاوتان داوەتە چەکی هاوڕێ شەهیدەکانتان و نەتانهێشت نە سەنگەریان چۆڵ بێ و نە تفەنگی سەرشانیان بکەوێتە سەر عەرزی.. لەبەشیکی دیکەی ڕێوڕەسمەکەدا هەردی سەلیمی پەیامی بەشدارانی دەورەی ٢٢٩ی خوێندەوە و پەیمانی بەڵێن و وەفا و درێژەدانی ڕێگا لەگەڵ شەهیدانی ١٧ی خەرمانان و سەرجەم شەهیدانی حیزب و گەل نوێ کرایەوە.

ئیسلامی سیاسی

[و رەوتە گرینگەکانی لە ئێران دا]

دامەزرانی شەمس، شووڕای ناوەندیی سوننی

حەسەن حاتەمی

کاک ئەحمەد موفتی زادە دوای سەرکەوتنی ڕاپەڕینی گەلان لە ئێران و دیاریکرانی کۆماری ئیسلامی _ بەپێچەوانەی مامۆستا شێخ عێزەدین حوسێنی- پشتیوانیی لەو دامەزراوە نوێیە کرد و مەکتەبی قورئانی لەشارەکانی، سنە، سەقز، بۆکان و... بە ئاشکرا دامەزراند.

موفتی زادە خۆی بە ڕێبەرێکی مەزهەبی_ سیاسی دادەنا و لە کۆماری ئیسلامیدا، خۆی بە بەشدار و حەقدار دەزانی. چوونکە بەقەولی خۆی: «کاتێک ئاگری شۆڕش لە جۆزەردانی ١٣٤٢دا، بۆ یەکەمین جار هەڵ بوو؛ ئەو لە شەقامی ناسر خوسرەو لە تاران بوو و حیماسەی خەڵک و جینایەتەکانی ڕژێمی شای بەچاوی خۆی دیت و بیروبۆچوونی خۆی گۆڕی و پێوەندی عاتیفیی لەگەڵ جووڵانەوەی سەرانسەری ئێراندا، پەیدا کرد. پێش ئەو ڕێکەوتە چالاکییەکانی ناوبراو تاڕادەیەک بەدژی خورافاتی مەزهەبی، لابردنی ستەمی نەتەوایەتی و خزمەت بەفەرهەنگی کوردی بوو و پێوەندییەکی ئەوتۆی بە بزووتنەوەی سەرانسەری ئێرانەوە نەبوو.»(١)

لە ڕەشەممەی ١٣٥٧دا، موفتی زادە لەگەڵ چەند کەس لە پێشنوێژەکانی ژمارەیەک لە شارەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان و کەسانی میللی_مەزهەبیی کورد، لەسەر مافی ئیسلامی_ نەتەوەیی کورد، لەسەقز کۆبوونەوە و نووسراوەیەکیان لەم بارەوە واژۆ کرد. واژۆلێدەران بریتی بوون لە: ئەحمەد موفتی زادە لە سنە؛ مامۆستا شێخ عێزەدین حوسێنی، پێشنوێژی هەینیی مەهاباد؛ قازی محەممەد خزری لە شنۆ؛ سەید عەبدولعەزیز لە قەسری شیرین؛ حوسێن عەلایی مامۆستای مزگەوتی حاجی ئەرجومەند؛ برایم مەردووخی لە مەریوان، عەبدولڕەحمان تاهیری مەرخوزی سەقز؛ مامۆستا ئەبووبەکر شەفیعی، پێشنوێژی هەینی شاری بۆکان؛ زەڕینی لە قوروە؛ جەلال شافعی لە سەقز؛ سەید عوسمان خالیدی لە مەریوان؛ مەلا محەممەد ڕەبیعی لە کرماشان؛ سەید عەلی زاهید وارسی لە ناوچەی شنۆ؛ مەلا خدر عەباسی لە ناوچەی سەردەشت؛ سەید جەلال حوسێنی لە بانە؛ مامۆستا عەبدوڵڵا محەممەدی؛ پێشنوێژی هەینیی سەقز؛ مەلا ساڵح ڕەحیمی، پێشنوێژی هەینیی نەغەدە؛ حەکیم خوسرەوی لە کرماشان.(٢) هەروەها لە ڕەشەممەی ١٣٥٧دا، موفتی زادە نامەیەکی لەسەر مافی نەتەوەکانی بەرایی ئێران لە تاران بڵاوکردوە کە تێدا نووسرابوو:

١_ یەکسانی مافی نەتەوایەتیی، فەرهەنگی، سیاسی، کۆمەڵایەتیی هەموو نەتەوەکانی موسڵمانی ئێران.

٢- یەکسانیی قانوونیی شیعە و سوننی.

٣- یەکسانیی مافی ئابووری و کۆمەڵایەتیی بۆ هەموو خەڵک».(٣)

لە ٢٢ ی جۆزەردانی ١٣٥٨دا، ژمارەیەک لە میللی_ئیسلامییەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە شاری سنە کۆنفڕانسێکیان سەبارەت بە خودموختاری گرت و گەڵاڵەیەکی ١٥ ماددەییان پەسند کرد. لەو گەڵاڵەیەدا، زۆربەی بێروبۆچوونەکانی موفتی زادەی تیدا گونجێندرابوو.(٤)

کاک ئەحمەد موفتی زادە دژایەتیی توندی لەگەڵ موخالیفانی دەسەڵاتدارانی تاران و قوم، بەتایبەتی ڕێکخراوە چەپەکان، کۆمەڵە و دێموکرات دەکرد و لایەنگری دەسەڵاتدارەتیی ئیسلامی سیاسی ئا. خومەینی بوو. بەڵام لە کاتی دەستووری شێوە جیهادی ئا. خومەینی بە دژی گەلی کورد و هێرشی بەربڵاوی ڕژێمی نوێ بۆ ڕۆژهەڵاتی کوردستان [٢٨ی گەلاوێژی ١٣٥٨]، کاک ئەحمەد موخالیفی ئەو خەزایە بوو و وەک ناڕازیەتیدەربڕین چوو بۆ کرماشان.(٥)

لەبارەی بیروبۆچۆن و هەڵسوکەوتی کاک ئەحمەد موفتی زادە، کاربەدەستێکی پێشووی کۆماری ئیسلامی دەنووسێ:»کۆڕی موسڵمانانی کورد لە دەورەی موفتی زادە کۆببونەوە کە لە بواری سیاسی_ ئیدئۆلۆژی یەوە لەگەڵ دوو حیزب و ڕێکخراوی [دێموکرات و کۆمەڵە]، جیاوازییان هەبوو. بەڵام لەسەر مەسەلەی خودموختاری بۆ کوردەکان لەگەڵ دوو ڕێکخراوەکەی دیکە یەک بۆچوونیان هەبوو. ناوەندی ئەو بزووتنەوەیە شاری سنە بوو».(٦)

دامەزرانی شەمس

شەمس (شووڕای مەرکەزی سونی)، لە ساڵی ١٣٦٠ لە تاران دامەزرا. ئامانجی ئەو دامەزراوە، بەرگری لە خەڵکی سوننی مەزهەب لە ڕێگای ڕاوێژ و ڕا و تەگبیر دەکرد و خۆی وەک ڕێکخراوێکی مەدەنی پێناسە دەکرد. ئەو شووڕایەی بۆ کارکردن لە هەموو ناوچە سوننی نشینەکان لە ئێران هەوڵی دەدا. ئەندامانی ئەو شووڕایە، زانایانی بەرجەستەی وەک: ئەحمەد موفتی زادە، مەولەوی عەبدولعەزیز مەلازادە، ناسر سوبحانی، مەلا عەبدوڵڵا محەممەدیی تێدا ئەندام و بەڕێوەبەر بوون. کەسانی دیکەشی تێدا چالاک بوون.(٧)

شەمس یەکەمین کۆنگرەی خۆی لە ڕێکەوتی ١٢ و ١٣ ی خاکەلێوەی ساڵی ١٣٦٠ی هەتاوی لە تاران و دوویەمین کۆنگرەی لە ١٤ و ١٥ ی مانگی گەلاوێژی ساڵی ١٣٦١، لە ماڵە کاک ئەحمەد موفتی زادە لە شاری کرماشان گرت.(٨)

شەمس بەرنامەی خۆی لە ١٦ خاڵدا لە کۆنگرەکانیدا، پەسند کرد کە بریتین لە:

١- بەپێی نێوەڕۆکی شەمس، یەکەمین ئەرکی شووڕای مەرکەزی سوننە، هەوڵدانە بۆ لێک کۆکردنەوە (احیا)ی ئۆممەتی یەکگرتووی ئیسلامی و لەنێوبردنی پەرش و بڵاوی ئەو ئۆممەتە.

٢- هەوڵدان بۆ سازماندانی خەڵکی سوننی لە ئێران بۆ لای یەکگرتوویی ئیسلامی.

٣- دامەزراندنی شووڕاکانی سەر بە ناوەندی سوننی لەو کەسانەی مەرجەکانی ئەندامەتیان تێدابێ، لە تەواوی شار و ناوچەکانی سوننی نشین بەشێوەیەک کە پێوەندیی نێوان خەڵک و شەمسی لێ بکەوێتەوە.

٤- تێکۆشانی شێلگیر و لێبڕاوانە بۆ لابردنی ستەمی مەزهەبی، میللی و چیناتەتی لەسەر سوننییەکانی سەرانسەری ئێران؛ لە ڕێی چاکسازی زۆربەی ماددەکانی یاسای بنەڕەتی، بەتایبەتی مادەی ١٢.

٥-هەوڵدان بۆ پێکهێنانی ناوەندێک لە تاران وەک مزگەوت بۆ کۆبوونەوە و بەڕێوەبردنی ڕێوڕەسمی مەزهەبی و خزمەتگوزاری دینی، واتە نوێژی هەینی و جەماعەت و قسەکردن.

٦- هەوڵدان بۆ بەهێزکردنی مەدرەسەکانی زانستە دینییەکان لە تەواوی ناوچەکانی سوننی نشین و دانانی دەورەکانی فێرکاری بۆ مامۆستایانی پەروەردەی دینی.

٧- دانانی گرووپ گەلێکی زۆر لەکەسانی بە ئیمان و باوەڕمەند بەپێی زانیارییەکانیان بۆ تەبلیغات لە ناوچەکانی ژیانی سوننییەکان.

٨-دانانی گرووپێکی شارەزا بۆ نووسینی تەعلیماتی دینی مەدرەسە سوننییەکانی ئێران.

٩- هەوڵدان بۆ بڵاوکردنەوەی گۆڤارێکی بەردەوام کە باسی ویست و داخوازییەکانی کۆمەڵگای سوننی لە ئێراندا، بکا.

١٠- هەوڵدان بۆ بەرگری لە بێڕێزی بە گەورەکانی ئیسلامی و گونجاندنی لە قانوونی ئەساسیدا.

سەرچاوەکان:

١، ٢، ٣، ٤- دربارەی کوردستان، احمد مفتی زادە، انتشارات نور، چاپ رودکی، تابستان ١٣٥٩، ص ١٥٨.

٥- ماڵپەڕی ویکی پێدیا و یووتیووب.

٦ - کردستان علل تداوم بحران آن پس از انقلاب اسلامی- دفتر مطالعات سیاسی و بین المللی، حمید رضا جلایی پور، چاپ اول تهران، سال ١٣٧٢، ص ٦٠-.

٧ و ٨- ماڵپەڕی شەمس.

مووشەک تێگرتن لە «ئەوانی تر»

ڕزگار ئەمین نژاد

سەرلەبەیانیی ڕۆژی ١٧ی خەرمانان سێ لاوی کورد لە سێدارە دران کە بە بۆچوونی پارێزەرەکانیان و هەروەها بەشێک لە مافناسان، ئەم کردەوەیە وەک «قەتڵی سیاسی» پێناسە دەکرێ؛ چوونکە ڕەوەندی دادخوازییەکانیان، تەنانەت بە پێی یاساکانی ڕژێمیش، کۆتایی پێ نەهاتبوو. چەند کاتژمێر بەداوی ئەو قەتڵە سیاسییەدا، بنکەی دەفتەری سیاسیی حیزبی دێموکراتی کوردستان دەکرێتە ئامانجی هێرشێکی مووشەکی و بەداخەوە بەشێک لە کادری ڕێبەریی حدک و کۆمەڵێک لە کادر پێشمەرگەکانی حدک و حدکا شەهید و بریندار دەبن. ئێوارەی هەمان ڕۆژ، سپای پاسداران لە ڕاگەیاندراوێکدا بەرپرسایەتیی ئەو هێرشە دەگرێتە ئەستۆ و وەک کردەوەیەکی ئازایانە باس لە چۆنیەتیی جێبەجێکردنەکەی دەکا. ڕۆژی دواتر لە لایەن ناوەندی هاوکاریی حیزبەکانی کوردستانی ئێران داوا لە خەڵکی کوردستان کرا کە ٢١ی خەرمانان بە هەڵوێستێکی شیاو و یەکگرتووانە بەرەوڕووی تاوانەکانی ئەو ڕژێمە ببنەوە و ڕۆژانی دواتر چالاکانی سیاسی و مەدەنیش لە نێوخۆی کوردستانەوە پشتگری مانگرتنیان کرد. شارەکانی کوردستان بەپێل ئەو بانگەوازەوە هاتن، ڕۆژی ٢١ی خەرمانان لە ماڵەکانیاندا مانەوە و بەم چەشنە ڕکۆردی گەورەترین مانگرتنی گشتی و لە هەمان کاتدا کردەوەییترین شێوەی نافەرمانیی مەدەنییان لە کوردستانی ئێراندا تۆمار کرد. میدیاکان ڕووماڵی ئەم دوو ڕووداوەیان کرد و چاودێرانی سیاسی لە گوشەنیگای جیاوازەوە شرۆڤەیان کرد. بەڵام ئەو شتەی کە جێگای سەرنجی ئەم وتارەیە؛ شرۆڤە و چۆنایەتیی ڕووماڵی ئەو هەواڵانە بوو کە لە نێوان دوو قۆناغی پێش مانگرتن و دوای مانگرتندا گۆڕانێکی ڕێژەیی بە خۆیەوە بینی. ئاوڕدانەوە لەو گۆڕانە ڕێژەییە یارمەتیمان دەدا سەرنجێکی زیاتر بە دیاردەیەک بدەین بە ناوی «ئەوانی تر» کە دواتر لەم وتارەدا باسی لێ دەکرێ.

بۆ ئەو کەسانەی کە لەگەڵ کاری میدیاییدا ئاشنان، حەتمەن لە کاتێ ڕووماڵی هێرشە مووشەکییەکانی ڕژێمیش بۆ سەر بنکەی دەفتەری سیاسیی حدک، هەستیان بە ڕەوەندێکی ڕۆتینی کردبێ لە هەواڵەکاندا: باس لە ڕووداوێک دەکرێ لە شوێن و کاتێکی دیاریکراو و زیانەکانی، دواتر سەرنجی میدیاکان لەسەر توانای لوجیستیکی ڕژێم چڕ دەبێتەوە و لە ئاکامدا ئەم پرسیارە بە شێوەیەکی گوماناوی ئاراستەی ڕای گشتی دەکرێ کە داخوا ئەم حیزبانە لە کوێی هاوکێشەکاندا ڕاوەستاون کە بەم چەشنە هێرشیان دەکرێتە سەر؟ هەروەها لە پرسیارەکاندا بە گومانەوە سەیری پێوەندیی نێوان ئۆپۆزیسیۆنی کورد و کۆمەڵگەی خۆیان دەکرا و حیزبەکانی ڕۆژهەڵات زیاتر وەک گرووپێکی چەکداری ئیزۆلەکراو پێناسە دەکران کە لەمێژە لەگەڵ کۆمەڵگەی خۆی نامۆیە. بەم چەشنە بەشێک لە میدیاکان ئەم ڕووداوەیان وەک ڕەوتێکی ئاسایی پیشان دەدا کە درەنگ یا زوو دەبوایە ڕوو بدا. هەڵبەت ئێمە دەتوانین لەوە تێبگەین کە لە کاری میدیاییدا پێشمەرجە فکرییەکان زەمینەی هاتنە ئارای پرسیارەکانیش خۆش دەکەن، بەڵام داخوا ئەو پێشمەرجانە چین کە میدیاکانی بەرەو ئاراستەیەک پاڵ پێونا کە وەها پرسیارێک بەرز بکەنەوە؟ بۆ تێگێشتن لەو پێشمەرجانە ئێمە ناچارین ئەم ڕەوەندە وەک دیاردەیەک قبووڵ بکەین، دواتر لە کۆنتێکستی خۆیدا سەرنجی پێ بدەین و دواجار وەک هەموو دیاردەکان شرۆڤەی هۆکارە دەرەکی و دەروونییەکانی بکەین.

هۆکارە دەروونییەکان بەشێکن لەو خەسارناسیانەی کە لەلایەن حیزبەکان و هەروەها چاودێرانی سیاسییەوە بە بەردەوامی ئاماژەیان پێ کراوە. حیزبەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە سەرەتای دەیەی هەشتای هەتاوییەوە بە ڕادەیەک سەرقاڵی دێموکراسیهی دەروون حیزبی و کێشە سەلیقەییەکانیان لەمەر بەڕێوەبەری لە حیزبدا بوون کە بەداخەوە پێگەی کۆمەڵایەتی و ئەرکی سیاسیی خۆیان لەبیر کرد و لە ئەنجامدا حیزبەکانی تووشی لەتبوون کرد. ڕەوتی ئینشیعابی حیزبەکان و شێوازی مامەڵەکردنیان لەگەڵ یەکتر، هەڕەشەیەکی جیددی بوو بۆ سەر سامانی سیاسیی کوردستانی ئێران و تا ڕادەیەکی زۆر خەڵک و تەنانەت حیزبەکانیشی ناهومێد کردبوو. ئەم دۆخە وای لە حیزبەکانی ڕۆژهەڵات کرد کە وزە و توانای خۆیان بۆ پاساوی جیابوونەوەکانیان تەرخان بکەن و کەمتر هەوڵ بۆ گەشەی سامانی سیاسیی بزووتنەوەی کورد لە ئێراندا بدەن.

ئەم هۆکارەی کە ئاماژەی پێدرا و هەروەها دەرکەوتنی تەکنۆلۆژیای دیجیتاڵیش، زەمینەخۆشکەری هۆکارە دەرەکییەکەش بوون و دەستی ڕژێمی لە جاران ئاوەڵاتر کرد بۆ بردنە پێشی سیاسەتە نەرم ئامێری و سەخت ئامێرییەکانی. ڕەنگە سیاسەتی سەخت ئامێریی ڕژێم کە مۆدێرنیزەکردنی کۆنترۆڵی هاووڵاتیان و تەکنۆلۆژیای شەڕە، بابەتێکی ئاسایی بێ ئەگەر سەرنج بە هەڵکشانی ساڵانەی بودجەی نیزامی ڕژێم بدەین. بەڵام سیاسەتی نەرم ئامێری ڕژێم بۆ لاوازکردنی ئۆپۆزیسیۆن، بابەتێکی سایکۆ_فکری بوو کە ئەگەر حیزبەکان و چالاکانی سیاسی سەرمایەیان بۆ تەرخان کردبا ڕەنگە تا ئەو ڕادەیە سەرکەوتوو نەدەبوو. ئاشکرایە کە

ڕژێم هەمیشە ترسی لە نیهادەبوونی ئایدیای کۆمەڵگەی مەدەنی بووە و هەشە، بەڵام سیاسەتی نەرم ئامێری ڕژێم لە هێندێ دۆخی تایبەتدا توانی لە ڕێگای دیسکۆرسی مەدەنییەوە هەوڵ بۆ لاوازکردنی خەباتی حیزبەکانی ڕۆژهەڵات بدا و لە بەرچاوی کۆمەڵگەی ئێراندا ئەم حیزبانە وەک ڕەوتێکی نامەدەنی بناسێنێ، چوونکە چەکدارن. هەڵبەت لەم دیسکۆرسە مەدەنییەدا دیار نەبوو کە بۆچی ڕژێم مافی مەشرووعی هەیە بۆ دەستبردن بۆ چەک! جێی وەبیر هێنانەوەیە کە ئیدەی پێشمەرگە وەک نیهادێکی نەتەوەیی، لە چوارچێوەی کۆنتراکتێکی نیشتمانیدا و لە سەردەمی کۆماری کوردستان باسی لێ کراوە و تەنانەت ماف و ئەرکەکانیشی لە یاسای کۆماری کوردستاندا دیاری کراون. ساڵی ١٣٥٧ ئیدەی دامەزرانەوەی هێزی پێشمەرگە وەک نیهادێکی نیشتمانی بۆ پاراستنی ئەمنیەتی کوردستان و دەسکەوتەکانی شۆڕش دیسان هاتە ئاراوە. لە هەر دوو قۆناغدا تاکتیک و ئیستعدادی نیهادی پێشمەرگە بەرگریکردن بووە و بۆیە قەت نەیتوانی لە چوارچێوەی بەرگری دەرچێ. بەڵام نیهادی پێشمەرگە لە ساڵی ١٣٥٧ بەو لاوە ئەرکی مەدەنیشی لە ئەستۆ بوو؛ بۆ نموونە لە ناوچە ئازادکراوەکاندا پێشمەرگە تەنیا نیهادێک بوو کە بە ناوی مامۆستای شۆڕش هەوڵی دەدا کە منداڵانی کوردستان لە خوێندن دوا نەکەون، لە بنبڕکردنی دیاردە ناپەسەندە کۆمەڵایەتییەکاندا ڕۆڵی کاریگەری هەبوو، هەروەها پێشمەرگە ئەرکی ژینگەپارێزیشی لە ئەستۆ بوو بۆ پاراستنی دارستانەکانی کوردستان. چاوپۆشیکردن لە کارکردی مەدەنیانەی ئەم نیهادە نیشتمانییە و ناساندنی وەک هێزێکی چەکدار کە هەوڵ بۆ ڕووخانی ڕژێم دەدا، وای لە ئۆپۆزیسیۆنی کورد کرد کە لە حەوزەی عموومیدا کەمتر دەرکەوێ. هەڵبەت سیاسەتی نەرم ئامێری ڕژێم بەمەش نەوەستا و هەوڵی دا پێناسەیەکی دیکە لە ناسیۆنالیزم دابهێنێ و ڕای گشتی کوردستانی پێوە سەرقاڵ بکا. بزووتنەوەی میللی دێمۆکراتیکی کوردستان هەر لە سەرەتای دەسپێکی خەباتیدا کۆمەڵێ نۆرمی لە ئیدەی ناسیۆنالیزمی کوردیدا نەهادینە کردبوو کە مەجالی تەعامولێکی دێمۆکراتیکی لەگەڵ گەلاندا هەموار دەکرد. بەڵام ئەو ناسیۆنالیزمەی کە لە ڕێگای سیاسەتی نەرم ئامێری ڕژێمەوە کاری لەسەر دەکرا لەو نۆرمە دێمۆکراتیکانە بەتاڵ کرابوو. ئەم دیاردەیە وای کرد کە بە بۆچوونی بەشێک لە چالاکانی سیاسی و مەدەنیی کورد، ناسیۆنالیزمێکی سەقەت لە کوردستانی ئێراندا سەرهەڵ بدا کە بەرچاوگەیەکی لێلی هەبێ بۆ گەیشتن بە ئامانج. بێجگە لەمە ڕژێم لەو ساڵانەی دواییدا مەیدانی بە بەشێک لە نوخبەی کورد دابوو کە لە چوارچێوەیەکی دیاریکراو، لەسەر بنەمای فکریی ئەو ناسیۆنالیزمەی کە لای ڕژێم قەدەغە نییە و بە هەڵوێستێکی ڕێژەیی باس لە گرفتی کورد وەک دیاردەیەک بکرێ کە لە دەرەوەی سنو و ر ه کا نی ئێراندا هەیە. ئەم شتانەی کە باس کران و زۆر هۆکاری دیکە، هەوڵی دەدا ڕەوتی خەباتی میللی دێمۆکراتیکی کورد لە ئێران وەک بزووتنەوەیەکی پاسیڤیزم دەربخا و بێگومان پێشمەرجەفکرییەکانی میدیاکاران بۆ شرۆڤە و ڕوومالی هەواڵەکانی ڕۆژهەڵات لە دەوری وەها بازنەیەکی تەسکەدا دەخولانەوە.

بەیانی ڕۆژی ٢١ی خەرمانان، کاتێ وێنە و گرتە ڤیدۆییەکانی مانگرتن بە دونیای مەجازیدا بڵاو بوونەوە، نەک ڕژێم بەڵکە میدیاکانیشی تووشی شۆک کرد و بە هەمان ڕادە شرۆڤەکانیش تووشی گۆڕانێکی ڕێژەیی هاتن. لە باری نیشانەناسییەوە دەتوانین ئەم گۆڕانە ڕژێییە بەسەر دوو کانسێپتی نێوخۆیی و دەرەکیدا دابەش بکەین. مەبەست لە کانسێپتی نێوخۆیی شێوەی تێگێشتن و شرۆڤەکردنی چاودێرانی سیاسی نێو ماڵی کوردە کە بەشێکی بەرچاویان هەڵمەتی نافەرمانی مەدەنی خەڵکی کوردستان بە دژی ڕژێمیان وەک پەیامێکی مانادار شرۆڤە دەکرد کە یەکێ لە بەردەنگەکان حیزبە کورددییەکانن و پێیان وا بوو خەڵک بەم کارەیان حیزبەکانیان ئاگادار کردەوە کە هەرچەشنە جموجۆڵێک بۆ پشتیوانی لە بزووتنەوەی کورد لە گرەوی یەکگرتوویی حیزبەکان دایە. بەڵام کاتێ سەرنج بە کانسێپتی دەرەکی دەدەین، واتە ئەو چاودێرانەی لە دەرەوەی ماڵی کورد شرۆڤەی ڕووداوەکانیان دەکرد، کاردانەوەکان جیاواز بوون. بەشێکی بەرچاو لە شرۆڤەکاران لە ئاست گەورەیی ئەم کردەوەی خەڵکدا بێدەنگیان هەڵبژارد و بەشێکی دیکە بەدەنگەوەهاتنی خەڵکیان وەک هێمایەک بۆ پێگەی بەهێزی کۆمەڵایەتی حیزبە کورددییەکان لە نێوخۆی وڵات قبووڵ کرد.

ئەو شتەی کە لەم میانەیەدا جێگای سەرنجە و ڕەنگە ئامانجی سەرەکیی ئەم وتارەش بێ، دیاردەیەکە بە ناوی «ئەوانی تر». تێوری «ئەوانی تر» سەرەتا لە زانستی کۆمەڵایەتی و لەمەڕ پرسی ناسنامەدا هاتە بەر باس. تاک ناسنامەی خۆی بە پێی ئەو جیاوازییانە پێناسە دەکا کە لە «ئەوانی تر» دا نییە. بەڵام لە سیاسەتدا «ئەوانی تر» هەر لە بەستێنی ناسنامەدا نەمایەوە بەڵکوو لە خانەی ئاپارتاید و نادادپەروەریشدا دەکار دێ. کەوایە «ئەوانی تر» لە سۆنگەی سیاسەتدا تەعامولێکی نادێمۆکراتیکە لە نێوان زۆرینە و کەمینە، ناوەند و پەراوێز، ڕەنگ و دەنگە جیاوازەکاندا. دەرکەوتەی ئەم تیۆرە لەسەر کەمینە و پەراوێزنشینەکان دەرەنجامێکی پێچەوانەی هەیە و دەبێتە هۆی سەرهەڵدانی هەستی «خۆ بوون». لە ڕووماڵی هەواڵ و شرۆڤەکانی ئەم چەند ڕۆژەدا، چ لە کانسێپتی ناخۆیی و چ لە کانسێپتی دەرەکیدا، ئێمە هەست بە نێشانەکانی کارکردی تیۆری «ئەوانی تر» دەکەین. لە گشت شرۆڤەکان کە لە کانسێپتی نێوخۆییدا ئاماژەیان بەم ڕووداوانە کردووە، پرسی کورد لە خانەی «خۆ بوون» و لە کانسێپتی دەرەکیشدا پرسی کورد لە خانەی «ئەوانی تر» کە هێندێ جار لە تێگێشتنێکی ئاپارتایدانەش نزیک بوون، شرۆڤە کراوە. کەوایە پرسی کورد لە هەر دوو کانسێپتدا دیاردەیەکە کە دەبێ بە شێوەیەکی سەربەخۆ ئاوڕی لێ بدرێتەوە. ئەم تێگێشتنە لە مەڕ پرسی کورد بە گشتی و پرسی «ئەوانی تر»، لە ڕاستیدا بەرهەمی تەعامول و گوتاری نەرم و بەرپرسانەی بەشێک لە ئۆپۆزیسیۆنی کوردە لەگەڵ نێوخۆی نیشتمان و بە تایبەت چالاکانی مەدەنیی کورد. گۆڕانی گوتاری ڕۆمانسیانەی کورد بەرەو عەقڵییەتێکی پراگماتیک کە خۆی لە خانەی ئایدیالۆژیدا زیندان ناکا، بەڵکوو چاوی لەو فاکتۆرە عەقڵانیانەیە کە بزووتنەوەی کورد لە ئامانج نزیکتر دەکاتەوە، توانیویەتی زەمینەی سەرهەڵدانی شەپۆلی سێهەمی ناسیۆنالیزم لە کوردستان فەراهەم بکا. پرسی ژینگە، یەکسانیی ڕەگەزی، ئەخلاق، بەرپرسیارەتیی نیشتمانی، ئازادی، دێمۆکراسی، دادپەروەری و گشت نۆرمە کۆمەڵایەتییەکان، لە خانەی ئەم ناسیۆنالیزمەدا جێی بۆ کراوەتەوە و بەرچاوگەی وەدیهێنانی خەونەکانی کوردی ڕوونتر کردووە. ئەگەر کانسێپتی دەرەکی بەتەمایە لەگەڵ دیاردەی «ئەوانی تر»دا تەعامول بکا، پێویستە سەرەتا تەمرینی تەعامولێکی دێمۆکراتیک بکا لەگەڵ پرسی «ئەوانی تر» و ئەوجار بیر لە سەرلەنوێ پێناسەکردنەوەی چەمکی دێمۆکراسی، ئازادی و دادپەروەری کۆمەڵایەتی بکاتەوە و بۆ ئەم مەبەستەش پێویستە «ئەوانی تر» بەشدار بن لەو مەیدانەدا. ڕژێمی ئێران لە ڕاستیدا سیلەی مووشەکەکانی لە «ئەوانی تر» گرت بۆ ئەوەی ئەم گوتارە عەقڵانی و سیاسییە بێدەنگ بکا.

ئا: کەماڵ حەسەنپوور

ڕەنگدانەوەی پەلاماره مووشەکییەکەی کۆماری ئیسلامی بۆ سەر بنکەی دەفتەری سیاسیی حدک لە میدیای جیهانییدا

نەیشناڵ ئینتێرێست لە وتارێکدا بە ناوی «هێرشی مووشەکیی ئەم دوایانەی ئێران نیشاندەری ستراتێژیی ئێرانە» بە قەڵەمی سێت جەی فرانتز و زەک هاف بەم شێوەیە لەبارەی ئەو کارەساتەدا دەنووسێ: سوپای پاسدارانی ئێران پاش چەند مانگ پێکدادانی پەرەئەستێن لەگەڵ چەند لایەنی چەکداری کورد لە ئێران هێرشی کردە سەر کوردەکان.

لەم هێرشەدا کەڵک لە مووشەکی بالیستیکی وەرگیرا. ئەم بەرنامەی مووشەکییە لەلایەن بەڕێوەبەرایەتیی ئێستای ویلایەتە یەکگرتووەکان وەک هەڕەشە سەیر دەکرێ و وەزارەتی دارایی ئەندامانی سوپای پاسداران کە پەیوەندییان بە بەرنامەی مووشەکیی و سوپای قودسەوە هەیە خستۆتە ژێر گەمارۆ. ئەوەی کە تاران بە ئاشکرا توانایی مووشەکیی خۆی نیشان دەدا پەیامێکی ئاشکرایە بۆ واشینگتۆن کە ئێران هەست بە گوشار ناکا. ئەو بە هەمان شێوە بە پێکانی ئامانج و کۆبوونەوەکان توانای هەوڵگریی خۆی نیشان دەدا. بەبێ ڕووبەڕووبوونەوەی مەیدانیی لەلایەن ویلایەتە یەکگرتووەکانەوە، تاران هەست دەکا کە لە عێراق بەتەواوی دەستی ئاواڵایە، کە بە ڕۆژی ڕووناک مووشەکان داوێ.

ئەو دەیهەوێ نیشان بدا کە عێراق بە تەواوی وەک «دەرەوەیەکی نزیک» لە ژێر دەستی دایە و هەر هەوڵێکی ویلایەتە یەکگرتووەکان بۆ پێکهێنانی دەوڵەتێکی لایەنگری واشینگتۆن لە بەغدا دەبێ ئەمە لەبەر چاو بگرێ... بەڕێوەبەرایەتیی لێکۆڵینەوەی بەرگریی گشتیی ویلایەتە یەکگرتووەکان لە ڕاپۆرتی ئەمساڵدا بە هەمان شێوە هۆشداریی دابوو کە ئەو میلیشیایانە کە لە لایەن ئێرانەوە پشتیوانیی دەکرێن هەڕەشەن بۆ سەر ئامریکا لە عێراق. هێرەشەکانی سەر هەرێمی کوردستان بە سیاسەتمەدارەکانی ئامریکا دەڵێ هەر چەشنە پشتگیرییەک لە گرووپە کوردییەکان بە هێز وڵام دەدرێتەوە، تەنانەت ئەگەر ئامریکا سیاسەتی وەها دارێژێ کە بۆ بەرەوڕووبونەوەی ئێران لە ناوچە و کەمکردنەوەی نفوزەکەی لە عێراق بێ.

حیزبی دێموکراتی کوردستان و لایەنەکانی دیکەی ئۆپۆزیسیۆنی کورد گەمارۆی ئابووری دژی تاران وەک دەرفەتێک بۆ هێنانە ئارای ئاڵوگۆڕ لە ئێران سەیر دەکەن. لە هەمان کاتدا تاران بەم لایەنانە دەڵێ «جیاییخواز» و «تێرۆریست»، حیزبی دێموکراتی کوردستان دەڵێ داوای ئێرانێکی دێموکراتیک و فێدێراڵ دەکا. ئەمە لەگەڵ ئیددیعای بەڕێوەبەرایەتیی ترامپ کە دەڵێ بە تەمای گۆڕینی ڕێژیم نییە بەڵکو دەیهەوێ ڕەفتاری تاران بگۆڕێ یەک دەگرێتەوە. بەڵام کەڵکوەرگرتنی ئێران لە مووشەکی هەنگێو بە پێچەوانەی گۆڕینی ڕەفتارە. ئەمە بەشێکە لە ستراتێژی ناوچەیی، لە گەڵ هێرشی مووشەکی لە لایەن حوسییەکان کە ئێران پشتیوانییان دەکا، بۆ سەر عەرەبستانی سعودی، و ئەو مووشەکانەی کە ئێران لە سوورییە دروستیان دەکا و بە ئیسرائیلییەوە ناون. بە کەڵک وەرگرتن لە فرۆکەی بێ فرۆکەوان لە هێرش بۆ سەر کۆیەی عێراق نیشان دەدا کە ئێران کەڵکی لە فرۆکەی بێ فرۆکەوان بۆ دزەکردنە نێو هەرێمی ئاسمانیی ئیسرائیل لە مانگی فێوریی و هاوینشتنی بیست مووشەک کە لە مانگی مای ئاراستەی ئیسرائیل کران وەرگرتووە. بە پێچەوانەی ئیسرائیل کە کەڵکی لە هێزی ئاسمانیی بۆ بەرپەرچدانەوەی هێرشی ئێران وەرگرت، کۆیەی عێراق هیچ بەرگەرییەکی مووشەکیی نییە. واشینگتۆن دەبێ نیگەران بێ چونکە هێرش بۆ سەر کۆیە نمایشێکی سەرسوڕهێنەری تواناییەکان و ویستی ئێران بۆ کەڵکوەرگرتن لە مووشەک دژی وڵاتان و تاقمەکانی دراوسێیە.

ئەلمۆنیتۆر لە وتارێکدا لەژێر ناوی «هێرشی مووشەکیی ئێران دەرگای پەرەگرتنی شەڕ لەگەڵ لایەنە چەکدارە کوردەکان دەکاتەوە» کە فازڵ هەورامی نووسیویەتی؛ بەم شێوەیە باسی ئەم ڕووداوە دەکا:

ئەلمۆنیتۆر لە سەرچاوەیەکی نزیکی ئێران زانیاریی پێگەیشتووە کە قاسم سولەیمانی ئەمساڵ سێ جار داوای لە کاربەدەستانی حکومەتی هەرێم کردبوو کە پێش بە حیزبی دێموکرات بگرن. لە جوابدا، کاربەدەستانی کوردستانی عێراق لەگەڵ حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران و حیزبی دێموکراتی کوردستان چاوپێکەوتنیان کردبوو، بەڵام بەبێ گەیشتن بە ڕێککەوتنێکی جێگای ڕەزامەندیی. سەرچاوەکە هەروەها بە ئەلمۆنیتۆری ڕاگەیاند کە سوپای پاسداران بە وردی پلانی بۆ هێرشی ٨ی سێپتامبر دارشتبوو، تا جێیەک کە لەگەڵ ڕوسییەکان کە قەڵای کۆیەیان دروست کردووە لە بارەی شێوەی دروستکردن و پتەویی قەڵاکە ڕاوێژیان کردبوو تا بزانن چەندە تەقەمەنی لە کۆڵاوی ئەو مووشەکانەدا پێویستە کە کۆبوونەوەکەیان کردە ئامانج.

ئێران بە هێرشی مووشەکی نەوەستاوە. ئەو ئێستا هێزی لەسەر سنوور کۆ کردۆتەوە و داوای لە بەڕێوەبەرایەتیی کوردستانی عێراق کردووە کە یا شەڕکەرە کوردەکان ڕادەست بکا یا دەریان بکا. لەجیاتی ببێتە هۆی کێشەی نێوخۆیی، هێرشی ٨ی سێپتامبر وێدەچێ بووبێتە هۆی لێک نزیکبوونەوەی لایەنە ناتەباکانی کورد، چونکە ئێستا ئەوان دەیانهەوێ هەوڵەکانیان دژی تاران ڕێک بخەن.

ئەلشەرق ئەلئەوسەت وتووێژێکی لەگەڵ کاک خالید عەزیزی پێک هێناوە کە بەشێک لەم تووێژە بەم شێوە لە ماڵپەڕەکەیاندا بڵاو بۆتەوە:

چەند ڕۆژ دوای هێرشی مووشەکیی سوپای پاسداران بۆ سەر هەرێمی کوردستان، خالید عەزیزی، بەرپرسێکی پایەبەرزی حیزبی دێموکراتی کوردستان، گوتی کە تاران بۆیە مووشەکەکانی هاویشت «تا پەیامێکی ئاشکرا بۆ ویلایەتە یەکگرتووەکان و وڵاتانی ناوچە بنێرێ.»

عەزیزی، سکرتێری گشتیی پێشووی حیزبی دێموکراتی کوردستان بە ئەلشەرقەلئەوسەتی گوت کە ڕێژیمی تاران « ئێستا ڕووبەڕووی ئاستەنگی قووڵی سیاسی و ئابووری و ئاستەنگ لە ئاستی ناوخۆیی و دەرەکیی بۆتەوە و بە ئاسانی و بە شێوەیەکی ئاشتیخوازانە لە ژێریان نایەتە دەر».

عەزیزی گوتی:»بە هێرش بۆ سەر بنکەی سەرەکیی ئێمە، ، ئێران پەیامێکی ئاشکرا بۆ لایەنی دیاریکراو وەک ئامریکا و هاوپەیمانەکانی لە ناوچەدا دەنێرێ کە تاران توانایی پێکانی ئەو لایەنانەی هەیە کە بەرژەوەندییەکانی دەخەنە ژێر مەترسی. ئەمە بەو مانایەیە کە ڕێژیمی ئێران ناوچەی ئێمەی کردۆتە گۆڕەپانی تاقیکاریی.»

لە پەیوەندی لەگەڵ هەڕەشەکانی تاران بۆ دووپاتکردنەوەی هێرش بۆ سەر هەرێمی کوردستان، عەزیزی گوتی: «ئەگەری هێرشی دیکەی ئێران بەستراوەتەوە بە ئاکامی هەڵبژاردنی کۆنگرەی ویلایەتە یەکگرتووەکان کە بەم زووانە بەڕێوە دەچێ، ئاراستەی وتووێژەکان لە بارەی بەرنامەی ئەتۆمیی ئێران و جیددی بوونی ئەو هەڕەشانەی کە لە نێوان ئێران و ویلایەتە یەکگرتووەکان ئاڵوگۆڕ دەکرێن.»

دەنگی ئامریکا لە وتارێکدا لە بارەی هێرشی مووشکیی ئێران بە ناوی «دوای هێرشی مووشەکیی بەرهەڵستکارە کوردەکان بەڵێنی «بەرخۆدانی نوێ» دژی ئێران دەدەن»؛ دەقی وتووێژ لەگەڵ کاک مستەفا مەولوودی، سکرتێری گشتیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی بڵاو کردۆتەوە و دەنووسێ:

بەرهەڵستکارە کوردەکانی ئێران کە لە سەرەتای ئەم مانگەدا بنکەی سەرەکییان بووە ئامانجی مووشەکەکانی ئێران، ڕایانگەیاند کە بەتەمان چالاکییەکانیان دژی کۆماری ئیسلامیی ئێران پەرە پێ بدەن.

مستەفا مەولودی، سکرتێری گشتیی حیزبی دێموکراتی کوردستان بە دەنگی ئامریکای گوت «ئەم کارەساتە دەخوازێ کە ئێمە لە نزیکەوە لەگەڵ یەک هاوکاریی بکەین تا پێش بە تاوانکاریی نوێی کۆماری ئیسلامیی بگرین. لە ئێستاوە ئێمە لاپەڕەیەکی نوێ لە بەرخۆدان دژی ڕێژیمی تاران بۆ ئازادای نەتەوەکەمان دەکەینەوە.»

مەولوودی گوتی حیزبەکەی دەس بە وتووێژ لەگەڵ حیزبە کوردییە ئۆپۆزیسیۆنەکانی دیکە دەکا تا هێزەکانیان دژی دەوڵەتی تاران یەک بخەن، ئەوەشی زیاد کرد کە گفتوگۆکان بۆ بەرەیەکی یەکگرتوو تەنانەت پێش هێرشەکە دەستی پێکردبوو.

پسپۆڕان دەڵێن پەرە ئەستاندنی گرژییەکان لە نێوان ئێران و کوردەکان شتێکی چاوەڕوانکراوە چونکە بەرهەڵستکارەکان بە هۆی زەختە ناوخۆیی و دەرەکییەکانی سەر ڕێژیمی ئێران بوێرتر بوون.

بە قسەی بابەک تەقەوی، کارناسێکی ئێران کە لە ماڵتا دەژی، سنووری ئێران_عێراق وێدەچێ شاهیدی زیادبوونی هێرشی چەکداریی حیزبی دێموکرات و هێزە چەکدارە کوردییەکانی دیکە بێ کە لەوانەیە کەڵک لەو کەلێنە وەرگرن کە بەو هۆیە دێتە ئاراوە کە دەوڵەتی ئێران ناچار دەبێ بۆ سەرکوتی نارەزایەتییەکان لە شوێنی دیکە ناوچە کوردییەکان چۆڵ بکا.

ڕامان قەوامی، لێکۆڵەرێکی دژە_سەرهەڵدان لە لەندەن، گوتی کە ڕێژیمی ئێران دەتوانێ لە تێکهەڵچوون لەگەڵ کوردە چەکدارەکان بۆ وەدەستهێنانی پشتیوانیی فارسە نەتەوەپەرستەکان کە دژی سەربەخۆیی کوردانن کەڵک وەرگرێ.

قەوامی ئەوەی زیاد کرد کە «هێرش بۆ سەر لایەنە کوردەکانی ئۆپۆزیسیۆن و لە سێدارەدانی کوردان تاکتیکێکە کە لە ڕابردووشدا بۆ ڕاکێشانی پشتیوانیی فارسە نەتەوەپەرستەکان کەڵکی لێ وەرگیراوە. بەڵام هەلومەرجی هەنووکەیی نێوخۆی ئێران کاری ڕێژیمی بۆ کۆکردنەوەی پشتیوانیی وەک ڕابردوو دژوار کردووە. تاران لە ڕابردووشدا لە کەڵکوەرگرتن لە کوردان بۆ ڕاکێشانی پشتیوانیی خەڵکی ناوەڕاستی وڵات بۆ دەوڵەت شکستی هێناوە.»

گۆڤاری لانگ وار جورنال لە وتارێکدا بە ناوی «هێرشی مووشەکیی ئێران دژی کوردە نەیارەکان لە عێراق» بە قەڵەمی بێهنام بین تالیبلو، دەڵێ:

بە پێی نەریت ئێران چەکی بچووک، مووشەک، مووشەکی کورت مەودای بالیستیکی و مووشەکی دژی تانک و دژی پاپۆڕ دەداتە بەکرێگیراوەکان و هاوبەشەکانی تا خوێنی دژبەرەکانی بڕژێنێ و بیان وەستێنێ و هەروەها خۆی بشارێتەوە. بەڵام مووشەک هاویشتنی بە ئاشکرا لە خاکی ئێرانەوە بەرەو ئامانجێک لەدەرەوەی وڵاتەکەی لەگەڵ بڵاوکردنەوەی ڤیدیۆ و وێنەی هێرشەکە لەگەڵ بەراوردکردنی زیانەکانی ئەم هێرشە هەمووی نوێن و دەرخەری لانیکەم پێنج دیاردەن:

١- چوونە سەرێی ئاستی باوەڕبەخۆبوون لە بارەی هەنگێوی هێزی مووشەکیی ڕێژیم.

٢- ویستی بەردەوام بۆ ڕاگەیاندن بە بیروڕای نێوخۆ و دەرەوە کە تواناییە مووشەکییەکانی لە گەشەکردن دایە.

٣- ئاستی خۆبواردن لە هاویشتنی مووشەک بۆ نێو حەوشەی وڵاتێکی دیکە لە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست دابەزیوە.

٤- ڕێژیم دڵنیایە کە کردەوەیەکی لەم چەشنە نابێتە هۆی جووڵانەوەیەکی ناسەقامگیرکەر لە نێوخۆی ئێران.

٥- کاریگەریی مووشەکەکانی ئێران زۆر لە بەهێزکردنی ڕێژیم لە ڕێگای چاوترسێن کردن زیاترە.

ماڵپەڕی کۆمپانیای مێدیایی بلومبەری لە بابەتێکدا بە ناوی «پەیامی درندانە و کوشندەی ئێران» بە قەڵەمی ئێلی لەیک بەم شێوەیە باسی هێرشی ١٧ی خەرمانان بۆ سەر قەڵای دێموکرات دەکا:

کاتێک کە دەسەڵاتێکی ناوچەیی بڕیار دەدا کە دژبەرەکانی بترسێنێ، چەند بژاردەی هەن: مانۆڕێکی سەربازیی بەڕێوەبەرێ، مووشەکێک تاقی بکاتەوە، ڕەنگبێ ژەنراڵێکی پایەبەرز وتارێکی پڕ هەڕەشە پێشکەش بکا. زۆر دەگمەن چاوترسێن کردن بە مانای کوشتنی بێ تاوانانە.

بەڵام ئەوە دەقاودەق شتێک بوو کە سەرەتای ئەم مانگە ئێران کردی، کاتێک کە مووشەکەکانی ئاراستەی بنکەی سەرەکیی حیزبی دێموکراتی کوردستان کرد کە ئەندامانی کۆمیتەی ناوەندییەکەی لە کۆبوونەوەدا بوون. بە وتەی یەکێک لە گیان بەدەربردووان، خالید عەزیزی، ئەندامی کۆمیتەکە، ٦ کەس لە ئەندامانی کۆمیتەکە کوژراون.

هێرشەکە بە چەند هۆ گرینگە. یەکەم، شوێنەکە: دەرەوەی خاکی ئێران لە باکووری عێراق. ئێران پشتیوانیی لەو میلیشیایانە کردووە کە دوای داگیرکردنی عێراق لە لایەن ویلایەتە یەکگرتووەکان لە ٢٠٠٣ خەڵکی عێراق و هێزی هاوپەیمانانیان لە عێراق کوشتووە. بەڵام لە ناوەڕاستی نەوەدەکانەوە لە کاتی شەڕی ناوخۆی کوردان، ڕاستەوخۆ هێرشی نەکردۆتە سەر خاکی عێراق.

وێدەچوو عەزیزی بەو دۆخەی کە ڕێکخراوەکەی تووشی بووە دڵگران بێ. ئەو گوتی «ئێران هەوڵ دەدا ئێمە بوروووژێنێ تا بتوانێ خەڵکی زۆرترمان لێ بکوژێ. ئەوان دەیانهەوێ خەڵکی ئێران بە لاڕێدا ببەن و بڵێن کە ئێمە دوژمنیانین.»

بێگومان ئەوە دروستە، و کوردەکانی ئێرانیش دەبێ ژێر بن و خۆ لە وەڵامدانەوە بە شێوەی شەڕەنگێزانەی ئێران بپارێزن. بەڵام ڕۆژئاوا پێویستە ئەم خۆ بواردنەی نەبێ. ڕێبەرانی ویلایەتە یەکگرتووەکان و ئوروپا دەبێ کۆبوونەوەیەک لەگەڵ دەستەیەک لە نوێنەرانی کوردەکانی ئێران پێک بێنن و نیشان بدەن کە دونیای ئازاد یارمەتی خەباتی ئەوان دەکەن. ڕێبەرانی ئێران بگومان ئەو پەیامە وەردەگرن.

جگە لەم سەرچاوانەی لەسەرەوە ئاماژەیان پێ کرا، ئەم ماڵپەڕ و گۆڤارانەش باسی هێرشی مووشەکیی ١٧ی خەرمانان بۆ سەر قەڵای دێموکراتیان کردبوو:

«ئەنستیتۆی واشینگتۆن بۆ سیاسەتی ڕۆژهەڵاتی نیزیک»، «ڕۆیتێرز»، «والستریت ژووڕنال»، «ئەلعەربییە»، «ئانادۆڵ»، «ڕادیۆ فەردا»، «تایم ئاف ئیزرائیل»، «واشینگتۆن پۆست»، «گلۆبال نیوز»، «عەرەب نیوز»، «یو ئێس نیوز»، «چانێڵ نیوز ئەیشا»، «گاردا»، «میدیل ئیست ئای»، «بەشی ئینگلیسیی کوردستان ٢٤»، «بەشی ئینگلیسیی ڕووداو».

لە حوجرەوە

مەلا سمایل فەقێ یەسە

عادڵ مەحموودی

مەلا سمایل کوڕی کاک مەلا عەبدوڵڵا، ساڵی ١٣٢٩ی هەتاوی، لە بنەماڵەیەکی ئایینی شاری پیرانشار چاوی بۆ ژیان کردەوە. دوای قۆناغی منداڵی، لە حوجرەی فەقێیاندا نایانە بەر خوێندن و دوای بڕینی قۆناغی سووختەیی لەسەر نەریتی مامۆستایانی ئایینی، دێ بە دێ و ناوچە بە ناوچە بەدوای فێربوونی زانستی ئایینیدا سەوداسەر بوو. قۆناغ بە قۆناغ سەرکەوت و لە زانستی ئایینیدا پلەیەکی بەرچاوی وەدست هێنا.

مەلا سمایل یەکێک لەو لاوە زیرەک و تێگەیشتووانە بوو کە سەرەڕای بردنەسەرێی ئاستی زانیاریی خۆی بە وردی ژیانی پڕ لە ئازاری گەلەکەی دابووە بەر سەرنج. بەڕوونی لەوە تێگەیشتبوو کە لەلایەن دەسەڵاتی ناوەندییەوە گەلەکەی دەچەوسێتەوە و، لە هەموو مافە نەتەوایەتییەکانی بێبەش کراوە و بواری دەربڕینی هەر چەشنە دەنگێکی ئازادیخوازانەشی لێ تەندراوە و، کورد گوتەنی: «مەردی ئازا لە سێبەری خۆی دەسڵەمێتەوە».

دیتنی ئەو قۆناغە پڕ لە سەرکوت و خەفەقانە هەستی ئازادیخوازی و نیشتمان خۆشەویستیی لە ناخی مەلا سمایلدا وەگڕوگاڵ خست و بەدوای ڕێگای ڕزگاربووندا گەڕا. بەهۆی ئەوە کە لەو سەردەمەدا حوجرەی فەقێیان ئەمینترین بنکەی تێکۆشانی تێکۆشەرانی حیزبی دێموکراتی کوردستان بوو، زۆر زوو لەگەڵ بەرنامە و ڕێبازی ئەو حیزبە ئاشنا بوو. گەیشتن بە خەون و ئاواتەکانی لە چوارچێوەی ئامانجی ئەو حیزبەدا بەدی کرد و پێوەندیی تەشکیلاتیی لەگەڵ دامەزراند و، وەک ئەندامێکی چالاک و هەڵسووڕ ئەرکی وەئەستۆ گرت. بەڵام دوای ماوەیەک ئەو ئەرکەشی بە کەم زانی و، ڕاستەوخۆ چەکی بەرگریی لە نەتەوە و نیشتمانەکەی کردە شان و بە لەبەرکردنی بەرگی پێرۆزی پێشمەرگە تێکەڵ بە کۆڕی هاوسەنگەرانی بوو و دەستی لە ملی چیا کرد و هەموو ژیانی داهاتووی خۆی بۆ خزمەت بە حیزب و گەلەکەی تەرخان کرد.

مەلا سمایل کە لە بوارەکانی ئایینی و کۆمەڵایەتیدا وەک مرۆڤێکی ناسراو لە ناوچەکەدا ناوبانگی دەرکردبوو، زۆر زوو گەشەی کرد و گەیشتە پلەی کادری سیاسی. لە ماوەیەکی کەمدا لەنێو دڵی هاوسەنگەرانیدا هێڵانەی چێ کرد و بوو بە جێی بڕوا و متمانەی چین و توێژە جیاجیاکانی کۆمەڵگە، لەگەڵ ئەوەشدا فەرماندەیەکی بە توانا و سەرکەوتووی بواری نیزامی بوو، پێگەی سیاسی و کۆمەڵایەتیشی چەندی بڵێی لە ناوچەکەدا بەهێز بوو. لەگەڵ دێنشینەکان بەڕادەیەک خۆمانە بوو کە هەمووان بەجێی بڕوا و متمانەی خۆیان دەزانی و تەنانەت بۆ چارەسەرکردنی کێشە و گیروگرفتە نێوخۆییەکانیشیان ڕاوێژیان لەگەڵ دەکرد و لە ڕێنوێنییەکانی کەڵکیان وەردەگرت.

مەلا سمایل بە زمانی خەڵک دەدوا و، بە ڕاوێژێکی خۆمانە سیاسەتی حیزبی بۆ دێ نشینەکان شی دەکردەوە و جینایەتەکانی ڕێژیمی پاشایەتی بۆ لەقاو دەدان و، ڕێگای ڕزگاربوون لە ستەمی نەتەوایەتیی بۆ دەست نیشان دەکردن. لاوەکانی بۆ نێو ڕیزی تەشکیلاتی حیزبەکەی هان دەدان و، بۆ سەرکەوتن و بە ئاکام گەیشتنی خەباتی نەتەوایەتیی نەتەوە بێ ماف و بندەست کراوەکەی دڵگەرمی دەکردن.

مەلا سمایل یەکێک لەو کادرە خۆڕاگر و کۆڵ نەدەرانە بوو کە لە تەنگەبەرترین قۆناغدا نەدەخەجڵا و، لە کاتی پێویستدا بە پەلە هەڵوێستی دەگرت و لێبڕاوانە بڕیاری دەدا. لە پێناوی گەیشتن بە ئازادی و دێموکراسی و، دابینکردنی مافی چارەنووسی گەلەکەیدا هەموو نرخێکی بە هەرزان دەزانی و، لە هیچ فیداکارییەک خۆی نەدەبوارد و، لەیەک قسدا کوڕی ڕۆژی تەنگانە بوو، بەڵام بەداخەوە ئەویش بەو ئاواتە نەگەیشت، کە هەوڵی بۆ دا و، دەستی تاوان زۆر زوو لە گەلی کوردی ستاند. نەمامی ساوای ئازادیی بە خوێنی گەشی پاراو کرد و، درێژەدانی ڕێگای خەباتی بۆ هاوسەنگەرانی بەجێ هێشت.

مەلا سمایل فەقێ یەسە لە ڕۆژی ١٦ی بانەمەڕی ١٣٤٦ لە لێکدانێکدا لەگەڵ هێزەکانی ڕێژیمی پاشایەتی لە خرەعەجەم شەهید بوو و چووە ڕیزی کاروانی نەمرانەوە و تەرمەکەی لە شوێنێک لە نێوان ساکان_سەڵماس بە ئامێزی نیشتمان سپێردرا.

هەڵبەی شاخ و شۆڕش

مووشەکبارانی قەڵای دێموکرات و ورەی بەرزی پێشمەرگە

برایم چووکەڵی

حیزبی دێموکراتی کوردستان ڕۆژانی تەنگانەی زۆری بوون کە هەموویانی ئەگەرچی بە زیان، بەڵام بە سەربەرزی تێ پەڕاندووە. ١٧ی خەرمانان یەک لەو ڕۆژانەیە. ڕۆژی ١٧ی خەرمانانی ١٣٩٧ی هەتاوی لە کاتێکدا کۆمیتەی ناوەندیی حیزبی دێموکراتی کوردستان لە کۆبوونەوەدا بوو، کاتژمێر ١٠و ٤٥ دەقیقەی پێش نیوەڕۆ کەوتە بەر هێرشی مووشەکی دوورهاوێژی کۆماری ئیسلامی و ژمارەیەک لە ڕۆڵە قارەمانەکانی گەلی کورد گیانی خۆیان کردە چرای ڕێگای تێکۆشانی داهاتووی نەتەوەی کورد. لە نێو شەهیدەکاندا شەش ئەندامی ڕێبەرایەتیی حیزب و پێنج کادری بەوەجی ماندوونەناس و سێ پێشمەرگەی قارەمانی نەسرەوتوو، بوونە قووربانی و بە خوێنی گەشی خۆیان ئاڵای خەباتیان نەخشاند. پەلاماری ڕۆژی شەممە ١٧ی خەرمانانی کۆماری ئیسلامی هەر درێژەی چوار دەیە سیاسەتی دژەکورد و سەرکوتی جووڵانەوەی کورد بوو، بەڵام دیسانەکەش ئاسنی ساردکوتانە، چونکی هەم بزووتنەوەی کورد لەسەر ڕێیە و هەم تێکۆشەرانی کورد لێ براون هەتا دوا قۆناغی سەرکەوتن لە مەیدانی خەباتدا بمێننەوە. ئاشکرا و بەڵگەنەویستە کە لە ماوەی چوار دەیەی ڕابردوودا حیزبی دێموکرات بەهێزترین ڕێکخراوی سیاسی بووە کە بەرهەڵستی سیاسەتەکانی کۆماری ئیسلامی و پیلانەکانی لە کوردستاندا بۆتەوە. مێژووی خەباتی حیزبی دێموکرات بۆ زۆر لەوە پێشتریش دەگەڕێتەوە. ئەم حیزبە هەر لە یەکەم ڕۆژی دامەزرانی دوایەش بە پێکهێنانی کۆماری کوردستان و نهادینەکردنی بیری نەتەوەیی و شوناسخوازی و، هەروەها بە خەباتێکی بێوچان بۆ وەدەستهێنانی مافی گەلی کورد، هەمیشە کۆسپێکی گەورەی بەردەم دەسەڵاتە ناوەندییەکان لە تاران بووە. حیزبی دێموکرات لە هەموو ماوەی دەسەڵاتدارەتیی کۆماری ئیسلامیدا پێشەنگی خەبات و بەربەرەکانی لەگەڵ ئەم ڕێژیمە بووە و هێزی پێشمەرگەی ئەم حیزبە کارنامەیەکی پڕ سەروەرییان هەیە لە تێکشکاندنی هەیمەنەی ئەم ڕێژیمە. ڕووداوەکەی ١٧ی خەرمانانیش دەری خست کە ئیرادەی پێشمەرگە لە بەرامبەر هێزی مووشەکیی ڕێژیم چەند قات بەرزترە و ئەوەی لەو نێوەدا بەزیوە و دەستی بەرداوەتەوە، هەر کۆماری ئیسلامییە. هەموو ساتەوەختەکانی ئەم ڕۆژە ئازایەتی و نەبەردی و نەسرەوتن بوو... ئەوە یەکەم جار نییە کە تێکۆشەرانی دێموکرات لە قەڵای بەرخۆدان گیانی خۆیان بە سەخاوەتەوە بۆ هاوسەنگەرە شەهیدەکانیان خستە مەترسی، بەڵکوو بەدرێژایی مێژووی خەباتی چەکداری دژی ئەو ڕێژیمە زۆرداره دەیان بەڵگە و دێکومینت لەبەردەست دایە کە سەلمێنەری ئەم ڕاستییەن. لە مێژووی ورەبەرزیی تێکۆشەرانی دێموکراتدا دوو مەسەلە زۆر گرینگ و بنەڕەتین. یەکەم ئەوەی کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان و ئازادیخوازان لەخۆبوردوویی و شۆڕشگێریی پێشمەرگەیان زۆر باش ناسیوە و ورەبەرزیی ئەوان لەنێو دڵی خەڵکی کوردستاندا بە تەواوی جێگای خۆی هەیە، بۆ ئەوەش سەدان چیرۆک و بەسەرهات و حەماسەت هەن کە شایەتیی بۆ بدەن. دووهەم؛ دوژمنانی ئازادی و بەختەوەری نەتەوەکەمانن کە هەمیشە هێزەکانی لە ئاستی هیزی لەشکان نەهاتووی پێشمەرگەدا زەبوون و داماو بوون، بۆیە دەبێ قامک بۆ ئەو ڕاستییە درێژ بکەین کە ئەوەی لە ڕۆژی مووشەک بارانی بنکەکانی دەفتەری سیاسیی حیزب هاوسەنگەرانی شەهیدان کردیان، لە مێژووی خوێناویی گەلەکەماندا وەک لاپەڕەیەکی پرشەنگدار دەمێنێتەوە. مێژووی خوێناویی گەلەکمان لە ڕووداوە خۆش و ناخۆشەکانی نێو ئەو مێژووە، لە سات بەساتی هەوراز و نشیوەکانی و لە فیداکاری و تەنانەت لە شکستەناخۆشەکان و ڕۆژە تاڵ و شیرینەکان پێک دێن. ئازایەتی هەر ئەوە نییە لەشەڕە تفەنگدا دوژمن بەچۆکدا بێنی و ئازایانە لەبەرامبەر دوژمندا ڕابوەستی، بەڵکوو نەبەزی، تاودانی بریندار و ڕزگارکردنی، خۆڕاگری و پشوودرێژی و چۆڵنەکردنی مەیدانی خەبات گەورەترین ئازایەتییە. بەڵگەکان شایەدی بۆ خۆڕاگریی هیزی پێشمەرگەی دێموکرات دەدەن کە نەک مووشەکەکانی کۆمار ئیسلامی نەی ترساندن، بەڵکوو فرۆکەی بێفرۆکەوان لە ئاسمانی زاڵ بەسەر بنکەکەکانی حیزبدا هێشتا تەقەی دەکرد کە پێشمەرگە بەبیر و باوەڕەکانی دێموکرات زۆر زوو وەدەستهاتن و بە چەکی قورسی باوەڕ بەرەنگاریان بوونەوە. ڕزگارکردنی بریندارەکان و هێنانەدەرێی تەرمی شەهیدان لە بن داروپەردووی ڕووخاو و لە بن تەوژمی ئاگر و دووکەڵ ئەویش لە ماوەیەکی کورتدا لە دیمەنە پڕ حەمەساتەکانی ئەم تەنگانەیەن. ئەوەی کۆماری ئیسلامی بە تەمای بوو وەک هەمیشە لەنێوبردن و هەڵتەکاندنی یەکجارەکیی حیزبی دێموکرات بوو، بەڵام خەون و ئاواتی چەپەڵی دیسانەکەش بوونەوە بڵقی سەرئاو. هەر چەند ڕۆژ دوای مووشەک بارانی بنکەکانی حیزب بوو کە دوژمن دووهەم زەبری وێ کەوت، ئەویش لە مەیدانی سەرەکیی خەباتی حیزبی دێموکراتدا. ئەوە بوو کە خەڵکی کوردستانی خۆڕاگر، خەڵکی کوردستانی دیموکرات بە مانگرتنەکەیان مستێکی توندیان لە دەمی ڕێژیم و دەزگای سەرکوتەکەی دا و دیسانەکەش سەلماندیان کە حیزبی دێموکرات نەک بێ پشت و پەنا نییە، بەڵکوو هەر دڵۆپە خوێنێکی پێشمەرگە دەبێتە هەوێنی ڕزگاری و سەربەستیی ئەم کوردستانە و؛ ئەو خوێنانە دەبنە چرای ڕووناکیدەری ڕێی تێکۆشەرانی دێموکرات. ئەوەی لە ڕۆژی ١٧ی خەرماناندا ڕێژیم چاندبووی، لێی بوو بە چەرمەسەرییەکی گەورە؛ چونکی چوار ڕۆژ دواتر خەڵکی کوردستان ئەو پەیامەی پێدان کە قەڵای سەرەکیی حیزبی دێموکرات هەروا لەجێی خۆیەتی و دڵی ئەم بزووتنەوە شوناسخوازە لە هەناوی کوردستاندا لێ دەدا. بۆیەش ئەوەی ڕێژیم لەو ڕووداوەدا بە نسیبی بوو، دیسانەکەش هەر زەبوونی بوو، دیسانەکەش بەچۆکداهاتن لەبەرامبەر ئیرادە و ورەی بەرز و پۆڵایینی خەڵک و پێشمەرگەی دێموکرات بوو.

مانگرتنی کوردستان و یەکڕیزیی نەتەوەکەمان

ڕەزا محەممەدئەمینی

کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان بە مانگرتنی سەرانسەریی بێوێنەی خۆیان لە ڕۆژی چوارشەممە ٢١ی خەرمانان، لاپەڕەیەکی زێڕین و مێژوویان لە خەبات و بەرەنگاربوونەوە بە دژی ڕێژیمی کوردکوژی کۆماری ئیسلامیی ئێران هەڵ دایەوە. ئەو مانگرتنە کە لەسەر بانگەوازی ناوەندی هاوکاری حیزبەکانی کوردستانی ئێران بەڕێوە چوو و لەلایەن کەسایەتییە ناسراوەکان و چالاکانی مەدەنی و ئایینی و بەگشتی هەموو چین و توێژەکانی کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان پشتیوانی لێ کرا، بوو بە شەپۆلی ڕق و تووڕەیی و خرۆشانی نەتەوەیی لە بەرانبەر جینایەتکارانی زاڵ بەسەر ئێراندا. ئەو مانگرتنە دەربڕ و هەڵگری زۆر لە ڕاستییەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان بوو؛ کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان بەو خرۆشانە بەربەرینە نیشانیان دا کە چیتر لە ئاست تاوانەکانی کۆماری ئیسلامی بێدەنگ نابن و ئامادە نین دەست لەسەر دەست دابنێن و شاهیدی مووشەکباران و شەهیدکرانی بەکۆمەڵی تێکۆشەرانی دێموکرات و لەسێدارەدرانی ڕۆڵەکانیان لە گرتووخانەکانی ڕێژیمدا بن. جگە لەوەش بەپیلەوەهاتنی کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان بۆ بانگەوازی ناوەندی هاوکاریی حیزبەکانی کوردستانی ئێران نیشانی دا سەرەڕای تەبلیغاتی چەندین و چەند ساڵەی کۆماری ئیسلامی لەمەر بەناو نەمان و توانەوەی حیزبەکانی کوردستان! و نەبوونی پێگە و باوەڕی خەڵکی بەوان! دیتمان و هەموو دۆست و دڵسۆزانی نەتەوەکەمان و دوژمنەکانیشمان شاهید بوون کە کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان چۆن بە گوڕوتینەوە وەخۆکەوتن و لە زۆربەی شارەکانی کوردستان دوکان و بازاڕەکانیان داخست و بیزاریی خۆیان لە سیاسەتە دژی گەلییەکانی ڕێژیم جینایەتکاریی کۆماری ئیسلامی نیشانی خەڵکی ئێران و جیهان دا. ئەو خرۆشانە دەربڕی ئەو ڕاستییە بوو کە حیزبەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان و لەسەرووی هەموویانەوە «حیزبی دیموکرات» لە دڵ و دەروونی کۆمەڵانی خەڵکی کوردستاندا ڕیشەیان داکوتاوە و دوورکەوتنەوە لە ڕۆژهەڵات بەهۆی هێرش و سەرکوتی هەمەلایەنەی کۆماری ئیسلامی لەماوەی دەسەڵاتداریتی خۆیدا، نەیتوانیوە جێگە و پێگەیان لەرزۆک بکا و کۆمەڵانی ئازادیخوازی کوردستان لە حیزبەکانیان دوور بکاتەوە.

هەوەها ئەو مانگرتنە جارێکی دیکە ئەو ڕاستییەی سەلماند کە کۆماری ئیسلامی بەپێچەوانەی چەواشەکاریی و درۆ و دەلەسەکانی، هیچ پێگەیەکی لەنێو کۆمەڵانی خەڵکی کوردستاندا نییە و ئەوەی توانیویەتی ئەو ڕێژیمە لە کوردستاندا لەسەرپێ ڕاگرێ ئەڕتەش و سپای پاسداران و بەگشتی زەبروزەنگە و خەڵکی کوردستان ڕابردوویەکی زۆر تال و خوێناویان لەگەڵ ئەو ڕێژیمە هەیە و هیچکات لەبیریان ناچێتەوە کە هەر ئەو ڕێژیمە بوو خەڵکی بێتاوانی کوردستانی کۆمەڵکوژ کرد، و خومەینی دامەزرێنەری ئەو نیزامە بوو کە فتوای جیهادی لە دژی گەلی کورد دەرکرد. هەر ئەو کۆماری ئیسلامییە بوو کە بە فێڵ و تەڵەکە ڕێبەرانی حیزب و گەلەکەمانیان لەهەندەران شەهید کرد و بە سەدان کادر و پێشمەرگەی دێموکرات و تێکۆشەرانی ڕێکخراوە سیاسییەکانی دیکەی کوردستانیان لە باشووری کوردستاندا تێڕۆر کرد. خەڵکی کوردستان دەزانن کۆماری ئیسلامی ئەوەی بۆی گرینگ نییە، گیانی تاکی کوردە و لە ماوەی چوار دەیە دەسەڵاتدارەتی خۆیدا سەلماندوویەتی بۆ سەرکوتی گەلی کورد لە هیچ کاروکردەوەیەکی جینایەتکارانە ناپرینگێتەوە و دەست بۆ هەموو ئامرازەکان دێژ دەکا؛ تەنانەت جینایەتی وەک کوشتاری خەڵکی بێتاوانی شار و گوندەکانی کوردستان و لەسێدارەدانی بەکۆمەڵی دەیان لاوی کورد کە دەچێتە خانەی کۆمەڵکوژی و ژینوسایدەوە ئەنجامی داوە. لە ئێرانی ژێردەسەڵاتی کۆماری ئیسلامیدا تاکی کورد تا ئەو جێگایە پارێزراوە کە داوای ئازادی و مافە نەتەوایەتییەکانی خۆی نەکا و ڕخنە لە دەسەڵات نەگرێ و لە ئاست وێرانکارییەکانی سرووشتی وڵاتەکەی و بەتاڵانبردنی سەروەت و سامانەکەی کپ و بێدەنگ بێ؛ ئەگینا ئەو کەسانە، واتە تاکی ڕخنەگری کورد لە هەموو بوارەکاندا، بەناو دژی شۆڕشە و دەبی سزا بدرێ. دیارە بۆ ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی کادر و پێشمەرگەکانی حیزب و ڕێکخراوە سیاسییەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان و چالاکانی مافی مرۆڤ و ژینگەپارێزان بەگشتی هەرکەسێک کە ملکەچی یاسا دواکەوتووەکانی نەبێ، لە بەرەیەک دایە و لە سۆنگەی ڕێژیمەوە دەبێ بە هەرشێوەیەک بێ بێدەنگ بکری یان لەنێو ببردرێ، جا ئەو کردەوەیە دەتوانێ لە چوارچێوەی جینایەتی بێوێنەی مووشەکبارانی قەڵای دێموکرات و شەهید و بریندارکردنی دەیان کەس لە ئەندامانی ڕێبەری، کادر و پێشمەرگە و تەنانەت منداڵی پێشمەرگەکاندا بێ، یان لەسێدارەدانی شەش لاوی بەندکراوی سیاسیی کورد لە گرتووخانەکان لە ماوەی سێ ڕۆژاندا بێ. بەندکراوانێک کە لەژێر گوشار و ئەشکەنجەی جەلادانی ڕێژیم ناچار بە دانان بە تاوانگەلێک کراون کە هیچ چەشنە بەڵگەیەکی دادگاپەسندیان لەپشت نەبووە، پاشان هەر هەموویان وەدرۆخستوەتەوە. کۆماری ئیسلامی بە مووشەکبارانی قەڵای دێموکرات و شەهیدکردنی کادر و پێشمەرگەکانی حیزب و هاوکات لەسێدارەدانی لاوانی بەندکراوی کورد لە گرتووخانەکان، جگە لە هەڵرشتنی ڕق و کینی پەنگخوارداووی خۆی لە نەتەوەکەمان، لە ڕاستیدا هەویستی لەلایەک زەبرێکی کاریگەر لەو حیزبە بدا و ڕێبەرییەکەی، وەک کاکڵەی ئەو حیزبە لەنێو بەرێ و بە ئاواتی لەمێژینەی خۆی بگا، و لەلایەکی دیکەش بەو هێرشە مووشەکییە و لەسێدارەدانی بەندکراوە سیاسییەکانی کوردستان لەڕۆژێکدا، فەزای ترس و تۆقاندن بەسەر نەتەوەکەماندا بسەپێنێ. بۆ کۆماری ئیسلامی، کوردستان وەک باقی ناوچەکانی دیکەی ئێران نییە و بۆ مان و بوونی ئەو ڕێژیمە سەرکوتکردنی گرینگیی تایبەتی هەیە؛ چونکە کۆماری ئیسلامی باش دەزانێ کوردستان بەو هۆیە کە ڕێژیم هیچ پێگەیەکی تێدا نییە و هەمیشە جووڵانەوەی ئازادیخوازی و نەتەوایەتی و مافخوازانەی تێدا هەبووە و هەیە، لاوازترین خاڵی سەقامگیری ڕێژیمە و دەتوانێ لە ئەگەری هەر ڕووداوێکی ناوچەیی و نێوخۆییدا بەو پۆتانسیەلەی کە هەیەتی ببێ بە پێگە و سەنگەری سەرەکی ئازادیخوازانی ئێران بۆ بەربەرەکانی لەگەڵ کۆماری ئیسلامی و کوردستان زۆر زوو لە کۆنترۆڵی دێتە دەرێ. هەر بۆیەشە ڕێژیم تێچووی نێوخۆیی و ناوچەیی ئەو هێرشە هەرچەند گرانیش بێ قەبوڵ دەکا و نەک لە سەرسنوورەکان، بەڵکوو لە قووڵایی خاکی باشووری کوردستان هێرش دەکاتە سەر بنکەی حیزبی دێموکراتی کوردستان و جینایەتی ١٧ی خەرمانان دەخوڵقێنێ و لاوەکانی لە گرتووخانەکان لەسێدارە دەدا. بەڵام کۆماری ئیسلامی پێشبینی نەدەکرد خەڵکی کوردپەروەری کوردستان دوای مووشەک بارانی حیزبی دێموکراتی کوردستان و لەسێدارەدانی لاوانی بێتاوانی کورد، وەها لەسەر تێکۆشەرانی خۆیان و ڕۆڵە لەسێدارە دراوەکانیان بێنە دەنگ و بە پێشوازیی داوای ناوەندی هاوکاریی حیزبەکانیان بێن و مانگرتنێکی ئاوا مەزن و مانادار وەرێ بخەن. لە ڕاستیدا ئەو مانگرتنە سەرانسەرییە جگە لەوەی کە دەربڕینی خەم و پەژارە بۆ تێکۆشەرانی نەتەوەکەمان و شەهیدانی دیموکرات و لاوە لەسیدارەدراوەکان بوو، «نا»یەکی گەورە بوو کە کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان بە کۆماری ئیسلامیی کوت و لەلایەک ڕق و تووڕەیی خۆیان سەبارەت بە جینایەتی ١٧ی خەرمانان پێ ڕاگەیاند، لەلایەکی دیکەش بۆ جارێکی دیکە و بەو کردەوە بوێرانەیە بە خەڵکی ئێران و جیهانیان ڕاگەیاند لە کۆماری نگریسی کوردکوژی مووشەک و پەت و سیدارە بێزارن نەفرەتی لێ دەکەن و تەنیا ئەوەی لەدڵیان دایە و هەست و سۆزیان بۆی هەیە تێکۆشەرانی ڕێگای ئازادیی کوردستانە. ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی بۆ لێدانی قەڵای دیموکرات سەروەریی خاکی عێراق و باشووری کوردستانی شکاند و لەپێناو لەنێوبردنی حیزبی دێموکرات ئامادە بوو سەرکۆنەی هەموو وڵاتانی جیهان قبووڵ بکا و تێچوویەکەی بدا؛ هەروەها ئەو ڕێژیمە کە هەموو ساڵێ لەلایەن ڕێکخراوەکانی پارێزەری مافی مرۆڤ سەبارەت بە لە ژێرپێنانی سەرەتاییترین مافەکانی مرۆڤ مەحکووم دەکرێ سەرەڕای داوای زۆری ئەو ڕێکخراوانە بۆ لەسیدارەنەدانی بەندکراوە کوردەکان، شەش لاوی کوردی لەماوەی سێ ڕۆژدا لەسێدارە دا، بەدڵنیاییەوە ئەگەر زانیبای جینایەتی ١٧ی خەرمانان وەها ڕەنگدانەوەیەکی لە نێو کۆمەڵانی خەڵکی کوردستاندا دەبێ و ئاوا لە نێوخۆ و دەرەوە دەسەڵاتەکەی شەرمەزار و زەبوون دەکرێ، تەنانەت ئەگەر زانیبای دەتوانێ زیاتر لەوەی خەسارەتی گەیاندووەتە حیزبی دیموکرات، دەسکەوتی دەبێ، هیچکات هێرشی مووشەکی لەوچەشنەی نەدەکرد و لاوانی بەندکراوی لەهەمان ڕۆژدا لەسێدارە نەدەدا. چونکە بەڕاستی ئەوەی بۆ کۆماری ئیسلامی دوای جینایەتی ١٧ی خەرمانان مایەوە تەنیا ڕووڕەشی و شکست و داماویی بوو لەئاست نەتەوەی کورد و تێکۆشەرانی ڕێگای ئازادی کوردستان.

کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان لەو خرۆشانەدا بەگژ تەواویەتی ڕێژیمی کۆماری جینایەتکاری ئیسلامیدا هاتنەوە و دووپاتیان کردەوە کە قەڵای دێموکرات، تەنیا ئەو قەڵایە نییە کە بنکەی سەرەکیی حیزبی دیموکراتی کوردستانی لە گیرساوەتەوە، بەڵکوو قەڵا و شوورەی ڕاستەقینەی دێموکرات، لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان و لە هەناوی کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان دایە و ئەوانن کە هێزو تین دەبەخشنە ڕۆڵەکان و تێکۆشەرەکانیان. شک لەوەدا نییە تابۆ و هەیمەنەی ڕێژیم لە کوردستان شکاوە و سیاسەتی زەبروزەنگ و چاوسوورکردنەوە کاریگەری نەماوە و ناتوانێ لاوانی کورد بێدەنگ و بێهەڵوێست بکا لەئاست جینایەتەکانی؛ هەر بۆیەشە دەبینین لە مانگرتنی سەرانسەری ٢١ی خەرماناندا سەرکوتکەرانی ڕێژیم بە هەڕەشە و گوڕەشە و گرتن نەیانتوانی بەر بەو حەرەکەتە بگرن. هەروەها ئەو خرۆشە سەرانسەرییەی کوردستان دەتوانێ هاندەرێکی بەهێز بێ بۆ ناوچەکانی دیکە و باقی گەلانی ئێران هەتا ڕاپەڕینێکی بەهێزتر و بەتەوژمتر لە ڕاپەڕینی بەفرانباری ڕابردوو دەست پێ بکا و تۆماری کۆماری ئیسلامی تێکەوە پێچێ و بیخاتە نێو لاپەڕە ڕەشەکانی مێژوو.

کوردستان
• ژمارە: ٧٣٤
٣١ی خەرمانان ١٣٩٧ _ ٢٢ی سپتامبر ٢٠١٨

بزووتنەوەی کورد و پرسی کورد لە ئێران
لە دەلاقەی پەلامارەکەی ١٧ خەرمانانەوە

عەزیز شێخانی

هێرشی مووشەکی ڕێژیمی تاران بۆ سەر بنکەی دێموکراتەکان لە دەشتی کۆیە ئاوێنەی دەرخەری چۆنیەتیی تێڕوانینی دەوڵەتی ئێران و بەڕێوەبەرانی سیاسەت و بڕیار بەرامبەر بە پرسی کوردە. هێرش بۆ سەر مەکۆی سەرەکیی دێموکراتەکان لە قووڵایی باشووری کوردستان و لێدانی ورد لە شوێنی مەبەست، جێگای تێرامان و هەڵسەنگاندنی زیاترە. مەبەستی ئێران لەو هێرشانە ڕەنگاوڕەنگن و جیا لە تۆڵە کردنەوە، هەڵگری ئامانجی کورتماوە و درێژخایەنن. پەیامی ڕێژیم لە ڕووداوی ١٧ خەرمانان (هێرشی مووشەکی و لەسێدارەدانی چەند کەسێک) نیشاندانی هێز و توانای نیزام بە خەڵک، کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی، هەرێمی کوردستان و هێزە نەیارەکانیەتی. نیزامی ئاخوندی بەم هێرشەی خوازیارە بە هەموو لایەک ڕابگەیەنێ، کە لە قووڵایی خاکی جیرانەکانیدا زەبری گەورە و ورد لە نەیارەکانی دەدا. باوە دەڵێن، لە شەڕدا گوڵ نابەشنەوە، بەڵام هێرشی ئەمجارەی ڕێژیم بۆ سەر بنکەی دێموکراتەکان لە کۆیە لەگەڵ هێرشی ئاسمانی و تۆپباران و تەنانەت تەقینەوەی بۆمب و تیرۆردا جیاوازی بەرچاوی هەیە. ئاشکرایە کە دوای ئەو هێرشانە ڕەنگە داواکاری ڕێژیم دژ بە پارت و ڕێکخراوە کوردییەکانی ڕۆژهەڵات، کە لە باشوور جێگیرن ڕەنگە لە بەغدا و هەولێر چڕتر ببنەوە. ئێران لە دوو مەیدانی نێوخۆ و نێودەوڵەتیدا لەگەڵ ژمارەیەک ئاڵەنگاری دژوار و هەستیار ڕووبەڕوو بۆتەوە. خەڵک لە ناوەند و شارە گەورەکانی وڵات زیاتر لە جاران لە سەر شەقامەکان ئامادەن و درووشمی ڕەق و دژکردەوەی توند بەرامبەر بە سیاسەتەکانی ڕێژیم دەنوێنن. کاربەدەستانی ڕێژیم لە جوڵە نێوخۆییەکان دەترسن و دەزانن، کە ئەگەر پەرەبستێنن و کانالیزە بکرێن زەبری گەورە لە نیزام دەدەن. کاربەدەستانی ڕێژیم ئاگادارن، کە کوردەکان لە ڕۆژهەڵات و پارتە سیاسییەکانیان دەتوانن لە دەرفەتدا زیاتر لە حیزب و ڕێکخراوەکانی دیکەی ئێران هەڕەشە و مەترسی بۆ ڕێژیم بخوڵقێنن. هەڵوێستی وڵاتە یەکگرتوەکانی ئەمریکا و سیاسەتی دەرەکی بۆ پاڵەپەستۆ خستنە سەر ئێران دەسەڵاتی ئاخوندەکانی زیاتر لە جاران کردۆتە ئامانج. بەرپرسانی ڕێژیم تێگەیشتوون، کە سیاسەتی ناردنەدەرەوەی قەیران و نانەوەی ئاژاوە ناتوانێ لەوە زیاتر قەیرانە نێوخۆییەکان پووشبەسەر بکا. لە ئاکامدا، ئەندازیارانی سیاسەت و دەسەڵات لە تاران بۆ ڕەواندنەوەی مەترسییەکان و کۆنترۆڵکردنی تەوژمی هەڕەشەکان دژ بە پایەکانی نیزام، بازنەی تۆقاندن و پەلامارەکانیان بۆ سەر خەڵک و هێزە ئۆپۆزیسیۆنە کوردییەکان زیاتر کردوە. پرسی کورد و ئازادییەکان لە ئێراندا پێویستی بە تەکانێکی بەهێز، بەردەوام و خاوەن بەرنامەیە. هێشتا ئەم پرسە لە سەرتاسەری ئێراندا نەبۆتە بابەتی دیالۆگ و بە تەواوەتی پەراوێز خراوە. لە ڕوانگەی دەوڵەت و هەروەها بژاردەی نەتەوە باڵادەستەکانی وڵات، خەباتی کوردان و گەلانی دیکەی ئێران دژ بە ئاسایش و هێمنایەتی ئێرانە و لە گەڵ یەکیەتیی و سەروەری سیاسیی دەوڵەتدا ناتەبایە. هێرش و دژکردەوەکانی ١٧ی خەرمانان بۆ سەر بنکەی دیموکراتەکان و سیاسەتی سێدارە سەلماندی، کە چارەسەرکردنی پرسی کورد و ئازادییەکان لە ئەمڕۆدا و لە ئێرانی بندەسەڵاتی کۆماری ئیسلامی خەونێکی نەزۆکە. ئەو ڕووداوانە بە درێژەی سیاسەتی دەوڵەت و هێزە سەرکوتکەرەکانی بەرامبەر بە داخوازییە ڕەواکانی کورد لە ئێراندا پێناسە دەکرێن. سیاسەتێک، کە پڕاوپڕ لە توخمی ڕەشەکوژی و تیرۆریزمی دەوڵەتی و هەروەها سڕینەوە و لێدان لە هەوێنی خۆناسینی مرۆڤی کوردە. بزوتنەوەی ڕۆژهەڵاتی کوردستان، لە دوای ڕووداوەکەی ١٧ی خەرمانان لە جاران زیاتر بە ڕەچاوکردنی ڕێباز و سیاسەتێکی تازە مەحکومە. شیاوی باسە، کە پێداویستیی ئاڵوگۆڕ لە شێواز و ستایلی خەبات لە هەموو گۆڕەپانەکاندا لەمێژ ساڵە قسەی لەسەر دەکرێ، بەڵام بە هۆکاری جیاواز پەراوێزخراوە. سیاسەتی کوردەکان لە ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا پێویستی بە وەرچەرخانێکی ڕیشەیی هەیە و ناکرێ لە سەر بەستێنی تەنیا دروشم و کەفوکوڵ بەرامبەرکێ لەگەڵ دوژمن و پیلانەکانیاندا بکا. ئەو ئاڵوگۆڕانە بە قسە جێبەجێ نابن، بەڵکوو بیرکردنەوە و هزری ورد، پلان، ئامرازەکانی جێبەجێکردن و ویستێکی ساغی دەوێ. ئاڵوگۆڕەکان دەبێ لاقیان لەسەر زەوی بێ و ئەکتەرەکانی جیهانی سیاسەت لە ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا پێویستە بگۆڕدرێن. ئەلفبێی ئەو وەرچەرخانە بریتییە، لە بەهێزکردنی هێزی مەنتق و لۆژیک لە ناخی سیاسەت و کردەوە، ڕەفتاری سیاسیی پارت و ڕێکخراوە کوردییەکان و بژاردەی کۆمەلگەدا. ئەگەر کولتووری بیرکردنەوە، پلاندانان و کار و تێکۆشان نەگۆڕدرێن، بێگومان ڕووبەڕووبوونەوەی ئاڵەنگارییە تازە و بەتەوژمەکان کارێکی دژوارە. لە ئاکامدا، قەیرانەکان زیاتر لە سەر یەکتر کەڵەکە دەبن و کورد توانا و نەخشەی پەرینەوە لە قەیرانەکانی نابێ. لێرەدا ئاماژە بە چەند خاڵێک دەکرێ، کە لە کاراکردنی بزوتنەوەی کورد لە ڕۆژهەڵاتی نیشتماندا ڕۆڵ و نەخشی بەرچاو دەگێڕن. یەکەم؛ حیزبایەتی، تێکۆشان، ڕێکخستنی سیاسی و شێوازی شەڕی پێشمەرگانە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا لە قەیران دایە. پارت و ڕێکخراوە سیاسییەکان لە قۆناخی ڕزگاریدا دەبێ سنووری پلۆراڵیزمی سیاسی و ئاناڕشیزم و بێسەرەوبەرەیی تێپەڕێنن. بارودۆخی ئەمڕۆی کورد لە ڕۆژهەڵات سادەکردنەوەی خەبات و دووبارەکەوتنەوە لە پەرتەوازەیی دەخوازێ. دابڕان و جیابوونەوەی پارتە سیاسییەکانی ڕۆژهەڵات، جووڵەی خەباتی کوردانیان بەتەوەژم نەکرد و دەستی کۆماری ئیسلامی ئێرانیان بۆ زەبروەشاندن لە حیزب و ڕیکخراوە سیاسییەکان زیاتر ئاوەڵا کرد. قەیرانە نێوخۆییەکانی ڕێکخراو و پارتە سیاسییەکان، پایە کۆنەکانی ڕێکخستن و ئیدارەی لە بەریەک هەڵتەکاندن و کۆڵەکەی جێگرەوە و جێگای متمانەی ساز و ئامادە نەکرد. لە ژێر سێبەری ئەو پەرتەوازەییەدا خەباتی چەکداریی و هێزی پێشمەرگە پاش سڕکرانی درێژخایەن وڵامدەری چاوەڕوانییەکان نابێ. سەرکەوتن لەو مەیدانەدا بیری ورد، بەرنامەی عەمەلی، ناسین و پێناسەکردنی خاڵە لاواز و ئەرێنییەکان دەخوازێ. سیاسەتکار و کۆنەکارەکان لەو گۆڕەپانەدا ئەرکی گەورەیان لەسەر شانە و نابێ بۆ پاراستنی بەرژەوەندییە کەسییەکانیان سوکانی حیزبەکان بە گوێرەی تێڕوانینی خۆیان بسووڕێنن. لەم قۆناخەدا شەڕی پێشمەرگانە پێویستی بە سیاسەتی تازە و گۆڕینی ستراتیژی جووڵە و تەنانەت ئامانجە. بۆ سەرخستنی بەرنامە و پلانی تازە ناکرێ چاوپۆشی لە ئاڵوگۆڕەکانی ناوچە و جیهان و تەنانەت لایەنە بەهێزەکانی دوژمن بکرێ. ئەگەر لە ناسین و خوێندنەوەی ڕێژیمی تاران و پلانەکانیدا هەڵە بکرێ، دەرفەتی زەبروەشاندن لە بزوتنەوەی کورد و پرسی کوردان زیاتر دەخوڵقێ. دووهەم؛ چۆنیەتیی مانەوە لە باشوور و کەڵکوەرگرتن لە بنکە و مەکۆکان پێویستیان بە خوێندنەوە و هەڵسەنگاندنی تازەیە. حیزبە ڕۆژهەڵاتییەکان ڕەنگە درەنگ یان زوو لەو جۆغرافیایەدا بخرێنە ژێر پاڵەپەستۆ و تەنانەت داوای دەرکران، چەککران و ڕادەستکردنەوەیان بکرێ. بزوتنەوەی کورد و چالاکانی کوردی ڕۆژهەڵات لە ماوەی زیاتر لە نیوسەدەی ڕابردوودا مێژووییەکی ئاڵۆز و تاڵیان لەسەر مانەوە لە باشوور تۆمار کردوە. باشووری کوردستان بە عورفی سیاسی و جیرانەتی ناتوانێ و تەنانەت ئیرادە ناکا و نەیویستووە وردە پارێزگارییەک نەک لە پارتە سیاسییەکان بەڵکوو لە خەباتی ڕەوا و ئاشتیخوازنەی نێوخۆی ڕۆژهەڵاتی کوردستان بکا. لە ژێر تیشکی ئەو بارودۆخەدا بیرکردنەوە لە جوغرافیا و شوێنی مانەوەی هێز و بنکەکان کارێکی گرینگ و ڕۆژانەیە. بۆ چارەسەرکردنی ئەو هاوکێشەیە چەند ئاڵترناتیڤ و جێگرەوەیەک هەن، کە ڕەنگە هیچیان لە باشترەکان نەبن، بەڵام بۆ مانەوە ڕۆڵی گرینگیان هەیە. یەکێک لەو ئاڵترناتیڤانە جیاکردنەوەی دوو باڵی چەکداری و سیاسییە. ئاشکرایە، کە ئەو کارە پێویستی بە وەسەریەککەوتنەوەی حیزب و پارتە دابڕاوەکانە و ناکرێ حیزبەکان بەو پەرتەوازەییەی ئەمڕۆ ئەو ئەرکە ڕاپەڕێنن. لە ئەگەرێکی ئەوتۆدا، باڵی سیاسی و چەکداری ناچارە خەباتی شاخ بە مانا ڕاستەقینەکەی و هەروەها ژێرزەمینی بە فۆرمێکی ئەمڕۆیی دەست پێ بکا. بەمە شێوازی خەباتی چەکداری و تەنانەت جۆری پێشمەرگایەتی دەگۆڕێ. کەمپەکانیش باشترە بخرێنە ژێر چاوەدێری ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتوەکان و باشتر لەمڕۆ پارێزگاری نێودەوڵەتیان لێ بکرێ. سێهەم؛ گۆڕینی سیاسەتی بەرگریی و گواستنەوە بۆ قۆناخی تۆڵەکردنەوە و سیاسەتی زەبرلێدان لە ڕێژیم. نیزامی تاران لە گەڵ ئازادییەکان ناتەبایە و کاربەدەستانی ئەم نیزامە بۆ سڕینەوەی نەیارەکانیان لە هەموو چەکێک کەڵکیان وەرگرتوە و وەردەگرن. با کەمێک ڕاستگۆیانە لەگەڵ خۆمان و مێژوو بدوێین. هیچ دەوڵەت و نیزامێکی دیکتاتۆر و تەنانەت مەیلە و دێموکراتیک بەو خەباتە سارد و سڕەی ئێمە ئامادە نییە تەنانەت وتووێژێکی جیددی و ڕاستگۆیانە لەگەڵ بەرامبەرەکەی بکا. ڕێژیم ناخوازێ باڵی توند و ڕادیکاڵ لە کوردستاندا سەرهەڵدەن، بۆیە ئانارشیزمەی ئەمڕۆی حیزب و ڕێکخراوە خاوەن پاشخانە مێژووییەکان و هەروەها بنەماڵەیی و ئینترنێتیەکان بە گونجاو دەزانێ. سیاسەتی بەرگری گەلێکی چەند میلوێنی نابێ ئەوەندە لاواز و سڕ بێ، کە دوژمن و کاربەدەستەکانی بە ئاسانی سەرکوت و تۆقی بکەن. ئیرادەی بەگژداچوونەوەی ڕێژیم و سیاسەتەکانی پێویستیان بە بیروباوەڕ، تێڕوانین، سیاسەتی تۆڵەکردنەوە و کانالیزەکردنی ڕق و تورەیی خەڵک هەیە. خەباتی گەلێک بۆ ئازادکردنی گیراو و دیلێک ناکرێ تەنیا هاواری سەر تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان بن. تۆڵەکردنەوەی هێرشی مووشەکی ناگونجێ تەنیا نووسین و قسەکردن بێ، بەڵکوو لە ژێر سیاسەتی خۆپاراستنی ڕەوادا دەکرێ پێشمەرگەی ئەمڕۆیی بۆ لێدان لە بنکە و مەکۆکانی ڕێژیم لە تاران و شارە گەورەکانی دیکەی ئێران ئامادە بکرێن. بەدیلگرتنی مۆرەکانی ڕێژیم و گۆڕینەوەیان بە دیلە کوردەکان سیاسەتێکە، کە بەرهەمدارە و ڕێژیم لە سیاسەتی سێدارە بە ڕێژەیەک دوور دەخاتەوە. دەستبەردانەوە و تەسلیمی سێدارە و سیاسەتی سەرکوتی ڕێژیم بوون، ڕێگاچارە نییە. شایانی باسە، کە لە پانتایی ڕۆژهەڵاتی کوردستان و لە نێو بیر و هزری زۆربەی کوردەکانی ئەم پارچەیەی کوردستاندا داخوازییە نەتەوەییەکان و ناسنامەی سیاسی نەبوونە پرسی گشتی. پەروەردە و ڕاهێنان لاوازە و تەنانەت ئیدارەی ناڕەزایەتییەکان کزە. کولتووری پێکەوەبوون و وەستانەوە بەرامبەر بە نیزامی زاڵ گەشەی نەکردوە و هێشتا شەپۆلە گەورەکانی خۆناسین و مافخوازی نەکەوتوونە گەڕ. چوارەم؛ خەباتی میدیایی کوردانی ڕۆژهەڵات لاوازە و توانای وڵامدانەوە بە ڕووداوەکانی گۆڕەپانی سیاسیی ئێران و کوردستانی نییە. مێدیا و کاناڵەکانی ڕاگەیاندن توانای ڕێکخراوکردنی خەبات و نافەرمانیی مەدەنی لە ڕۆژهەڵاتیان نییە و ناتوانن تینوایەتی چین و توێژەکانی خەڵک بشکێنن. ئەوان لە گرێدانی خەبات و جووڵەی کوردانی نێوخۆ و دەرەوەدا سەرکەوتوو نین. ئاشکرایە، کە دونیا گۆڕاوە و نەخش و ڕۆڵی مێدیا و ڕاگەیاندنەکان گۆڕاون، بەڵام کوردە ڕۆژهەڵاتییەکان لەو مەیدانەدا کارا و ئەکتیو نین. مێدیای حیزبەکان لەو نێوەدا سەرکەوتوو نەبوون و بەهۆکاری جیاواز بەشێکیان پاش ماوەیەک تێکۆشان لە کارکردن وەستاون. بژاردەی کورد لە دەرەوەی کوردستان و لایەنگر و ئەندامانی حیزبەکان لە دەرەوەی وڵات لە کۆڵانە داخراوەکانی سیاسەت و ئیدۆلۆژی خۆیاندا ماونەوە. ئەوان لە ژێر ڕەحمەتی ئەو پەرتەوازییە ڕەنگاوڕەنگەدا سارد و سڕن و بۆیان نەلواوە ناوەندێکی مێدیایی نەبەستراوە و ئازاد دابمەزرێنن. نەبوونی مێدیا و کاناڵی ڕۆژانەی کاریگەر کوردە ڕۆژهەڵاتییەکانی ناچار کردوە، کە چاو لە کاناڵە کوردییەکانی باشوور و باکوور بکەن. لە ئاکامدا خەڵکی کورد لە ڕۆژهەڵات لە ژێر کارتێکەری ئارام و شاراوەی مێدیاکانی دیکەدا ڕوانگەکانیان گۆڕاون و ڕۆژهەڵاتیان بەکردەوە لەبیر کردوە. سەرەڕای ئەوە، نەبوونی کاناڵی فارسی زمان، پرسی کوردی وەک ساڵان لە چاو و گوێی نەتەوە باڵادەستەکانی ئێراندا بە تەمومژاوی هێشتۆتەوە. بزوتنەوەی کوردستان لەو سەردەمەدا پێویستی بە ناوەندێکی مێدیایی بەهێز هەیە، کە دەربڕی ویست و داخوازیی و هەروەها جووڵەی ڕۆژانەی خەڵک و بژاردەی کۆمەڵگە بێ. خەباتی کوردان لە ڕۆژهەڵات و ڕەوتی جووڵەی خەباتکاران لە گۆڕەپانی نێوخۆ، دەرەوە و پارتە سیاسییەکاندا بەبێ بوونی ناوەندێکی بەهێزی ڕاگەیاندن سەرکەوتوو نابێ. مێدیاکان لە کورتماوە و درێژماوەدا دەتوانن بۆ خەباتی گەلێکی ژێردەدست ڕۆڵ و نەخشی گەورە بگێڕن و تاک و کۆی کۆمەڵگە لەگەڵ بەستێنی ڕاستەقینەی خۆیان و ئەوانی دیکە ئاشنا بکەن. مێدیایەک سەردەکەوێ، کە خاوەنی بەرنامەی کار بێ و لەگەڵ سرووشت و کەسایەتیی و کولتووری بینەر و بیسەر بێتەوە و نەبێتە مەیدانی شەڕی زاراوە، ناوچە، ئیدۆلۆژیی و سەلقیەی ئەم و ئەو. پێنجەم؛ نەبوونی یەکدەنگی و هاوهەڵوێستی لە کاروباری دیپلۆماسیی و تێکۆشانی کوردەکانی دەرەوەدا. دیپلۆماسی کوردانی ڕۆژهەڵات، لە ژمارەیەک خۆپێشاندان و بەشداربوون و دیدار لە گەڵ بەرپرساندا کورت دەکرێنەوە، کە قورساییان کەمە. ڕۆژهەڵاتییەکان لەو بەستێنەدا لاوازن و کادری شارەزا، ناوەندی لێکۆڵینەوە و هەروەها جووڵەی کاریگەریان نییە. دیپلۆماسیی حیزبەکان زیاتر لە سەر قسە و وتاری قسەکەری یەکەمی حیزبەکان چەق دەبەستێ و خاوەنی قووڵایی ستراتیژی نییە. ئەو قسەکەرانەی کە ڕەنگە چەند دەییەک بێ لە لوتکەی حیزب و پارتە کوردییەکاندا جێگەیان گرتووە و لەگەڵ بەرپرسایەتی و کورسی سەرتاپا ئاوێتەی یەکتر بوون! خەباتی ڕەوای گەلی کورد لە دەرەوە لە سەر بناخەی نەبوونی بەرنامە و پەرتەوازەیی پێوەندیی و کار و تێکۆشانی پارتە کوردییەکان هەڵچنراوە. جووڵە دیپلۆماسییەکان، گیانی خوڵقاندنی شەپۆلی گەورە و لۆبیکردنیان نییە و لە ڕووکار و شکڵدا قەتیس ماوەتەوە. خەباتی دیپلۆماسی کوردانی ڕۆژهەڵات لە دەرەوەی وڵات خەمخۆرییەکی گەورە و لێزانیەکی زۆری دەوێ. پارتە کوردییەکان دەرفەتی خوڵقاندنی دەرفەتی زۆریان لەو مەیدانەدا هەبووە، بەڵام لەبەر نەبوونی پلان و بەرنامە و هەروەها لە ترسی دەرکەوتنی روخساری تازە لە پێدەشتەکانی خەباتی کوردایەتیدا بە هیچ جۆر خۆیان لە قەرەی ئەو پرسە نەداوە. شایانی باسە، کە خەباتی دیپلۆماسی، کولتووری، مێدیایی و ئابوری لە جیهانی ئەمڕۆدا لە گەڵ یەکتردا گرێدراون. کوردە ڕۆژهەڵاتییەکان لەو بەستێنانەدا لاوازن. ئەوان خاوەنی هێزی گەورەی مرۆڤین، بەڵام بە هۆکاری جیاواز نە سەرمایەگوزاریان لەسەر کراوە و نە کەڵکیان لێ وەرگیراوە. پارتە سیاسییەکان و بژاردەی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان پاش هێرشی مووشەکی بۆ سەر بنکە و مەکۆی دێموکراتەکان، ناچارن توانا و درووشمەکانیان یەکانگیرتر بکەن. هاوکێشەی کوردە ڕۆژهەڵاتییەکان بە وردبینی و هەڵسەنگاندنی ورد، "فیعلی زۆر" و "قسەی کەم" دەگۆڕدرێ. بزوتنەوەی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا پاشخانی بەهێزی هەیە، بەڵام بۆ خوڵقاندنی داهاتوویەکی گەش پێویستی بە نەخشە ڕێگایە. لە شەڕدا لایەنەکان زەبریان وێدەکەوێ، بەڵام زەبرەکان جیاوازن و شوێنەواری جیا لە دوای خۆیان جێدێڵن. ئەگەر کەوتن و شکانەکان ئاراستەی سیاسەت و ڕەفتاری لایەن و کەسەکان نەگۆڕن، بێگومان دەرچوون لە داوی جاڵجاڵوکەیی سەردەم و دوژمن کارێکی ئەستەم دەبێ. بزوتنەوەی کورد لە ڕۆژهەڵات توانا و ئەگەری کارپێنەکراوی زۆرە و هونەری سیاسەت لەوەدایە، کە چەندە و چۆن لەو بەستێنەدا کار دەکرێ. بۆ سەرکەوتنی ئەو خەباتە ئیرادە، بڕیار و نەخشەڕێگای کردەیی پێویستن. بزوتنەوەی ڕۆژهەڵات بۆ خۆپاراستن و گەشەکردن و بوون بە بزوتنەوەیەکی سیاسی_کۆمەڵایەتی لە نێوخۆدا بژاردەی ئازا، ڕێکخستنی تۆکمە، هێزی لۆژیک و لۆژیکی هێزی دەوێ. لە سەر بنچینەی ئەو ڕێکارانە، کورد دەتوانێ لە ڕۆژهەڵاتدا ببێتە خاوەنی پێگەیەکی بەهێز و لە دۆست و دوژمن دیار بێ. کارەساتەکان کۆتایی مێژوو نین، بەڵام هەر ڕووداو و کارەساتێک شوێنەوارێک لە دوای خۆی جێدێڵێ. ١٧ی خەرمانان لە مێژووی بزوتنەوەی کورد لە ڕۆژهەڵاتدا کەمە و دەکرێ بە وانەوەرگرتن لە خاڵە لاوازەکان و کۆکردنەوەی هێز و توانا و هەروەها دەرچوون لە کۆڵانە داخراوەکانی بیرکردنەوە بکرێتە سەرەتایەکی تازە بۆ خەبات دژ بە ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی ئێران.

مانگرتن وەک غروورى ئازادى

ڕێبوار کەریمی

ڕۆژی ٢١ ی خەرمانان شتێکی سەیر لە وڵاتی ئێمە ڕووی دا، شتێک وەک پەرجوو. تەنیا بەماوەی ٤ ڕۆژ دوای کارەساتێکی گەورەی نەتەوەیی، کۆمەڵگەیەک هەستایەوە سەرپێیان. مانگرتنێکی سەراسەری خۆی لە خۆیدا ئەکتێکی سیاسیی جێی تەقدیرە، بەڵام پرسیار ئەوەیە ئاخۆ چۆن تاکەڕۆژێک مانگرتن توانیی ئەو هەموو کاریگەرییە سایکۆسیاسییە بەرهەم بهێنێ؟ چی وای کرد هەموو توێژەکانی کۆمەڵگەیەکی فرەبۆچوون، بێ چەندوچوون، هەست بە پێویستیی هەرەوەزێکی ئاوا یەکبڕ بکەن؟ خۆ پێشترین هێزە سیاسییەکان ڕوویان لە خەڵکی نابوو بۆ مانگرتن یان بایکۆتی سیاسی، ئەی چۆن بوو قەت ئاوا بە تۆپزی گەل بەدەمەوە نەدەهات؟ ئەوەی ٢١ ی خەرمانان ڕووی دا چی بوو؛ ئایا تەنیا بەخاوەندەرکەوتن لە شەهیدانی ١٧ی خەرمانان بوو؟ ئایا وەک هێندێکان دەڵێن؛ مانگرتنی تۆڵەسەندنەوە بوو؟ (ئایا ئەسڵەن وەڵامدانەوەی خوێنڕشتن بە مانگرتن، لەگەڵ مەفهوومی تۆڵەسەندنەوە یەک دێتەوە؟) مانگرتن چ پەیامێکی بەگوێی حاکمیەتێکی ڕووهەماڵدراودا دا کە نایهەوێ سەرخۆی بهێنێ، هەرچەند بەڕوونی تەنگەتاوی کرد؟ ئەی چی وای کرد کۆمەڵگەیک دڵی سوکنایی بێت؟ لەوەش زیاتر؛ ئایا هەموو دەلالەتەکانی ئەودیوی ئەم مانگرتنە بۆ ئەوەبوو دڵەکان سوکناییان بێت؟! مانگرتنی ٢١ی خەرمانان هەڵدەگرێ لەزۆر لاوە شەنوکەو بکرێ. من بۆ ڕاڤەیەکی ئەو ڕووداوە مێژوویە هانا دەبەمە بەر بڕێک لە بنەما تێۆرییەکانی بیریاری سیاسیی سەدەی بیستەم هانا ئارنت. دەڵێم "ڕووداوی مێژوویی"؛ چونکە بەبڕوای ئارنت بەشی زۆربەی ئەو چالاکییە مرۆڤیانەی مێژووی مرۆڤایەتی کە ناوی لێنراوە سیاسەت، سیاسەت نییە. ئەوە لە کاتێکدا مانگرتنی ٢١ی خەرمانان، سیاسەت بوو ئەویش، بە تەعبیرێکی ئارنتی، "سیاسەتی پەتی"! بەر لە وەردانەوەیەکی ئارنتییانەی دەلالەتەکانی ئەودیو مانگرتنی ٢١ی خەرمانان، ڕوونکردنەوەیەکی سەرپێیی ڕاڤەی هانا ئارنت بۆ چەند چەمکێکی سیاسیی، بۆ تێگەیشتن لە بەستێنی باسەکە، بەپێویست دەزانم. هەڵبەت خوێنەری شارەزا یان خوێنەری پشووکورت، دەتوانێ باز بەسەر ئەو بڕگەیەدا بدا و ڕاست لە بڕگەی دووهەم ڕا، شوێنی باسەکە هەڵبگرێ.

یەکەم: سیاسەت وەک هەرەوەزی ئازادی

سەرەتا با لەو خاڵە بنەڕەتییەوە دەست پێ بکەم کە ئارنت پێی وایە "هۆکاری وجوودیی سیاسەت، ئازادییە و، گۆڕەپانی ئەزموونکردنیشی، تێکۆشانی بەکردەوە". کەواتە ئازادی (و، بەدوای ئەویشدا، بەرابەری) ئامیانی ئەندێشەی سیاسیی ئارنتن. سیاسەت بەلای ئارنتەوە بایەخێکی هەبوونناسانەی هەیە، چونکە لە گوێن وی، مرۆڤ بوونەوەرێکە لە گۆڕەپانی سیاسی دایە کە مانای خۆی و ئازادیی خۆی پەیدا دەکا. یەکێک لە جمگە سەرەکییەکانی لادانی ئارنت لە نەریتە دێرینەکانی فەلسەفەی سیاسی پێوەندیی بە تێڕوانینی ئەو بۆ پێوەندیی نێوان ئازادی و تێکۆشانەوە هەیە. ئارنت پێی وایە ئازادیی تێکۆشان لەخودی تێکۆشانەکە دایە. واتە، پێوەری تێکۆشان نەک لە ئامانجەکەیدا، بەڵکو دەشێ لە ئیفادەی خودی تێکۆشانەکەدا خۆی بنوێنێ، ئەویش تێکۆشانێکی هەرەوەزی و، بێ پسانەوە. لەڕاستیدا ئارنت "پێکڤەبوونی گشتی" یان "خۆنمایشکردنی وێکرایی" بە سەرەکیترین هەوێن و هێمای ناسێنەری ئینسانی ئازاد دەنرخێنێ. خۆنمایشکردنی هەرەوەزی و بەرابەرانەی یەکترییە جیاوازەکان، هەوێنی تێکۆشان بەرجەستەدەکا. ئازادی ڕێک لەم بەستێنەدایە وەدی دێت، نەک پێش ئەم و نەک دوای ئەم. بەم پێیە، ئازادی دۆخێک نییە لە ژینگەیەکی ئایدیالی داهاتوودا، بەڵکوو هەوێنی هەوڵ و تێکۆشانێکی بێوچانە هەر لێرە و لەم چرکەساتەدا. بەدربڕینێکی تر، ئازادی لە کەیفیەتی خەبات بۆ ئازادی دایە کە خۆی نیشان دەدا. ئەگەر بە پەیژەی ئەندێشە وردەکانی ئارنتدا داگەڕێین، دواجار دەگەین بە چەمکێکی بنەڕەتی کە ئەویش بەڵێن و پەیمانە. ئارنت بنەمای ئازادیی مرۆڤ لە هێزی بەڵێندانی مرۆڤ هەڵ دەگۆزێت: "هێزێک کە مرۆڤەکان لێک خڕدەکاتەوە، هێزی بەڵێن یان ڕێکەوتنی دوولایەنەی نێوانیانە". ئەم هێزەیە کە مرۆڤەکان دەربەستی یەکتری دەکا، تەنانەت ئەگەر بەجەستەش لێک دوور بن. ئەوکاتەی مرۆڤەکان ئەرکدار دەبن کە بەڵێنی خۆیان ببەنەسەر، ئەوکاتەیە کە زەمینەی پێکهاتنی پەیمانی کۆمەڵایەتی پێک دێ. هەڵبەت پەیمانی کۆمەڵایەتی لەڕوانگەی ئارنتەوە، پەیمانێکی ئاسۆییە. پەیمان لە ڕوانگەی ئارنتەوە مانایەکی جیاواز لە مەبەستی بیریارە کلاسیکەکانی تێۆری کۆمەڵایەتیی هەیە. مەبەستی ئارنت لە پەیمان، ڕێکەوتنێکی ئاسۆییە لە نێوان تاکەکانی کۆمەڵگەدا، ئەوە لەکاتێکدا، بۆ وێنە لای تۆماس هابز، پەیمانی کۆمەڵایەتی سروشتێکی ئەستوونیی هەبوو بەشێوەیەک کە تاکەکان هێزی خۆیان ڕادەستی "کەسایەتییەکی دەسکرد"ی سەرووی خۆیان دەکرد. هابز ئەو کەسایەتییە دەسکردەی ناو نابوو "لیڤیاتان". هەڵبەت بەلای ئارنتیشەوە "پەیمان" پابەندێتی دەهێنێ، بەو جیاوازییەوە کە، پەیمانێک کەوا سروشتی ئاسۆیی هەبێ، هەرچەند کە توانا و دەسەڵاتی تاکەکان سنووردارێش بکا، بەڵام هێشتا ئەو دەسەڵاتە جڤاکییە دەپارێزێ کە تاکەکان پێکەوە پێکیان هێناوە. بەدەربڕینێکی تر، هێزی بەڵێن و پابەندێتیی تاکەکان تەنیا نابێتە هۆی پێکهێنانی دەوڵەت یان هێزێکی سەرووی خۆیان، بەڵکو بەرلەوە، دەبێتە هۆی سازکردنی جڤاکێکی مرۆڤی، کە تەنانەت دوای تێکچوونی شیرازەی دەوڵەت یاخود بوونی بە دەسەڵاتدارێتییەکی زۆرداریش، هێشتاش دەتوانێ بەپایەداری بمێنێتەوە. کەواتە لە ڕوانگەی ئارنتەوە، تاکەکان لەم بەستێنە پێش–سیاسییەوەیە Prepolitical کە بناوانی دەسەڵاتی خۆیان هەڵ دەبەستن. دەسەڵاتێک کە دەتوانێ، لە ڕەوتی گەشەیەکی ئایدیالدا، بناغەی مەشروعیەتی دەسەڵاتی سیاسیی باڵادەست دەستەبەر بکات، یان لە خراپترین حاڵەتی خۆیدا، ببێتە دوایەمین مەتەرێزی بەرگریی تاکەکانی مرۆڤ لە ئازادیی خۆیان. لێرەدا بۆ ئەوەی باشتر لە تێڕوانینی ئارنت بۆ هێز و دەسەڵاتی تاکەکەس و حوکمڕانان تێ بگەین، ئاماژە بە جیاکارییەکی ورد و هەستیار کە ئارێنت لەنێوان دەسەڵات و زەبروزەنگدا دەیکا، زۆر پێویستە: وەک دەزانین، لە نەریتی تێۆری سیاسیدا وا باوە، کە توندوتیژی بە فۆرمێکی ڕادیکاڵی پرۆڤەی دەسەڵات پێناسە دەکرێ. ئارنت بەرپەرچی ئەم تێڕوانینە دەداتەوە. ئارنت دەڵێ "دەسەڵات وابەستەی هەژمارە، بەڵام زەبروزەنگ تاڕادەیەکی زۆر، پشت بە ئامراز دەبەستێ"، بۆ وێنە دەسەڵات دەشێ لە دۆخی "هەمووان بەرامبەر یەکێک"دا بێتەبەرچاو، بەڵام زەبروزەنگ لە دۆخی "یەکێک بەرامبەر هەموواندا" خۆی بنوێنێ. زەبروزەنگ سروشتی ئامرازینی هەیە و پشت بەخۆی نابەستێ؛ زەبروزەنگ کارەکتەرێکی وێرانکارانەی هەیە و پشت بە ترساندن و تۆقاندن دەبەستێ. لەبەرامبەر ئەمەدا، ئارنت پێی وایە دەسەڵات تایبەتمەندییەک نییە بە تاکەکەسێکییەوە گرێ بدەین، بەڵکو سروشتێکی کۆمەڵایەتیی هەیە و بەرهەمی یەکگرتوویی مرۆڤەکانە. دەسەڵات، بەپێچەوانەی زەبروزەنگەوە، حەوجێی بە هاووڵاتیان، بەڵام بناوانە پێش_سیاسییەکانی بۆ دابین دەکا. کەواتە ئارنت بەجێی ئەوەی تێکۆشانی سیاسی، بۆ وێنە وەک جان ڕاوڵز، بە ویژدانی تاکەکانەوە گرێ بدا، بە هێزی پەیمان بەستنەوە گرێی دەدا. ئەمەش بۆ ملنەدانێکی مەدەنی کە پشت بە تێکۆشانی خۆبەخشانە دەبەستێ، بایەخی تایبەتیی هەیە. لێرەدا خاڵێکی گرینگ لە ئاڕادایە: ئەگەر تۆ ویژدان پێوەرت بێت، دواجار تەنیا ڕێکەوتنت لە گەڵ خۆت هەیە، بەڵام کاتێک باسی پەیمان دەکرێ، هەرهیچ نەبێ دووکەس لەگۆڕێ دان. بەم شێوەیە، پەیمان لەڕوانگەی هانا ئارنتەوە، ڕەهەندێکی بەهێزی پێش_سیاسی، واتە جڤاکسازانە و کۆمەڵگەخولقێنی، هەیە. لەبەر ڕۆشنایی ئەو سەرهێڵە ئارنتییانەی سەرەوەدا، با بزانێکین بۆچی مانگرتنی ٢١ی خەرمانان ڕووداوێکی مێژوویی بوو؟

دووهەم؛ نەتەوەیەک وەک هۆمۆساکر

سەرەتا با بپرسین، بەهۆی ئەو جینایەتانەی ڕۆژی ١٧ی خەرمانانەوە، حاکمییەت ویستی چی بە کۆمەڵگەی ڕۆژهەڵاتی کوردستان بڵێ؟ پێم وابێ پەیامەکە ڕوون بوو. حاکمییەت ویستی بڵێ: من هەموو تاکە سەربزێوەکانت قڵتوبڕ دەکەم؛ گەنجەکانت (نەوەی نوێت) لەبەندیخانەکاندا هەڵدەواسم و گۆڕبزرێشیان دەکەم و، دواجار زەفەر بە قەڵای ئەوانەش دەبەم کە دەیانەوێ تۆ بپارێزن. (قەڵا لێرەدا، وەک دواپەناگا، دواییەن مەتەرێزی پارێزگاری، "قەڵای پارێزەرانی ڕۆژهەڵات"، نەخشێکی هێمایی یەکجار گەورەی هەیە). حاکمییەت ویستی بە کۆمەڵگە بڵێ: تۆ ڕووتیت! تۆ لە هەر پارێزبەندییەکی مرۆڤی داماڵدراویت و هیچ ڕێگەی ترت نیە جگە لە خۆبەدەستەوەدان. ویستی پێی بڵێ؛ چیتر هیچ کۆڵەکەیەک نەماوە تۆ پاڵی پێوە بدەیت، کەواتە ملت کەچ کە و سەرت داخە! ئەوەی سپای پاسداران کردی پێدانی پەیامێک بوو لە بەدەویترین شێوەی مێژوویی خۆیدا. شتێک لەشێوەی ڕەفتاری ڕۆمییەکان لەگەڵ هۆمۆساکرەکان: فڕێدانە دەرەوەی ژیانی سیاسی، داماڵین لە بەهای مرۆڤی. بەم شێوەیە، ئەگەر بە دەستەواژە باوەکانی ئەم سەردەمە بدوێین، ئەوەی لەڕۆژی ١٧ی خەرمانانداڕووی دا سێرەگرتنی کۆماری ئیسلامی بوو ڕاست لە کەرامەتی مرۆڤی کورد. کارەساتی ١٧ی خەرمانان بەڵام ڕووداوی مێژووسازی ٢١ی خەرمانانی لێ کەوتەوە. لە ٢١ی خەرمانانداڕووی دا؟ ئایا دەتوانین بڵێین ڕۆژهەڵات "تۆڵە"ی کەرامەتی شکاوی خۆی سەندەوە؟ ئایا مانگرتن تۆڵەسەندنەوە بوو؟ ئەگەر هانا ئارنت بکەین بە سەرپشک، هەڵبەت بەلای ئەوەوە، بەکارهێنانی چەمکی "تۆڵەسەندنەوە" ناڕاست و بگرە کەمکردنەوەیە لە بایەخ و دەلالەتەکانی ئەو دیو مانگرتنەکە. بەبڕوای ئارنت، تۆڵەسەندنەوە هێمای ئەوەیە کە مرۆڤ نە توانایی بەخشینی هەیە، نە توانایی بڕیاردانی سەربەخۆ. وەک لە درێژەی ئەم نووسینەدا و، هەر بە یارمەتیی ئارنت، نیشانی دەدەم، ئەوەی لە ٢١ی خەرمانانداڕۆڵی سەرەکیی گێڕا، شێوەی مامەڵە لەگەڵ چەمکی ئازادی بوو نەک هەستی تۆڵەسەندنەوە.

سێهەم؛ دەرنەکەوتن وەک خۆدەرخستن

لە خوێندنەوەی کۆدەکانی مانگرتنی ٢١ی خەرمانانداڕەنگە یەکەمین خاڵی جێی سەرنج لە فۆرمی مانگرتنەکەدا بووبێ: نەهاتنەدەرلەماڵ. ئەم فۆرمەی ملنەدانی مەدەنی، بەڕواڵەت پێچەوانەی تێڕوانینی ئارنتی بۆ تێکۆشانی ئازادانەیە، چونکە ئارنت پێ لەسەر خۆدەرخستن و خۆنمایشکردنی ڕاشکاوانە بۆ یەکتری دادەگرێ. بەوەشەوە، دەرنەکەوتن وەک تاکتیکی مەدەنیی بەرنگاربوونەوە، پڕاوپڕی خۆدەرخستن و خۆنمایشکردن بوو لە مانا ئارنتییەکەیدا. یەکێک لەنووسەرانی کورد ئەمەی بەجوانی پێکا: "هەموو شاردنەوەیەک شتێک ئاشکرا دەکا، هەموو ئاشکراکردنێکیش شتێک دەشارێتەوە... کوردەکان مان دەگرن، لە ماڵ نایەنە دەرێ، دەر و دوکان ناکرێنەوە، ئەم خۆشاردنەوەیە بۆ ئاشکراکردنی ڕێژێمێکی ملهوڕە کە لە بنەڕەتدا بڕوای بە یاسا نێودەوڵەتییەکان نییە." لەڕاستیدا لەوکاتەوە کە، بەدسپێشخەریی چالاکانی ناوخۆ و دواتر بە داوانامەی هاوبەشی هێزە سیاسییەکانی کوردستان، جاڕی مانگرتنی گشتی لە کوردستان درا، حاکمییەت هەڵوێستێکی دووفاقەی گرتەبەر: لەلایەکەوە بە بانگکردن و هەڕەشەوگوڕەشە لە کەسایەتییەکان لەلایەن ئیدارەی ئیتلاعاتەوە، هەوڵی تەسککردنەوەی پەراوێزی مانگرتنەکەی دا و لەلایەکی تریشەوە، لێگەڕا، بۆ وێنە تۆڕەکانی میدیای کۆمەڵایەتی کاری خۆیان بکەن و هێڵەکانی ئینتێرنێت هەروا لەگەڕدا بن. واتە، ئەگەر لەلایەکەوە حاکمییەت پارێزی خۆی دەکرد، لەلایەکیشەوە لەسەرهەست بوو تا بزانێ ئاخۆ ڕێژەی هەستیاریی کۆمەڵگە بەرامبەر بەو تاوانە گەورە چەندە؟ خۆ ئەگەر ئەمجارەش، وەک هێندێک جاری پێشوو، کۆمەڵگە بەپرژوبڵاوی پێشوازیی لە داوای مانگرتن بکردایە، ئەوە ئیتر حاکمییەت مافی خۆی دەبوو لە گرتنی دواسەنگەر و تێکشکاندنی دواین هێڵی بەرگریی کۆمەڵگەی کوردی دڵنیا ببێ. حاکمییەت، کوردگوتەنی، خەونی گولیی بە ڕۆژهەڵاتەوە دەبینی! مەحەکی هەڵسەنگاندنیش سادەبوو: حاکمییەت گەرمیی بازاڕ و، ژاوەژاوی نێو کۆمەڵگەی دەویست. ئەمە مانای بەردەوامیی ژیانی ئاسایی دەگەیاند. هەر ئەم بەردەوامییەش لە ژیانی ئاسایی، دەبووە هێمای بەرقەراربوونی دەسەڵاتی حاکمییەت (بەمانا ئارێنتییەکەی). لەڕاستیدا، کاتی مانگرتن چرکەساتی تاقیکردنەوەیەکی دوولایەنە بوو. حاکمییەت ڕێک لە ڕۆژی مانگرتندا گەرمای دوکان و بازاڕ و، ژاوەژاوی دەویست، چونکە لێرەدا ژاوەژاو ڕێک مانای ئاسایی بوونی ژیانی دەبەخشی؛ "دەنگەدەنگ" ڕێک دەبووە هێمای بێدەنگی! حاکمییەت بێزوی بەم بێدەنگییەوە دەکرد تا پەیامی ڕەزامەندیی کۆمەڵگەی کوردیی لێ هەڵ بگۆزێ. بێدەنگیی گەلێکی کەرامەتشکێندراو، ئەوپەڕی پەیامی مەشروعیەتی بە حاکمییەت دەبەخشی. ڕێک لەم ساتەوەختە هەستیارەدا بوو کۆمەڵگەی ڕۆژهەڵات ڕێزمانی دەربڕینی گۆڕی و، لە جێی مژاری دەنگەدەنگ و بێدەنگی پرسی دەرکەوتن و دەرنەکەوتنی هێنایە ئاڕا. ئەویش بە داهێنەرانەترین شێوەی ڕێتێچوو؛ تەبا لەگەڵ تیگەیشتنێکی ئارنتی بۆ "تێکۆشانی ئازادانە". مانگرتن ڕێک ئەو ساتەوەختە درەوشاوەیە بوو کە نیشانی دا ئێمە لە گەڵ کۆمەڵگەیەک بەرەوڕووین کە دەتوانێ لە چرکەساتێکی مێژوویدا ئازادیی خۆی لە بەرزترین ئاستدا بەرجەستە بکا. لە ڕۆژی ٢١ی خەرمانانداڕۆژهەڵات سیگنالێکی بەهێزی دەستەجەمعیی بە حاکمییەت بەخشی و، تێیگەیاند کە ئەو تا ڕادەی موتڵەق، ناڕازییە. ئەگەر بەڵێن بێ بنەمای دەسەڵاتی حاکمییەت بەسەر کۆمەڵگەدا، ڕەزامەندیی هاووڵاتیان و، لە سۆنگەی ئەو ڕەزامەندییەشەوە بەرپرسیارەتیهەڵگرتن و پابەندێتیی هاووڵاتیان بەرامبەر حاکمییەت بێ، ئەوا مانگرتنی ٢١ی خەرمانان پەیامێکی کورت و پوختی بەدەسەڵاتداریتیی حاکم دا: تۆ نەک هەر مەشرووع نیت، بەڵکو کەمترین دەسەڵاتیشت نییە، لەبەر ئەوەی ئێمە کەمترین ڕەزایەتمان لێت هەیە و کەمترین پشکی ئیرادەی ئازادیی خۆشمان لە گەڵ تۆ بەش ناکەین! پەیامی ٢١ی خەرمانان بۆ حاکمییەت ئەمە بوو: تۆ زەبروزەنگت هەیە نەک دەسەڵات؛ ڕێژەی ئەو زەبروزەنگەش ئاستی بێدەسەڵاتیی تۆ، بە ئێمە نیشان دەدا! بەڵام ئەوە کۆی بابەتەکە نەبوو. خەباتی ناتوندوتیژانەی ڕۆژهەڵات، دەبوایە لوتکەی دەسەڵاتی کۆمەڵگەش بنوێنێتەوە، تا لەکۆنتراستی خۆیدا لە گەڵ بێدەسەڵاتیی حاکمییەتێک کە تەنیا بە زاراوەی توندوتیژی زمانی گۆ دەکا، ببێتە نوێنگەی ئازادی و هەوێنی توانامەندیی نەتەوەیی National Empowerment. ڕۆژهەڵات ئەمەی لە نیشاندانی توانای پەیمانبەستندا بەرجەستەکرد.

چوارەم؛ پەیمانبەستن وەک هەوێنی ئازادبوون

لەڕاستیدا، پەیامی مێژوویی مانگرتنەکەی ٢١ی خەرمانان ئەوە بوو کە کۆمەڵگە ڕایگەیاند توانایی پەیمانبەستنی هەیە. لە ڕوانگەی فەلسەفەی سیاسیی هانا ئارنتەوە، توانایی پەیمانبەستن نیشانەی غروورى ئازادییە. غروورى ئازادی واتە خودئاگایی مرۆڤ بەرامبەر بە ئازادیی خۆی. غروری ئازادی ئەو دۆخەیە کە تێیدا مرۆڤ یان کۆمەڵ هەست بە سەر–بە–خۆ–بوونی خۆی دەکا، واتە وشیارە بەرامبەر ئیرادەی خۆی. غروری ئازادی لەوەدا بەرجەستە دەبێ کە تۆ شتێک دەکەی کە دەتوانی نەیکەی. واتە، ڕێک خۆپابەندکردنی وشیارانە بە بەڵێن و، خۆدەروەستکردن لە ئاست ئەوانی دی، هێمای بەئاگابوونی مرۆڤە بەرامبەر بەوەی کە ئەو شتێکی هەیە، کە دەتوانێ بەر بە ناچاربوونی بگرێ بە پابەندبوون. ئەم شتەش ڕێک ئەو شتەیە کە لەچرکەساتی پەیمانبەستندا وەدی دێت: ئازادی. مرۆڤ لە ڕێی پەیمانبەستنەوە بەرامبەر بە...

درێژە ل١٧

کارەساتی ١٧ی خەرمانان و تەناهیی نێودەوڵەتی

ئاگری ئیسماعیل نیژاد

لە کاتی نوسینی ئەم دێرانە ٨ ڕۆژ بەسەر کارەساتی ١٧ی پووشپەردا تێ دەپەڕێ، بەڵام لە ئاستی دیپلۆماسی نێودەوڵەتییدا هەڵوێستێکی بەرچاو نابیندرێ. ئەگەر بمانەوێ ئەو کارەساتە لە ڕوانگەی نێودەوڵەتییەوە تاوتوێ بکەین، باشتر وایە لە ڕەهەندی تەناهی نێودەوڵەتییەوە تاوتوێ بکرێ.

لە پاش ١١ سێپتامبری ٢٠٠١ دیاردەیەکی نوێ لە تەناهی نێودەوڵەتییدا سەری هەڵدا، دیاردەکە ئەوە بوو، "هێزێکی بچووک بتوانی هێزێکی گەورە لەسەر خاکی خۆی تووشی قەیرانی تەناهیی نێوخۆیی بکا". پێشتر و لە سەردەمی شەری ساردا، هێزی چەکداری نادەوڵەتی وەک دیاردەیەکی تەناهی لە تەناهیی نێودەوڵەتییدا سەریان هەڵدا بوو. سەرەکیترین هۆکار کە هێزی چەکداری نادەوڵەتی لە تەناهیی نێودەوڵەتییدا بایەخیان پەیدا کرد، شەڕی سارد یان هەمان ململانێی نێوان بەرەی سەرمایەداری و بەرەی کۆمۆنیست بوو. بەڵام ئەو شەڕە بە وەکالەتە تەنیا توانیبووی لە ئاستی نێودەوڵەتییدا و لە دەرەوەی خاکی زلهێزانی پشت شەرەکە ئەوان تووشی قەیران بکا، نەک لەسەر خاکی خۆیان.

لە پاش ١١ سێپتامبری ٢٠٠١ جۆرێ قەیرانی نوێ لە تەناهیی نەتەوەییدا هاتۆتە ئاراوە، ئەویش گرێدانی زیاتری تەناهیی نێوخۆیی زلهێزان بە ڕۆلی ئەوان لە تەناهیی نێودەوڵەتیدا، بەو مانایە کە چیتر ئامریکا یان وڵاتێکی تر ناتوان تەنیا لە ڕێگایی هێزی سەربازی و لە دەرەوەی وڵات لەگەڵ گرووپی چەکداری نادەوڵەتی بەرەوڕوو ببێتەوە، بەڵکوو ئەگەری هەیە هێزێکی بچووک بتوانێ لەسەر خاکی وڵاتێکی زلهێز قەیرانێکی گەورەی تەناهی ساز بکا. کە دواییەن نمونەکانی پرۆژەی "گورگی تەنیا"ی ڕێکخراوە ئیسلامییەکان لە یەکیەتیی ئورووپایە. بۆ ڕوونبوونەوەی زیاتر دەبێ بڵێن پێش ١١ سێپتامبر گرووپە چەکدارە نادەوڵەتییەکان لە تەناهی نێودەوڵەتییدا تەنیا وەک ژانەسەرێک یان کەرەسەیەک بۆ دەستەبەرکردنی ئارمانجی سیاسی و ئابووری لەلایان هێزە جیهانی و ناوچەییەکانەوە سەیریان دەکرا، بەڵام دوایی ١١ سێپتامبر ئەو گرووپانە بوون بە مەترسییەک بۆ سەر تەناهی نێوخۆیی زلهێزانی ناوچەیی و جیهانی.

ئەو دیاردەیە بۆ هەموو وڵاتانی دنیا ڕاستە، واتە هێزێکی چەکداری نادەوڵەتی بێئەوەی هاووڵاتیی وڵاتێک بێ، دەتوانێ مەترسی بۆ سەر تەناهیی نێوخۆیی ئەو وڵاتە هەبێت. کە واتە لە پاش ١١ی سێپتامبرەوە تەناهیی نێوخۆی هەر وڵاتێک گرێدراوە بەوەی لە ئاستی ناوچەیی و نێودەوڵەتیدا هەڵسوکەتی لەگەڵ گرووپە چەکدارە نادەوڵەتییەکان چۆنە. پێش ١١ سێپتامبر تەناهیی نێوخۆی زیاتر گرێدرابوو بە جۆری پەیوەندی لەگەڵ دەوڵەتەکان، نەک جۆری هەڵسوکەت لەگەڵ گرووپە چەکدارییەکان. لە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاستدا، بەتایبەتی لە قۆناغی پاش بەهاری عەرەبی پێگەی گرووپە چەکدارییە نادەوڵەتییەکان وەک ئەکتێرێکی نێو یارییە تەناهی و سیاسییەکانی ئەو ناوچەیە زۆر چۆتە سەرێ و بەشێوەیەک کە بەشێک لەو گرووپانە لەم ساڵانەی دواییدا وەک ئەکتێری نێودەوڵەتی ناسێندران و دانیان پێداهێندرا. لێرەدا دەبێ چوونە سەرێی پێگەی گرووپە چەکدارییەکان لە بەستێنی تەناهیی ناوچەی ڕۆژهەڵاتی‌نێوەڕاستدا زیاتر تاوتوێ بکەین. پێش ١١ی سێپتامبریش تەناهیی نێوخۆیی لە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست تایبەتمەندیی خۆی هەبوو، لەو ناوچەیەدا تەناهیی نێوخۆی لە ڕاستییدا درێژکراوەی تەناهیی ناوچەییە و پێچەوانەکەشی ڕاستە تەناهیی ناوچەیی دەبێتە هۆی ئەوەی تەناهیی نێوخۆی سەقامگیرتر بێ. هۆکاری ئەو تایبەتمەندییەی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست دەگەڕێتەوە بۆ پێنج دیارەی گرینگ کە لەو ناوچەیەدا هەیە، لە هەموو قەیران و پرسە سیاسی و تەناهییەکان ئەو پێنج دیاردەیە ڕۆل دەگێڕن دیاردەکان بریتین لە:

١: ئیسرائیل وەک وڵاتێک کە بەشێک لە دراوسێکانی دانی پێدا ناهێنن و هەتا ئێستا سنوورەکانی ئەو وڵاتە ڕوون نییە.

٢: ئەو ناوچەیەی وەک ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست دەناسرێ ٧٠٪ وزەی دنیا لەو ناوچەیەوە دابین دەکرێ و تەناهی ئەو ناوچەیە ڕاستەوخۆ کارتێکەری دەکاتە سەر تەناهیی وزە و تەناهیی نێودەوڵەتی و تەنانەت تەناهیی نێوخۆیە وڵاتانی کریاری وزە.

٣: پرسی کورد وەک پرسێک کە چوار وڵاتی ناوچە هەر چەشنە ئالوگۆڕێکی ناوچەیی لەو پرسەدا وەک پرس یان قەیران لە بەردەم تەناهیی نێوخۆیی خۆیاندا سەیر دەکەن .

٤: فەلەستین وەک وڵاتێک کە هەتا ئێستا چارەنوسی دیار نییە.

٥: خەونی وەدیهێنانی هیلالی شێعە وەک ئامانجێکی ناوچەیی کۆماری ئیسلامی ئێران.

ئەو پێنج دیاردە گرینگە وای کردووە کە لە ئاستی تەناهیی ناوچەی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاستدا لەگەڵ سێ جۆر ئەکتێر بەرەوڕوو بین:

یەکەم: زلهێزە جیهانییەکان، وڵاتانی خاوەنی مافی ڤێتۆ و ٨ وڵاتی پیشەی جیهان چون ئەو وڵاتانە زیاترین وزەی دنیا بەکار دێنن.

دووهەم: دەوڵەتانی ناوچەی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست.

سێهەم: هێزە چەکدارەکانی ناوچەکە کە لێرەدا وەک ئەکتێری نادەوڵەتی پێناسەیان دەکەین، ئەو هێزە چەکدارانە دەتوانێ هێزی ڕزگاریخواز بن وەک هێزە کوردییەکان، هێزەکانی سەر بە بزوتنەوەی فەلەستین یان هێزی جیهادی بن وەک گرووپ گەلی داعش "دەوڵەتی ئیسلامی عێراق و شام"، تۆری ئەلقاعیدە، حیزبوڵڵای لوبنان و حوسییەکان.

ئەگەر پاش ئەو خوێندنەوەیە بچینە سەر باسی موشکەبارانی بنکەکانی حیزبی دێموکراتی کوردستان و حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لە کوێیە دەکرێ لە ڕوانگەی تەناهییەوە سێ خوێندنەوە بۆ ئەو کارەساتە بکەین:

١:کۆماری ئیسلامی ڕاستەوخۆ ویستی بە ئیسرائیل و سعودی بڵێ کە ئەو توانایی موشەکیە خاڵکوتی هەیە و باشتر وایە هێزی مووشەکیی ئێران تاقی نەکەنەوە.

٢:کۆماری ئیسلامی خۆی بۆ قۆناغێکی نوێ لە بەرەڕووبونەوەی ناوچەیی و نێودەوڵەتی ئامادە دەکا و دەیەوێ هێزی چەکداری بەرهەڵستکاری خۆی بە تەواوی لە نێو بەرێ، چوون وەک باسمان لێ کرد هێزی چەکداری نادەوڵەتی لە ئێستادا پێگەیان لە تەناهیی نێودەوڵەتیدا زۆر چۆتە سەرێ.

٣:سپای پاسداران بەو کارە دەیەوێ کارتێکەری بخاتە سەر ململانێی نێوخۆیی ڕێژیم و ئەو ململانێیە بە قازانجی باڵی خۆی بشکێنێتەوە، ڕوونە ململانێی نێوخۆیی ڕێژیم چەند ڕەهەندییە و بەمانایی ئەوەش نییە کە لایەنێک لە نێو ڕێژیم بۆ کورد باشترن لە لایەنێکی تر. لێرە پرسیارێکی‌تر دێتە گۆرێ، ئایا سپای پاسداران توانیویەتی ئامانجە تەناهیەکانی بپێکێ؟ بۆ وڵامی ئەو پرسیارە، سەرەتا پێویستە کە پرسی مووشەکیی ئێران لە ڕوانگەی تەناهیی نێودەوڵەتییەوە تاوتوێ بکەین. بەپێی تەناهیی نێودەوڵەتی، یەکێ لە مەترسییەکانی سەر ئەو تەناهییە لە ئێستادا پرسی موشەکیی ئێرانە بە سێ مانا: یەکەم: ئێران لە ناوچەکەدا خولیای وەدیهێنانی هیلالی شێعەی هەیە و ئەوەش بۆتە مەترسی بۆ سەر وڵاتانی دراوسێی و هاوکات ئێران دەستی لە شەڕی بەوەکالەتەکانی ناوچەکەدا هەیە. شەڕی بە وەکالەتی ئێران لە وڵاتانی ئیسلامی_عەرەبی بۆتە هۆکاری تیکڕووخانی تەواوی تەناهی وڵاتانی عێراق، سووریە، یەمەن، لیبی و هەر وەها مەترسیی تەناهی خستۆتە سەر بەحرەین و کوێت. دووهەم: توانایی مووشەکیی ئێران دەتوانێ مەترسی بێت لەسەر تەناهیی وزە چون ئێران لە ئێستادا لە ڕێگای حوسییەکانەوە دەتوانێ مەترسی بخاتە سەر هاتووچۆ لە "تەنگەڵانی بابولمەندب" هەر وەها لە خاکی خۆشیەوە دەتوانێ مەترسی بخاتە سەر هاتوچۆ لە "تەنگەڵانی هۆرمۆز" لە کەنداودا. هەر چەشنە مەترسییەکی هاتوچۆ لەو دوو تەنگەڵانە دەتوانێ مەترسیی تەناهیی نێوخۆیی لە وڵاتانی کریاری وزە ساز بکا و هاوکات تەناهیی نێودەوڵەتیش تووشی قەیرانی زۆر گەورە بکا. سێهەم: بە تەواوی دەرکەوتووە کە ئێران چەک وچۆڵی تایبەت دەدا بە دەستوپەیوەندییەکانی لە ناوچەکەدا، لێرە مەبەست لە دەستوپەیوەندی گرووپە چەکدارە نادەوڵەتییەکان وەک حیزبوڵڵا و ..یە. دانی چەکی تایبەت وەک مووشەک و ... بە هێزی چەکداری نادەوڵەتی ئەگەر لەسەر بنەمایی ئەو دیاردە نوێیە کە "هێزی چەکداری بچووک دەتوانێ تەناهیی نێوخۆیی زلهێزان تووشی تەنگژە بکا" سەیر بکەین ئەوە بەو مانایەیە کە وڵاتگەلی وەک ئامریکا کە ئێستا سەرکردایەتیی بەرەی دژە ئێران دەکەن، توانایی مووشەکیی ئێران بۆتە مەترسییەکی نێوخۆیی بۆ ئەوان. هەر لەو بەشەدا دەتوانین ئاماژە بە مەترسی مووشەکی حوسییەکان بۆ سەر بنیاتە نەوتی و ئابوورییەکانی پاشایەتیی سعوودی و مەترسی مووشەکی حیزبوڵڵا بۆ سەر بنیاتە هەستیارەکانی ئیسرائیل بکەین. کە وایە ئەگەر ئێستا بمانەوێ پاش ئەو لێکدانەوەیە باس لەسەر ئەوە بکەین کە ئایا مووشەکبارانی بنکەکانی حیزبی دێموکرات لەلایان سپاوە بۆ کۆماری ئیسلامی دەستکەوت بووە، یان بە پێی بنەماکانی تەناهیی نێودەوڵەتی قەیرانێکی نوێییە لە ئاستی نێودەوڵەتیدا؛ دەکرێ بڵێن: لە ئێستادا کۆمەڵگەی جیهانی توانایی مووشەکیی ئێران وەک قەیرانی تەناهی سەیر دەکا و پاش ئەو کردەوەیە کۆماری ئیسلامی وڵاتانی جیهان لە ئاستی پەیوەندی لەگەڵ ئێران لەسەر توانایی مووشەکیی ئەم وڵاتە هەستیارتر دەبن، ئەوەش بەو مانایەیەکە لە ڕوانگەی تەناهیی نێودەوڵەتییەوە کۆماری ئیسلامی قەیرانێکی تری بۆخۆی سازکردووە و بێباوەری بە کردەوەی ئێران لە ئاستی جیهاندا قووڵتر لە جاران دەبێتەوە. گرینگی ئەو قەیرانە نوێیە کە ڕێژیم خۆی تووش کردووە زیاتر لە هەموو شتێک پەیوەندی بە کاتی خوڵقانی قەیرانەکەوە هەیە. کۆماری ئیسلامی ئێستا لە ئاستی نێودەوڵەتیدا تەریک بۆتەوە و درێژبوونەوە و قووڵبوونەوەی قەیرانە نێودەوڵەتییەکانیش زیاتر ئەو ڕێژیمە بەرەو ئاراستەی "کورەی باکوور" بوون دەبا. هەرچەند ئەگەر کۆی قەیرانە نێوخۆیی و ململانێکانی نێو ڕێژیم لەسەر قەیرانگەلی نێودەوڵەتی کۆماری ئیسلامی دانێن بە ڕوونی بۆمان دەردەکەوێ کە سپای پاسداران و بنەماڵەی خامنەیی وەک باڵی دەسترۆیشتووی نێو ڕێژیم زیاتر خوازیاری ئەوەن ئێران بەرەو کۆریای باکوور بوون بەرن. کەوایە لێدان لە بنکەکانی حیزبی دێموکرات لە کۆیە بێگومان کۆماری ئیسلامی لە ئاستی نێودەوڵەتی زیاتر بەرەو تەریک بوونەوە دەبا و نیشان دەدا ئێران بۆ دەربازبوون لە تەنگژەی ڕووخان ئاراستەی کورەی باکوور بوونی گرتووەتە بەر.

دریژەی:

مانگرتن وەک غرووری ئازادی

بوونی ئەو ئازادییە زاتییەی خۆی وشیار دەبێتەوە. لە کەیسی مانگرتنە سەراسەرییەکەی ڕۆژهەڵاتدا، لوتکەی غرووری ئازادی لەوەدا بەرجەستە بوو کە هیچ کۆسپێکی دەرەکی نەیتوانی ڕێگە بە چێبوونی ئەو پەیمانە و نمایشکردنی بەکردەوەی، بە باشترین شێوە، بگرێ. بایەخی مانگرتنی دەستەجەمعیی کۆمەڵگە لێرەدا دەگاتە لوتکە، غرووری ئازادی لێرەدا بەرجەستە دەبێ کە تاکەکانی کۆمەڵگە مامەڵە لەسەر کەرامەتیان ناکەن. لێرەشدا دوو پەیامی گەورە، ڕوون و ڕاشکاو دەردەبڕدرێن؛ پەیامێک ڕوو بە حاکمییەت و پەیامێکیش ڕوو بە کۆمەڵگە خۆی. ڕوو بە حاکمییەت دەڵێ؛ تۆ دەسەڵاتت نییە، بەڵکو زەبروزەنگت هەیە. بەزەبروزەنگیش تەنیا دەتوانی ئازادیی دەرەکی لە ئێمە زەوت بکەی. کەواتە، لە پانتایی ئیرادەی ئێمەدا، تۆ ئەسڵەن هەربوونت نییە، چونکە تۆ بوونی خۆت لە ئاوتۆریتەیەکدا پێناسەکردووە کە ئێمە لەبنەڕەتدا دان بە بوونیدا نانێین! پەیامێکیش ڕوو بە خودی کۆمەڵگە کە دەڵێ؛ خاوەنی ئازادیی تۆ، تەنیا خۆتیت! تۆی کە ئاوێنەی باڵانوێنی ئازادیی هەموو ئێمەیت، نەک دەسەڵاتێک کە مانای هەبوونی لە نەبوونی ئازادیی ئێمە هەڵدەهێنجێ.

کەواتە، تەنیا تۆی کە هەیت، نەک حاکمییەت! ئەم خاڵەی دواییان زۆر گرینگە: لەڕاستیدا، مانگرتن نمایشی خاوەندارێتی بوو. لە نمایشی خاوەندارێتیدا تاکەکان، ئازادیی خۆیان بە پەیمانێکی هاوبەش دەبەخشن، تا لە ڕێیەوە ببنە خاوەنی هێزی ئازادیی هەموو هاوپەیمانەکان، هەموو کۆمەڵگە. لێرەدایە کە ئێمە لە پەتیترین و دێمۆکراتیکترین مانای سیاسەت نزیک دەبینەوە، سیاسەت وەک بابەتی "هاوبەشی لەدابەشیننەهاتوو". هاوبەش، بەو مانایەی کە هەر بەشدارێک دەتوانێ خۆی لە هەمووی بەخاوەن بزانێ، چونکە لەدابەشین نایات. لەدابەشیننەهاتووش، بەو مانایەی کە خاوەن ڕەگەزێکی یەکدانەیە (منحصربفرد) کە هیچ ئاکتۆرێکی سیاسەت (نە تاک، نە گروپ) ناشێ لەپاوانی خۆی بنێ. کەواتە، تۆ لە (وەدیهێنانی) ئازادیی هەموومان و، هەمووانیش لە (وەدیهێنانی) ئازادیی تۆدا بەشدارن! پێشمەرجی هەموو ئەمانەش یەک شتە: توانای لە خۆ تێپەڕین؛ پەڕینەوە بەرەو پانتایی سیاسەت؛ پەڕینەوە لەو شتەوە کە هەیت بۆ شتێکی مەزنتر؛ شتێکی هاوبەشی لەدابەشیننەهاتوو: پرۆڤەی ئازادی لە هەرەوەزی تێکۆشانێکی بێ پسانەوەدا.

پێنجەم: پاژنەی ئاشیلی ڕۆژهەڵات

گەلۆ ئاخۆ "هێزە سیاسییەکان"ی ڕۆژهەڵات دەکەونە کوێی ئەو مەنزوومەیەی سەرەوە؟ با ڕاشکاوانە بپرسین؛ هێزە سیاسییەکانی ڕۆژهەڵات، بەو مەفهوومە ئارنتیەی سەرەوە، تاچەندە سیاسین؟! لەجێدا حاشا لەوە ناکرێ کە ئەوان وەک کاتالیزۆرێک یارمەتییان بە سەرکەوتنی مانگرتنی ٢١ی خەرمانان کرد. ئەوەش حاشاهەڵنەگرە کە ئەو مانگرتنە پەیامی هاودڵییکی گەورەش بوو لە لایەن ڕۆژهەڵاتەوە بۆ هێزە سیاسییەکانی خۆی. بەڵام لەدەرەوەی ئەم دانوستانە کاتییەدا، کە تەوەرەکەی تراژێدییەکی نەتەوەیی یەکانگیرکەر بوو، ئایا حیزبەکان چەندە لێوەشاوەیی تێکۆشانی سیاسییان بە مانایەکی ئارێنتی، واتە نەک "تێکۆشان بۆ ئازادی" بەڵکو "تێکۆشانێکی ئازادانە" هەیە؟ تێکۆشانێک کە خۆی لە توانایی پەیمانبەستندا بەرجەستە دەکا. کۆمەڵگە توانای پەیمانبەستنی لەخۆی نیشان دا، چونکە غرووری ئازادیی هەیە؛ کۆمەڵگە سەلماندی بڕوای زاتیی بەوە هەیە کە لە کاتی هەرەوەز و پابەندبوون بە بەڵێن و پەیمانی ئازادانەدا، ئازادیی ڕاستەقینە وەدی دێ؛ وەدیی هێنا و کردی بە هەوێنی نمایشێکی پەرجووئاسا لە ڕۆژی ٢١ی خەرماناندا.

با مەحەکی هەڵسەنگاندنەکە دەورە بکەینەوە: مەرجی سیاسەتێکی ئازادی_تەوەر توانایی پەیمانبەستنە؛ مەرجی پەیمانبەستن توانای لەخۆ تێپەڕینە؛ پێشمەرجی لەخۆتێپەڕینیش بوونی خودئاگاییە سەبارەت بە ئازادی (ئەوەی کە تاکەکان بلووغی کۆمەڵایەتیی خۆیان لە تێکەڵکێشکردنی ئازادییەکانیان و دەستەبەرکردنی دەسکەوتێکی "هاوبەشی لەدابەشیننەهاتوو"ی مەزنتردا دەبیننەوە). بەو مەحەکە، دەشێ چ نرخاندنێک بۆ حیزبەکانی ڕۆژهەڵات بکەین؟ ئەوان چەندە توانایی لەخۆتێپەڕینیان لەخۆیان نیشان داوە؟ پێم وانیە وەڵامی ئەو جۆرە پرسیارانە بۆ کەسمان ناڕوون بێ. ئێمە لەگەڵ هاودژییەکی تراژێدیک بەرەوڕووین: لەگەڵ کۆمەڵگەیەک کە مەرجە ئارنتییەکانی شایستەگیی ژیانێکی ئازادانەی لەخۆیدا نیشان داوە، لەبەرامبەر بزووتنەوەیەکی سیاسیدا کە، بەهیوای ئازادی لەداهاتوودا، تاڕادەیەکی دڵتەزێن، سیاسەتی بە مەفهوومە ئارنتییەکەی هەڵپەساردووە. ئەوەی کە ئەوان کەمترین ئەنگیزەیان بۆ لەخۆتێپەڕین، بۆ پەڕینەوە لە ئەنگیزە حیزبییە بەرتەسکەکان نیشان داوە، ئەوەی کە کەمترین کاریان بۆ یەکانگیرکردنی تواناییەکانی خۆیان لە چوارچێوەی ڕێکخستنێکی سەرووحیزبیدا ئەنجام نەداوە؛ ئەوەی کە ئەوان کەمترین ئەنگیزە و توانایی کاری هەرەوەزی و پەیمانبەستنیان لە خۆیان نیشان داوە، ئایا بەو مانایە نییە کە، بەپێچەوانەی کۆمەڵگەوە، ئەوان غرووری ئازادییان لەخوارەوەترە؟! واتە، ئەوان تاڕادەیەکی زۆر مەحروومن لەو خودئاگاییە بەرامبەر ئازادی کە بیانگەیەنێتە ئەو قەناعەتەی کەوا؛ لەڕێی پەیمانبەستنیانەوە لەگەڵ یەک، ئەوان ئازادتر و بەهێزتر دەبن. ئایا ئەمە نیشانەی ئەوە نییە کە "حیزبە ئازادیخوازەکانی ڕۆژهەڵات" تاڕادەیەکی زۆر بە ئەخلاقیاتی ئازادیخوازانەی ڕۆژهەڵاتی کوردستانیی ئەم سەردەمە، نامۆن؟ بەتێگەیشتنی من، ئالێرەدایە کە ڕۆژهەڵات ڕووبەڕووی پاژنەی ئاشیل یان خاڵە لاوازەکەی ستراتیژی ئازادیخوازانەی خۆی دەبێتەوە. لێرەدا و، لەبەراوردی تاوانکارییەکانی سیستمی مەیلەوتۆتالیتاریستیی کۆماری ئیسلامی و ئاکاری خەمساردانەی بەشی زۆربەی حیزبە سیاسییەکانی ڕۆژهەڵاتدا، من بیری قسەیەکی دڵتەزێنی هانا ئارنت دەکەومەوە. سەبارەت بە هەڵکشانی جوونەیاریی نازییەکان و باڵکێشانی تۆتالیتاریسم بەسەر ئاڵمانی ساڵانی سییەکان و چلەکانی سەدەی ڕابردوودا و، هەروەها خەمساردیی فیلسووفە هاوپیشە ئاڵمانییەکانی خۆی لەبەرامبەر ئەو دیاردەی مانگرتن وەک غرووری ئازادی دەدا، هانا ئارێنتی بەڕەگەز جوو گوتبووی، "ئەوەی لەو ساڵانە[ی باڵکێشانی نازیسم]دا هەژێنەر و دڵتەزێن بوو نەک کردەوەی نازییەکان، بەڵکو ئاکاری هاوڕێ و ڕفیقەکانی خۆمان بوو!"

کوردستان
• ژمارە ٧٣٤
٣١ی خەرمانان ١٣٩٧ _ ٢٢ی سپتامبر ٢٠١٨

نیولیبڕاڵیزم لە ئاوێنەی مێژوودا

نیولیبڕاڵیزم لە ئەزموونی زەمەندا (بەشی دووهەم)

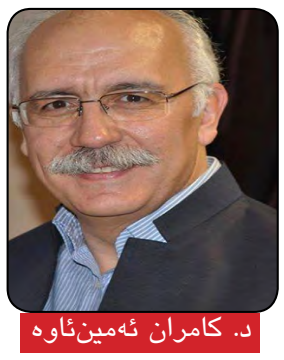

د. کامران ئەمین‌ئاوە

مێژووی سەرهەڵدانی نیولیبڕاڵیزم وەک ئایدیۆلۆژییەک دەگەڕێتەوە کۆتایی ساڵەکانی دەیەی ١٩٣٠، کاتێک لە پاریس، دەستەیەک لە ڕووناکبیرە لیبڕاڵەکان لە ساڵی ١٩٣٨دا کۆبوونەوە بۆ ئەوەی مەترسییەکانی تەوایەتخوازیی «حیزبی نازی ئاڵمان» و بەرنامەدارشتنی کۆخوازانەی ئابووریی دەوڵەتی «کینزی» ئینگلیس و سیاسەتی نوێ ئەمریکا واتە «نیوودیل»ی فرانکلین ڕۆزوێلت لێک بدەنەوە. ئاکامی ئەم کۆبوونەوەیە داهێنانی چەمکی نیولیبڕاڵیزم و گەڵاڵەکردنی بیرۆکەیەک بوو کە «گرنگیی دەوڵەت وەکو پارێزەری»بازاری ئازاد»ی لە پێوەندی لەگەڵ مسۆگەرکردنی ڕەوتی بەرێوەبەری قانوون دەدی.

بەشێک لە هۆیەکانی پێکهاتنی نیولیبڕاڵیزم پێوەندی بە ڕێبازی ئابووری ئوتریش (نەمسا) وە هەیە. بەپێی ئەم ڕێبازە» لابردنی هەر چەشنە نفووز و کۆنترۆڵێکی دەوڵەت بۆ دەرخستنی پارە و لە ڕاستیدا سەرجەمی بەشەکانی سیستمی ئابووری، تەنیا ڕێگای گەیشتن بە بازارێکی ڕاستەقینەی ئازادە». لەو کاتەدا ئابووری، ڕاستەوخۆ گرێدراوی دوو بۆچوونی لودویگ فۆن میزس(١٩٧٣-١٨٨١) و فردریش فۆن هایک (١٩٩٢-١٨٩٩) بوو، کە بە هۆی دارشتنی چوارچێوەی سەرەتایی ئایدیۆلۆژیی نیولیبڕاڵەکان وەک باوکی نیولیبڕاڵیزم پێناسە دەکرێن. لە ڕوانگەی فۆن میزس_ ەوە «خۆویستیی قانوون بنەمای کۆمەڵگەیە» و بۆ هایکیش «ئازادیی بازار سەرتر لە ئازادییەکانی دێموکراتیکە و تەنیا کاپیتالیزم توانای مسۆگەرکردنی دێموکرسی هەیە».

شەڕی دووهەمی جیهانی و کۆچکردنی ئابووریناسەکانی ئوتریشی وەکوو فۆن میزس، فریتز مەکلاپ و مایکەل پۆلانی، بوو بە هۆی پەرەسەندنی بیری نیولیبڕاڵی لە تەواوی جیهان. پاش شەڕی دووهەمی جیهانی ڕێکخراوە و ڕێبازە نیولیبڕاڵییەکان وەکو ئەنجوومەنی مۆنت پیڵرین پێک هات، ئەم ڕێکخراوەیە لقە جۆراوجۆرەکانی نیولیبڕاڵیی وەکو کۆچەرە ئوتریشییەکان، ڕووناکبیرە بریتانیاییەکانی ڕیبازی ئابووری لەندەن و زانستگای مەنچستر، ئەمریکاییەکانی ڕێبازی شیکاگۆ، هەروەها میلتن فریدمن و ئاڵمانییەکانی ڕێبازی فرایبورگی لە دەوری یەک کۆکردەوە.

درەنگتر، ڕێکخراوەکانی ژووری بیرو هزری نیولیبڕاڵیزم وەک ئەنستیتوی کاروباری ئابووری لەساڵی ١٩٥٥ لە بریتانیا و ناوەندی کەلەپوور لە ساڵی ١٩٧٣ لە ئەمریکا دامەزران. ئەم ناوەندانە دژ بە سیاسەتی کینزی و دەستێوەردانی دەوڵەت لە کار و باری بازار بوون. داکەوتنی سیستمی «بریتۆن وودز» لەساڵی ١٩٧١ کە هاوکات لەگەڵ ڕاگرتنی قابلییەتی گۆڕانی دۆڵار بە دراو لە ئەمریکا بوو، دەرفەتێکی باشی بۆ بردنە پێشەوەی پرۆژە سیاسییەکانی نیولیبڕاڵیی وەکوو «بەهرەبەریی، کەمترین ڕادەی دەستێوەردانی دەوڵەت و بازارە ئازادەکان» پێک هێنا.

پرۆژەی نیولیبڕاڵیزم لە ڕاستیدا لە لایەن کۆی چینی سەرمایەدارەوە بۆ بووژاندنەوەی هێزی چینایەتی و بەرهەڵستکردنی هێزی چینی کرێکار هاتە بەرهەم و هەوڵی ویشککردنی نەمامی لە حاڵی گەشەسەندنی کۆمۆنیزمی دەدا. هێزەکانی چەپ لە سەرەتای دەیەی ٧٠ی زایینی سەدەی ڕابردوو، هاوکات لەگەڵ بزووتنەوە کۆمەڵایەتییەکانی دیکە توانییان بەشێکی بەرچاو لە ویستەکانیان وەکوو «بەرگریی لە ژینگە، ئاسایش و سڵامەتی پیشەیی، پاراستنی مافی بەکارهێنەر و گەلێک شتی دیکە بەسەر سەرمایەدارەکاندا بسەپێنن، ئامانجی تەواوی ئەم بزووتنەوە و خەباتانە بە هێزترکردنی چینی کرێکار بوو. چینی دەستەڵاتداریش لەم بارودۆخە مەترسیدار و هەستیارەدا بۆ بەرهەڵستکردنی هێزی چینی کرێکار کەڵکی لە بیرۆکەی نیولیبڕاڵی وەرگرت. ئەم پرۆژەیە لە زۆربەی بوارەکاندا پرۆژەیەکی دژ بە شۆڕش و سەرکووتکەری بزووتنەوەکانی شۆڕشگێرانە لە وڵاتەکانی لە حاڵی گەشەسەندن وەک موزامبیک، ئانگۆلا و هتد بوو. تەنانەت دەستەیەک لە ئابووریناسەکانی شیلیا، بارهاتوو لە ژێر سەرپەرستی میلتن فریدمن لە زانستگای شیکاگۆ، پاش سالانی ١٩٧٣ یارمەتیدەری دیکتاتۆرێک وەک ئاگۆستیو پینۆشە، بە پێی بیرو هزری ئابووریی ئازاد بۆ خۆییکردنی ئابووری لە شیلیا بوون.

لە دەیەی ٧٠ی سەدەی ڕابردوو، بەشێک لە سیاسەتوانانی ڕاست وەکو مارگرت تاچێر لە بریتانیا و ڕۆنالد ڕیگان لە ئامریکا، پارێزەرانی پرۆژەی ئابووری نیولیبڕاڵەکان بوون. تەنانەت دنگ شیائۆپینگ، ڕێبەری کۆماری گەلی چین لە ساڵی ١٩٧٨ هەنگاوگەلێکی گرینگی بۆ ئازادکردنی ئابووریی، بەڵام لە ژێر کۆنترۆڵی ڕیساکانی کۆمۆنیستی لە چین هەڵ گرت. پاش ئەوەی کە تاچێر و ڕیگان بە دەستەڵات گەیشتن ڕەوتی دابەزینی بەرچاوی باجی دەوڵەمەندەکان، سەرکوتی یەکێتی کرێکاران، لابردنی ڕێساکان، و ڕکەبەری لە خزمەتگوزاری گشتیی دەستی پێکرد. خۆییکردنی خزمەتگوزارییەکانی گشتی وەکوو وزە، ئاو، قەتار، ساغیەتی و سڵامەت، بارهێنان، ڕێگا و بان، هەروەها بەندیخانەکان یان بە وتەیەکی دیکە، ئەسپاردنی ئەوان بە بازار، ئەم دەرفەتەی بە بنگەکان دا هەتا بنکەکانی وەرگرتنی باج وەرێ بخەن. سیاسەتە نیولیبڕاڵییەکان لە ڕیگای سەندووقی نێونەتەوەیی پارە، بانگی جیهانی، پەیمانی ماستریخت و سازمانی بازرگانی جیهانییەوە، ناوەزاییەکی زیاتری لەنێو بەشێکی بەرچاوی وڵاتانی جیهان پێک هێنا. سەرنجڕاکێش، قەبوڵ وبەرێوەبردنی سیاسەتەکانی نیولیبڕاڵی لە لایەن حیزبگەلێک وەکوو کرێکار و دێموکراتەوە بوو کە سەردەمێک خۆیان لە بەرەی چەپدا دەدیتەوە.

لە کۆتایی دەیەی ٧٠ی سەدەی بیستەم سەرهەڵدانی قەیرانی دارایی لە بریتانیا، بوو بە هۆی ئاوسانی ئابووری، دابەزینی بودجەی دەوڵەت و بەرزبوونەوەی خەرج و مەخارجی دەوڵەتی خۆشبژیویی کرێکار، هەروەها بێکاری بەرفراوان و مانگرتنی کرێکاریی و پەنابردنی دەوڵەتی حیزبی کرێکاری ئینگلیس بۆ سندووقی نێونەتەوەیی پارە و وەرگرتنی قەرز لە ساڵەکانی ٧٦-١٩٧٥. لەم پێوەندییدا دوو بەربژار بەرەوروویی حیزبی کرێکار بووەوە: قوربانیکردنی بەرژەوەندی دارایی دەوڵەتی بریتانیا واتە چاوپۆشی لە»لیرەی بە هێزی ستێرلینگ» لە جیهانی سەرمایەداریی ماڵیی، یاخود مل دانەواندن بۆ شەرت و مەرجەکانی سیاسەتی ڕەنج و سەختیی سندووقی نێونەتەوەیی پارە، واتە دابەزاندنی بودجە و خەرج و مەخارجی خۆشبژیویی. حیزبی کرێکاری بریتانیا بە هەڵبژاردنی خاڵی دووهەم لە کردەوەدا دژ بە بەرژەوەندی ماددی پارێزەرانی نەریتی خۆی جووڵایەوە. ئەم سیاسەتە ناڕەزایەتی و کشانەوەی لایەنگرانی دێرینەی حیزبی کرێکار و لە ئاکامدا شکستی ئەوان لە ڕێفراندۆمی ١٩٧٩ و سەرکەوتنی مارگرت تاچێری لێ کەوتەوە.

تاچێر وەک نوێنەری نیولیبڕاڵیزم هەموو هەوڵی خۆی تەرخانی لەنێو بردن و پاککردنەوەی تەواوی شوێنەوار و نیشانەکانی حکوومەتی ڕابردوو و جێگیرکردنی نیولیبڕاڵیزم کرد و لە ماوەی دە ساڵدا بریتانیای کردە وڵاتێک بە داهاتی تا ڕادەیەک کەم و هێزێکی کرێکاری دەستەمۆ (بە بەراورد لەگەڵ بەشەکانی دیکەی ئورووپا). تاچێر بە کردنەوەی درگا بۆ سەرمایەنانەوەی بیانی، بەرگری نەکردن لە بەرژەوەندیی پیشەسازیی خۆماڵیی و ڕێدان بە ڕکەبەری و سەرمایەنانەوە لە پیشەسازیی بریتانیا، نەک هەوڵی بۆ دابەزاندن و لاوازکردنی زۆرتری یەکیەتییەکانی کرێکاری دا، بەڵکوو لە ماوەی چەند ساڵدا بەشێکی بەرچاوی سەنعەتی نەریتی بریتانیای وەکوو پیشەسازیی پۆڵای شێفیلد، کەشتیسازیی گلاسکۆ و سەنعەتی خۆماڵیی ماشێنسازی، لەنێو برد و بریتانیای کردە گۆڕەپانی چالاکی شیرکەتە ژاپۆنییەکان کە هەوڵیان دەدا دەستیان بە بازارەکانی ئورووپا بگا. ئەم شیرکەتانە کەڵکیان لە کرێکارانی دەرەوەی یەکیەتی کرێکاران وەردەگرت کە ملیان بە شێوەی کاری ژاپۆنی دابوو.

بریتانیا یەکێک لەو وڵاتانەیە کە خاوەنی کۆنترین حیزب و یەکیەتیی کرێکاران، هەروەها دەوڵەتی خۆشبژیوی ئورووپایی بووە، هەوەها پاش شەڕی دووهەمی جیهانی هەتا پێش دەیەی ١٩٦٠ نموونەیەکی باش لە دەسەڵاتی کرێکاریی لە ئوروپا بوو، و لە نێوان ساڵانی دوو شەڕی جیهانیدا لە سەدا ٧٠ی ڕێژەی دانیشتووانی چالاکی ئابووریی بریتانیا کرێکارانی جەستەیی پیشەسازیی، کانزایی و بیناسازیی بوون. لە هیچکام لە وڵاتە ئورووپاییەکاندا ئەم ڕێژەیە تەنانەت نەدەگەیشتە سەدا ٥٠ و لە ئەمریکا سەدا ٤٠ یش. وێدەچێ هۆی بەشێک لە دابەزینی گرنگی چینی کرێکار لە کۆتایی دەیەی ١٩٨٠ لە سەردەمی تاچێردا، پێوەندیی بە داکەوتنی ژمارەی ئەوان لە نێوان دانیشتووانی بریتانیا بووبێ. بریتانیا لە درێژایی چەند دەیەدا لە کۆمەڵگەیەکەوە کە زۆرترین ژماری چینی کرێکاری هەبوو، بوو بە کۆمەڵگایەک کە ڕادەی پرۆڵتاریای بە بەراورد لەگەڵ سوید، ئاڵمان، فەرانسە و ژاپۆن گەیشتە ئاستێکی نزمتر. مارگارێت تاچێر لە ڕێگای خۆییکردنەوە، هەوڵی خۆی بۆ تێکشکاندنی هێزی یەکیەتیی کرێکاران دا. لە نێوان ساڵانی ١٩٧٩ و ١٩٩٤دا، ڕێژەی کار لە بەشی دەوڵەتیی بریتانیا لە ٧ میلیۆنەوە بۆ ٥ میلیۆن دابەزی.

بۆ تاچێرێک کە باوەڕی بە بوونی دیاردەیەک بە ناوی کۆمەڵ نەبوو و تەنیا ژن و پیاوی جیاجیای دەدی، شۆڕاکانی شار[کە بە پێی ئامانجی سۆسیالیزمی شاری بەرێوە دەچوون]، بەربەستێک لە سەر ڕێگای سیاسەتەکانی نیولیبڕاڵی ئەو بوون. بەم پێیە، بە کەمکردنەوەی بودجە و چاکسازیی لە کاروباری دارایی شارەوانییەکان و شۆڕای شار، هەروەها دانانی ماڵیاتی سەرانەی کۆنەپارێزانە لەجێی باجی ملک و ماڵ، دەستی بە سەرکوتکردنی شۆڕاکان کرد. خۆییکردنی بەشەکانی ئابووری و پێشەسازیی وەکو پیشەسازیی هەوا – کەشی «فەزایی»، دەزگای هەواڵگری (موخابەرات)، ڕێگای هەوایی بریتانیا، پیشەسازیی پۆڵا، کارەبا، گاز، نەوت، خەڵووز، ئاو، پاسی نێو شار، هێڵی ئاسن و گەلێک شیرکەتە بچووکە دەوڵەتییەکان، هەروەها قازانجی زۆری زەوییە ئازادکراوەکان بوو بە هۆی پڕبوونی خەزێنەی دەوڵەتی تاچێر.

سیاسەتەکانی نیولیبڕاڵی بەگشتی، زۆرتر بوو بە هۆی بەرزبوونەوەی نابەرامبەریی کۆمەڵایەتی هەتا گەشەسەندنی ئابووریی و کارامەیی. بۆ وێنە بە پێی ڕاگەیاندراوی ڕۆژنامەی ئیندیپێندتی بریتانیا، بەرهەمی ٤٥ ساڵ نیولیبڕاڵیزم لە بریتانیا بریتی لە هەژارییەکی بەربڵاوە لە نیوان منداڵانی بریتانیا تا ئەو ڕادەیەی کە نزیکەی سەدا ٤٥ ی منداڵان لە لەندەن، بیرمێنگهام و مەنچستر ژیانێکی هەژارانەیان هەیە، هەروەها ١٤ میلیۆن کەس لە بریتانیا تووشی هەژاری بوون کە بەرامبەر بە یەک لە پێنجی ڕێژەی دانیشتوانی ئەم وڵاتەیە.

نموونەیەکی دیکەی نیولیبڕاڵیزم، سیاسەتەکانی دەوڵەتی ڕیگانە. ڕیگان لە ساڵی ١٩٨٠ وەکوو نوێنەری حیزبی کۆماریخواز و نیولیبڕاڵەکان بوو بە سەرۆک کۆماری ئەمریکا. ڕیگان سیاسەتەکانی نیولیبڕاڵی بە بیانووی خەبات لەگەڵ ئاوسانی ئابووری لە هەموو ئەمریکادا بەرێوە برد کە بریتیی بوون لە: دابەزاندنی پانتایی و نێوەڕۆکی چاودێری و کۆنترۆڵی دەوڵەتی فیدرال لەسەر گشت چالاکییە پیشەسازییەکان، چۆنیەتی شوێنی کار، چاودێری پزیشکی، پاراستنی مافی بەکارهێنەر و کەمکردنی بودجە، هەروەها لابردنی ڕێساکانی پێوەندییدار بە لایەنە دارایییەکان، سەرمایەنانەوە و پێداچوونەوەیەکی بەرفراوان بۆ دیاریکردنی باج [ئەم دەرفەتەی بە زۆربەی شیرکەتەکانی سەرمایەنانەوەی دا هەتا هیچ باجێک نەدەن]، هەروەها ڕادەستکردنی بێ بەند و بەستی دارایییەکانی گشتی بە بەشی خۆیی. ڕیگان بۆ بردنەپێشەوەی سیاسەتی نیولیبڕاڵی پێویست بوو چۆک بە یەکیەتیی کرێکاران دادا. ڕیگان لە ڕێگای وروژاندنی یەکیەتیی کارگێرانی کۆنترۆڵی هەوایی بۆ مانگرتن و پاشان تۆڵە لێسەندنەوە لە ساڵی ١٩٨١ لەلایەکەوە، هەروەها گواستنەوەی چالاکییە پیشەییەکانی خاوەن یەکیەتی لە ناوچەکانی باکووری ڕۆژهەڵات و باکووری ناوەندیی بۆ ئەیالەتەکانی باشوری ئەمریکا کە خاوەنی یەکیەتیی کرێکاری نەبوون و بە پیی یاسا پێویست نەبوو کرێکاران ئەندامی ئەم یەکیەتییانە بن، دەستەڵاتی یەکیەتیی کرێکارانی لاواز کرد.

کێوین فیلیپس توێژەری کۆماریخواز و یاریدەدەری پێشووی نیکسۆن سەرۆک کۆماری ئەمریکا لە کتێبی «سیاسەتی دەوڵەمەند و هەژار - ١٩٩٠» ئاکامەکانی سیاسەتی ڕیگان شی دەکاتەوە. ئەو باس لە چۆنیەتی گۆڕانکاری بەشینەوەی داهات لە ساڵانی ١٩٧٧ هەتا ١٩٨٨ بە پێی سیاسەتەکانی دوکترینی نیولیبڕاڵ دەکا. لە درێژایی دەیەی ١٩٨٠ مامناوەندی داهاتی لە سەدا ١٠ی بەشی سەرەوەی بنەماڵە ئەمریکاییەکان هەتا سەدا پێنج، و لە سەدا پێنجیان هەتا سەدا بیست و سێ بەرز بۆتەوە، بەڵام ئەم ڕادەیە لە سەدا یەکی هەرە خۆش شانسەکەیان بە هۆی سیاسەتەکانی ڕیگانەوە هەتا سەدا ٥٠ چۆتە سەرێ و داهاتی ئەوان لە ٢٧٠ هەزار دۆڵار گەیشتۆتە ٤٠٥ هەزار دۆڵار. بەڵام ئەمریکاییە هەژارەکان، واتە لە سەدا ٨٠ی بەشی خوارەوەی کۆمەڵگە، هەر کام بە چەشنێک شتێکیان لەدەست داوە، و ئەوانەی کە پاژێک لە هەرە خوارترین بەشی کۆمەڵگە بوون زۆرترینان لەدەست دا و داهاتی لە سەدا ١٠ی بەشی خوارەوەی ئەمریکا بە نزمترین ئاستی خۆی گەیشت. بە پێی لێکدانەوەکانی فیلیپس (پێشتر)، ئەوان لە سەدا ١٥ی نزمە داهاتی خۆیان لەدەست دا: واتە خوارترین ئاستی داهاتی ساڵانەیان کە ٤.١١٣ دۆڵار بوو گەیشتە ٣.٥٠٤ دۆڵار . لە ساڵی ١٩٧٧، لە سەدا یەکی بەشی سەرەوەی بنەماڵە ئەمریکاییەکان مامناوەندی داهاتیان ٦٥ جار زۆرتر لەسەدا ١٠ی بەشی خوارەوەی بنەماڵە ئەمەریکاییەکان بووە.

بە پێی ڕاگەیاندنی ئیدارەی سەرژمێریی ئەمریکا سەبارەت بە میزانی هەژاریی (ساڵی١٩٩٣)، جیاوازیی نێوان دەوڵەمەند و هەژارەکان زۆرتر بووە. لە ساڵی ١٩٩٢ ٣٦.٩ ملیۆن کەس هەژار و دەس بە تاڵ بوون، ئەم ڕێژەیە ١.٢ ملیۆن لە ئاماری ساڵی ١٩٩١ و ٥.٤ ملیۆن لە ئاماری ١٩٨٩ بەرزتر بوونەتەوە. پتر لە سەدا ٤٠ی دەستەنگەکانی ئەم وڵاتە منداڵەکان بوون. نرخی هەژاری لە نێو ئافریقاییە ئامریکاییەکان پتر لە لە سەدا ٣٣ و لە نێو سپانیاییەکاندا ٢٩.٣ بووە. نزیکەی سەدا ١١.٦ لە تەواوی سپیپێستەکان لە هەژاری و دەستەنگیدا دەژین. ڕێژەی بێ ماڵ و حاڵەکان لە ساڵی ١٩٩١ دا لە ئەمریکا ٦٠٠ هەزار کەس بووە و لەم ڕێژەیە نەود هەزار کەسیان منداڵ بوون.

لە چەند دەیەی ڕابردوودا نابەرامبەریی داهات و سامان و سەروت گەلێک بەرز بۆتەوە، بۆ وێنە لە ساڵی ٢٠١١ شەش میراتبەری ئیمپراتۆری والمارت خاوەنی نزیکەی ٧٠ میلیارد دۆڵار بوون کە بەرامبەرە لەگەڵ سەدا ٣٠ی سامان و سەروەتی خوارترین بەشی کۆمەڵگای ئەمریکایی. لە ٢٠ ساڵی ڕابردوودا گەشەیەک لە خۆشبژیوویی باوی ئەمریکایی نەدیتراوە و داهاتی لەسەدا یەکی بەشی سەرەوەی دانیشتووانی ئەمریکا لە ماوەی ٤٠ حەوتوودا زۆرتر لە داهاتی یەک لە پێنجی بەشی خوارەوەی کۆمەڵگە لە ساڵێک دایە. بە پێی ڕاپۆرتی بنکەی سڵامەتی گشتیی زانستگەی ئەمریکا لە سەتا ٤٤ی منداڵانی ئەمریکایی ژێر ١٨ ساڵ (سەرەوەی ٣٠ میلیۆن) ژیانێکی هەژارانەیان هەیە. هێنری گۆنزالیس نوێنەرەی کۆنگرە و سەرۆکی کۆمیتەی کار وباری بانکی، ماڵی و شاریی کۆنگرە لە وتەیەکیدا ئاماژە دەکا کە «ئێمە کارێکمان کردووە ئەمریکاییەکان لە وڵاتی خۆیاندا ماڵ بە کۆڵ بن، ئێمە بنەماڵەگەلێک دەناسین کە لەم وڵاتەدا ئاوارەن، بەشێک لەوان لە ماشێن یان لە ژێر پردەکاندا دەخەون و ڕیزی ئەوان ڕۆژ بە ڕۆژیش پەرەدەسێنی».

نمونەیەکی دیکە، بەرێوەبردنی نیولیبڕاڵیزم لە کۆماری گەڵی چینە. لە چین چاکسازییەکانی نیولیبڕاڵی بە سەرپەرەستی دەنگ شیاوپینگ توانی لە ماوەی چەند دەیە ئەم وڵاتە بکاتە یەکێک لە هێزە گرینگەکانی بازاری سەرمایەداری. هەبوونی کرێکاری هەرزان، ڕاکێشانی شیرکەتە بەرهەمهێنەرەکانی تایوانی، ژاپۆنی، کۆریایی و تەنانەت ئەمریکایی بۆ سەرمایەنانەوە لە چین، چاکسازیی خۆییکردن و گۆڕان و سپاردنی بەشێکی بەرچاو لەو شیرکەتە دەوڵەتییانەی کە پێشتر لەسەر بنەمای خاوەنداری هاوبەشایەتی دامەزراوبوون، بە شیرکەتە خۆییەکان، بوو بە هۆی گەشەکردنی ئابووریی چین و دەوڵەمەند بوونی بەشێکی بەرچاو لە ئەندامەکانی حیزبی کۆمۆنیستی چین کە بەرپرسی ئەم شیرکەتانە بوون، بەڵام ئەم سیاسەتە هاوکات، بوو بە هۆکاری بەرزبوونەوەی ڕادەی نابەرامبەریی کۆمەڵایەتی و جیاوازیی لە داهاتی چین و توێژەکانی جۆراوجۆر، سەرهەڵدانی گەندەڵیی ماڵی_ سیاسیی، هێرشی خەڵکی گوند بۆ شارەکان [سەرەڕای نەبوونی مافی نیشتەجێبوونیان لە شارەکان] و سەرهەڵدانی دیاردەیەکی تازە بە ناوی کرێکاری گەڕۆک و گەشەکردنی کاری حەقدەستی و کۆبوونەوەی سەروت و سامان لە نێو دەستەیەکی تایبەت، و بەگشتی جەمسەریی بوونی کۆمەڵایەتی.

چەوساندنەوەی هێزی کار و بە تایبەتی ژنە کرێکارە لادێیەکانی کۆچەر، هەروەها ئاستی گەلێک نزمی حەقدەستی کرێکاران سەرچاوەیەکی دیکەی گردەکۆیی سەروەت و سامان لە چین بوو. بە وتەی پرۆفسۆڕ دوکتور «بینگ یان لی» سەرۆکی ئەنستیتوی ئابووری نانجین و مامۆستای ئەنستیتوی ئیداریی ئەیالەتی جیانگسۆ و زانستگای ناوەندی کارو باری ماڵیی و ئابووریی شاری پێکەن، دۆخی ژیانی کرێکاران لە دەیەکانی ڕابردوو لەژێر کاریگەی سیاسەتی نیولیبڕاڵی گەلێک خراپتر بووە. بە بەراوردی قەبارەی سەرمایەنانەوە لە شیرکەتەکانی پلە یەک و دووی ئابووریدا، ئەمڕۆ سەدا ٥٢ ی ئابووری چین لە دەست بەشی خۆیی و سەدا ٤٨ ی لە دەست دەوڵەتدایە. ئابووری خۆیی لە سەدا ٦٣ی بەرهەمی ناساف(ناخالص)ی نەتەوەیی پێک دێنێ و ئەم ڕێژەیە بەرەو زیادکردن دەچێ. بە پێی ڕاپۆرتی ساڵی ٢٠٠٥ی بەرنامەی گەشەسەندن و تەواوکاریی ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکان لە سەدا ٥٩ی خاوەنداریەتیی لە دەست سەدا ٢٠ی توێژی سەرەوەی کۆمەڵگەی چینە، ئەمەش لە حاڵێکدایە کە تەنیا لە سەدا ٣ی خاوەنداریەتی بۆ سەدا ٢٠ی توێژی خوارەوەی کۆمەڵگە تەرخان کراوە. ئەم ڕێژەیە لە نێوان ئەواندا ٢١ بە یەکە. بە پێی ڕاپۆرتی ساڵانەی کۆمیسیۆنی بەرنامەی تەواوکاریی لە پێوەندیی لەگەڵ دابەشکردنی داهات لە چین کە بۆ ئیدارەی ئاماری نەتەوەیی و ئاکادێمی زانستی کۆمەڵایەتی ئامادە کراوە لە سەدا ١٠ی بنەماڵە دەوڵەمەندەکان کە بەرزترین ئاستی داهاتیان هەیە، خاوەنی سەدا ٤٥ی خاوەنداریەتی چینن، ئەمە لە حاڵێکدایە لە سەدا ١٠ی بنەماڵە هەژارەکان خاوەنی ١.٤٪ خاوەنداریەتیین و ئەم ڕێژەیە لە نێوان ئەواندا ٣٢ بە یەکە.

سیاسەتەکانی نیولیبڕاڵی ڕۆڵیکی بەرچاویان لە پەرەسەندنی ژیانی بەکارهێنەریی(مەسرەفی) بووە. لە ساڵی ٢٠٠٣ دا، چین بەکارهێنەری سەدا ٣٠ ی بەرهەمی خەڵووز، سەدا ٣٦ ی پۆڵا و سەدا ٥٥ ی سمیتی جیهان بووە و پاش ئەمریکا دووهەمین هاوردەکەری نەوتە. چاکسازییەکانی نیولیبڕاڵی چین لە کەمتر لە ١٠ ساڵدا بوو بە هۆی شێواندنی نەریتی دوچەرخە (پاسکیل) لێخورین و چوونەسەرەوەی میزانی ماشێن لێخورین، پیسبوونی لە ڕادەبەدەری ژینگەی چین و گەیاندنی ئەم وڵاتە بە پلەی شازدە لە نێوان بیست وڵاتێک کە پیسترین هەوای جیهانیان هەیە.

پاش چاکسازییەکانی بازاری ئازاد لە چین بە میلیۆن منداڵ بە هۆی هەژاریی دارایییەوە بۆ یارمەتیدانی بنەماڵە، خوێندنی مەدرەسەیان بەجێ هێشتووە و ملیان ناوەتە کاری هەرزان. کارخانە گەورەکانی پارچەچنین لە شانگهای، بێ هیچ چەشنە بەربەستێک دەتوانن کار بە منداڵانی ١٢ هەتا ١٥ ساڵ بکەن. لە ساڵانی ٩٢ و ٩٣ دا بە هۆی دابەزینی حەقدەست و نارەزایەتی کرێکاران، منداڵان جێگای ئەوانیان پڕکردۆتەوە.

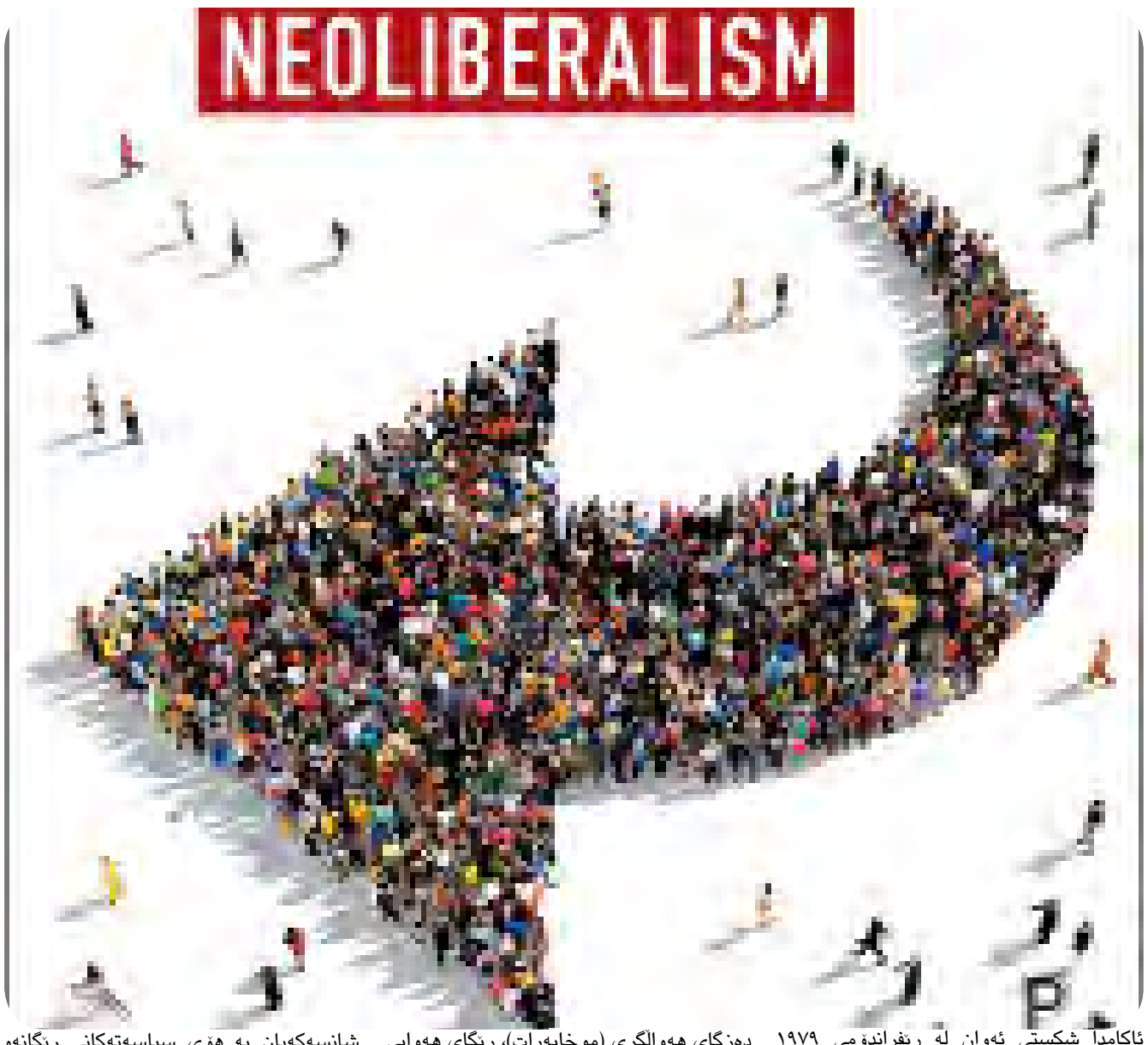

کوردستان
• ژمارە: ٧٣٤
٣١ی خەرمانان ١٣٩٧ _ ٢٢ی سپتامبر ٢٠١٨

هونەری دەروەست لە قووڵایی کارەساتدا

شۆڕش ئاهی: مرۆڤ بە هەڵوێستەوە دەتوانێ هەست بە بوونی خۆی و سەلماندنی کەسێتیی خۆی بکا

بەیان سۆهرابی: خوێنمان تێکەڵاوی خوێنتان و بوونمان ئاوێتەی بوونتانە

دیمانە: شەونم هەمزەیی

دوای کارەساتەکەی ١٧ی خەرمانان و ڕەوتی نۆژەنکردنەوەی قەڵای دێموکرات و ژیاندنەوەی ڕووحی خەبات و تێکۆشان لەو ژینگە سیاسییەدا، هونەر بەشێک بوو لەو حەماسەتە. شۆڕش ئاهی و بەیان سۆهرابی، دوو هونەرمەندی هاوژین و هاوڕێ، هەنگاو بە هەنگاو لەگەڵ ڕەوتی ئەم ژیاندنەوەیەدا بە کارە هونەرییەکانیان شوێن پەنجەیان بە قەڵای دێموکراتەوە دیار بوو. ئەوان هەوڵیان دا مانای خۆڕاگری و واتای بەردەوامیی خەبات و تێکۆشان لە ڕێگەی ڕەنگ و وشەوە بە دارودیواری قەڵاوە بنەخشێنن و ئاوازی هەرمانیان پێ بچڕن. لە دیمانەیەکی کورتدا ویستمان لە زمان خۆیانەوە باس لە ئامانج و مەبەستەکانی ئەم زنجیرە کارە هونەرییانە بکەین کە ئەو ژن و مێردە ڕووناکبیر و پەنجەڕەنگینە کردوویانە:

کاک شۆڕش ئێوە زوو هاتنە شوێنی ڕووداوەکە و ماوەی دوو حەوتوویە زۆر بە ماندوویی خەریکن. دەکرێ بۆ خوێنەرانی ئێمەی ڕوون بکەنەوە کە خەریکی چین؟

ئێمە هەر لە ڕۆژی ئەوەڵەوە لێرە بووین، دیارە دوو ڕۆژ پێش ڕووداوەکەش لێرە بووین و هاتبووین بۆ سەردانی هاوڕێ و خۆشەویستانمان و ئیدی بەسەر کارەساتەکەدا کەوتین. لە یەکەم ساتەکاندا هەموو هەوڵمان بە هاناوەچوونی بریندارانی ڕووداوەکە بوو، دوایەش کە هاتینەوە سەر خاوێنکردنەوە و ئاوەدانکردنەوەی قەڵا، ویستمان بەشمان بەو کارانەوە هەبێ کە دەبوا بکرابان. وە کاتێکیش زانیمان دوژمن بەو وێرانیە دڵشادە، بڕیارمان دا ئەم خەونەی لێ ئاڵۆز بکەین. لەبەر ئەوەی کە گەورەترین ئەرکی هونەر ئەوەیە ژیانەوە وەدەست بێنێتەوە.

ئێوە بەشێک لە دیوارە زامدارەکانی قەڵاتان بە پەپوولە نەخشاندووە. جێگەی پڕیشکی فیشەک و مووشەک بۆ دەبێتە پەپوولە؟ یان مەبەستتان هەر داپۆشینی ئاسەواری هێرشەکە بوو؟

ئەوە ڕوونە کە ئێمە جاری وایە بە زمانی مەفهوومی یا هونەری مەفهوومی قسە دەکەین، ڕاستە کارێکی سادەیە، بەڵام کە هاتین بارودۆخ و شوێنی کارەساتەکەمان بینی. کە بینیمان ئەو پۆلە هاوڕێ زۆر خۆشەویستەمان شەهید بوون و لە نەخۆشخانە بینیمان کە بە مووشەک بارانەکە جەستەکانیان چۆن لەت و پەت ببوون؛ کە من دەزانم ئەوانە چەند ڕوحێکی لەتیف و مەعسوومیان بووە و چ ئینسانێک بوون، ویستم تەعبیر لەو ناخە پەپووکەییانە بکەم. ئێمە لە پێشدا شوێنی پڕیشکەکانمان سوور کرد، دوایە ئەو فکرە بە زەینم گەیشت ئەو ئینسانانە ئەو ڕوحە لەتیفەیان بووە و وەک پەپوولەیەکی سادە ژیانێکی خاکی و زۆر شۆڕشگێرانەشیان بووە، با وەک نمادێک بە دیوارەکانی قەڵادا بمێننەوە.

وێنەی خاتوو سۆیلا و خاتوو نەسرینت بەسەر لادیوارێکی قەڵادا نەخشاندوە. بۆ ئەو دوو شەهیدەمان؟

فەرق و جیاوازییەک لە نێو شەهیدانی کوردستاندا نییە، چ پێشمەرگەیەک کە لەبەر دەرکەی شوێنی کارەساتەکە نیگەهبانی داوە و چ ئەندامانی ڕێبەریی حیزب کە ئامانجی سەرەکیی پەلامارەکە بوون. ئەوان بە یەک دڵ و یەک ڕوح و ئیمانەوە پێشمەرگایەتیان کردووە و ئەرکی خۆیان بەجێی هێناوە و هەرکەس بە توانای خۆی تێ کۆشاوە. بەڵام ئەوەی کە یەکەمین جارە لە ڕێبەرایەتی حیزبی دێموکراتدا دوو سەرکردەی ژن لەدەست دەدەین، دوو ژنی چالاکی ڕیزەکانی حیزب لە دەست دەدەین ئەویش لە نیزیک شوێنی ڕێکخراوی ئەکیەتیی ژنان، کە هەر دوو شەهیدەکە بەرپرسی ئێستا و پێشووی ڕێکخراوەکەش بوون، ئەوانە و زۆر شتی دی هەموو هاندەری ئێمە بوون. بۆیە ئێمە وەکوو هێمایەک و وەکوو سیمبولێک ئەوانمان هەڵبژارد، چونکی من پێموایە ئەم ڕووداوە لاوانی کوردستان بەتایبەت کچان بۆ هاتنە نێو شۆڕش هان دەدا و بۆ ڕێزگرتن لە خەبات و ماندووبوونی ئەم دوو ژنە تێکۆشەرەش بڕیارمان دا وێنەیان لەسەر دیوار بکێشینەوە. ئەویش ڕاست لەو دیوارەی بەرامبەر بە بینای ڕێکخراوەکەیان بوو. هەڵبەت بەیانی هاوسەریشم کاریگەریی لەسەر بڕیارە هەبوو. دیارە جیا لەوە ئێمە دەمانەوێ نمادێکی باش و گشتی بۆ سەرجەم شەهیدانی کوردستان دروست بکەین و هەروەها قووڵایی ئەم کارەساتەش بە زمانێکی هونەری پیشان بدەین و لەگەڵ ئەوەشدا هەر بە زمانی هونەر و جوانی باس لە بەردەوامیی شۆڕش و خەباتەکەمان تا ترووپکی سەرکەوتن بکەین. ئێمە دەمانەوێ ئەو دروشمانەی لە ماوەی زیاتر لە ٧ دەیە خەباتدا هەڵمان گرتووە هەموویان بکەینە هێما و نمادێک لە ئازادی. چونکی خەباتەکەمان بۆ ئازادی بووە، بۆ مافی ڕەوای گەلەکەمان بووە. هەموو تێکۆشانمان بۆ ژیان و بووژانەوەیە و ئێمە بۆ خۆمان دەزانین وڵاتی خۆمان چۆن جوان بکەین نەک داگیرکەر. داگیرکەرئەوە نییە لێت وێران دەکا، بەڵام ئێمە دەزانین کە چۆن دەبێ ئاوەدانی بکەینەوە.

شەڕ و وێرانی، هونەر و جوانی، داگیرکەر و خانەخوێ، ڕووخاندن و بنیاتنانەوە. لەو نێوەدا کێ دەیباتەوە؟

هەمیشە جوانی دەیباتەوە، هەمیشە ئاوەدانی دیباتەوە. ئەوە ڕوونە هیچ داگیرکەرێک ناتوانێ وڵاتی ئێمە جوان بکا، ئێمە خۆمان دەزانین چۆن ماڵی خۆمان جوان بکەین ،بەڵام داگیرکەر داگیری دەکا و وێران و تاڵانی دەکا. بۆ ئەو جیاوازیی نییە. غەنیمەتێکە وەدەستی کەوتووە و هەر چۆنێک بێ تاڵانی دەکا؛ بەڵام ئێمە کە باس لە ئازادی دەکەین، ئازادی بۆ جوانییە و ئازادی بۆ ئاوەدان کردنەوەیە. چون کاتێک کە دیکتاتورێک سێبەر بەسەر وڵاتێکدا دەکێشێ هەورێکی ڕەش دێ وڵاتت لێ تاریک دەکا، لێرە دوژمن بە سێ مووشەک کە لە قەڵای دێموکراتی دا، پۆلێک تێکۆشەری لێ ستاندین، بەڵام هەوڵەکە بۆ کارەساتێکی گەورەتر بوو لە نێوخۆی وڵات. بۆ ڕووخاندنی قەڵای خۆڕاگریی خەڵک بوو، بەڵام لەوێش دیمان کە بە هونەری مانگرتن، بە زمانی خۆ بە خاوەنکردن خەونی دوژمنیان ئاڵۆز و پلان و پیلانەکانیان لەبار برد. خەڵکی کوردستا قووڵایی ئەو کارەساتەی هەست پێکردبوو، بۆیە ڕاچەنی و دژکردەوەی نیشان دا. هەڵوێستی نواند، وەک چۆن ئێمە لێرە هەڵویستمان هەبوو. مرۆڤ بە هەڵوێستەوە دەتوانێ هەست بە بوونی خۆی و سەلماندنی کەسێتیی خۆی بکا. وەک چۆن لە کوردستان ئەم هەڵوێستەمان بینی.

خاتوو بەیان؛ "چیرۆکی ژیانەوەیەک بە گێڕانەوەی من"، ئەوە ناساندنی بەشێک لە کارەکانتە لە زمانی خۆتەوە. ئێوە چۆن باس لەو ژیانەوەیە دەکەن؟

مرۆڤ بە گشتی و بە تایبەتی ئێمەی کورد بە درێژایی مێژوو لە شەڕدابووین و هەتا ئێستاش شەڕ هەر بەردەوامە، بەتایبەت کوردی ڕۆژهەڵات کە مافخوازی و شێوازی شەڕ و بەرگرییەکەی جۆرێکی ترە. ئەمن لە ڕوانگەی خۆمەوە سەیری ڕەوتی ئەم شەڕ و بەرگرییانە، ئەو کەوتن و هەستانەوانە و ئەو مردن و ژیانەوانە دەکەم. ئەمن لە ڕوانگەی خۆمەوە سەیری ڕووداوەکانی دوای ئەم شەڕ و کاولکارییانە دەکەم. ئەم شەڕ و وێرانییانە ئێمە لە پرسی خۆمان دوور ناخاتەوە، لێکمان دانابڕێ، کەلێنمان تێ ناخا. دەمان کا بە یەک پەیکەر. کارەساتەکانی ئەم دواییانە، هەم پرسی گیانبەختکردنی ژینگەپارێزەکانی مەریوان، هەم ئێعدامی ئەو چەند زیندانییە سیاسییە کوردە و کەمپینەکان بۆ ڕزگارکردنیان، هەم کارەساتەکەی ١٧ی خەرمانان ئێمەی لە دەوری پرسی سەرەکیی خۆمان کۆ کردەوە. سەرنجی دنیای دەرەوەشی ڕاکێشا. لەو نێوەدا گرینگ بوو هەڵوێستەکان ڕوون بن، دیار بن، وە هەموو تاکەکان دەوری خۆیان بگێڕن. ئەمنیش هەوڵم دا بە نۆرەی خۆم و وەک تاکێک بێ هەڵوێست نەبم لەهەمبەر هەموو ئەو پرس و بابەتانەی پێوەندییان بە چارەنووسی خۆم و نەتەوەکەمەوە هەیە.

ئێوە دارەکان برینپێچ دەکەن، کۆڵەکەی دارماو و نێوبەتاڵ پڕ دەکەنەوە لە کتێب. ئەوانە واتای چین؟

یەکێک لەو بابەتانەی کارم لەسەر کرد ئەوە بوو کە باستان کرد. یەکیان برینپێچ کردنی دارەکان و ئەوی دیکەشیان دانانی کتێبەکان بوو لە نێو ئەو کۆڵەکانەی کە ڕووخا بوون. ئەمن بەو دیمەنە و کارە هونەرییە ویستم ئەو پەیامە بگەیەنم ئێمە برینمان هەڵگرتووە بەڵام هێشتا نەکەوتووین. هێشتا بەپێوەین، هێشتا ڕەگ و ڕیشەمان هەر زیندووە و ڕەگاژۆ دەکا. بە دانانی کتێبەکان و پڕکردنەوەی کۆڵەکە ڕووخاو و نێوبەتاڵەکانی بەردەم کتێبخانە دارماوەکەی نێو قەڵاش، ویستم بڵێم کە ئێمە بە فکر و ئەندیشە وەڵامتان دەدەینەوە و هەمدیسان هەین و دەمێنین و بەردەوام دەژێنەوە. ئەمن باوەڕم وایە پرسی کورد بابەتێکی هەرە گرینگ و حاشاهەڵنگری کۆمەڵگەی ئێمەیە، ئەم پرسە بە توندوتیژی و ڕووخاندن و وێرانکردن چارەسەر نابێ. ئەم پرسە هەم مرۆییە، هەم ڕەوایە، بۆیە دەبێ بە هەڵوێستی مرۆیانەی خۆمان بتوانین چارەسەری بکەین.

خۆگونجاندنی هونەر لەگەڵ شەڕ و ژینگەی شەڕ چۆنە؟ هونەر دەیەوێ بڵێ چی؟

قەدەر وای کردووە کە کورد هەمیشە لە شەڕ دابێ. شەڕ بەشێکی جیانەکراوە و دانەبڕاو لە ژیانی هەموو ئێمە بووە. بەڵام ئێمە کە قوربانیی ئەم شەڕە داسەپاوە بووین، ئێمە کە زیاندیتووی ناڕەوای ئەم شەڕە نابەجێیە بووین، هەوڵمان داوە لە هەناوی ئەم کاولکارییانەدا باسی ژیان و ژیانەوە بکەین. هەموومان بینیومانە ئەو فیشەکانەی تۆپ و خۆمپارە کە بۆ وێرانکردنی ژینگەی ئێمە هاوێژراون، ژنان و پیاوانی ئاسایی ئێمە دەیکەن بە گوڵدان و ژیان و بووژانەوەی تێدا دەچێنن. لەو نێوەدا دەبینین هونەرمەندان کەمتر گرینگیان داوە بە بەرجەستەکردنی ئەم بایەخانە و ئەم چەمکانە لە ژیان و خەباتی نەتەوەکەمان. هونەر چییە؟ من بینیم لە هەناوی ئەم کارەساتەدا، ژن، منداڵ، پیر و لاو لەو ژینگە سیاسییەی پێشمەرگایەتیدا دیسان بۆ داهاتوو دەڕوانن، خەونە پیرۆزەکانیان لە کاولاشی ئەم وێرانییەدا دەبینەوە و دەیژێننەوە. من دڵنیام نەتەوەیەک ئاوا بۆ ژیان و خەون و مافە ڕەواکانی بڕوانێ، سەرکەوتووە و براوەیە. مانگرتنەکانی ئەم دواییانە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان ئەوەی پێ گوتین. خۆڕاگری کادر و پێشمەرگەکان و بنەماڵەکانیان دوای کارەساتەکەی ١٧ی خەرمانان ئەوەمان پێ دەڵێن. بێگومان ئارامی و هەرمان و حەسانەوەی ڕووحی شەهیدانمان لە گرەوی ئەم سەرکەوتنە و وەدیهاتنی ئەم خەونە پیرۆزەدایە هەم هەموو ئێمە دەبێ شانی وەبەر بدەین.

KURDISTAN

The Organ of Kurdistan Democratic Party-Iran

NO: 734 22 sebtember 2018

ماڵپەڕی ناوەندیی حیزبی دێموکراتی کوردستان، ڕۆژنامەی «کوردستان» لە تۆڕی جیهانیی ئینتێرنێت دا:

www.kurdistanukurd.com

info@kurdistanukurd.org info@kurdistanukurd.com

www.kurdch.tv: Yahsat 1A @ 52.5° East MHz 11958

polarization: Vertical -27500 FEc : 7/8

Radiodk59@gmail.com

ئیمەیل و تەلەفوونی تەشکیلاتی نهێنی:

+9647507548621

Tashkilat.kdp92@gmail.com

زەبوونیی مووشەک لە بەرامبەر شکۆ و ئیرادەی میللەتێکدا

کۆتایی دەورەی ٢٢٩ی فێرگەی سیاسی – نیزامی (دەورەی شەهیدانی ١٧ی خەرمانان)

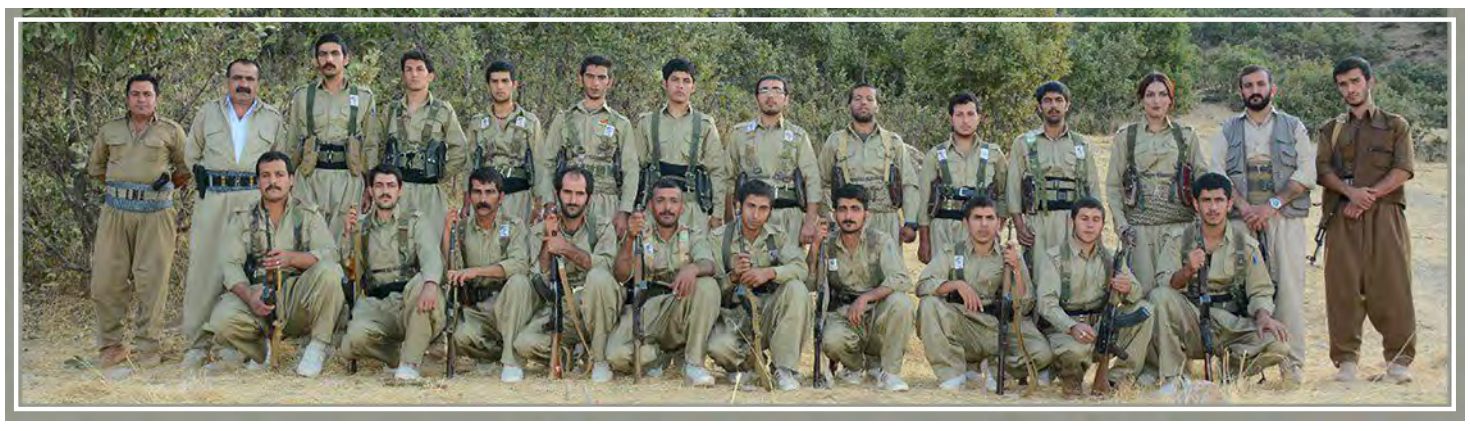

چەند دیمەنێک لە پرسەی شەهیدانی ١٧ی خەرمانانی قەڵای دێموکرات

بەر لە ماڵاوایی

هێزی ڕاستەقینە لە نێوان خەڵک و دەسەڵاتدا

عەلی بداغی

ئەوەی لە کوردستان ڕوو دەدا و ئەوەی لە سۆنگەی دەسەڵاتی کۆماری ئیسلامییەوە بەسەر کورد لە ئێران دێ، بەرهەمی دوو عەقڵییەت و دوو جۆر ڕوانین، و هەروەها ئاکامی چوار دەیە تۆڵەستێنیی کۆماری ئیسلامییە.

عەقڵییەتی نەتەوەیەک کە سێ دەیە پێش هاتنەسەرکاری ئەم ڕێژیمە ئەزموونی دەسەڵاتێکی دێموکراتیک و بەهامەند و خەباتێکی دوور و درێژ بۆ مافەکانی بووە و ڕوانگەی ڕێژیمێک کە بوونی خۆی لە سڕینەوەی هەموو «ئەوانی دی»دا دەبینێ و لەو نێوەدا ڕق ئەستوورتر لە هەر لایەک بۆ کورد دەڕوانێ. ئەویش بێ هۆ نییە. چوار دەیە لەوە پێش و لە دەم و وەختێکدا کە دەسکەوتەکانی شۆڕشی گەلانی ئێران لەلایەن تاریکپەرەستانەوە بە تاڵان دەبرا و دەنگی مەشروعییەت بۆ ئەو دەسەڵاتە نگریسە وەردەگیرا، کورد لە ئێران پێشەنگی «نا» گوتن بەو ڕێژیمە بوو کە هەر لە سەرەتاوە باش ناسیبووی. کورد لە ئێران لەو کاتەوە هەمدیسان وەک پێشوو بۆوە بە «ناخۆیی» و «کوردستان»یش ناوچەیەک بۆ تاڵان و بڕۆ و کاولکاری. کورد لە ئێران چوار دەیەیە تێچووی ئەم «نا»گوتنە دەدا و لەسەر خەباتی شوناسخوازیی خۆی بەردەوامە.

کارنامەی کۆماری ئیسلامی لە کوردستان تا بڵێی ڕەش و هەتا خوا حەز بکا پڕ جینایەت، کارەسات و شوورەییە. لە یەکەم ڕۆژەکانی دوای سەرکەوتنی شۆڕشەوە بەهاری ئازادیی کورد لە خوێن وەردرا. فیتوای جیهادی خومەینی دژی کورد و پەلاماردانی کوردستان لە ڕێگەی عەرز و ئاسمانەوە و داگیرکردنی بە زەبری چەک و ویستی تۆڵەستێنی، بوون بە سەرەتای سیاسەتێکی دوژمنکاری لەسەر بنەمای سڕینەوەی نەتەوەیی و نەهێشتنی بیری خەبات و ئازادیخوازی.

ئەم سیاسەتە چوار دەیەیە بە هەموو ئیمکاناتی نەرم ئامێری و ڕەق ئامێرییەوە لە کوردستان پەیڕەو دەکرێ. سەپاندنی شەڕێکی بەردەوام و نابەرامبەر، کۆمەڵکوژی لە گوندەکان، پۆل پۆل ئێعدامی تێکۆشەرانی سیاسیی کورد، تێرۆری سەدان کادر و پێشمەرگە و ڕێبەرانی جووڵانەوەی سیاسیی کورد، میلیتاریزەکردنی کوردستان و بەتاڵانبردنی بەردەکان و سەرچاوە سروشتییەکانی، هەوڵدان و پلاندانانی بەردەوام بۆ دروستکردنی قەیرانی شوناس بۆ نەوەی نوێی کورد تەنیا بەشێک لە نێوەرۆک و پێناسی ئەم ڕێژیمەن لە کوردستان؛ لە بەرامبەریشدا قەڵای خۆڕاگریی کورد دەبینین کە نە سیاسەتی زەبر و زەنگ و، نە قەڵاچۆ کۆڵی پێ نەداوە و دەرکەی بۆ ڕێژیم نەخستۆتە سەر پشت. حەماسەتەکەی ٢١ خەرمانان پیشانی دا ئەو قەڵایە لە گیراننەهاتوویە.

خەڵکی کوردستان نیشانیان دا با حیزبەکانیان پەرت و بڵاویش بن، با کەشی سەرکوت و زەبروزەنگ بێ پەڕ و باڵی کردبن، بەڵام چوار دەیە سیاسەتی دوژمنکاری و هەواڵی ئاسیمیلە کردن بێهەڵوێستی نەکردوون هیچ، زیندووترین و ئەکتیڤترین بەشی نیشتمانەکەیان هەر ئەوانن. ئەوەش کە لەو نێوەدا چەک بووە دەسەڵاتە و ئەوەش چەکی لەسەر پێیە، خەڵکە کە بە ئیرادەوە شەڕی مافەکانی دەکا.

چەکی دەستی خەڵک پاشخانێکە لە خەبات و مافخوازی، دەریایەک خوێن کە بۆ ئازادی داویەتی و ئیمان و باوەڕ بە داهاتوویەک کە بەری ڕەنج و قوربانیدانێتی. چەکی ژەنگاویی دەستی ڕێژیمیش هەمدیسان سەرکوت و تەناف و دار؛ چەکێک کە تا ئێستا دادی نەداون و بۆوان تەنیا ئاسنی ساردکوتان بووە.

ئەگەر سپای سەرکوتی کۆماری ئیسلامی بەوە دەنازێ کە توانیویەتی چەند مووشەکی بالستیکی خاڵکوتی بیانی کە بە بەهای لەشووشەکردنی خوێنی خەڵکی ئێران کڕیوەتەتی لە «قەڵای دێموکرات»، ئادرەسی خەبات و خۆڕاگریی کورد هەڵ بکا و هەندێ لە ئامانجەکەشی کە زەبرلێدان لە حیزبی دێموکرات بپێکێ؛ بەڵام چوار ڕۆژ دواتر هەڵی گرتەوە. چوار ڕۆژ دواتر خەڵک پێیان گوت قەڵای سەرەکیی دێموکرات ئەوانن کە لە گیران نایەن و گۆڕەپانی سەرەکیی خەباتیش کوردستانە کە ئەوان پێی نامۆن.

مێژوو دووپات دەبێتەوە، ئەویش لە کوردستان! خەڵکی کوردستان وەک چۆن چوار دەیە لەوە پێش «نا»یان بە ڕێژیمک گوت کە بناغەی دەسەڵاتەکەی لەسەر تێرۆر و سڕینەوە دانابوو، ئەمجارەشیان بەو «نا»گوتنە پێیان گوت کە هەروا لەسەر پێن، و وەک چۆن لە زۆر کات و ڕووداوی دیکەشدا پیشانیان داوە کوردستان هەروا سەنگەری ئازادییە. خەڵکی کوردستان هاوکات حیزبەکانیشیان قەرزباری ئەم هەڵوێستەیان کرد و ئەو پەیامەیان دانێ کە تەنیا یەکیەتیی بەکردەوە و تەباییە دەتوانێ چۆک بە ڕێژیمدا بدا و بۆ ئەوەش پێویستە هێز و لایەنە سیاسییەکانی کوردستان وزەی خەباتگێڕییان یەک بخەن و بە پاڵپشتیی ئەم خەڵکە وەرزێکی دی لە خەبات و تێکۆشان بۆ ڕزگاریی نەتەوەیی دەست پێ بکا.